GRAMMATICA

DACO-ROMANA

SIVE

VALACHICA

LATINITATE DONATA, AUCTA, AC IN HUNC ORDINEM REDACTA

OPERA ET STUDIO

JOANNIS ALEXI

CLERICI ALMAE DIOECESEOS G. R. C. MAGNO-VARADINENSIS
IN CAESAREO REGIO CONVICTU VIENNENSI ALUMNI
THEOLOGI ABSOLUTI.

VIENNAE,

APUD BIBLIOPOLAM JOSEPHUM GEISTINGER.

1826.

runt repetitae ac continuae multorum, hancce perfacilem et amoenam, per amplissimas Europae partes extensae Gentis Daco-Romanae Linguam, addiscendi desiderio perfusorum interpellationes, quibus eo lubentius meum praebui adsensum, quod longe prius praeviderim, multos cuiuscunque Nationis, conditionis, statusve homines, summum ex hoc meo labore emolumentum relaturos; iisque, quibus sive commercium exercendi, sive munia aliqua capessendi, gerendique, sive solum peregrinandi, conversandique gratia ad Daco-Romanos olim accedendi fuerit animus, non modo utilem, sed et maxime fore necessariam.

Nos enim quidam Daco-Romani Linguam nostram perfectius addiscere volentes, aliisque eam notam reddere cupientes, nunquam non studemus, media quoque quaerere, quibus tam proficuus finis quo facilius obtineri queat; inquibus quaerendis multi Doctissimi Nationis nostrae Viri multum desudarunt, actuque desudant, quos nominatim adferre longum foret. Unicum hic silentio praeterire haud possum Reverendissimum ac Celeberrimum Dominum suae Nationi immortalem Petrum Major de Ditsö Sz. Márton Archidiaconum Dioecesis Fogarasiensis in Transylvania, ac olim penes Typographiam Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae Librorum Revisorem, qui edidis multis, iisque Nationi summe necessariis libris, postremo typis divulgavit Orthographiam Romanam sive Latino-Vala-

chicam, quae mihi normae instar in conscribendo hocce Opusculo exstitit. Grammaticam huic operi accomodatam iam iam publici iuris faciendam, pariter habuit paratam, ast fatis functus ad aliorum devenit manus, et sic (fors) periit. Denique Dictionario quadrilingui a Reverendissimis D. D. Samuele Klein et Basilio Kolosy incepto, conscribendo ac elaborando manum admovit, quod morte illius pariter cessare debuit. Nihilominus illud a pluribus egregiis ac doctissimis Nationis nostrae Viris continuatum et correctum, nunc tandem Deo ter Optimo Maximo adjuvante Budae typis et sumtibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae publicam vidit lucem.

Nihil itaque supererat, quam existentibus duobus mediis addiscendae linguae Daco-Romanae aptissimis, tertium quoque ad eandem normam elaboratum in medium prodeat, scilicet Grammatica.

Manum proin protinus Operi huicce adposui, et conatus sum, diurna nocturnave vigilantia, quousque per limitatas mihi vires permissum fuit elaborare. Procul tamen sit arrogantia, qua seducerer, ut opus omnibus numeris absolutum, confecisse, mihi videar! me potius minime fugit, et huic Operi suas non deesse lacunas, quas tamen studiis futuris meis magis in dies magisque explere adnitar, praesertim si rerum in libello hoc pertractatarum, periti iudicesque aequi candore illo,

quo sapientia distinguitur, meos me errores edocuerint. Correctionem veritati innixam, grato semper accipiam animo, certus, errare hominis esse, sapientis autem errorem agnoscere, agnitum profiteri et, quousque licet emendare: homo enim non nisi per errorum scalam, ad sapientiae altitudinem et fastigium ascendit.

Ad hunc laborem feliciter perficiendum, plurium Clarissimorum Virorum lucubrationibus usus sum, quos enumerare non vacat. Unius hic nomini adferendo silentio supersedere nequeo Clarissimi Domini CONSTANTINI DIACONOVITS LOGA Scholarum Praeparandarum V. Aradinensis Professoris P. O. Viri de Natione et Literatura Daco-Romana optime meriti, cujus Grammaticae Daco-Romano Idiomate exaratae haeres exstiti, eius, cum indole Orthographiae Romanae convenientes sequendo regulas, repugnantibus aliis substitutis, eidem adamussim correspondentes; Cui iterum iterumque grates referro.

Linguam quam TIBI Lector Candidissime hocce mediante Opusculo addiscendam ob oculos pono, Lingua est facillima, eaque vetus illa Romana, quam ante correctionem Linguae Italicae cum eadem unam eandemque fuisse refert *Covacius in Dial. de Administr. Regni Transylv.* (quem citat Laurentius Toppeltini Transylvanus in *Libr. de Orig. et Occ. Transylvanor. Cap. IX.* loquens de Lingua et literis Valachorum)

qui observans vernaculum istorum (Daco-Romanorum seu Valachorum) sermonem, plus fere in se habere Romani et Latini sermonis, quam praesens Italorum lingua, dicit: „*Existimo, antequam Dantes, Boc-„catius, et Petrarcha ex Barbarismis Longobardo-„rum, Gallorumve, et familiaris Latini sermonis „reliquiis, novam hanc Italorum, elegantem et pe-„ne Divinam, composuissent, Valachicam Italicae „linguae, per omnia similem fuisse.*" Haec dialectos habet Gallicam, Hispanicam et per omnia simillimam Italicam.

Illud mihi a TE postremo Lector Humanissime etiam atque etiam petendum est, ne ad ferendum praeposterum de Lingua nostra iudicium accedas, priusquam eam bene perspectam, eiusque Dialectos TIBI notas propriasque non reddideris, secus similis eris caeco de coloribus, surdo de sono iudicare volentibus. Neque puritatem Linquae inter alienigenas aut extra patriam degentes Valachos quaeras.

Haec Grammatica tres complectitur partes. Pars I agit de Orthoepia et Orthographia seu de recta avïticis Daco-Romanorum Literis scribendi ratione. Pars II continet Etymologiam novem Orationis partium Linguae Daco-Romanae exactissime elaboratarum. Pars III denique methodum disjunctas Orationis partes rectissime construendi adornat, una cum Appendice de

recto pronunciandi modo. His accedit Vocabularium Daco - Romanum et Latinum, continens omnis generis Substantiva in sermone quotidiano occurentia, eo ordine, quo in optimis Italicis et Germanicis Grammaticis se excipiunt, nec non Adjectiva, Verbaque selectiora ac maxime necessaria. Vocabularium excipiunt Dialogi diversissimi Lingua Daco - Romana ac Latina conscripti. Deinde veniunt pulchrae Anecdotae cum Narratiunculis delectantibus. Denique finem faciunt Fabulae Aesopi Idiomate Daco - Romano conscriptae cum morali doctrina ex iis promanante.

In elaborando hoc Opere multum me adjuvit Doctissimus Dominus Dr. ALEXANDER THEODORI, qui etiam typi correctionem, quousque licuit, diligentissime curavit, Cui pro indefesso labore infinitas publice referro gratias. — TU interea Candide Lector hunc qualemcunque nostrum gratuitum laborem ac fatigium aequi bonique consulito, et Valeto.

CONSPECTUS.

GRAMMATICAE DACO-ROMANAE

SIVE

VALACHICAE.

PARS PRIMA.

De Orthoepia, et Orthographia.

CAPUT I.

De Literis Daco-Romanis, earumque pronunciatione generatim.

CAPUT II.

De Literis Speciatim.

CAPUT III.

De Diphtongis.

CAPUT IV.

De Accentibus.

CAPUT V.

De Apostropho.

CAPUT VI.

De Divisione Syllabarum.

PARS SECUNDA.

ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Partibus Orationis Linguae Daco-Romanae.

CAPUT II.

De Orationis Partibus flexibilibus.

CAPUT III.

De Pronomine.

CAPUT IV.

De Verbis.

CAPUT V.

De Participio.

De Partibus Orationis indeclinabilibus.

CAPUT VI.

De Adverbiis.

CAPUT VII.

De Praepositionibus.

CAPUT VIII.

De Conjunctionibus.

CAPUT IX.

De Interjectionibus.

PARS TERTIA.

DE

SYNTAXI.

CAPUT I.

De Syntaxi Articulorum.

CAPUT II.

De Syntaxi Nominum.

CAPUT III.

DE Syntaxi Pronominum.

CAPUT IV.

De Syntaxi Verborum.

CAPUT V.

De Syntaxi Adverbiorum.

CAPUT VII.

De Syntaxi Conjunctionum.

CAPUT VIII.

De Syntaxi Interjectionum.

Appendix.

De Prosodia.

Vocabulariu Romànescu, si Latinescu. — *Vocabularium Daco-Romanum et Latinum.*

GRAMMATICA
DACO-ROMANA
SIVE
VALACHICA.

GRAMMATICAE
DACO-ROMANAE
SIVE
VALACHICAE
PARS PRIMA.
De Orthoepia, et Orthographia.

CAPUT I.
De Literis Daco-Romanis, earumque pronunciatione generatim.

§. 1.
Numerus et Forma Literarum.

Literae Latinae apud Daco-Romanos, quorum avitae, eaedem sunt; additis nihilominus quibusdam accentibus, ac signis propter faciliorem legendi pronunciandique modum, quae apud Latinos. Numerantur viginti ut pote:

Majusculae, sive Capitales:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. Z.

Minusculae sunt:

a. b. c. d. e. f. g. h. i. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. z.

1) Majusculae in principiis sententiarum, ac versuum scribi solent, uti etiam literae initiales post punctum. 2) In nominibus propriis virorum. 3) In nominibus Festorum, Scientiarum, Dignitatum et Officiorum; de caetero minusculae adhiberi solent.

Literis, *K. W, X. Y.* Daco-Romani carent, ac easdem aliis reddunt literis, uti *K*, per *C*, more Latinorum; *W*, per *V*; *X*, per *S*; ac *Y*, per *I*; more Italorum. Sed de his uberius sequenti capite erit sermo.

§. 2.

De Divisione Literarum.

Literae dividuntur in vocales, et consonantes. Vocales sunt numero quinque: *a. e. i. o. u.* Reliquae sunt consonantes, quarum eae, quae incipiunt a se ipsis in pronunciando, et desinunt in vocalem, nominantur mutae, et sunt numero septem, ut: *b. c. d. g. p. q. t.* Illae vero, quae incipiunt a vocali, et desinunt in se ipsas, semivocales audiunt; ut: *l. m. n. r.*

CAPUT II.

De Literis Speciatim.

§. 3.

De Vocalibus, earumque pronunciatione.

Vocales, *a. e. i. o. u.*, in Lingva Daco-Romana pronunciantur eodem modo, quo in Latina sono aperto, sic:

A.

1) *A*, sonat ut *a* latinum, e. g.

Acu, *acus.*	Aluna, *avellana.*
Arcu, *arcus.*	Auru, *aurum.*

Âbur, *vapor.*	Âger, *acer.*
Aer, *aer.*	Âmaru, *amarus.*
Âfundu, *affundo.*	Âducu, *adduco.*

Caeterum, praeter hunc sonum apertum, litera *A*, apud Daco-Romanos admittit 2), etiam sonum obscurum sive extraordinarium, more Gallorum, prout et reliquae vocales, plus, minus, qui sonus hodie apud Latinos non auditur, huncque Daco-Romani Cyrillicis utentes characteribus, exprimunt cyrillica littera ъ, quem dum vocales: *a, e, i, o, u,* admittunt, hoc signo notantur (̀), ut: à, è, ì, ò, ù, efferunturque medio *a* inter et *e* sono. Videamus exempla soni obscuri singularum Vocalium.

α) Soni à, e. g.

Bàtà, *baculus.*	Pànurà, *pannus.*
Càdere, *cadere.*	Fà, *fac.*
Dà, *dat.*	Làudatu, *laudatus.*
Màritatà, *maritata.*	Nàucu, *stolidus.*
Sànitate, *sanitas.*	Sàrire, *salire.*

β) Soni è, e. g.

Fètare, *fetare.*	Vèna, *vena.*
Rèmànu, *remaneo.*	Vèntu, *ventus*
Sècu, *siccus.*	Rèsùnu, *resono*
Rèu, *reus, malus,*	Pècurariu, *pecuarius.*
Rèspundu, *respondeo.*	Bètrànu, *senecio, veteranus.*

γ) Soni obscuri ì, e. g.

Ìnflatu, *inflatus.*	Întru, *intro*
Ìngònfatu, *inflatus, turgidus.*	Vìrtute, *virtus,* vel *vis*
	Rìdu, *rideo*
Ìnpèratu, *Imperator.*	Tìciune, *titio*
Ìncàrcatu, *oneratus.*	Sànitate, *sanitas*
Ìnvètiatu, *doctus.*	Ìnputu, *imputo.*

δ) Soni obscuri ò, e. g. ròtundu, *rotundus;* gònfatu, *turgidus;* rìpòusare, *quiescere* vel *pausare;*

Ast eiusmodi vocabula sono obscuro vocalis ǫ notata admodum sunt pauca.

ε) Vocalis *u* sonum obscurum rarissime recipit, sed semper effertur sono aperto, e. g. umplu, *impleo;* ungu, *ungo;* uscu, *exsicco*, etc.

Praeter hunc sonum obscurum, sive extraordinarium apud plerosque Daco-Romanos sive Valachos veteris Daciae, alter quoque sonus obscurus obtinet, quem Macedo-Romani sive Valachi Aurelianae Daciae nunquam exprimunt, ac hunc sonum Valachi cyrillicis literis utentes designant litera ж; quaevis itaque vocalis dum sonum huncce admittit notatur accentu circumflexo (^), ut: mână, *manus;* câne, *canis;* mâne, *mane, cras;* începu, *incipio;* gûtu, *guttur.* etc. Verum hunc sonum extraordinarium ex Orthographia nostra emanere posse nemo non videt, cum eundem sônum exprimant vocales etiam signo (') notatae, ut superius vidimus; et cum ipsi Macedo-Romani eodem destituantur, et eius lôco signo literae cyrillicae ъ utantur; quod signum, et ego per omnia missum faciam, ac eius loco ad quemlibet sonum obscurum indicandum utar signo (') cum illud fere omnes adhibeant.

Nota. De cetero autem signum (^) est magis notum, cum illo utantur etiam Galli ad sonum obscurum exprimendum, et in libris latinis etiam interdum illud videre est; quare si quis velit illo uti ad exprimendum sonum literae ъ cyrillicae, minime errabit.

Etsi vero quaevis vocalis Latina apud Daco-Romanos admittit sonum obscurum sive strictissimum, ut superius observavimus; tamen non potest pro arbitrio in quavis dictione quaelibet absque discrimine vocalis latina loco ъ adhiberi; sed Cyrillianae ъ semper ea vocalis Latina surroganda est, pro qua ъ subtrusa fuit. Secus si facias, non modo imperfectiorem reddes lingvam Romanam seu Valachicam, verum etiam novam et quasi absurdam conditurus es, e. g. rîde, *ridet*, si pro î ponas *a*, exterus leget rade, *radit;* si *e*, leget rede; quae est Germanica dictio; si *o* rode, *rodit;* si *u*,

leget, rude, *perticae*; debet ergo poni vocalis *i* ut., ride; nam pro hac vocali Latina supposita fuit Cyrillica litera ъ. Sic etiam pro pâne, non est scribendum pène, pine, pône; aut pûne, quamvis in omnibus sonus sit idem, nam non ab his, sed a Latina voce *panis* oritur; pro rèspundu, non est scribendum rôspundu, aut rùspundu, venit enim a *respondeo*; gônfatu, non vero gûnfatu, nam venit ab Ital. *gonfiato*; tûu, et non tâu, vel tèu, quia venit a *tuus*; et alia plura tum ex librorum lectione, tum vel maxime Lexicis discenda. Unde clarum est, nihil in Orthographia Daco-Romana seu Valachica majorem exigere attentionem, quam rectus ipsarum vocalium usus, dum Literae Cyrillicae ъ, ad designandum sonum obscurum, sive strictissimum substituendae veniunt.

E.

1) *E*, pronunciatur sicut apud Latinos sono aperto, ut:

Sedere, *sedere*.	Genunchiu, *genu*.
Versu, *versus*.	Lemnu, *lignum*.
Verme, *vermis*.	Feru, *ferrum*.
Bere, *bibere*.	Berbece, *vervex*.
Fericitu, *felix*.	Peptu, *pectus*.

2) É accentu acuto (´) notatum pronunciatur uti diphtongus *ea*, e. g.

Péna, *penna*.	Érba, *herba*.
Vérga, *virga*.	Féta, *filia*.
Eccé, *ecce*.	Fére, *fel*.
Érnà, *hyems*.	Feréstа, *fenestra*.
Séu, *seu*.	Ésca, *fomes*.

3) Ė, punctatum effertur sicut *i* ad *e* accedens, e. g.

Tėmpu, *tempus*.	bėne, *bene*
Tėnėr, *juvenis*.	bėnechę, *etsi*.

4) *E*, signo soni obscuri notatum sonat sicut Cyrillicum ъ; ut superius sub litera *A* Nro 2-o videre est.

I.

1) *I*, Pronunciatur more Latinorum, e. g.

Intru, *intro*.
Limpede, *limpidus*.
Fire, *natura*.
Diregu, *dirigo*.
Mirare, *mirari*.
Vinu, *vinum*.
Sinu, *sinus*.
Inima, *cor*.

2) *I*, dum in consonantem *j* transit, profertur non modo sicut *jod*, more Latinorum, sed etiam sicut ж Cyrillicum, more Gallorum, quod Itali mutare solent in *g*, ac hoc in casu prolongatur et sic (*j*) formatur, e. g.

Jude, *judex*.
Jugu, *jugum*.
Judecu, *judico*.
Juncu, *juvencus*.
Juru, *juro*.
June, *juvenis*.
Juramentu, *juramentum*.
Judeçiu, *judicium*.
Jocu, *lusus*.
Jimbu, *curvus*.

In priore casu vero dum nimirum vicem consonantis subit, ac more Latinorum tanquam *jod* profertur, non recedit a sua figura (*i*) ordinaria, prout etiam apud Latinos usuvenit, e. g. Boiari *nobiles*; iinu, *linum*; fiiu, *filius*; io, *ego*; muiiere, *mulier*; profer: *jinu*, *fiju*, *jo*, *mujiere*.

3) *I*, in Syllabis: *tia*, *tie*, *tio*, *tiu*; *çia*, *çie*, *çio*, *çiu*; vix audiri solet, quae secundum Orthographiam Italicam scribi deberent: *za*, *ze*, *zo*, *zu*; secundum germanicam: ʒa, ʒe, ʒo, ʒu; secundum hungaricam; *tza*, *tze*, *tzo*, *tzu*, secundum Cyrillicam ца, це, цо, цꙋ, ut:

Aquâtiare, *appendere*.
Frumsetiei, *formositati*.
Omutiu, *homuntio*.
Açia, *acies*, v. *filum*.
Façie, *facies*.
Calçiunu, *calceus*.

4) *I*, admittit sonum obscurum ut superius vidimus.

O.

1) *O*, profertur sicut Latinum sono aperto, e. g.

Omu, *homo*.
Oleiu, *oleum*.
Focu, *ignis*.
Poporu, *populus*.

Órâ, *hora.*	Modu, } *modus.*
Organu, *organum.*	Modru,
Ostasu, *ostiarius*, v. *miles.*	Rodu, *rodo.*
Onore, *honor.*	Lotru, *latro.*

2) *Ó*, accentu acuto (′) notatum sonum diphtongi *oa* praesefert, e. g.

Cócere, vel } *coquere.*	Pórtâ, *porta.*
Cóquere,	Córdâ, *corda.*
Scólâ, *schola.*	Pórcâ, *porca.*
Sórte, *sors.*	Sócrâ, *socrus*, etc.
Mórte, *mors.*	

De sono obscuro litterae *O* iam egimus in prioribus.

U.

1) *U*, pariter pronunciatur more Latinorum, e. g.

Ursu, *ursus.*	Umbra, *umbra.*
Untu, *unqventum.*	Uger, *uber.*
Umidu, *humidus.*	Uscatu, *exsiccatus.*
Ucidu, *occido.*	Ulmu, *ulmus.*
Unu, *unum.*	Unde, *ubi* etc.

2) *U*, in fine nullo accentu notatum semivocalis est, adeoque medio tantum sono efferendum ac tonus in penultima syllaba figendus est, ut in allatis exemplis videre est, ubi *u* ultimum vix auditur. E contra dum tonus in ultima syllaba figendus est, tunc *ù* accentu gravi (`) notatur et integrum sonum recuperat, e. g. amù, *modó*; vedù, *vidit*; avù, *habuit*; fù, *fuit*; etc.

3) *U*, dum in vocalem V transit pronunciatur more Latinorum, e. g.

Vas, *vas.*	Vulpe, *vulpis.*
Vadu, *vadum.*	Veninu, *venenum.*
Vacâ, *vacca.*	Vecinu, *vicinus.*
Vulture, *vultur.*	Veduâ, *vidua.*

4) *U*, apud Daco-Romanos dum post *q* sequitur, nullum edit sonum, e. g. qua, *ut*; quare, *qualis*;

quàtu, *quantum*; quòti, *quot*; haec ita efferuntur, ac si littera c scriberentur: ca, care; càtu; còti.

5) *U*, quandoque ponitur inter duas vocales, otiose, quin aliquem edat sonum, inservit tamen ad producendam syllabam, ut: nóuè, *novem*; nóuà, *nova*; noui, *nobis*; vóui, *vobis*; ouà, *ova*; óue, *ovis*; oui, *oves*; arauam, *arabam*; càdeuam, *cadebam*; stringeuam, *stringebam*; dormieuam, *dormiebam*; araüi; *aravi*; làudaui, *laudavi*. Diaeresi vero notàta vocalis *ü* prónunciatur, ut sciüi, *scivi* etc.

§. 4.

De Pronunciatione Consonantium.

B.

B, pronunciatur more Latinorum, e. g.

Barbà, *barba*.	Batu, *batuo*.
Bélà, *bellua*.	Bocescu, *vociferor*.
Beuturà, *potatio*.	Bàstonu, *scipio*.
Bibolu, *bubalus*.	Besicà, *vesica*.
Biblie, *biblia*.	Bunu, *bonus*.

C.

1) *C*, ante *a*, *o*, *u*, *h*, *l*, *r*; item in fine vocis sonat more Latinorum, ac Italorum, ut *x* Graecum, e. g.

Carne, *caro*.	Chiaru, *clarum*.
Carte, *liber*.	Chidu, *claudo*.
Càldare, *caldarium*.	Chiàmu, *voco*.
Corbu, *corvus*.	Clocescu, *glocito*.
Cornu, *cornu*.	Climà, *clima*.
Cucurbità, *cucurbita*.	Crésta, *crista*.
Cumnatu, *cognatus*.	Creştinu, *christianus*.
Caldu, *caldus*.	Facu, *facio*.

2) *C*, ante *e* et *i* sonat more Italorum, id est: ut Germanicum *tsche* Hungaricum *cs* vel *ts* Cyrillicum ч e. g.

Ceriu, *coelum*.	Cenuşe, *cinis*.
Cercu, *circulus dolaris*.	Cerbice, *cervix*.

Cérà, *cera.*
Cépà, *cepa.*
Cètate, *civitas.*
Cèreşu, *cerasus.*
Circelu, *circellus auricularis.*
Cicere, *cicer.*
Cina *vel* cèna, *coena.*
Ciungu, *truncus.*

3) *Ç*, ante *e*, *i* sonum obscurum ferentibus, sonat prout ante *a*, *o*, *u*, et consonantes *h*, *l*, *r*; nempe ut *k*, e. g. ducèndu, *ducendo*; fàcèndu, *faciendo*; tàcèndu, *tacendo*; facitoriu, *factor.* etc.

4) Ç, caudatum sonat sicut Italicum *z* simplex, hungaricum cz, ud *tz*, et germanicum *ʒ*; e. g.

Façie, *facies.*
Càlçiuni, *calcei.*
Çiçinà, *cardo.*
Çinçariu, *culex.*
Çiçà, *mamma.*
Çapu, *caper.*
Çedru, *cedrus.*
Şedula, *schedula.*

5) *Ch.* sonat; ut k, e. g. chiae, *vel* chiaue, *clavis*; chemu, *vel* chiàmu, *voco, clamo*; Chesariu, *Caesar.* etc.

D.

1) *D*, communiter pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Domnù, *Dominus.*
Duca, *Dux.*
Dau, *do.*
Dosu, *dorsum.*
Despartu, *dispartior.*
Ducu, *duco.* etc.

2) *D*, in sequentibus dictionibus earumque derivatis, pronunciatur sicut *z* hungaricum, e. g.

Dieu, Deu, *vel* Dumnedeu, } *Deus.*
Dì, *vel* dio, *dies.*
Diori, *aurora.*
Tardiu, *tarde.*
Intàrdiu, *retardo.*
Mediu, *medium.*
Média dì, *meridies.*
Radie, *radius.*
Spudie, *spodium, vel cinis.*
Diece, *vel* dece, *decem.*
Doèdeci, *viginti*, etc.
Dieu, *dico.*
Urdescu, *ordior.*
Lege: Zieu, *vel* Zeu, Zì, Meziu, Zicu, Spuze, Zece, Urzescu. etc.

Item in secunda persona Numeri singularis Praes. Indicativi, et Conjunctivi, omnium Verborum, quorum

Praesens in *du* desinit, e. g. laudu, *laudo*; udu; *humecto*; secunda pers: *laudi*, *udi*, lege: *lauzi*, *uzi*. Clarius, *d* sequente *i* finali semper sonat ut *z*;

De Verbis sequentibus autem, eorumque derivatis, uti sunt: cadu, *cado*; credu, *credo*; şedu, *sedeo*; vedu, *video*; audu, *audio*; una cum eorum derivatis, sequentia diligenter observanda habemus: Haec verba praeterquam in secunda pers. Praes. Indic. N. S. etiam in participio *I.* et *II.* item Gerundio, et Supino *d* litteram in *z* emolliunt. e. g.

Cădĕndu, *cadens vel cadendo.*	pronuncia: căzĕndu.
Credĕndu,	crezĕndu.
Rîdĕndu,	rîzĕndu.
Şedĕndu,	şezĕndu.
Vĕdĕndu,	vĕzĕndu.
Audiĕndu,	auziĕndu.
Cădutu,	căzutu.
Şedutu,	şezutu.
Credutu,	crezutu.
Vĕdutu,	vĕzutu.
Auditu,	auzitu.

Caeterum, ad indigitandam hancce pronunciationem, pro minus attentis, aut potius pro exteris, lingvam nostram addiscere volentibus, interdum *d* subnotamus exiguo *z*, ut: Dio, cadĕndu, şedĕndu, şedutu. etc.

F.

F, sonat sicut apud Latinos, e. g.

Fagu, *fagus.*	Fune, *funis.*
Focu, *ignis.*	Foame, *fames.*
Fumu, *fumus.*	Fugu, *fugio.*
Fur, *fur.*	Facu, *facio.*
Firu, *filum.*	Fulgĕră, *fulgurat.*

G.

1) *G*, ante *a*, *o*, *u*, *h*, *l*, *r*; item *e*, *i*, soni obscuri sive strictissimi, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Galbinu, *galbinus.*	Glie, *gleba.*
Galantu, *elegans.*	Globu, *globus.*
Golu, *nudus.*	Grădină, *hortus.*
Ghemu, *glomus.*	Grânu v. grâu } *granum.*
Ghibu, *gibbus.*	Gura, *os oris.*
Ghindă, *glans.*	Lingêndu, *lingendo.*
Gustu, *gustus.*	Culegêtoriu, *collector.*

2) Ante *e*, *i*, et *ê* punctatum, si hoc effertur uti *i*, sono aperto non vero obscuro, pronunciatur more Italorum Romae degentium, nempe: sicut germanicum *dsche*, *dschi*, et hungaricum *dse*, *dsi*, e. g.

Gemu, *gemo.*	Giur, *gyrus.*
Genunchiu, *genu.*	Giosu, *deorsum.*
Geru, *gelu.*	Ginere *vel* Gênere, } *gener.*
Géna, *gena.*	

H.

Litera *H*, nisi suffigatur consonanti *c*, vel *g*, quo in casu nullum edit sonum uti apud Italos iisdem consonantibus suffixa, e. g. chiămu, *clamo, voco*; chiminu, *cuminum*; cheiariu, *claviger*; ghiacie *glacies*; ghipsu, *gypsum.* etc. effertur plerumque ordinarie, uti *x* graecum, e. g. harmonie, *harmonia*; hămu, *helcium*; hărnicu, *idoneus*; *heroicus*; horu, *gratia*; (â graeco χαρις) hêdu, *foedus.* etc.

K.

Litera *K* Daco-Romani prorsus destituuntur, eiusque loco eodem modo, quo Latini, et Itali, utuntur Litera *C*, uti superius sub eadem Litera clare videre est.

L.

L, pronunciatur sicut apud Latinos e. g.

Lacu, *lacus.*	Latu, *latus - eris.*
Laudă, *laus.*	Linte, *lens - tis.*
Lacrimă, *lacrima.*	Lumină, *lumen.*

Leu, *leo.*	Luciafér, *lucifer.*
Legume, *legumen.*	Legu, *ligo.*

Nota. L, inter duas vocales mutatur, 1) in *i*, quod dein sicut *jod* latinum sonat, (vide *J.*) e. g. Fiiiu, *filius*; muiiere, *mulier*; gaiina, *gallina*; moiu, *mollio*; pronuncia: mujiere, gajina. etc. 2) Saepissime etiam in *r*, e. g. Scarâ, *scala*; firu, *filum*; Ceriu, *coelum*; mórâ, *mola*; scândurâ, *scandula*, vel *asser*; poporu, *populus*; fericire, *felicitas*. etc.

M.

Pronunciatur more Latinorum, e. g.

Mare, *mare, ris.*	Mânâ, *manus.*
Margine, *margo.*	Micu, *parvus.*
Munte, *mons.*	Mutu, *mutus.*
Mumâ, *mater.*	Mortu, *mortuus.*
Mânsu, *equulus.*	Mergu, *migro.*
Mânuşâ, *manica.*	Mâncu, *manduco.*

N.

N, Effertur uti *n* Latinorum, e. g.

Nasu, *nasus.*	Nascu, *nascor.*
Negru, *niger.*	Netedu, *nitidus.*
Nodu, *nodus.*	Nópte, *nox.*
Nucâ, *nux.*	Nume, *nomen.*

P.

Pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Pacë, *pax.*	Pariete, *paries.*
Pesce, *piscis.*	Pulbere, *pulvis.*
Pepine, *pepo.*	Pêcatu, *peccatum.*
Porcu, *porcus.*	Pêna, *penna.*
Pele, *pellis.*	Parte, *pars.*

Nota. Daco-Romani *ph* latinum Italorum more mutant in *f*, ut; Filosofu, *Philosophus*; Fisica, *Physica*. etc.

Q.

1) *Qu*, ante *a*, *o*, *u*, pronunciatur sicut *c* ante *a*, *o*, *u*, nempe ut *k*, nam *q* quoad vim non differt a *c*, e. g. quandu, *quando*; quasi, *quasi*; quàm, *aliquantulum*; quare, *qualis*; quàtu, *quantum*; etc. pronuncia: càndu, casi, cam. etc.

2) *Qu*, sequente *e* vel *i*, effertur sicut *c* ante *e* vel *i*, id est: ut *tsche* germanicum, *cs* vel *ts* hungaricum; e. g.

Quelu, *ille.*	Quinque, *quinque.*
Quine, *quis.*	Neque, *neque*:
Que, *quid.*	*efferuntur*: celu, cine,
Queru, *peto.*	ce, ceru. etc.

Nota. *Qu*, ante *a* apud Daco-Romanos in dictionibus comunibus cum Latinis, et Italis mutatur in *p*, ut: apă; *aqua*; épă, *equa*; păresimi, *quadragesima*, Ital. *quaresima*; patru, *quatuor*. etc.

R.

R, pronunciatur sicut apud Latinos; e. g.

Ramu, *ramus.*	Rotundu, *rotundus.*
Raru, *rarus.*	Rugu, *rubus.*
Repede, *rapide.*	Rece, *recens.*
Ripă, *ripa.*	Rĕu, *malus.*

S.

1) *S*, initio vocum ante vocales *a*, *e*, *o*, *u*, item *i* soni obscuri, pronunciatur communiter sicut Latinum *s*, et hungaricum *sz*, ac Cyrillicum *c*, ut:

Sacu, *saccus.*	Sugu, *sugo.*
Serinu, *serenum.*	Sinu, *sinus.*
Somnu, *somnus.*	Silbaticu, *silvaticus.*

2) *S*, ante *i* clari, sive ordinarii soni, et post *i*, alia vocali sequente profertur sicut hungaricum *s*, ger-

manicum *sch*; Italicum *sce*, *sci*, ac Cyrillicum ш; ut: sie, *sibi*; lisie, *lixivium*; siedu, *sedeo*. etc.

Denique *s* sequente *i* finali semper modo praedicto pronunciatur id est; ut hungaricum *s*, german: *sch*, Cyrillic. ш; e. g. ursi, *ursi*; Rusi, *Russi*; pusi, *positi*. etc.

Nota. Nos, dum *s* pronunciandum est crasso uti ш Cyrillicum, ad reddendam exteris expediorem lectionem saepe *s* subnotamus signo mediae lunulae e. g. eşire, *exire*; lişie, *lixivium*. etc.

3) *S*, ante syllabas *ce*, *ci*; *que*, *qui* profertur pariter crasse; ut: pesce, *piscis*; cresce, *crescit*; esci, *es*; sciu, *scio*; nisque, *quidam*; nesque, *quaedam*; etc.

Nota. Etsi Syllabae *sce*, *sci*; *sque*, *squi*; proprie ac regulariter pronuncientur sicut germanicum *stsche*, *stschi*; hungaricum *stse*, *stsi*; vel *scse*, *scsi*; ac Cyrill. шче, шчи; tamen Daco-Romani sive Valachi vulgo consveverunt pronunciare uti *st*; sic in allatis exemplis (Nro 3-o) enunciant: peste, creste, esti, niste etc. Non obstante tamen hac pronunciatione non universali Latino-Valachice semper scribi debet *sce*, *sci*. etc.

4) Daco-Romani sicut Latini et Itali interdum *s* pronunciant uti *z*, e. g. infrênesu, *pro* infrênu; *refreno*; lucresu, *pro* lucru, *laboro*; necasu, *angor*; sêru, *serra*; sêru, *serum*; sama, *jusculum*; efferuntur: infrênezu, necazu, zêru, zêru, zama.

T.

1) *T*, pronunciatur initio vocis ac praecedente litera *s*, sicut apud Latinos; e. g.

Tacu, *taceo*.	Tare, *fortis*.
Tauru, *taurus*.	Tunu, *tonitru*.
Totu, *totum*.	Tusé, *tussis*.
Turma, *turma*.	Temu, *timeo*.
Tingu, *tingo*.	Eucharistie, *Eucharistia*.

2) *T*, sequente *i*, et post *i* alia vocali, enuntiatur more Latinorum, nempe: ut *tz* hungaricum, ʒ germanicum, ц cyrillicum, ac *z* asperum Italicum, e. g.

Tie, *tibi.*	Frâtie, *fraternitas*,
Tiéra, *terra, regio.*	Betie, *ebrietas.*
Omutiu, *homuntio.*	Impêrâtie, *Imperium*,
Nutretiu, *nutrimentum.*	Portie, *portio.*

3) *T*, sequente *i* finali semper pronunciatur ut *tz* hungaricum, ʒ germanicum, ut: frati, *fratres*; nepoti, *nepotes*; uscati, *exsiccati.* etc.

Item ț subnotatum in sequentibus verbis eorumque derivatis; ut: pâțiescu, *patior*; țipu, *proiicio*; ascuțitu, *acutus*; țéra, *terra, regio*.

V.

V, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g. vadu, *vadum*; vorbâ, *verbum* etc, (Vide sub *U.* 3-o).

X.

Litera *X*, Daco-Romani carent, eiusque loco more Italorum vulgo in scribendo, et pronunciando simul, praecipue utuntur litera *s*, e. g. Alesandru, *Alexander*; esemplu, *exemplum*; frasinu, *fraxinus*; eșire *exire.* Interim si quis literae *x* asvetus, eadem uti velit praecipue in vocibus graecis minime errabit, hoc tamen est contra genium Lingvae Valachicae.

Z.

Litera *Z*, Daco-Romani proprie destituuntur, etsi eius sonus in eorum Lingva audiatur, eiusque sonus uti supra monui, refertur vel ad ḑ, vel ad *s*. Interim potest quis etiam litera *z* uti, in iis maxime casibus, in quibus et Latini eam adhibent. Graviter tamen peccaret contra Orthographiam siquis *z* adhiberet in scribendo, quotiescunque audit sonum *z*; nam etiam *s* ante *b, d, g, l, m, n, r,* pronunciatur uti *z*, e. g. sborare *volare*; sdrânçiosu, *lacer*; sgura, *scoria*; deslegatu,

solutus; pisma, *invidia*; desnodatu, *enodatus*; desrădicinatu, *eradicatus*; sventatu, *exsiccatus*; neutiquam ergo sunt scribenda: zborare, zdrănciosu, zgura, etc. uti comuniter scribere solent Orthographiae imperiti.

BREVIS CONSPECTUS

Observationum ac Regularum expositarum ad pronunciationem quarundam Literarum, spectantium.

Ç ç — — —	Pronunciatur sicut Hungaricum *tz*, Germanicum ʒ, Cyrillicum ц.
Ce, ci — —	Sicut Italorum *ce*, *ci*, Hung. *tse*, *tsi*, German. *tsche*, *tschi*, Cyrill. че, чи.
Ch, ch — —	Sicut *k*.
Ḑ, ḑ — — —	Sicut Hungaricum *z*, ac Cyrillicum ѕ.
Ě, ě — — —	Sicut Diphtongus *ea*.
Ė, ė — — —	Sicut *i* Latinorum.
Ge, gi — —	Sicut Italorum *ge*, *gi*, ac Cyrillico-Valachicum џе џи.
J, j — — —	Sicut Gallicum *j*, ac Cyrillicum ж.
Ó, ó — — —	Accentu acuto notatum sicut Latinum *oa*.
Que, Qui —	Sicut Italicum *ce*, *ci*, Hung. *tse*, *tsi*, Cyrillicum че, чи.
Ş, ş — — —	Sicut Hungaricum *s*, Germanicum *sch*, Cyrillicum ш, ac Italicum *s*, ante *ce*, *ci*.
Ţ, ţ — — —	Sicut Latinorum *t* ante *i*, et post *i* sequente alia vocali, et Hung. *tz*, Germanicum ʒ, ac Cyrillicum ц.
ă, ĕ, ĭ, ŏ, ŭ —	Sicut Cyrillico-Valachicum ъ, ac Gallicum ê.

CAPUT III.

De Diphtongis.

§. 5.

De Numero Diphtongorum.

Diphtongi in Lingva Daco-Romana tot sunt, quot vocales aliis vocalibus immediate subnexae pronunciantur ita, ut ex omni vocali dimidius tantum sonus audiatur. Ex Diphtongorum numero sequentes quatuordecim adferimus: ai, au, ea, ei, eu, ia, ie, ii, io, iu, oa, oi, ou, ui.

§. 6.

De Pronunciatione Diphtongorum.

Pronunciantur autem Diphtongi hoc modo.

1) In Diphtongo *ai*, sonus vocalis *a* integer, vocalis autem *i* dimidius tantum auditur, ut: mai, *magis*; vai, *vae*.

2) In Diphtongo *au*, sonus *a* integer, *u* dimidius auditur, ut: dau, *do*; stau, *sto*.

3) In *ea*, *e* vix auditur, *a* vero integrum sonum retinet, ut: muiierea mea, *uxor mea*; sedea, *sedebat*.

4) In *ei*, sonus *e* integer, *i* dimidius auditur, ut: Cetatei, *civitati*; comunitatei, *communitati*. Nonnulli ita efferunt, ut solum *i* audiatur, proinde dicunt: cetăti, comunităti, per *ei* tamen semper scribendum, cum *ei* sit genitivus num. sing. articuli definiti generis foemini qui similis est Dativo.

5) In *eu*, sonus *e* integer, *u* dimidius auditur, ut: greu, *gravis*; rĕu, *malus*:

6) In *ia*, *i* vix auditur, *a* integrum sonum retinet, ut: chiamă, *vocat*; fiĕntiă, *essentia*; sciĕntiă, *scientia*.

7) In *ie*, sonus *i* dimidius, *e* integer auditur, ut: diede, *dedit*; ieri, *heri*; hei, *heu*.

8) In *ii*, primum *i* sonum integrum servat, alterum vix auditur, ut: fii, *filii*; sântii, *sancti*.

Hujus Diphtongi usus potissimum est in nominibus desinentibus in num. pl. in *i*, ac accipientibus Articulum definitum eiusdem numeri *i*, ut Omènii, *homines ipsi*; Românii, *Romani*, séu *Valachi ipsi*.

9) In Diphtongo *io*, *i* sonus vix auditur prouti apud Italos, ut: giocu *vel* jocŭ, *ludus*, *jocus*; giosu *deorsum*; giacu, *jaceo*.

10) In *iu*, sonus *i* dimidius, *u* vix auditur, ut: ajutoriu, *adjutorium*; quod si nomini jungatur art. def. sonus *u* integer restituitur, et *i* vix auditur, ut: ajutóriul', *adjutorium illud*.

11) In *oa*, ex *o* et *a* quasi unus sonus coalescit, ita ut et *o*, et *a* tantisper audiatur, magis tamen sonus *a*; accedit tantisper ad *a* hungaricum, ut: moară, *mola*; soare, *sol*. Ceterum in Orthographia Romana sive Latino-Valachica a Diphtongi *oa* expungitur, ac *ó* notatur accentu accuto ad indigitandam pronunciationem *oa*. Vide litteram *O*.

12) In Diphtongo *oi*, sonus *o* integer, *i* dimidius auditur, ut: noi, *nos*; voi, *vos*; ei, illi.

13) In *ou*, sonus *o* integer, *u* dimidius enunciatur, ut: bou, *bos*; nou, *novus*.

14) In *ui*, sonus *u* integer, *i* dimidius auditur, ut: cui, *cui*; fui, *fui*; avui, *habui*; tăcui, *tacui*.

Porro, sicut quaelibet vocalis seorsim praeseferre potest sonum obscurum, sive strictissimum, ita etiam in Diphtongo una ex iis, quae constituunt Diphtongum, recipere potest interdum sonum obscurum, manente quantitate soni alterius vocalis supra declarata, ut: dăi, *da ei*; rĕu, *malus*; tăi, *tui*; săi, *sui* etc.

Denique Daco-Romani gaudent etiam triphtongis, e. g. fiiu *filius*; puiu, *pullus*; moiu, *mollio* etc.

CAPUT IV.

De Accentibus.

§. 7.

Accentus apud Daco-Romanos sunt duo, accentus acutus (´), et gravis (`). Acuto notatur producenda syllaba prima, media, et ultima, e. g. bátere, *batuere*; culégere, *colligere*; avére, *habere*; gravis solam ultimam in vocalem desinentem afficit, ut: fù, *fuit*; amù, *modo*; tăcù, *tacuit*, etc.

Accentus acuti rarior est in Orthographia Daco-Romana usus, praeterquam in é, dum uti Diphtongus *ea* pronunciandum venit, quo in casu ad faciliorem reddendam lectionem accentuari debet. (Vide Litteram *E.*) Pariter *o* longum, dum proferendum est uti Diphtongus *oa*, notari debet accentu acuto. (Vide Litteram *O.*)

In dictionibus vero aequivocis, quarum aequivocatio solo accentu tollitur, ad determinandum sensum, quem intendimus, uti debemus accentu, e. g. dormi, si prima Syllaba notetur accentu (dórmi), significat *dormis*; si ultima (dormì) significat *dormivit*. etc.

CAPUT V.

De Apostropho.

§. 8.

Apostrophus est quoddam signum instar medii circuli hujus figurae (’), qualis est etiam spiritus lenis apud Graecos, quo nos designamus sonum obscurum sive strictissimum vocalium, quocum confundi non potest Apostrophus, cum hic collocetur ad latus literae, spiritus vero lenis, ac signum soni obscuri supra literam. Vide Cap. II. §. 3.

Apud Daco-Romanos sive Valachos in libris Cyrillicis literis editis nuspiam visitur apostrophus, exceptis

poeticis, ubi creberrime adhibetur e. g. Maȣ тъшкат (mau tășcat) *me taxavit*, pro M'aȣ (m'au) etc.

In Orthographia autem Romana sive Latino-Valachica iam frequens est apostrophi usus, praecipue respectu articulorum definitorum, et Verborum auxiliarium, ac Pronominum, *me*, *te*, *se*, e. g. Domnul', *Dominus*; serbul', *servus*; l'au bătutu, *ipsum verberavit*, pro (lu au batutu) m'au lăudatu, *me laudavit*, pro (me au), etc.

CAPUT VI.

De Divisione Syllabarum.

§. 9.

Syllabarum divisio haud arbitrarie est facienda, sed sicut compositae fuerunt, ita etiam dividendae sunt. Itaque:

1) Consonans una inter duas vocales constituta semper conjungitur cum sequente, ut: a-ra-re, *arare*; tă-cere, *tacere*; cu-le-ge-re, *colligere*; au-di-re, *audire*.

2) Si vox sit composită debet dividi salva compotitione, proinde indaganda origo, ut: de-pu-nu, *depono*; a-pu-nu, *humilio*, *occido*; pre-pu-nu, *suspicor*, *praepono*; re-pu-nu, *repono*, *sepono*; des-cân-tu, *incanto*; res-co-ptu, *recoctum*; des-ju-ga-tu, *disjunctus*; des-fré-na-tu, *effraenatus*; rés-bu-nu, *bonifico*, etc.

3) Quando duae consonantes concurrunt, una attribuitur antecedenti, altera sequenti syllabae, ut: ar-me, *arma*; fór-te, *valde*; Is-ra-il, *Israel*; mer-ge, *migrat*; ster-ge, *stergit*; lin-ge, *lingit*; nin-ge, *ningit*.

4) Si vero duae consonantes fuerint *gr*, *mn*, *pt*, *sm*, *st*, *sc*; etc. utraque donatur sequenti vocali, ut ne-gru, *niger*; Do-mnu, *dominus*; la-pte, *lac*; pi-sma, *invidia*; Ni-stor, *Nestor*; cu-no-scu, *cognosco*, etc.

5) Denique si tres fuerint consonantes, omnes tres tribuuntur sequenti vocali, ut: că-pĭ-stru, *capistrum*, no-stru, *noster*; vo-stru, *vester*, etc.

Diphtongus, imo et triphtongus, quoniam unam syllabam constituit, nunquam dividi debet, e. g. die-de, *dedit*; ce-tăței, *civitati*; chia-mă, *vocat*; sci-ĕn-ţiă, *scientia*, etc.

PARS SECUNDA.

ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Partibus Orationis Lingvae Daco-Romanae.

§. 1.

Partes Orationis Lingvae Daco-Romanae sunt novem, scilicet: Articulus (Articulul'). Nomen (Numele.) Pronomen (Pronumele). Verbum (Verbul'). Participium (Participul'). Adverbium (Adverbul'). Praepositio (Prepositia). Conjunctio (Conjuntia). Interjectio (Interjetia).

Ex his novem Orationis Partibus quinque priores, nempe: Articulus, Nomen, Pronomen, Verbum, et Participium sunt flexibiles. Reliquae autem quatuor posteriores; Adverbium, Praepositio, Conjunctio, et Interjectio flexionis expertes.

CAPUT II.

De Orationis Partibus flexibilibus.

§. 2.

De Articulo.

Quum in Lingva Daco-Romana Nomina per solos Numeros, non etiam per casus declinentur, Articuli, quibus praeter genera casus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur est necesse.

Est autem Articulus in Lingva Daco-Romana duplex: unus definitus *il*, *lu*, *le*, generis masculini, et *a*,

oa vel *la*, generis foeminini, qui rem determinat; alter indefinitus *unu*, *una*, qui rem nequaquam determinat.

§. 3.

De signis Articuli.

Signa Articuli sunt: 1. Genus (Genul'). 2. Numerus (Numèrul'). 3. Casus (Casul').

I. Genera sunt duo: Masculinum (Bărbătescu), et Foemininum (Femeescu).

1. Generis Masculini est Articulus definitus *il*, *lu*, *le*, aequivalens Articulo Italico *il*, *lo*; Gallico *il*, *le*, Germanico der, Hungarico *a'*, vel *az*; et postponitur Nominibus substantivis Generis masculini hoc modo: Socru-'l, *socer*; Frate-le, *Frater*; Nepotu-lu, *Nepos*.

2. Generis Foeminini est, *a*, *oa* vel *la*, aequivalens Italico et Gallico *la*, Germanico die, hungarico *a'* vel *az*, ut: casa-a, *domus*; punte-a, *pons*; vergé-oa, *vel* vergé-la, *virga*.

II. Numeri sunt duo: Singularis (Singuratecu) et Pluralis (Multoratecu).

1. Numerus Singularis adhibetur, quando de una re tantum vel persona sermonem instituimus. e. g. Nepotulu, *nepos*; lumina, *lumen*; stéoa, *stella*.

2. Numerus Pluralis usurpatur, quando de pluribus rebus, aut personis sermo fit. e. g. Nepoti, *nepotes*; lumine, *lumina*; stéle, *stellae*.

III. Casus sunt sex:

1. Nominativus (Numitoriul')
2. Genetivus (Nascîtoriul')
3. Dativus (Dătătoriul')
4. Accusativus (Acusătoriul')
5. Vocativus (Chiămătoriul')
6. Ablativus (Luvătoriul')

Nom. ponitur ad quaestionem quine? *quis*? e. g. omul', *homo*.

Gen. ponitur ad quaestionem a cui? *cuius*? e. g. a omului, *hominis*.

Dat. Ad quaestionem cui? *cui*? e. g. Omului, *homini*.

Accus. Ad quaestionem pre quine? *quem*? e. g. pre Omul', *hominem*.

Abl. Ad quaestionem dela quine? *aquo*? e. g. dela omul; a *homine*.

§. 4.

Declinatio Articuli definiti il, lu, le; a, oa vel la.

Singularis.

	Mascul.			Foemin.	
N.	il, lu.	le.	ul.	a,	oa vel la.
G.	a lui.	lui.	ului.	a ei-ii,	lei-lii.
D.	lui.	lui.	ului.	ei-ii,	lei-lii.
A.	pre il, lu.	le.	ul.	a,	oa-la.
V.	le.	le.	lè.	à,	oa-la.
Abl.	dela il; lu.	le.	ul.	a,	oa-la.

Pluralis.

	Mascul.	Foemin.
N.	i.	le.
G.	a lor.	a lor.
D.	lor.	lor.
A.	pre i.	pre le.
V.	i, lor.	e, i, lor.
Abl.	dela i.	dela le.

§. 5.

De Usu Articuli definiti.

Articulus conjungitur cum Nomine secundum has regulas.

I. Articulus *il*, *lu*, *le*, conjungitur cum Nominibus substantivis, quorum alia in *u*, *au*, *iu*; alia in *e*, desinunt.

1. Articulus *il* et *lu* promiscue ponitur post substantiva Generis masculini, quae exeunt in *u*, *iu*, separatim aut conjuncte. e. g. lotru'l, *vel* lotrul', *latro*; ceriu'l, *vel* ceriul', *coelum*.

Nota 1. Ex Articulo *il*, *i* propter praecedentem vocalem, dum cum substantivo quod in vocalem desinit conjungitur, semper exmittitur, et eius locum suplet apostrophus, ut in allatis exemplis videre est.

Nota. 2. Sic etiam ex Articulo *lu*, *u* cum sit semivocalis et in fine non edat sonum semper exmittitur, et eius locum supplet apostrophus, tunc vel maxime si sequens vox a vocali incipiat, e. g. omul' aquestu, *hic homo*.

2. Articulus *le* postponitur substantivis masculini generis in *e* desinentibus. e. g. Cane-le, *canis*; pariete-le, *paries*; serpe-le, *serpens*.

Observandum. Praeter dictos tres Articulos, *il*, *lu*, *le*, Daco-Romani interdum adhuc adhibent etiam Articulum *ul*, verum illum solum cum Nominibus in consonantem desinentibus conjungunt, quae admodum sunt pauca; e. g. Os-ul, *os-ossis*; vas-ul, *vas-vasis*; uger-ul, *uber*; ager-ul, *acer*. Hujus Articuli declinationem vide §. 3. cum reliquis Articulis.

II. Articulus definitus foeminini generis *a*, *oa*, vel *la* conjungitur cum Nominibus substantivis foeminini generis, quorum, quaepiam in ă, alia in *e*, alia vero in *ea* exeunt.

1. Articulus *a* postponitur Nominibus quae in ǎ exeunt, quod ǎ dum cum Articulo conjungunt, amittunt, et eius loco succedit Articulus *a*; v. g. masǎ, masa, *mensa*; lunǎ, luna, *luna*; muscǎ, musca, *musca*.

2. Articulus *a* postponitur Nominibus, quae in e exeunt. v. g. puncte-a, *pons*, frunte-a, *frons*, flóre-a, *flos*; óue-a, *ovis*; mènte-a, *mens*.

3. Articulus *oa* vel *la* postponitur Nominibus desinentibus in *ea* vel *é* accentu acuto notatis, v. g. rùndinea, *vel* rùndiné, cum Articulo erunt rùndunéoa *vel* rùndiné-la, *hirundo*; purcé, purcé-oa *vel* purcela, *porcella*.

§. 6.

De Articulo Indefinito, eiusque Declinatione.

Articulus Indefinitus est *unu* generis masculini, et *o* vel *una* generis foeminini; declinatur autem hoc modo:

Singularis.

	Masc.	Foem.
N.	Un' Unu.	O *vel* Una.
G.	a Unui.	a unei - unii.
D.	Unui.	unei - unii.
A.	pre Unu.	pre o-una.
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
Abl.	dela Unu.	dela o-una.

Pluralis.

	Masc.	Foem.
N.	Unii	Une *vel* unele.
G.	a unora	a unor - unora.
D.	unora.	unor - unora.
A.	pre unii.	pre une - unele.
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
Abl.	dela unii.	dela une-unele.

De usu Articuli indefiniti sermo erit in Syntaxi Articulorum.

CAPUT III.

De Nomine.

§. 7.

De Nomine Generatim.

Nomen est, quod rem aliquam, vel personam, aut eius proprietates designat; e. g. Nepotu, *nepos*; érbă, *herba*; pórtă, *porta*; mână, *manus*.

Nomina in Lingua Daco-Romana per casus invariata manent, et solum Articuli flectuntur, qui dum cum Nominibus conjunguntur eorum Genera, Numeros, et Casus definiunt.

§. 8.

Divisio Nominum.

I. Nomina dividuntur, in *Nomina Substantiva* (substantive), et in *Nomina Adjectiva* (ajetive).

1. *Nomen substantivum est*, quod rem aliquam vel Personam denotat. e. g. Oștașu, *ostiarius* sive *miles*; călămariu; *atramentarium*; furcă, *furca*; scólă, *schola*; Vasilie, *Basilius* etc.

2. *Adjectivum* est, quod proprietatem rei alicujus, aut personae significat. e. g. mare, *magnus*; sântu, *sanctus*; grasu, *crassus*, *pingvis*; formosu, *formosus*; inaltu, *altus* etc.

II. Nomen substantivum pluribus gaudet nomenclationibus: est enim vel *Proprium*, vel *Commune*, vel *Collectivum*.

1. *Proprium* est, quod res certas significat, et eo saltem rem unam indicare possumus. e. g. Ungaria, *Hun-*

garia; Buda, *Buda*; Viena, *Vienna*; Dunàrè, *Danubius*; Michail, *Michael*; Joan, *Joannes*, etc.

2. *Commune* est, quod res incertas denotat, et pluribus rebus, aut Personis potest tribui. e. g. Impèratu, *Imperator*; Chesar, *Caesar*; cètate, *civitas*: Residentiă, *Residentia.*

3. *Collectivum* est, quod iam in Singulari Numero multitudinem indicat; e. g. Poporu, *Populus*; ghinte, *gens*; turma, *turma*, sive *grex*; cétă, *coetus*; óste, *exercitus*.

§. 9.

De Textura Nominum.

Nomina sunt:

1. *Simplicia* (simple.)

2. *Derivata* (deduse.)

3. *Composita* (compuse.)

I. De Nominibus simplicibus.

Simplicia Nomina sunt, quae non aliunde deducuntur, sed a se ipsis, et in se suam habent radicem; e. g. Domnu, *Dominus*; Oraşu, *Oppidum*; albu, *albus*; roşu; *ruber*, rotundu, *rotundus*, etc.

II. De Nominibus derivatis.

Derivată Nomina sunt, quae a simplicibus derivantur; ut sunt: domnescu, *dominalis*; cètătianu, *civitatensis*; albetiu, *subalbus*, *candidus*; negretiu, *nigrescens*; derivantur, a substantivis simplicibus: Domnu, cètate, albu, negru.

Nôta. Huc pertinent omnia Nomina ab aliis Nominibus aut Verbis derivata; uti sunt: direptate, *iustitia*; amàraciune, *amaritudo*; omenie *vel* omenire, *humanitas*; vedere, *visio*; càntàtoriu, *cantator*; càntecu, *canticum*.

1. Formatio Adjectivorum ex substantivis, quae fiunt accipiendo post se sequentes Particulas, uti sunt: *anu*, *eanu*, *alu*, *alnicu*, *escu*, *etiu*, *iu*, *osu*.

a) In *anu* vel *eanu*, formata Adjectiva indicant, cujus Patriae, Regionis, aut Loci quispiam sit; e. g. Italianu, *Italus*; Alemanu, *Germanus*; Moldovanu, *Moldavus*; Munteanu, *Montanus*; silășanu, *silvanus*; săteanu, *pagensis*; campénu, *campestris*.

b) In *al*, aut *alnicu*, desinentia Adjectiva indicant eorum significationem convenire cum iea, unde suam trahunt originem; e. g. Nationalu, *nationalis*; poporalu, *popularis*; vel nationalnicu, poporalnicu; e. g. Invățiătoriu nationalu, *Professor*, vel *Praeceptor nationalis*; idest: Invățiătoriul Nafiei, *Praeceptor Nationis*.

c) In *escu*, indicant Nomina derivata adhuc esse in possessione vocis radicalis; e. g. domnescu, *dominalis*; Episcopescu, *Episcopalis*; uti: Calu domnescu, *equus Dominalis*; Residentia Episcopésca, *Residentia Episcopalis*, idest: Calul este a Domnului, Residentia este a Episcopului, *equus est Domini*, *Residentia et Episcopi*.

d) In *osu*, indicant Nomina derivata proprietatibus Nominum substantivorum radicalium ex integro gaudere; e. g. apătosu, *aquosus*, nodosu, nodosus, id est: plénu de apă, plénu de noduri, *aqua, nodis plenus*.

2. Nomina substantiva ab aliis substantivis deducta, fiunt accipiendo post se sequentes Particulas: *du*, aut *utiu*, vel *ișoru*, *ime*, *oiu*, vel *ocu*, *ata*, vel *etiu*, etc.

In *du*, *utiu*, vel *ișoru*, formata substantiva indicant significationem vocum radicalium, esse imminutam; e. g. Domnicelu, Domnutiu, Domnișoru, *Domicellus*; Purcelu, porcutiu, *porcellus*.

In *ime*, indicant, plures eiusdem generis res in unam esse collectas, v. g. Omenime, *hominum mul-*

titudo; grăsime, *pingvedo*; pădurime, *locus silvis obsitus.*

In *oiu* vel *ocu*, indicant significationem vocum radicalium esse auctam, v. g. Omoiu *vel* Omocu, *homo valde magnus*; căloiu, *vel* călocu; *equus admodum magnus*; haec proveniunt a substantivis: Omu, Calu.

In *ătu* vel *etu*, indicant, multitudinem rerum, vocis radicalis. e. g. Prunetu, *Prunetum*; spinctu, *spinetum*; pomătu *vel* pomariu, *pomarium.*

In *ie* indicant Nomina derivata proprietates Vocis radicalis in magno gradu possidere, e. g. Câmpie, *solitudo, locus campestris*; ură, *odium*; urgie *magnum odium.*

3. Nomina substantiva ab Adjectivis derivata fiunt assumendo Particulus has: *eţă, ime, ităte, ciune.*

In *eţă*, indicant Nomina derivată habere proprietates vocis radicalis. v. g. Albeţă, *albedo*; negreţă, *nigredo*; roşeţă, *rubor*; veniunt ab Adjectivis: albu, negru, roşu.

In *ime*, indicant omnibus proprietatibus vocis radicalis gaudere, e. g. Inălţime, *altitudo*, roşime, *rubor*; lungime, *longitudo*; lăţime, *latitudo*; veniunt ab. Adjectivis: inaltu, roşu, lungu, latu.

In *itate*, indicant proprietatem vocis radicalis integram. e. g. Bunitate, *bonitas*; Crestinitate, *Christianitas*, vel *Christianismus*; direptate, *rectitudo, iustitia*; proveniunt ab Adjectivis: bunu, crestinu, direptu.

In *ciune*, pariter indicant, habere proprietatem vocis radicalis vocem derivatam. e. g. Inţelepciune, *sapientia, intellectus*; amăriciune, *amaritudo*, morticiune, *cadaver*, vel *morticinum*; derivantur ab Adjectivis: inţeleptu, amaru, mortu.

4. Nomina Adjectiva ab aliis Adjectivis derivata fiunt accipiendo Particulas sequentes: *etiu*, *iu*, *utiu*, *isoru*.

In *etiu*, *iu*, denotant partem tantum proprietatis vocis radicalis. e. g. Orbetiu, *caecutiens*; albenetiu, *subalbus*; măretiu, *elatus*; veniunt ab Adjectivis: orbu, albu, mare. Negreciu, *nigrescens*; albeciu, *albescens*; ab iisdem Adjectivis.

In *utiu*, *isoru* indicant imminutionem significationis vocis radicalis. e. g. Bunutiu, bunișoru, *bonellus*, grosutiu, grosișoru, *crassus utcunque* vel *crassiulus*.

Observatio. Praeter superius adducta derivata Nomina adhuc observari merentur ea, quorum ideae mente tantum a nobis comprehenduntur; ex quibus quaepiam a simplicibus Nominibus, alia vero a vèrbis derivantur. Itaque:

1. Nomina a simplicibus derivata.

Haec formantur adsciscendo Particulam *ie*, vel *tate*; v. g. a Frate, *Frater*, venit: frătie, et frătietate, *fraternitas*; a sociu, *socius*, venit: socie, et societate, *societas*.

Simili modo formantur etiam ab Adjectivis deducta, v. g. Tare, tărie, *fortitudo*; mare, mărime *vel* mărire, *magnitudo*, *gloria*.

2. Nomina a Verbis derivata.

In *are*, *ere*, *ire*. Haec indicant ipsam actionem, uti: vênare, *venatio*; tăiere, *sectio*; spargere, *infractio*; negrire, *nigretia*, *nigredo*.

Nota. Haec substantiva sunt simul Infinitivi Verborum primae, secundae, tertiae, et quartae Conjugationis.

In *ĕntu*, indicant complexum proprietatis vocis radicalis. e. g. a juru, *juro*, venit: juramĕntu, *juramentum*; a credu, *credo*, venit: credemĕntu, *fides*, vel *ipse actus credendi*.

In *atu*, *itu*, indicant, quali re quispiam occupatur. e. g. Negotiàtoritu, *negotiatio*; Directoratu, *Directoratus*.

In *ura*, indicant hoc quod factum est, ut: Fertura, *coctio* vel *coctura*, i. e. *quod coctum est*; scriptura, *scriptura*, i. e. *quod scriptum est*; faptura; *factura*, i. e. *quod factum est*.

In *alà*, haec indicant ipsam materiam, qua aliquid perficitur; e. g. negrealà, *nigrities* vel *ipse color niger quo aliquid tingitur*; urdialà, *materia ad texturam necessaria*; roşélà, *color ruber*; albélà, *color albus*.

In *oriu*, vel *ore*, ipsam personam agentem indicant, e. g. Aràtoriu, *arator*; sàpàtoriu, *fossor*; scriitoriu, *scriptor*; i. e. *qui arat*, *fodit*, *scribit*.

III. De Nominibus Compositis.

Nomina Composita fiunt ex simplicibus adsciscendo sibi aliam vocem, aut Particulam cum, vel sine conjunctione. Itaque:

1. Nomina composita cum conjunctione. Hujus generis Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica formantur, ubi duae voces sive Nomina per Particulam *de* ad invicem conjunguntur. e. g. Domnu de casà, *Dominus domus* vel *Paterfamilias*; (Italice: Patrone di casa); Facitoriu de bène, *Benefactor*; omu de omenie, *homo honestus*; tàiètoriu de lemne, *ligniseca*.

2. Nomina composita sine conjunctione.

Sic formantur Nomina à verbis derivata, quibus praeponuntur Praepositiones inseparabiles, et cum iisdem in unam vocem coalescunt. e. g. Transmutare, *transmutatio*; descàntare, *discantatio*; deşcultiare, *discaltiatio*; restùrnare, *eversio*; despàrtire, *dispartitio*, sive *divisio*.

§. 10.

De signis Nominis.

Nomen sicut et Articulus respicit 1. *Numerum.* 2. *Casum.* 3. *Genus.*

1. *Numeri* sunt duo: Singularis, et Pluralis.

2. *Casus* sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus et Ablativus; ut cap. II. de Articulo vidimus.

§. 11.

De Generibus Nominum.

Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica duplicis tantum sunt generis; scilicet: Generis Masculini, et Foeminini; neutro penitus carent, ob eamque rem ipsam, quando aliquid neutraliter efferendum habent, utuntur foeminino, e. g. aquésta nu este de credutu, *hoc non est credendum.* Nu imprumutà rélc pentru bune, *ne retribuas mala pro bonis.* Intru tóte una è de a se socotire, *inter omnia unum est considerandum.*

§. 12.

De Nominibus Masculinis.

Omnia Nomina, quae sexum masculinum significant, aut rem ex parte virili definiunt, sunt generis masculini; eiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina, quae exeunt in *u*, vel *iu*, una cum iis quae desinunt in semivocalem *u*, et videntur desinere in consonantem, sive res animatas sive inanimatas significent. v. g. socru, *socerus* vel *socer*; frênu *vel* frêu, *frenum*; Unchiu, *Avunculus*; ceriu, *coelum*; lupu, *lupus*; fagu, *fagus*; fulger, *fulgur*; fur, *fur.*

2. Nomina, quae natura sua, seu secundum statum, et dignitatem, viris conveniunt, sunt generis mas-

culini; ut: Jude, *Judex*; Imperatu, *Imperator*; Preotu, *Sacerdos*; Episcopu, *Episcopus*; Invĕtiătoriu, *Magister*.

3. Nomina substantivă in *e* desinentia, quae proveniunt a Nominibus Latinis tertiae Declinationis masculini generis, quorum Ablativus terminatur in *e*, apud nos pariter sunt generis masculini; e. g: Parente, *Parens*; Frate, *Frater*; fóle, *follis*; cărbune, *carbo*; purece, *pulex*; sórece, *sorex* vel *mus*; păntece, *venter*; vulture, *vultur*, etc.

4. Nomina mensium sunt generis masculini; dicimus enim: aquestu Januarie, *hic Januarius*; aquestu Aprilie, *hic Aprilis*, etc.

Sic et Nomen anu, *annus* est generis masculini. Ceterum Nomina dierum sunt generis foeminini; sic dicimus: aquésta Luni, Marti, Mercuri, Joui, Vineri, Dominecă, *haec dies Lunae, Martis*, etc.

Similiter et quatuor anni tempora sunt generis foemini; id est, dicimus: aquésta Primavéră, Véră, Tómnă, Ernă, *hoc Ver, haec Aestas, hic Autumnus, haec Hyems*.

§. 13.

De Nominibus Foeminini Generis.

Nomina, quae sexum foemininum significant, aut rem ex parte muliebri definunt sunt generis foeminini, eiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina substantiva, quae terminantur in ă, *e*, et é. e. g. Nepótă, *Neptis*; Fiiă, *Filia*; soră, *soror*; Cocónă, *Domicella*; frunte, *frons*; vulpe, *vulpes*; mărgé, *margarita*; purcé, *porcella*.

Hinc excipiuntur sequentia: Tată, *Pater*; Papă, *Papa*; Başă, *Dux turcicus*; Ducă, *Duca*; Lucă, *Lucas*; Jude, *Judex*; lapte, *lac*; căne, *canis*; epure, *lepus*; clesce, *forcipes*; pariete, *paries*; pesce, *piscis*; genunche, *genu*; verme, *vermis*; nome, *nomen*;

șerpe, *serpens*; berbece, *vervex*; taciune, *titio*; dénte, *dens*; sóre, *sol*; sare, *sal*; mascure, *verres*, burete, *boletus*, e. a. p. (ut superius §. 12. Nro. 3 videre est.) quia sunt generis masculini.

Nóta. Multa Nomina generis masculini transeundo ad numerum pluralem fiunt generis foeminini, e. g., fréu, *frenum*, fréuri; pàmêntu, *terra*, pàmênturi. e. a. p.

§. 14.

De Declinatione Nominum.

Lingua Daco-Romana duas tantum habet Declinationes: unam Nominum generis masculini, et aliam Nominum generis foeminini.

Declinatio I.

Nominum substantivorum masculinorum.

Nomina substantiva masculina triplicis sunt generis, nempe: alia, quae exeunt in *u* vel *iu*, e. g. Socru, *socer*; ceriu, *coelum*; alia in *e*; v. g. Frate, *Frater*; et quaepiam in consonantem, ut: uger, *uber*; vas, *vas*. Et dein haec induunt formam Articuli *il*, *le*, *lu*, et *ul*. Ubi tantum Articulus solus flectitur, Nomen autem manet immutabile. Itaque:

I. *Forma*: Cum Articulo *il*.

Hac Articuli forma flectuntur omnia substantiva masculina in *u*, *iu* desinentia, ut: socru, *socer*; ochiu, *oculus*; et *i* propter praecedentem vocalem amittit.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Socru-'l, *socer*.	Socri-i, *soceri*.
G. a	socru-'lui, *soceri*.	a socri-'lor, *socerorum*.
D.	socru-'lui, *socero*.	socri-'lor, *soceris*.
A. pre	socru-'l, *socerum*.	pre socri-i, *soceros*.
V. o	socru-'le! *o socer*!	o socri-'lor! *o soceri*!
A. dela	socru-'l, *a socero*.	dela socri-i, *a soceris*.

Sic declinantur: Dumnedeu, *Deus*; smeu, *draco*; bou, *bos*; ouu, *ovum*; lotru, *latro*.

Forma Nominum, quae exeunt in *iu*.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Ochiu'l, *oculus.*	Ochi-i, *oculi.*
G.	a ochiu-'lui, *oculi.*	a ochi-'lor, *oculorum.*
D.	occhiu-'lui, *oculo.*	ochi-'lor, *oculis.*
A.	pre ochiu-'l, *oculum.*	pre ochi-i, *oculos.*
V.	o ochiu-'le! *o ocule!*	o ochi-'lor! *o oculi!*
Abl.	dela ochiu-'l, *ab oculo.*	dela ochi-i, *ab oculis.*

Sic declinantur: Morariu, *molitor*; trunchiu, *truncus*; Unchiu, *Avunculus*; pécurariu, *opilio*, vel *pecuarius*; vacariu, *vaccarius*; vénditoriu, *venditor*; Invétiàtoriu, *Docens*; bucàtariu, *coquus*; mànunchiu, *manubrium*, etc.

II. *Forma*: Cum Articulo *le*.

Secundum hanc formam flectuntur omnia Nomina masculini generis, quae exeunt in *e*, prout:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Pariete-le, *paries.*	Parieti-i, *parietes.*
G.	a pariete-lui, *parietis.*	a parieti-lor, *parietum.*
D.	pariete-lui, *parieti.*	parieti-lor, *parietibus.*
A.	pre pariete-le, *parietem.*	pre parieti-i, *parietes.*
V.	o pariete-le! *o paries!*	o parieti! *vel* parietîlor! *o parietes!*
A.	dela pariete-le, *a pariete.*	dela parieti-i, *a parietibus.*

Sic declinantur: şerpe, *serpens*; Pàrénte, *Parens* pesce, *piscis*; vulture, *vultur*; mugure, *germinatio*; sóre, sol, etc.

III. *Forma*: cum Articulo *lu*.

Hac formula flectuntur pariter Nomina substantiva masculini generis desinentia in *u* vel *iu*, ut:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Domnu-l', *Dominus.*	Domni-i, *Domini.*
G.	a Domnu lui, *Domini.*	a Domni-lor, *Dominorum.*

D.	Domnu-lui, *Domino*.	Domni-lor., *Dominis*.
A.	pre Domnu-l', *Dominum*.	pre Domni-i, *Dominos*.
V.	o Domne! *vel*-le! o *Domine*.	o Domni! *vel* Domni-lor. *Domini*.
A.	dela Domnu-l', *a Domino*.	dela Domni-i, *a Dominis*.

IV. *Forma*: cum Articulo *ul*.

	Singularis.	*Pluralis*.
N.	Os-ul, *os*,	Óse-le, *ossa*.
G.	a os-ului, *ossis*.	a óse-lor, *ossium*.
A.	os-ului, *ossi*.	óse-lor, *ossibus*.
D.	pre o-ul, *os*.	pre óse-le, *ossa*.
V.	o os-ule! *o os*!	o óse-le! *o ossa*!
Abl.	dela os-ul, *ab osse*.	dela óse-le, *ab ossibus*.

Sic Declinantur: Fulger, *fulgur*; ugur, *uber*; vas, *vas-vasis*; tener, *tener*; piper, *piper*.

Nota. 1. Nominibus Propriis virorum in Genitivo, et Dativo casu Numeri Singularis Articulus praeponitur; postponitur autem tunc, quando post Nomen Proprium immediate sequuntur Pronomina Possessiva, meu, túu, súu, nostru, vostru; e. g. Nom. Petru, *Petrus*. Gen. a lui Petru; cum Pronomine erit: Petrul' meu; in Gen. a Petrului meu.

Nota. 2. Nomina rerum Animatarum Vocativum habent dupliciter cum vel sine Articulo. e. g. Domnule! *vel* Dómne! *Domine*! Nepóte! *vel* Nepotule! *Nepos*! etc.

Declinatio II.

Nominum substantivorum foemininorum.

Haec nomina sicut Masculina triplicis sunt generis, nempe: quaedam, quae exeunt in ă, ut: capră, *capra*; muscă, *musca*; alia in *e*, ut: păsciune, *pascuum*; rugine, *rubigo*; alia denique in *ea* vel *é* ut: schintea, *scintilla*; vergea, *virga*. Quae deinde flectuntur cum Articulo *a*, *oa* vel *la*.

I. *Forma*. Cum Articolo *a*.

Secundum hanc formam flectuntur 1. Omnia Nomina in ă desinentia, quae dum cum Articulo conjunguntur illud ă ammittunt, et in eius locum succedit Articulus *a*; e. g. masă, cum Artic. mas'a, *vel* masa *mensa*; vergură, vergu'ra *vel* vergura, *virga*. Itaque:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Capr'a, *capra.*	Capre-le, *caprae.*
G.	a capr'-ii-ei, *caprae.*	a capre-lor, *caprarum.*
D.	capr'-ii-ei, *caprae.*	capre-lor, *capris.*
A.	pre capr'-a, *capram!*	pre capre-le, *capras.*
V.	o capră! *o capra!*	o capre-le! vel capre-lor! *o caprae!*
A.	dela capr'-a, *a capra.*	dela capre-le, *a capris.*

Sic declinabitur: Fecioră, *Virgo*; usciă, *ostium* vel *porta*; mână, *manus*; érbă, *herba*; péna, *penna*; vénă, *vena*; lână, *lana*; alună, *avellana*; coronă, *corona* etc.

2. Secundum hanc formulam declinantur etiam ea, quae in *e* exeunt; uti sunt: sórte, cum Artic. sortea, *sors*; morte *vel* mortea, *mors*; pâne cum Art. pânea, *panis*.

	Singularis.	*Pluralis*
N.	Pâne-a, *panis.*	Pâni-le, *panes.*
G.	a pâne-i-ii, *panis.*	a pâni-lor, *panium.*
D.	pâne-i-ii, *pani.*	pâni-lor, *panibus.*
A.	pre pâne-a, *panem.*	pre pâni-le, *panes.*
V.	o pâne-a! *o panis!*	o pâni-le, *o panes.*
A.	dela pane-a, *a pane.*	dela pâni-le, *a panibus.*

Sic declinabitur: Carte, *liber*; sânitate, *sanitas*; ménte, *mens*; ureche, *auris*; unghe, *ungvis*; ghinte, *gens*; veste, *nuntium*; spinare, *spina dorsi*; lature, *latus*; pipâire, *palpatio*; fiere, *fel*; etc.

II. *Forma.* Cum Articulo *oa* vel *la.*

Secundum hanc flectuntur Nomina, quae desinunt in *ea* vel *é*; e. g. Turturea, *vel* turturé, cum Art.

Turturea-oa, *vel* turturé-oa *vel* turturé-la rùndunea, rùndune, cum Art. rùndunea-oa, *vel* rùndiné-oa, *vel* rùnduné-la.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Turturé-oa, *vel* turturéla, *turtur.*	Turturele-le, *turtures.*
G.	a turturé-lei, *turturis.*	a turturele-lor, *turturum.*
D.	turturé-lei, *turturi.*	turturele-lor, *turturibus.*
A.	pre turturé-oa-la, *turturem.*	pre turturele-le, *turtures.*
V.	o turturé-oa-la! *o turtur!*	o turturele-lor! *o turtures!*
A.	dela turturé-oa-la, *a turture.*	dela turturele-le, *turturibus.*

Sic declinabitur: Andre, *acus adstrictoria*; vergé, *virga*; curé, *lorum*; purcé, *porcella*; nué, *virgula*, etc.

Observatio. In forma Articuli *oa*; *o* potest mutari in *l*, adeo ut loco turturéoa, possimus dicere turturéla, quod *l*, deinde etiam in reliquis casibus tam Numeri Singularis, quam Pluralis naturaliter sequitur; i. e. *Gen.* a turturélei; *Dat.* turturélei; et sic porro ut paradigmate allato videre est.

§. 15.

De Declinatione Adjectivorum.

I. Adjectivorum generis Masculini.

Nomina Adjectiva masculini generis declinantur eodem modo quo substantiva, nempe: quae exeunt in *u*, *iu*, assumunt Articulum *il*, et *lu*; quae vero in *e* desinunt Art. *le*.

Paradigma Adjectivorum.

Singularis.

N. Rèu-'l, *malus.*	Vechiu-l', *vetus.*	Limpede-le, *limpidus.*

G.	a rêu-lui.	a vechiu-lui.	a limpede-lui.
D.	rêu-lui.	vechiu-lui.	limpede-lui.
A.	pre rêu-'l.	pre vechiu-l'.	pre limpede-le.
V.	o rêu-'le.	o vechiu-le!	o limpede-le!
Abl.	dela rêu-'l.	dela vechiu-l'.	dela limpede-le.

P l u r a l i s.

N.	Rêi-i, *mali.*	vechi-i, *veteres.*	limpedi-i, *limpidi.*
G.	a rêi-lor.	a vechi-lor.	a limpedi-lor.
D.	rêi-lor.	vechi-lor.	limpedi-lor.
A.	pre rêi-i.	pre vechi-i.	pre limpedi-i.
V.	o rêi-i! *vel* rêi-lor!	o vechi! *vel* vechi-lor!	o limpedi! *vel* limpedi-lor!
Abl.	dela rêi-i.	dela vechi-i.	dela limpedi-i.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

Nomina Adjectiva foeminina easdem Articuli formas assumunt, atque cum eiusdem generis (foeminini) substantivis, secundum easdem regulas flectuntur, id est: quae exeunt in ă assumunt Articulum *a*, e. g. Formósă, cum Art. formós'a, *vel* formósa: quae in e desinunt pariter Art. *a*; e. g. mare, marea, *vel* marea; quae vero in ea *vel* é illa assumunt Art. *oa* vel *la* e. g. grea, grea-oa, *gravis.*

Paradigma.

S i n g u l a r i s.

N.	Formos'a, *formosa.*	Subțire-a, *subtilis.*	Réa-oa-la, *mala.*
G.	a formos'ei-ii.	a subțire-i-ii.	a ré-lei.
D.	formos'ei-ii.	subțire-i-ii.	ré-lei.
A.	pre formos'a.	pre subțire-a.	pre rea-oa-la.
V.	o formos'a.	o subțire-a.	o rea-oa-la.
A.	dela formos'a.	dela subțire-a.	dela rea-oa-la.

P l u r a l i s.

N.	Formóse-le, *formosae.*	Subțiré-le, *subtiles.*	Ré-le, *malae.*

G. a formóse-lor.	a subtiréle-lor.	a réle-lor.
D. formóse-lor.	subtiréle-lor.	réle-lor.
A. pre formóse-le.	pre subtiréle-le.	pre réle-le.
V. o formóse! *vel* formóse-lor!	o subtiréle! *vel* subtiréle-lor!	o réle! *vel* réle-lor!
A. dela formósele.	dela subtiréle-le.	dela réle-le.

Observatio. Quae superius de Art. *oa*, notavimus, hic quoque locum habent; id est: dum Art. *oa*, conjungitur cúm Adjectivis, quae in é, sive ea desinunt; o, potest mutari in *l*, ut loco: albicé-oa, possumus dicere: albicé-la; buné-oa, buné-la.

§. 16.

De Declinatione substantivorum cúm Adjectivis.

Hic sequentes fundamentales regulae sunt observandae.

1. Si Adjectivum cum substantivo masculini generis simul sit declinandum, quod ex eis praeponitur suscipit Articulum et declinatur, quod autem postponitur percasus invariatum manet.

I. Declinatio substantivorum masculinorum.

Forma. 1. Declinatio substantivorum generis masculini postposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Pomu-'l, dulce, *pomus dulcis.*	Pómi-i dulci, *pomi dulces.*
G.	a pomu-lui, dulce.	a pomi-lor dulci.
D.	pomu-lui dulce.	pomi-lor dulci.
A.	pre pomu-'l dulce.	pre pomi-i dulci.
V.	o pomu-'le dulce!	o pomi-lor dulci!
Abl.	dela pomu-'l dulce.	dela pomi-i dulci.

Forma. 2. Declinatio substantivorum generis masculini praeposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Dulce-le pomu, *ducis pomus.*	Dulci-i pomi. *dulces pomi.*
G.	a dulce-lui pomu.	a dulci-lor pomi.
D.	dulce-lui pomu.	dulci-lor pomi.
A.	pre dulce-le pomu.	pre dulci-i pomi.
V.	o dulce *vel* dulce-le pomu!	o dulci *vel* dulci-lor pomi!
A.	dela dulce-le pomu.	dela dulci-i pomi.

2. Si Adjectivum, et Substantivum foeminini generis simul sint declinanda, quod ex iis praeponitur declinatur; quod vero postponitur, per casus quidem invariatum manet, in Genitivo tamen et Dativo singulari *a* mutat modo in *e*, modo in *i*.

II. Declinatio substantivorum generis foeminini cum Adjectivo.

Forma. 1. Praeposito substantivo, et postposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Pânur'a albă. *pannus albus.*	Pânuri-le albe. *pannus albi.*
G.	a pânur'ei albe.	a pânuri-lor albe.
D.	pânur'ei albe.	pânuri-lor albe.
A.	pre pânur'a albă.	pre pânuri-le albe.
V.	o pânură albă!	o pânuri *v.* pânuri-lor albe!
A.	dela pânur'a albă.	dela pânuri-le albe.

Forma. 2. Postposito substantivo, et praeposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Alb'a pânură. *albus pannus.*	albe-le pânuri *vel* e *albi pannus.*
G.	a alb'ei pânure.	a albe-lor pânuri — e
D.	alb'ei pânure.	albe-lor pânuri — e
A.	pre alb'a pânură.	pre albe-le pânuri — e
V.	o albă pânură.	o albe-lor pânuri! — e
A.	dela alb'a pânură.	dela albe-le pânuri — e

§. 17.

Declinatio Nominum cum Pronomine Demonstrativo aquestu, *et* aquelu.

Pronomen demonstrativum, *aquestu*, et *aquelu*, vel praeponitur, vel postponitur Nomini: itaque in primo casu, i. e. si Nomini praeponatur, tunc tantum Pronomen declinatur, Nomen autem manet invariatum, cujuscunque sit generis; in secundo casu vero, i. e. si Nomini postponatur, tunc utrumque declinatur. Itaque:

I. In Genere Masculino.

Forma. 1. In primo casu quando Nomini praeponitur.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Aquestu Domnu mare, *iste Dominus magnus,*	Aquesti Domni mari, *isti Domini magni.*
G.	a aquestui Domnu mare,	a aquestor Domni mari.
D.	aquestui Domnu mare.	aquestor Domni mari.
A.	pre aquestu Domnu mare.	pre aquesti Domni mari.
V.	o aquestu Domnu mare!	o aquesti Domni mari.
A.	dela aquestu Domnu mare.	dela aquesti Domni mari.

Forma. 2. In secundo casu quando Pronomen *aquestu* Nomini postponitur.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Muntele aquestu umbrosu, *mons iste umbrosus.*	Muntii aquesti umbrosi. *montes isti umbrosi.*
G.	a muntelui aquestui umbrosu.	a munților aquestor umbrosi.
D.	muntelui aquestui umbrosu. etc.	munților aquestor umbrosi. etc.

II. In Genere foeminino.

Forma. 1. Praeposito Nomine.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Áquéstă Besericǎ inaltǎ; *ista Ecclesia alta.*	Aqueste Beserici inalte. *istae Ecclesiae altae.*
G.	a aquestei Beserici inalte.	a aquestor Beserici inalte.
D.	aquestei Beserici inalte.	aquestor Beserici inalte.
	etc.	etc.

Forma. 2. Postposito Nomine:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Èrba aquéstǎ verde, *herba ista viridis.*	Érbile aqueste verdi, *herbae istae virides.*
G.	a érbei aquestei verdi.	a érbilor aquestor verdi.
D.	érbei aquestei verdi.	érbilor aquestor verdi.
	etc.	etc.

Observandum. Adjectivum toțu, *omnis,* si praeponatur substantivo, in Singulari in utroque genere manet indeclinabile, e. g. Tot' omul', *omnis homo*, Gen. a tot omul', *omnis hominis.* In foem: tótǎ fáptura, *omnis creatura*; Gen. a tótǎ faptura, *omnis creaturae.* In Plurali vero in ambobus Numeris declinatur more Adjectivorum.

Interim si hoc Adjectivum per se absque substantivo sumatur, tunc in utroque Numero declinatur more substantivorum, nam tunc consideratur tanquam substantivum; e. g. Totul', *totum*; *Gen.* á totului, *totius*; *Dat.* totului, *toti,* etc. Plur. Totii, *Gen.* a tuturor. etc.

Nomina Adjectiva communia; id est: quae in *e* desinunt; ut: *mare*, *dulce*, *subtire*, *verde;* cum substantivis masculini aut foemini generis aequaliter declinantur; ut: Pomu verde, *pomus viridis;* frundia verde, *frons (dis) viridis*; bǎțu subțire, *baculus subtilis, tenuis;* nuia subțire, *ferula* vel *virgulta subtilis;* cámpu mare, *campus magnus*; apǎ mare, *aqua magna.* etc.

§. 18.

De Formatione Nominum foemininorum a masculinis.

I. Ex substantivis.

1. Nomina substantiva Consangvinitatis, fiunt foeminini generis assumendo literam ă, seu vocalem u in ă mutando; e. g. socru, *socer*, sócră, *socrus*; Nepotu *Nepos*, Nepótă, *Neptis*; cumnatu, *cognatus*, cumnată, *cognota*. etc.

Excipe: Tată, *Pater*; Frate, *Frater*; Unchiu, *Patruelis*; quia haec pro genere foeminino habent distinctum Nomen; e. g. Tată, foem: habet Mamă; Frate-Sóră; Unchiu-Mătusă, *amita*.

2. Nomina Gentilitia formant foemininum ex masculino assumendo óe, aut óică, v. g. Unguru, *Hungarus*, Unguróe, *vel* Ungoróică *Hungara*; Rusu, Russus, Rusóe, *vel* Rusoică et etiam Ruscă, *foemina Russica*, Sérbu, *Servus* vel *Rascianus*, Serbóe *vel* Serboică, *Serva* vel *Rasciana*, Turcu, *Turcus*, Turcóe, *vel* Turcoică, *foemina Turcica*.

Verum Romănu, *Romanus* v. *Valachus*, habet, Rumănă, dicitur etiam Romăncă; Moldovanu, *Moldavus*, Moldovană, *vel* Moldovancă; Bucovinéanu, Bucovineană; Talianu *vel* Italianu, Taliancă *vel* Italiană.

Observatio. Macedo-Romani brevius, et rectius formant Nomina foeminina a masculinis; dicendo: Turcu, foem. Turcă; Grecu, Grécă; Némtiu, Némtiă.

3. Nomina appellativa supremarum Dignitatum, tam secularium, quam ecclesiasticarum, fiunt foeminini generis assumendo Syllabas ésă, esă, aut isă, ut: Impĕratu, *Imperator*, Impĕrătésă, *Imperatrix*; Prinçu, *Princeps*, Princesă; Palatinu, *Palatinus*, Palatinésă *vel* Palatinisă; Preotu, *Sacerdos* Preotésă, *Sacerdotissa*, etc.

4. Nomina Appellativa, quae minores dignitates, aut plane servilia munia denotant, fiunt foeminini Ge-

neris, quae exeunt in *iu* ultimum *u* in *tia* mutando: ut: Negutiătoriu, *Negotiator*, Negutiătoritiă; purcariu, *porcarius*, purcăritiă; văcariu, *vaccarius*, vacăritiă. Quae vero desinunt in *u* illud mutant in *itia*, ut: Căpitanu, *Capitaneus*, Căpitănitiă; Spanu, *Supanus* vel *Comes*, Spănitiă, etc. Directoru, Directoritiă; Inspectoru, Inspectoritiă, etc.

5. Nominibus Animalium, maxime autem silvaticorum, ut foeminina fiant, additur *óe* v. g. lupu, *lupus*, lupóe; ursu, *ursus*, ursóe; epure, *lepus*, epuróe; leu, *leo*, leóe.

Excipe: Cerbu, *cervus*, quia foemininum habet ciută; căprioru, *capreolus*, caprióră. Item Nomina animalium domesticorum, quae pro foeminino genere habent nomen distinctum; prout: asinu, *asinus*, asină, căne, *canis*, cătiă; berbece, *vervex*, oue; calu *caballus* vel *equus*, épă, *equa*; porcu, *porcus*, scrófă, *scrofa*; tauru, *taurus*, vacă, *vacca*; mărtanu, *vel* mătocu, *catus*, mûciă, *vel* catușă; gălinariu, *vel* cocoșu, *gallus*, găiină, *galina*. —

Porumbu, *palumbus*, tamen format foemininum porumbitiă; păsĕroi, *passer*, paserĕ; sed păunu, *pavo* habet paunitiă. —

Observandum. Secundum Dialectum Macedo-Romanam Nomina allata faciunt masculinum ex foeminino accipiendo in fine litteram ă, e. g. lupu, *lupus*, lupă; ursu, ursă; porcu, pórcă. —

II. Ex Adiectivis.

1. Adjectiva quae in genere masculino desinunt in *u*, in foeminino mutant *u*, in ă, v. g. negru, *niger*, négră, *nigra*; acru, *acer*, acră, *acris*; bunu, *bonus*, bună, *bona*; lungu, *longus*, lungă, *longa*; legatu, *ligatus*, legată, *ligata*.

Quae desinunt in *iu* formant foemininum in *e*; ut vechiu, *vetus*, vechie; predătoriu, *praedator*, predătóre, *praedatrix*; trecĭtoriu, *transiens*, trecĭtóre.

Sic et Nominà Adjectiva communia in foeminino sicut in masculino reservant *e*; ut: tèmpu turbure, *tempus turbidum*; apà turbure, *aqua turbida*; pomu dulce, *dulce pomum*; nucà dulce, *nux dulcis*.

§. 19.

De Formatione Numeri Pluralis substantivorum ex singulari.

I. Ex substantivis Masculini generis.

1. Nomina substantiva, quae vel natura sua viris tribuuntur vel eorum officia, aut dignitates significant formant pluralem in *i* v. g. Domnu, *Dominus*, Domini, *Domini*; pruncu, *puer*, prunci, *pueri*; frate, *frater*, frati, *fratres*; cuscru, *consocer*, cuscri, *consoceri*; Impèratu, *Imperator*, Impèrati, *Imperatores*; Consiliariu, *Consiliarius*, Consiliari, *Consiliarii*; pàstoriu, *pastor*, pàstori, pastores.

Excipiuntur hinc Papa, *Papa*, Bașa, *Bassa v. Dux supremus Turcarum*, quia pluralem habent in *e*; e. g. doi Pape, trei Bașe.

2. Nomina substantiva masculini generis animalium domesticorum et silvaticorum pariter formant Pluralem in *i*, e. g. Calu, *equus*, caii, *equi*; bou, *bos*, boi, *boves*; lupu, *lupus*, lupi, *lupi*; cerbu, *cervus*; cerbi, *cervi*; ursu, *ursus*, ursi, *ursi*; asinu, *asinus*, asini, *asini*; tauru, *taurus*, tauri, *tauri*; bibolu, *bubalus*, biboli, *bubali*; iepure *lepus*, iepuri, *lepores*.

3. Nomina substantiva in *e* desinentia, quae sexum Masculinum significant aut a Nominibus latinis masculini generis tertiae declinationis proveniunt formant pluralem mutando *e* in *i*, ut: pàriete, *paries*, pàrieti, *parietes*; ariete, *aries*, arieti, *arietes*; fòle, *follis*, foii, *folles*; berbece, *vervex*, berbeci, *verveces*; càne, *canis*, càni, *canes*; teciune, *titio*, teciuni, *titiones*; vulture, *vultur*, vulturi, *vultures*; càrbune, *carbo*, càrbuni, *carbones*; marmore, *marmor*, mar-

mori, *marmores*; verme, *vermis*, vermi, *vermes*; dénte, *dens*, dinti, *dentes*.

4. Nomina substantiva arborum fructiferarum, aut silvestrium similiter Pluralem formant in *i*, e. g. màru, *malus*, meri, *mali*; pomu, *pomus*, pomi, *pomi*; piru, *pirus*, peri, *piri*; fagu, *fagus*, fagi, *fagi*; nucu, *nucus*, nuci, *nuci*; prunu, *prunus*, pruni, *pruni*; cèreșu, *cerasus*, ceresi, *cerasi*; ulmu, *ulmus*, ulmi, *ulmi*; plopu, *populus*, plopi, *populi*; frasinu, *fraxinus*, frasini, *fraxini*, etc.

5. Nomina substantiva fructus cujuscunque generis significantia formant Pluralem in *e*, v. g. grànu, *vel* gràu, *triticum*, *in plur.* gràne; cucurus, *caco-oryza* vel, *turcicum*, cucurusè; màru, *malum*, mere, *mala*; pérà, *pirum*, pere, *pira*; cérésà, *cerasum*, ciréșe, *cerasa*; pruna, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

6. Nomina substantiva partes corporis, aut res manufactas designantia, formant Pluralem alia in *e*, alia in *i*, alia vero in *uri*, e. g. picioru, *pes*, picióre, *pedes*; degetu, *digitus*, degete, *digiti*; capu, *caput*, capite, *capita*; os, *os*, (*ossis*), óse, *ossa*; organu, *organum*, organe, *organa*; caru, *currus*, carè, *currus*; firu, *filum*, fire, *fila*; lemnu, *lignum*, lemne, *ligna*; semnu, *signum*, semne, *signa*; ochiu, *oculus*, ochi, *oculi*; umeru, *humerus*, umeri, *humeri*; genunchiu, *genu*, genunchi, *genua*; piru, *pilus*; peri, *pili*; peptu, *pectus*, pepturi, *pectora*; blidu, *patina*, blide, *patinae*; toiagu, *baculus*, toiage, *baculi*; patu, *lectus*, paturi, *lecti*; nodu, *nodus*, noduri, *nodi*; jugu, *jugum*, juguri, *juga*; strangu, *strangulum*, stranguri; olu, *olla magna* vel *amphora*, oluri; faguru, *favus*, faguri; struguru, *botrus*, struguri; fumu, *fumus*, fumuri, *fumi*; vinu, *vinum*, vinuri, *vina*.

7. His accedunt adhuc sequentia substantiva: càmpu, *campus*; tèmpu, *tempus*; ràndu, *ordo*; iadu, *hiatus* sive *infernus*; vènatu, *venatus*; riu, *rivus*; vèrvu, *vertex*; plumbu, *plumbum*; somnu, *somnus*:

fénu, *foenum*, et alia ex lexicis discenda, quae pariter Pluralem formant in *uri*, ut: câmpuri, têmpuri, vênturi, vênâturi, plumburi, etc.

II. Ex substantivis foeminini generis formamus Pluralem sequenti modo:

1. Substantiva foeminini generis in ǎ desinentia, resque animatas, aut inanimatas, fructus, ornatum muliebrem, aut instrumenta domestica designantia, formant Pluralém mütando ǎ in e, v. g. Dómnǎ, *Domina*, Dòmne, *Dominae*; vergurǎ, *virgo*, vergure, *virgines*; fiiǎ, *filia*; fiie, *filiae*; feciorǎ, *virgo*, fecióre, *virgines*; mumǎ, *mater*, mume, *matres*; sócrǎ, *socrus*, sócre, *socri*; nepôtǎ, *neptis*, nepóte, *neptes*; caprǎ, *capra*, capre, *caprae*; épǎ, *equa*, épe, *equae*; càpriorǎ, *capreolus*, *vel caprea*, càpriore, *caprioli*; ólǎ, *olla*, óle, *ollae*; apǎ, *aqua*, ape, *aquae*; masǎ, *mensa*, mese, *mensae*; feréstǎ, *fenestra*, ferèste, *fenestrae*; furcutiǎ, *furcilla*, vel *furcula*; furcutie, *furcillae*; etc. substantiva fructus denotantia v. g. alunǎ, *avellana*, alune, *avellanae*; pérǎ, *pirum*, pere, *pira*; cèrésǎ, *cerasum*, cèreșe, *cerasa*; prunǎ, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

Excipe. Ex nominibus res animatas significantibus, sórǎ, soror; muiere, *mulier*; nuorǎ, *nurus*; quia Pluralem habent sorori, *sorores*; nuruori, *nürus*; muieri, *mulieres*. Ex substantivis res inanimatas significantibus excipe: vacǎ, *vacca*; oue, *ovis*; limbǎ, *linqua*; quae Pluralêm habent in *i* v. g. vaci, *vaccae*; oui, *oves*; limbi, *linquae*. Ex iis autem, quae fructus designant excipe: fragǎ, *fragum* vel *fraga-fragorum*; nucǎ, *nux*; persicǎ; *persicum*, quae Pluralem pariter formant in *i* et etiam in *e* ut: fragi, v. frage *fraga*; nuci, *nuces*; perseci, *persica*.

Huc pertinent adhuc etiam haec substantiva: rugǎ, *rogatio*; fugǎ, *fuga*; strungǎ, *porta augusta in ovili*; pungǎ, *alias* bursǎ, *marsupium*; quae aeque Pluralem formant in *i* v. g. rugi, fugi, strungi, pungi.

2. Nomina substantiva foeminina ab adjectivis, aut verbis derivata in *e*, formant Pluralem in *i*, v. g. bunìtate, *bonitas*; bunìtàti, *bonitates*; sanìtate, *sanitas*, sànìtàti; lungime, *longitudo*, lungimi, *longitudines*; càntare, *canticum*, càntàri, *cantica*; ducere, *ductus*, *portatio*, vel *vectura*, duceri; singuràtate, *solitudo*, singuràtàti, *solitudines*.

3. Nomina substantiva foeminina simplicia in *e* desinentia formant similiter Pluralem *e* in *i* mutando; ut: punte, *pons*, punti, *pontes*; plóe, *pluvia*, ploi, *pluviae*; schintee, *scintilla*, schintei, *scintillae*; fune, *funis*, funi, *funes*; vespe, *vespa*, vespi, *vespae*; unghie, *unquis*, unghii, *ungves*; osie, *axis*, osii, *axes*; lege, *lex*, legi, *leges*; furingine, *fuligo*, furingini, *fuligines*, etc.

Nomina substantiva in *é* vel *ea* desinentia in Plurali assumunt *le*; ut: curea *corium*, sive *lorum*, curéle, *lora*; rìndunè, *hirundo*, rindunéle, *hirundines*; vergé, *virga*, vergéle, *virgae*; turturé, *turtur*, turturelo, *turtures*.

§. 20.

De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.

I. Adjectivorum Generis Masculini.

1. Omnia Adjectiva masculini Generis desinentia in consonantem, aut vocalem *u* formant Pluralem in *i*, more latinorum; v. g. rêu, *reus*, sive *malus*, rêi, *rei*; negru, *niger*, negri, *nigri*; vechiu, *vetus*, vechi, *veteres*; bunu, *bonus*, buni, *boni*; largu, *largus*, largi, *largi*; latu, *latus*, lati, *lati*; ager, *acer*; ageri, *acres*; mișel, *miser*, mișei, *miseri*; tèner, *tener*, tèneri, *teneri*.

2. Adjectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. tare, *fortis*, tari, *fortes*; verde, *viridis*, verdi, *virides*;

dulce, *dulcis*, dulci, *dulces*; limpede, *limpidus*, limpedi, *limpidi*; mare, *magnus*, mari, *magni*.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

1. Adjectiva foeminini Generis desinentia in ă formant Pluralem mutando ă in e; v. g. bună, *bona*, bune *bonae*; tĕneră, *tenera*, tĕnere, *tenerae*; minunată, *mirabilis*, minunate, *mirabiles*; grósă, *crassa*, gróse *crassae*.

Excipe, desinentiă in gă quia Pluralem habent in *gi*, ut lungă, *longa*, lungi, *longae*; lărga, *larga*, largi, *largae*. Desinentia vero in *ea* faciunt Pluralem in *le*, *v. g.* rea, *rea*, vel *mala*; réle, *reae*, sive *malae*; grea, *gravis*, gréle; *graves*.

2. Adjectiva communis generis foeminina, mutant *e* singularis in Plurali in *i*, *e. g.* mare, *magna*, mari, *magnae*; verde, *viridis*, verdi, *virides*.

Observandum. Multa nomina substantiva in Linqua Daco-Romana inveniuntur, quae in Numero singulari sunt generis masculini, quae dum ad pluralem numerum transeunt una, aut pluribus syllabis crescunt, et fiunt foeminina ejusmodi sunt: capu, *caput*, capete, *capita*; nodu, *nodus*, noduri, *nodi*; podu, *podium*, poduri, *podia*; turnu, *turris*, turnuri, *turres* etc.

Ulterior manuductio, quomodo ex singulari Pluralis formatur, invenitur in Lexicis, et ex communi sermone optime propria reddi petest.

§. 21.

De Augmento, et decremento significationis Nominum.

I. Augmentum Nominum substantivorum, et adjectivorum.

1. Nominum Adjectivorum masculinorum quia comparantur, significatio in Linqua-Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Substantivorum

eiusdem generis valde, quando eis in fine additur *oiu*, *v. g.* Omu *homo*, omoiu, *homo extra ordinariae magnitudinis*; calu, *equus*, càloiu, *equus valde magnus* etc.

2. Foeminina autem Nomina incrementum accipiunt, assumendo syllabam *óne*, vel *oiu*, ut: Muiere, *mulier*, muieróne *vel* muieroiu, *mulier valde magnae staturae*; fétà, *filia*, dicitur fètoiu vel fètóne, fétàtoiu, *filia innupta extra ordinariae magnitudinis*.

II. Decrementum Nominum.

1. Significatio Nominum tam Adjectivorum, quam Substantivorum generis Masculini imminuitur accipiendo unam ex hisce syllabis, utiu, işoru, elu, celu, aşu v. g. Domnu, *Dominus*, Dominişoru, Domicelu, *Domicellus*; Frate, *Frater*, Fràtutiu, Fràtişoru, Fràticelu, *vel* Fràtelu, *Fraterculus* vel *Fratricellus*; càne, *canis*, cànutiu *vel* cànişoru, *caniculus*; càtelu, *catulus*, diminutivum habet catcluşu; nepotu, *nepos*, nepotelu. Sic et Adjectiva, bunu, *bonus*; bunutiu, *vel* bunişoru, *bonellus*, negru, *niger*, negrutiu, negrişoru, *nigrellus*, albu, *albus*, albutiu, albişoru, *albidus*.

Observandum. Etiam Nomina propria virorum, et foeminarum potiuntur incrementum et decrementum; ut Joan, *Joannes*, Joanoiu, Joanutiu, *vel* Nutiu, Jonitià; Martinu, *Martinus*, Martinoiu, Martinutiu; Georgie, *Georgius*, Georgitià etc. Foeminini ut: Ana, *Anna*, Anóe, Anutià; Maria, *Maria*, Mariutià etc.

2. Foeminina imminuuntur adjungendo sibi unam exhis quae sequuntur syllabis: itia, işórà, icea, utià, icà, cica; v. g. Domna, *Domina*, Domnitià, Domnutià, Domnişora, Domnicica, Domnicea, *Domicella*; buna, *bona*, bunitia, bunişorà, bunicea, bunucà, *bonella*; dulce, *dulcis*, dulcutià, dulcişorà, *dulcella* etc.

§. 22.

De Comparatione Adjectivorum.

Omnia Adjectiva in Linqua nostra Daco-Romana sicut in Latina, Italica, et aliis per tres gradus compa-

rantur, nimirum Positivum, Comparativum, et Superlativum, indicantes in quali statu res aliqua vel Persona inveniatur, id est: quanto res una prae alia emineat, quanto sit major vel minor, melior vel pejor, turpior vel pulchrior. Nihil est facilius in linqua Daco-Romana, quam formare comparativum, et superlativum a Positivo gradu.

Comparativus enim formatur praeponendo Positivo conjunctionem mai, *magis*, v. g. Bunu, *bonus*, mai bunu, *melior*; lungu, *longus*, mai lungu, *longior*; sântu, *sanctus*, mai sântu, *sanctior*; et Superlativus fit praeponendo ei Pronomen Demonstrativum, quelu, *ille* in genere masculino, et quea, *illa* in genere foeminino, ac Adverbium mai, *magis*; v. g. quelu mai bunu, *optimus*, quea mai bunâ, *optima*, quelu mai lungu, *longissimus*, quea mai lungâ, *longissima*; quelu maĭ sântu, *sanctissimus*, quea mai santâ, *sanctissima*. Vel fit etiam praeponendo Adverbium pré *valde*, ut pré bunu *optimus*, pré sântu, *sanctissimus*, etc.

Paradigma I.

Comparatio Adjectivi cum substantivo masculini generis.

Singularis.

N. Nucu'l umbrosu, *nucus umbrosa.*	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
G. a Nucu'lui umbrosu.	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
D. Nucu'lui umbrosu,	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
A. pre Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
V. o Nucu'le umbróse!	mai umbróse!	quelu mai umbrose!
Abl. dela Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu.	quelu mai umbrosu.

Pluralis.

N. Nuci-i umbrosi,	mai umbrosi,	quei mai umbrosi.
G. a Nuci-lor Umbrosi.	mai umbrosi,	quelor mai umbrosi.
etc.	etc.	etc.

P a r a d i g m a II.

Comparatio Adjectivi cum Nomine foeminini generis.

Singularis.

N. Ap'a amarâ, *aqua amara.*	mai amarâ,	quea mai amarâ,
G. a Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
D. Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
A. pre Ap'a amarâ,	mai amarâ,	quea mai amarâ,
V. o Ap'a amarâ!	mai amarâ!	quea mai amarâ,
Abl. dela Ap'a amarâ.	mai amara.	dela quea mai amarâ.

Pluralis.

N. Ape-le amare,	mai amare,	que-le mai amare,
G. a Ape-lor amare,	mai amare,	que-lor mai amare,
D. Ape-lor amare,	mai amare,	que-lor mai amare,
A. pre Ape-le amare.	mai amare,	que-le mai amare.
etc.	etc.	etc.

Nota. In Superlativo, sicut jam superius monui, loco quelu mai, quea mai, potest poni, imo frequentissime ponitur pré, fórte, detotu, preste mâsurâ, quae significant *valde, admodum, ultra modum, supra modum, nimis.*

§. 23.

De Nominibus Numeralibus.

Adjectivis numerantur etiam Nomina Numeralia. Sunt autem Nomina Numeralia septuplicia, nimirum:

Cardinalia, Ordinalia, Proportionalia, Multiplicativa, Duplicativa, Partitiva, et Collectiva.

I. *Cardinalia* sunt quae Numerum absolute significant, et quorum interrogatio est quôti? *quot?* ut:

Unu, una	1	I
doi	2	II
trei	3	III
patru	4	IV
quinqué	5	V
șése	6	VI
șépte	7	VII
optu	8	VIII
noué	9	IX
dece	10	X
unu-spre-dece	11	XI
doi-spre-dece	12	XII
trei-spre-dece	13	XIII
patru-spre-dece	14	XIV
quinqué-spre-dece	15	XV
șése-spre-dece	16	XVI
șépte-spre-dece	17	XVII
optu-spre-dece	18	XVIII
noué-spre-dece	19	XIX
doué deci	20	XX
doué deci si unu	21	XXI
doué deci si doi	22	XXII
trei deci	30	XXX
patru deci	40	XL
quinqué deci	50	L
șése deci	60	LX
șepte deci	70	LXX
optu deci	80	LXXX
noué deci	90	XC
una sută	100	C
doué sute	200	CC
trei sute	300	CCC
patru sute	400	CD
quinqué sute	500	D
șése sute	600	DC

șepte sute	700	DCC
optu sute	800	DCCC
nouė sute	900	CM
una *vel* o mie	1000	M
douė mii	2000	$\overline{\text{II}}$
trei mii	3000	$\overline{\text{III}}$
patru mii	4000	$\overline{\text{IV}}$
quinque mii	5000	$\overline{\text{V}}$
șése mii	6000	$\overline{\text{VI}}$
șepte mii	7000	$\overline{\text{VII}}$
optu mii	8000	$\overline{\text{VIII}}$
nouė mii	9000	$\overline{\text{IX}}$
ḑece mii	10000	$\overline{\text{X}}$=CCIↃↃ
una *vel* o sută de mii	100000	centum millia
unu milionu	1000000	unus millio
douė milioné	2000000	duo milliones.

Nota 1. Exhis numeris solus *unu* et *una* declinatur (sicut Articulus indefinitus, cujus declinationem iam vidimus, et qua Pronomen inferius iterum recurret): reliqua manent indeclinabilia; tamen quando exprimunt Dativum recipiunt Praepositionem *la* v. g. la doi omeni amu datu pâne, *duobus hominibus dedi panem.* Interim si opus sit reliquos numeros declinare, possumus eos declinare praeponendo Nomini Pronomen demonstrativum Numeri Pluralis, quei, quelé, *illè, illae*; v. g. Quei doi omeni, *illi duo homines, Gen.* a quelor doi omeni, *illorum duorum hominum.* Quele douė muieri, *illae duae mulieres, Gen.* aquelor douė muieri, *illarum duarum mulierum.*

Nota 2. Si haec Nomina Numeralia cum substantivo conjungantur, tunc supra novemdecim recipiunt Praepositionem *de* e. g. Douėḑeci de omeni, *viginti homines*; quinquėḑeci de omeni, *quinquaginta homines*; una sută de omeni, *centum homines.*

Nota 3. 'Ambi, ambe, *ambo, ambae*, sic declinantur:

Pluralis.

Mascul.		*Foem.*	
N.	'Ambi, *ambo.*	N.	'Ambe, *ambae.*
G.	a 'Ambilor, *amborum.*	G.	a 'Ambelor, *ambarum.*
D.	'Ambilor, *ambobus.*	D.	'Ambelor, *ambabus.*
A.	pre 'Ambi, *ambos.*	A.	pre 'Ambe, *ambas.*
V.	o 'Ambi! *o ambo!*	V.	o 'Ambe! *o ambae!*
A.	dela 'Ambi, *ab ambobus.*	A.	dela 'Ambe, *ab ambabus.*

II. *Ordinalia* sunt, quae numerum ordine digestum significant et ponuntur ad quaestionem; alquótele? *quotus?*

1. Numeri ordinales formantur addendo cardinalibus *le* et praeponendo *al* v. g. aldoile, altreile, *secundus, tertius* etc. Tamen Numerus cardinalis unu, format ordinalem anteiu, *primus*, qui melius dicitur primul.

2. Numeri ordinales foeminini generis formantur praeponendo cardinalibus unum *a* et postponendo alterum; v. g. aquinquea parte, *quinta pars*; asesea parte, *sexta pars*, etc. Doi tamen habet, adoua, *secunda*; trei, atrea, *tertia*; patru, a patra, *quarta.*

Interim numerus cardinalis una format ordinalem ânteia, *vel* prima, *prima.*

III. *Proportionalia*, quae proportionem aut habitum rei adrem exprimunt; et ponuntur ad quaestionem de quóteplese? *quotuplex?* ut: simplu, *vel* de una plésă, *simplex*; de douéplese, *duplex*; de treiplese, etc.

IV. *Multiplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem de quóte ori? *quoties?* vel *quot vicibus?* ut unaóră (odata) *unavice*; de doueori, *bis* vel *binisvicibus*; de treiori, *ter.* etc.

V. *Duplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem in quótu? *in quot?* vel *quotuplus?* ut: simplu, *simplus*; indoitu, *duplus*, vel *duplicatus*; intreitu, *triplus*, etc.

VI. *Partitiva*, quae partem integri aliquam denotant et ponuntur ad quaestionem a'quota parte? *quota pars?* ut: Un intregu, *unum integrum*; una parte a intregului, *una pars integri*; diumitate, *dimidietas, dimidium*; un patrariu, *unus quadrans*; trieriu, *triens*; un seseriu, *sextans*, un optariu, *unus octans*; et sic porro. Sic etiam in plurali potest dici: doi pătrari, *duo quadrantes*; septe pătrare, *septem quadrantes*, etc.

VII. His addimus *Collectiva* ad quaestionem cătequòti? *quoteni?* ut: singuru, *singulus*; in plurali singuri, *singuli*; una păreche, *unum par*; doinsi, *bini*; treinsi, *terni*; quinqueinsi, *quini*, etc.

CAPUT III.

De Pronomine.

§. 24.

Pronomen ponitur loco substantivi, et declinatur in Genere Numero et Casu; e. g. loco Petrus au venitu, *Petrus advenit*; dicimus: el au venitu, *ille advenit*.

§. 25.

Variae Classes Pronominum.

Pronomina sunt sequentia:

1. Personalia, (Personale).
2. Reciproca, (Intorquĕtóre.)
3. Conjunctiva, (Inpreunătore).
4. Possessiva, (Posesive).
5. Demonstrativa, (Arătătóre).
6. Interrogativa, (Intrebătóre).

7. Relativa, (Reducĕtóre).

8. Indefinita seū Impropria, (Indefinite).

§. 26.

Declinatio Pronominum Personalium.

I. Persona.

	Singularis.	Pluralis.
N.	io, *ego.*	noi, *nos.*
G. a	meu, *mei.*	a nostru, *nostrum.*
D.	mie, *mihi.*	nòuĭ, *nobis.*
A. pre	mène, *me.*	pre noi, *nos.*
A. dela	mène, *a me.*	dela noi, *a nobis.*

II. Persona.

	Singularis.	Pluralis.
N.	tu, *tu.*	voi, *vos.*
G. a	tùu, *tui.*	a vostru, *vestrum.*
D.	tie, *tibi.*	vouĭ, *vobis.*
A. pre	tène, *te.*	pre voi, *vos.*
Abl. dela	tène, *a te.*	dela voi, *a vobis.*

III. Persona.

Singularis.

	Mascul.	Foeminin.
N.	el-elu, *ille.*	ea-lea, *illa.*
G. a	lui, *illius.*	a ei-lei, *illius.*
D.	lui, *illi.*	ei-lei, *illi.*
A. pre	el-elu, *illum.*	pre ea-lea, *illam.*
Abl. dela	el-elu, *ab illa.*	dela ea-lea, *ab illa.*

Pluralis.

	Mascul.	Foemin.
N.	ei-eli, *illi.*	el-e, *illae.*
G. a	lor, *illorum.*	a lor, *illarum.*
D.	lor, *illis.*	lor, *illis.*
A. pre	ei-eli, *illos.*	pre ele, *illas.*
Abl. dela	ei-eli, *ab illis.*	dela ele, *ab illis.*

Nota. 1. Pronomen tertiae Personae *elu*, *lea*, in singulari et *eli* in plurali magis usitatum est in dialecto Macedo-Romana seu Macedo-Valachica. Ceterum in nostra quoque Lingva recte usurpatur.

Nota. 2. Loco Pronominis tertiae Personae *el*, *ea*, potest dici: dânsu'l, dêns'a.

Eius Declinatio.

Singularis.

	Mascul.		*Foemin.*	
N.	dênsu'l,	*ille.*	dêns'à,	*illa.*
G.	a dênsu-'lui,	*illius.*	a dêns'ei,	*illius.*
D.	dênsu-'lui,	*illi.*	dêns'ei,	*illi.*
A.	pre dênsu-'l,	*illum.*	pre dêns'a,	*illam.*
Abl.	dela dênsu'l,	*ab illo.*	dela dêns'a,	*ab illa.*

Pluralis.

	Mascul.		*Foemin.*	
N.	dênsi-i,	*illi.*	dênse-le,	*illae.*
G.	a dênsi-'lor,	*illorum.*	a dênse-lor,	*illarum.*
D.	dênsi-'lor,	*illis.*	dense-lor,	*illis.*
A.	pre dênsi-i,	*illos.*	pre dense-le,	*illas.*
Abl.	dela dênsi-i,	*ab illis.*	dela dênse-le,	*ab illis.*

§. 27.

De Pronomine Reciproco.

Pronomen *Reciprocum* est illud cujus sensus ad eandem Personam de qua sermo fit reducitur; hoc Pronomen Nominativo casu in utroque Numero caret.

Eius Declinatio.

	Singularis.	*Pluralis.*
G.	a sûu, *sui.*	a sûi, *sui.*
D.	sie *vel* siesi, *sibi.*	sie-siesi-lorusi, *sibi.*
A.	pre sêne-sênesi, se *se.*	pre sêne-sênesi, se, *se.*
Abl.	dela sêne-sênesi, se, *a se.*	dela sêne-sênesi, se, *a se.*

Nota. Accusativus et Ablativus Singularis Pronominum Personalium *io*, *tu*; et Reciproci utriusque numeri duplici ratione scribitur, ut: pre mine, pre tine, pre sine; *vel* pre mêne, têne, sêne; in Abl. dela mine, tine, sine; *vel* dela mêne, têne, sêne.

§. 28.

De Pronomine Conjunctivo.

Pronomen *Conjunctivum* derivatur a Pronominibus Personalibus *io*, *tu*, *el*; estque duplicis generis: unum Pronomen-Conjunctivum Dativi casus: alterum autem Accusativi; haec Pronomina nihil aliud sunt, nisi Dativi et Accusativi abbreviati Pronominum Personalium, quae cum omnibus fere Orationis partibus conjunguntur, unde etiam Pronomina Conjunctiva audiunt.

I. Pronomen Conjunctivum Dativi casus.

Singularis.

	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers. utriusq. Gen.	Gen. Com.
D.	mi, *mihi.*	ti, *tibi.*	i, *illi.*	si, *sibi.*
venit a	mie, *mihi.*	tie, *tibi.*	lui, ei, *illi.*	sie, *sibi.*

Pluralis.

D.	ni, *nobis.*	vi, *vobis.*	li, *illis.*	si, *sibi.*
venit a	noui-noi.	voui-voi.	eli, ei-ele.	sie, *sibi.*

Hic in Singulari omittendo in prima Persona *e*, ex *mie*, remanet *mi*; pariter in secunda omittendo *e*, ex *tie*, remanet *ti*; in tertia autem ex *lui* rejiciendo *lu*, et ex *ei* rejiciendo *e*, manet *i*.

In Plurali in prima et secunda Persona omittendendo *o*, ex *noi*, *voi*; vel *ou*, ex *noui*, *voui*, remenet *ni*, *vi*. Quod autem tertiam Personam concernit, notandum: quod olim tertia Persona mascul: numeri plur. non dicebatur *ei*, sed *eli*, sicut hodiedum dicunt Macedo-Ro-

mani seu Macedo-Valachi, et nos etiam in genere foem. non dicimus *ee*, sed reservantes *e*, dicimus *ele*. Hinc iam facile formabimus tertiam Personam ex *eli* omittendo *e*, remanet *li*, pro genere mascul. et ex *ele*, omittendo pariter *e*, manet *le*, pro gen. foem.

II. Pronomen Conjunctivum Accusativi casus.

Singularis.

	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.
Acc.	me, *me*.	te, *te*.	se, *se*.
venit a	mène.	tène.	sène.

Pluralis.

Acc.	ne, *nos*.	ve, *vos*.	se, *se*.
venit a	noi.	voi.	sène.

§. 29.

De Pronominibus Possessivis.

Pronomina *Possessiva* sicut Conjunctiva derivantur a personalibus, et indicant cujus res aliqua sit aut Persona; suntque sequentia; ameu, amea, *meus*, *mea*; atùu, atùa *vel* ta, *tuus*, *tua*; asùu, sùa *vel* sa, *suus*, *sua*; anostru, anóstra, *noster*, *nostra*; avostru, avóstra, *vester*, *vestra*; aloru, *illorum*. De quibus haec sunt notanda:

1. Pronomina possessiva in Nominativo, Accusativo, et Ablativo casu possunt praeponi, aut postponi Nominibus; in aliis casibus raro sunt praeponenta.

2. Quando haec Pronomina Nominibus postponuntur, amittunt literam initialem *a*, atque exigunt, ut Nomen ad quod referuntur, habeat Articulum definitum; e. g. loco ameu vecinu, dico: vecinu'l meu.

3. Quando praeponuntur Nominibus, post *a*, quod est initiale, regulariter acceptant Articulum Nominis,

ad quod referuntur, in utroque genere, et Numero; e. g. a'l meu Pàrènte, *meus Parens*, ai tùi Pàrènti, *tui Parentes*; a tùa sorà, *tua soror*, ale tùale sorori, *tuae soròres*; a'l sùu cànc, *suus canis*, ai sùi càni, *sui canes*, etc.

4. Quàndo postponuntur Nominibus substantivis, Masculina quidem per sòlos Numeros declinantur, Foeminina autem in Genitivo, et Dativo singulari acceptant Articulum def. Num. plur. Gen. foem. *le*, e. g. sora mea, *mea soror*; Gen. a sororei meale, *meae sororis*. Dat. sorŏrei meale, *meae sorori*.

5. *Pre* Accusativi, et *dela* Ablativi, eis praemittitur, quando praeponuntur Nominibus.

Declinatio Pronominum Possessivorum.

I. Postposito Nomine.

Singularis.

Masculinus.

N.	Al meu frate,	*meus frater.*
G.	*non dicitur.*	
D.	*non dicitur.*	
A.	pre al meu frate,	*meum fratrem.*
V.	mì frate!	*mi frater!*
A.	dela al meu frate,	*a meo fratre.*

Pluralis.

N.	Ai mei frati,	*mei fratres.*
G.	*non dicitur.*	
D.	*non dicitur.*	
A.	pre ai mei frati,	*meos fratres.*
V.	mì frati!	*mei fratrès!*
A.	dela ai mei frati.	*a meis fratribus.*

Singularis.

Foemininus.

N.	A mea sorà,	*mea soror.*
G.	*non dicitur.*	

D. *non dicitur.*	
A. pre a mea sorâ,	*meam sororem,*
V. mî sorâ!	*mea soror!*
A. dela a mea sorâ.	*a mea sorore.*

Pluralis.

N. A méle sorori,	*meae orsores.*
G. *non dicitur.*	
D. *non dicitur.*	
A. pre a méle sorori,	*meas sorores.*
V. mî sorori!	*meae sorores!*
A. déla a méle sorori,	*a meis sororibus.*

II. Praeposito Nomine.

Singularis.

Masculinus.

N. Frate-le meu,	*frater meus.*
G. a frate-lui meu,	*fratris mei.*
D. frate-lui meu,	*fratri meo.*
A. pre frate-le meu,	*fratrem meum.*
V. o frate-le meu!	*o frater mi!*
A. dela frate-le meu,	*a fratre meo.*

Pluralis.

N. Frati-i mèi,	*fratres mei,*
G. a frati-lor mei,	*fratrum meorum.*
D. frati-lor mei,	*fratribus meis.*
A. pre frati-i mei,	*fratres meos.*
V. o frati-i mei!	*o fratres mei!*
A. dela frati-i mei,	*a fratribus meis.*

Singularis.

Foemininus.

N. Sora mea,	*soror mea.*
G. a soror-ei mea-le.	*soròris meae.*
D. soror-ei mea-le.	*sorori meae.*
A. pre sora mea	*sororem meam.*

V.	o sora mea!	o soror mea!
A.	dela sora mea.	a sorore mea.

P l u r a l i.

N.	Sorori-le	mé-le,	*sorores meae.*
G.	a sorori-lor	mé-le,	*sororum mearum.*
D.	sorori-lor	mé-le,	*sororibus meis.*
A.	pre sorori-le	mé-le,	*sorores meae.*
V.	o sorori-le	mé-le!	*o sorores meae!*
A.	dela sorori-le	mé-le,	*a sororibus meis.*

Haec est declinatio Pronominis Possessivi in prima Persona secundum quam et reliqua omnia Pronomina Possessiva declinantur; uti: al tüu, a tüa; al süu, a süa; al nostru, a nostră; a vostru, a vostră; a loru.

Observatio. 1. Pronomina Possessiva secundae et tertiae Personae, in Genere Foeminino duplici ratione scribi possunt, uti: a tüa, a süa, *tua, sua*; *vel* a ta, a sa more Gallorum. Caeterum melius est si scribantur tüa, süa, nam haec Pronomina debent prolongari quasi scriptum esset, *taa, saa*, ü autem obscuri soni in medio ad id inservit.

Observatio. 2. Quando Nomina substantiva consangvinitatum declinantur cum Pronominibus Possessivis, in Singulari Articulus potest exmitti; ut: frate meu; nepotu tüu; socru süu; muma süa, *mater sua*, etc.

§. 30.

De Pronominibus Demonstrativis.

Pronominibus *Demonstrativis* indicamus Personam aliquam aut aliam rem, vel earum proprietatem; quorum usus in Lingva Romana admodum est frequens. Huc numeramus sequentia:

M a s c u l i n a.

Aquest, aquestu,	*hic, vel*	Aquel, aquelu, *ille.*
quest, questu,	*iste.*	quel, quelu, *ille, is.*

aist, aistu, *iste.*	el, ely, *ille.*
ist, istu, *iste.*	
io insumi, *ego ipse.*	el insusi, *ille ipse.*
tu insuti, *tu ipse.*	

Foeminina.

Aquéstă, aquésta, *ista.*	Aquea, aqueia, *illa.*
quéstă, quésta, *ista.*	quea, aqueia, *illa, ea.*
aistă, aista, *ista.*	qué *illa.*
astă, asta, *ista.*	ea insasi, *illa ipsa.*

Declinatio Pronominum Demonstrativorum.

I. Pronominis: aquest, aquestu; aquéstă, aquesta.

Masculinus.

	Singularis.	Pluralis.
N.	Aquest, aquestu, *iste.*	Aquesti, *isti.*
G.	a aquestui, *istius.*	a aquestor, *istorum.*
D.	aquestui, *isti.*	aquestor, *istis.*
A.	pre aquest, aquestu, *istum.*	pre aquesti, *istos.*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquést, aquestu, *ab isto.*	dela aquesti, *ab istis.*

Foemininus.

	Singularis.	Pluralis.
N.	Aquésta, *ista.*	Aqueste, *istae.*
G.	a aquéstei, *istius.*	a aquestor, *istarum.*
D.	aquéstei, *isti.*	aquestor, *istis.*
A.	pre aquésta, *istam.*	pre aqueste, *istas,*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquésta, *ab ista.*	dela aqueste, *ab istis.*

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina; quest, questu; ist, istu; ac foeminina; quéstă, quésta, astă, asta.

II. Declinatio Pronominis: aquel, aquelu; aquea, quea, qué.

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Aquel, aquelu, *ille.*	Aquei, *illi.*
G.	a quelui, *illius.*	a aquelor, *illorum.*
D.	quelui, *illi.*	aquelor, *illis.*
A.	pre aquel, aquelu, *illum,*	pre aquei, *illos.*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquel, aquelu, *ab illo.*	dela aquei, *ab illis.*
	Foemininus.	
N.	Aquea, aquela, *illa.*	Aquele, *illae.*
G.	a aquei, *illius.*	a aquelor, *illarum.*
D.	aquei, *illi.*	aquelor, *illis.*
A.	pre aquea, *illam.*	pre aquele, *illas.*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquea; *ab illa.*	dela aquele, *ab illis.*

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina: quel, quelu, el, èlu; prout et foeminina: quea, qué *vel* ea.

Observatio. Haec Pronomina Genitivum pluralem habent duplici ratione, uti: aquestor, aquelor; *vel* aquestora, aquelora etc.

III. Declinatio Pronominis Demonstrativi: însumi, *ego ipse*; însuti, *tu ipse*; însusi, *ille ipse*, quod semper conjungitur cum Pronominibus personalibus, *io, tu, el, noi, voi, ei*; nam indeclinatione horum Pronominum solum Pronomina personalia flectuntur; ipsa immutabilia manent; ut:

S i n g u l a r i s.

Masculinus.

	Cum I. Persona.	*Cum II. Pers.*	*Cum III. Pers.*
N.	Jo însumi. *ego ipse.*	Tu însuti. *tu ipse.*	El însusi. *ille ipse*

G. a meu însumi.	a tùu însuti.	al sùu însusi.
D. mie însumi.	tie însuti.	șie însusi.
A. pre mêne însumi.	pre tène însuti.	pre sène însusi.
A. dela mène însumi	*dela tène însuti.*	dela sène însusi.

Pluralis.

N. Noi înșine.	Voi înșive.	Ei înșisi.
N. al nostru înșine.	al vostru înșive.	al sùu înșisi.
D. noui înșine.	voui înșive.	loru înșisi.
A. pre noi înșine.	pre voi înșive.	pre ei înșisi.
A. dela noi înșine.	dela voi înșive.	dela ei înșisi.

Hic in tertia Persona, in Genitivo casu, in utroque numero, Pronomen declinabile Possessivum al sùu, mutatur secundum Genus Nominis, de quo sermo est; e. g. Petrù al sùu calu însusi l'au vèndutu; *vel* Petru însusi au vèndutu calu'l sùu, *Petrus ipse suum equum vendidit. Plural.* Petrù ai sùi cai însusi i au vèndutu; *vel* Petru însusi aù vèndutu caii sùi etc. (Vide Syntaxim).

N. Jo însami.	Tu însati.	Ea însași.
ego ipsa.	*tu ipsa.*	*illa ipsa.*
G. al meu însemi.	a tùu înseti.	al sùu însesi.
D. mie însemi.	tie înseti.	șie însesi.
A. pre mène însami	pre tène însati.	pre sène însasi.
A. dela mène însami	dela tène însati.	dela sène însasi.

Pluralis.

N. Noi însene.	Voi însevè.	Ele însesi.
G. al nostru însene	al vostru însevè	al sùu însesi.
D. noui însane.	voui însevè.	loru însesi.
A. pre noi însene.	pre voi însevè.	pre ele însesi.
A. dela noi însene.	dela voi însevè.	dela ele însesi.

§. 31.

De Pronominibus Interrogativis.

Pronomina *Interrogativa* sunt talia, quibus de re aliqua aut Persona interrogamus; suntque duplicia; alia simplicia, composita alia. Simplicia sunt: quare? *quis?*

quarea, *quae?* quine? *qui vel quae?* que? *quid?* qui? *qui?*

Declinatio Pronominum Interrogativorum.

I. Pronominis: quare, quarea.

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Quare, *quis.*	Quari, *qui.*
G.	a quărui *v.* acui, *cujus.*	a quăror, *quorum.*
D.	quărui-cui, *cui.*	quăror, *quibus.*
A.	pre quare, *quem.*	pre quari, *quos.*
A.	dela quare, *a quo.*	dela quari, *a quibus.*

	Singularis.	*Pluralis.*
	Foemininus.	
N.	Quarea, *quae.*	Quare, *quae.*
G.	a cui, *cujus.*	a aquăror, *quarum.*
D.	cui, *cui.*	quăror, *quibus.*
A.	pre quarea, *quam.*	pre quare, *quas.*
A.	dela quarea, *a qua.*	dela quare, *a quibus.*

Secundum hanc formam declinantur etiam composita Pronomina ex *quare*; ut: óre quare, *aliquis*; ori quare, *quicunque*; fiesquequare, *quilibet*; totquare, *quivis*; ubi tantum Pronomen *quare* declinatur, particulae autem óre, ori etc. manent immutabiles ut:

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Ori quare, *quicunque.*	Ori quari, *quicunque.*
G.	a ori cui, *cujuscunque.* etc.	a ori quăror, *quorumcunque*, etc.
	Foemininus.	
N.	Ori quarea, *quaecunque.*	Ori quare, *quaecunque.*
G.	a ori quărei, *cujuscunque*, etc.	a ori quăror, *quarumcunque*, etc.

II. Declinatio Pronominis Interrogativi: quine? *quis*, vel *quae*.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Quine, *quis, v. quae,*	Quine, *qui, v. quae.*
G.	a cui, *cujus.*	a quàror, *quorum, v. quarum.*
D.	cui, *cui.*	quàror, *quibus.*
A.	pre quine, *quem v. quam.*	pre quine, *quos, v. quas.*
A.	dela quine, *a quo v. a qua.*	dela quine, *a quibus.*

Secundum hanc formam declinantur etiam composita; oriquine, *quicunque*; órequine, *quispiam*; totuquine, *unusquisque*; fiequine, *quilibet*; quineva, *aliquis* etc. ut: Nom. quineva. Gen. a cuiva. Dat. cuiva. etc.

§. 52.

De Pronominibus Relativis.

Pronomina *Relativa* Personam, aut rem antecedentem in memoriam revocant; cujus Generis in Lingua Daco-Romana sunt duo, ut: quarele, *qui*, et quarea, *quae*; quel qui, *ille qui*; et quea que, *ea quae*.

I. Declinatio Pronominis: quarele, quarea.

Singularis.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Quarele, *qui.*	Quarea, *quae.*
G.	a quàrui, *cujus.*	a quàrei, *cujus.*
D.	quàrui, *cui.*	quàrei, *cui.*
A.	pre quarele, *quem.*	pre quarea, *quam.*
A.	dela quarele, *a quo.*	dela quarea, *a qua.*

Pluralis.

N.	Quarii, *qui.*	Quare, *quae.*
G.	a quàror, *quorum.*	a quàror, *quorum.*
D.	quàror, *quibus.*	quàror, *quibus.*
A.	pre quarii, *quos.*	pre quare, *quas.*
A.	dela quarii, *a quibus.*	dela quare, *a quibus.*

II. Pronominis: quel qui, quea que.

Singularis.

	Masculinus.	Foemininus.
N.	Quel qui, *ille qui.*	Quea que, *illa quae.*
G.	a quelui qui.	a quei que.
D.	quelui qui etc.	quei que etc.

Pluralis.

N.	Quei qui, *illi qui.*	Quele que, *illae quae.*
G.	a quelor qui.	a quelor que.
D.	quelor qui etc.	quelor que.

Hic Pronomen qui, que, manet indeclinabile, et tantum Demonstrativum quel, quea, quod semper est praeponendum Relativo declinatur; e. g. quel qui au facutu ceriu'l, *qui fecit coelum* etc.

§. 33.

De Pronominibus Indefinitis.

Pronomina *Indefinita* sunt illa, quae rem aut Personam de qua sermo est non determinant; ex quibus alia sunt declinabilia, indeclinabilia alia; declinabilia sunt:

Alt, altu, *alter.*	Alta, *altera.*
un, unu, *quidam.*	o, una, *quaedam.*
tot, totu, *omnis.*	tótă, *omnis.*
nimene, *nemo.*	
amèndoi, *ambo, uterque.*	amèndoe, *ambae.*
ămbi, *ambo.*	ămbe, *ambae.*

Forma Pronominum Indefinitorum declinabilium.

I. Pronominis: altu, alt, alta.

Singularis.

	Masculinus.	Foemininus.
N.	Alt, altu, *alter.*	Alta, *altera.*
G.	a altui, *alterius.*	a altei, *alterius.*

D.	altui, *alteri.*	altei, *alteri.*
A.	pre altu, *alterum.*	pre alta, *alteram.*
A.	dela altu, *ab altero.*	dela alta, *ab altera.*

Pluralis.

N.	Alti, altii, *alii.*	Alte, altele, *aliae.*
G.	a altor, a altora, *aliorum.*	a altor, a altora, *aliarum.*
D.	altor, altora, *aliis.*	altor, altora, *aliis.*
A.	pre alti, altii, *alios.*	pre alte, altele, *alias.*
A.	dela alti, alti, *ab aliis.*	dela alte, altele, *ab aliis.*

II. Declinatio Pronominis: unu, una.

Singularis.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Unu, *quidam.*	Una, *quaedam.*
G.	a unui, *cujusdam.*	a unei-ii, *cujusdam.*
D.	unui, *cuidam.*	unei-ii, *cuidam.*
A.	pre unu, *quemdam.*	pre una, *quamdam.*
A.	dala unu, *a quodam.*	dela una, *a quadam.*

Pluralis.

N.	Unii, *quidam.*	Unele, *quaedam.*
G.	a unor-unora, *quorumdam.*	a unor-unora, *quarumdam.*
D.	unor-unora, *quibusdam.*	unor-unora, *quibusdam.*
A.	pre unii, *quosdam.*	pre unele, *quasdam.*
A.	dela unii, *a quibusdam.*	dela unele, *a quibusdam.*

Sic declinantur etiam composita ex unu ut: nequiunu; *nullus*, nequiuna, *nulla*; nesunu, nesuna; verunu, veruna; ubi tantum unu, una, declinatur, adjunctum autem nequi, nes, etc. manet immutatum.

III. Declinatio Pronominis Indefiniti: amèndoi, amèndoè, âmbi, âmbe.

Pluralis.

	Masculinus.	Foemininus.
N.	Amèndoi, *ambo.*	Amèndoè, *ambae.*
G.	a amènduror, *amborum.*	a amènduror-a, *ambarum.*
D.	amènduror, *ambobus.*	amènduror-a, *ambabus.*
A.	pre amèndoi, *ambos.*	pre amèndoè, *ambas.*
A.	dela amèndoi, *ab ambobus.*	delà amedoè, *ab ambabus.*

Pluralis.

N.	Ambi, *ambo.*	Ambe, *ambae.*
G.	a ambilor.	a ambelor.
D.	ambilor.	ambelor.
A.	pre ambi.	pre ambe.
A.	dela ambi.	dela ambe.

IV. Declinatio Pronominis: nime, nimine.

Singularis.

N.	Nime, nimene;	*nemo.*
G.	a nimenui,	*neminis.*
D.	nimenui,	*nemini.*
A.	pre nime, nimene,	*neminem.*
A.	dela nime, nimene,	*a nemine.*

Forma Pronominum Indeclinabilium; quae sunt sequentia:

Neşquine, *quispiam.*	Neşquine, *quaepiam.*
nişque, *quidam.*	neşque, *quaedam.*
nisquare, *nullus.*	nesquare *nullae.*
quàtu, *quantum.*	
quòti, *quot.*	quàte, *quante.*
quàtva, *aliquantum.*	quàteva, *aliquot.*

Haec Pronomina aliter declinari non possunt, nisi assumendo in Dativo casu *la*, in Accusativo *pre*, et in Ablativo *dela*, e. g.

N. Nişque ómeni, *quidam homines.*	quâteva muieri, *aliquot foeminae.*
G. *non dicitur.*	*nôn dicitur.*
D. la nişque ómeni, *quibusdam hominibus.*	la quâteva muieri, *aliquot foeminis.*
A. pre nişque ómeni, *quosdam homines.*	pre quâteva muieri, *aliquot foeminas.*
A. dela nişque ómeni, *a quibusdam hominibus.*	dela quâteva muieri etc. *ab aliquot foeminis.*

Sic declinantur etiam reliqua superius enumerata Pronomina; quibus adjungitur etiam, totu, tótă, *omnis.*

CAPUT IV.

De Verbis.

§. 34.

Verba sunt eae orationis Partes, quae per certos Modos, Tempora, et Personas conjugantur, casibus vero carent.

§. 35.

A. De Generibus Verborum, seu (*Divisio Verborum*).

Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; nempe:

1. Verba Auxiliaria. (Ajutătórc).
2. Activa. (Lucrătóre).
3. Passiva. (Pătimitórc).
4. Neutra, vel media, (De Mediulocu).
5. Deponentia. (Depunétóre).
6. Reciproca. (Intorquétórc).
7. Irregularia, (Iregulare).
8. Impersonalia. (Nefăcesci).

I. Verba *Auxiliaria* sunt, quae omnibus reliquis Verbis in eorum Temporum formatione auxilium praestant; ut: io sùm, *vel* sùnt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiu, *vel* vreu, *ego volo*.

II. Verba *Activa* sunt, quae actionem aliquam significant Substantivi, aut Pronominis in Nominativo positi transeuntem in aliquod objectum; e. g. io scriu, *ego scribo*; io ducu, *ego duco*; io aru, *ego aro*, etc.

III. *Passiva* sunt, quae passionem substantivi, aut Pronominis in Nominativo casu positi significant ab alio aliquo factam; io me laudu, *ego laudor*; tu te laudi, *tu laudaris*; el sę laudă, *ille laudatur*; id est: *alter*, *me*, *te*, *illum laudat*.

IV. *Media* vel *Neutra* sunt, quae nec actionem, nec passionem significant, sed tantum statum medium actionis indicant; ut: io stau, *ego sto*; io siedu, *ego sedeo*; io dormu, *ego dormio*; io ămblu, *ego ambulo*, etc.

V. *Deponentia* sunt, quibus statum animi, et sensiones nostras internas manifestamus; ut: io me miru, *ego miror*; io me turburu, *ego stomachor*; io me rogu, *ego precor*; io me bucur, *ego laetor*, etc.

VI. Verba *Reciproca* sunt, quae sensum orationis ad eandem Personam de qua sermo erat reducunt; e. g. io mę culcu, *ego decumbo*; io me lauu, *ego me lavo*; io me peptină, *ego me pectino*, etc.

VII. *Irregularia* sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant; ut: io ieau, *ego levo* vel *accipio*; noi luvămu, *nos accipimus*; io viiu, *ego venio*; noi venimu, *nos venimus*; io rĕmăiu, *ego remaneo*; noi remănemu, *nos remanemus*, etc.

VIII. *Impersonalia* Verba sunt, quae tantum in tertia Persona Numeri singularis usurpantur; ut: plóe, *pluit*; ninge, *ningit*; tună, *tonat*; fulgeră, *fulgurat*; grăndină, *grandinat*; scapiră, *fulminat*, etc.

§. 36.

B. De Modo, Tempore, Numero, et Personis Verborum.

Conjugatio Verborum continet in se: 1. *Modos*. 2. *Tempora*. 3. *Numeros*. 4. *Personas*.

I. *Modi* sunt quinque:

1. Modus Indicativus.

2. Modus Imperativus, sive Modus Mandativus.

3. Modus Conjunctivus.

4. Modus Optativus.

5. Modus Infinitivus.

II. *Tempora* sunt septem:

1. Tempus Praesens.

2. Praeteritum Imperfectum.

3. Praeteritum Perfectum Simplex.

4. Praeteritum Perfectum Augmentatum.

5. Praeteritum Plusquam perfectum I.

6. Praeteritum Plusquam perfectum II.

7. Denique Tempus Futurum.

III. *Numeri* sunt duo:

1. Singularis, ad quem ponitur Verbum quando de actione unius Personae tantum loquimur; e. g. io cântu, *ego canto*; tu cânti, *tu cantas*; el cântă, *ille cantat*.

2. Pluralis, ad quem ponitur Verbum quando de actione plurium Personarum sermonem instituimus; ut noi cântămu, *nos cantamus*; voi cântati, *vos cantatis*; ei cântă, *illi cantant*.

IV. *Personae* sunt tres.

Singularis: io, tu, el, ea; *ego, tu, ille, illa.*

Pluralis: noi, voi, ei, ele; *nos, vos, illi, illae.*

§. 37.

C. De Conjugatione Verborum.

Conjugatio est Variatio Verbi per Modos, Tempora, Personas, et Numeros; ut: io saltu, *ego salto* vel *exulto;* tu salti, *tu exultas;* el saltă, *ille exultat;* io săltai, *ego exultavi;* io voiu săltà, *ego exultabo,* etc.

§. 38.

Divisio Conjugationum.

Sicut Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; ita eorum Conjugationes in totidem dispescuntur classes. Itaque:

I. Cónjugationes Verborum auxiliarium; ut: io sùm *vel* sùnt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiu *vel* vreu, *ego volo.*

II. Conjugationes Verborum Activorum Regularium, cujus generis Conjugationes in Lingva Daco-Romana sicut in Latina sunt quatuor; et cognoscuntur ex Praesente Infinitivi; ut:

1. *Primae* Conjugationis Praesens Infinitivi exit in *are* longum; e. g. arare, *arare*; ascultare, *auscultare*; jocare, *saltare.*

2. *Secundae* Conjugationis exit in *ere* longum; ut: cădere, *cadere*; tăcere, *tacere*; vedere, *videre*; şedere, *sedere.*

3. *Tertiae* Conjugationis exit in *ere* breve; ut: facere, *facere*; crescere, *crescere*; mergere, *migrare.*

4. *Quartae* Conjugationis exit in *ire* longum; ut: audire, *audire*; omorire, *occidere*; dormire, *dormire*.

Nota. 1. Vulgus in colloquiis solet omittere ultimam syllabam *re* Praesentis Infinitivi, aitque loco: *arare*, *tàcere*, *facere*, *dormire*; *arà*, *tàcè*, *facè*, *dormì*, etc.

Nota. 2. Praesenti Infinitivi cum in scribendo, tum in loquendo praemittitur litera *a*; ut: a sèminare, *semirare*; a culegere, *colligere*; a cugetare, *cogitare*, etc.

III. Conjugatio Verborum Passivorum, ut: io me vedu, *ego videor*; io me laudu, *ego laudor*, etc.

IV. Conjugatio Verborum Neutrorum, ut: io dormù, *ego dormio*.

V. Conjugatio Verborum Deponentium, ut: io me rogu, *ego precor*.

VI. Verborum Reciprocorum ut: io me peptinu, *ego me pecitno*; io me ungu, *ego me ungo*.

VII. Conjugatio Verborum Irregularium ut: io leau *vel* ieau, *ego levo* vel *accipio*, etc.

VIII. Conjugatio Verborum Impersonalium, ut: tunà, *tonat*; plóe, *pluit*, etc.

Observatio. Ad cognoscendum cujus Conjugationis sit aliquod verbum semper tria Tempora principalia sunt observanda; nempe: Tempus Praesens Modi Indicativi; Supinum; et tempus Praesens Modi Infinitivi; ut:

Laudu, làudatu, làudare.

Vedu, vedutu, vedere.

Stringu, strinsu, stringere.

Audu, auditu, audire.

§. 39.

Conjugationes Verborum Auxiliarium.

I. Verbum Auxiliare, A Fire, *esse.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sùm, sùnt, *ego sum.* vel escu *).	Noi sùntemu, *nos sumus.*
tu eş *vel* esci, *tu es.*	voi sùnteti, *vos estis.*
el è *vel* este, *ille est.*	ei sùnt, *illi sunt.*
ea è *vel* eşte, *illa est.*	ele sùnt, *illae sunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo eram, *ego eram.*	Noi eramu, *nos eramus.*
tu erai, *tu eras.*	voi erati, *vos eratis.*
el erà, *ille erat.*	ei erau, *illi erant.*
ea erà, *illa erat.*	ele erau, *illae erant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo fui, *vel* fusei, *ego fui.*	Noi furămu, *vel* fusemu, *nos fuimus.*
tu fusi, — fusesi, *tu fuisti.*	voi furăti, — fuseti, *vos fuistis.*
el fù, — fuse, *ille fuit.*	ei furò, — fuserò, *illi fuerunt.*
ea fù, — fuse, *illa fuit.*	ele furò, — fuserò, *illae fuerunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu, *ego fui.*	Noi amu fostu, *nos fuimus.*
tu ai fostu, *tu fuisti.*	voi ati fostu, *vos fuistis.*
el au fostu, *ille fuit.*	ei au fostu, *illi fuerunt.*
ea au fostu, *illa fuit.*	ele au fostu, *illae fuerunt.*

*) escu, in prima persona solum in Dialecto Macedo-Romana usurpatur.

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo eram fostu, *ego fueram.*	Noi eramu fostu, *nos fueramus.*
tu erai fostu, *tu fueras.*	voi erati fostu, *vos fueratis.*
el erà fostu, *ille fuerat.*	ei erau fostu, *illi fuerant.*
ea erà fostu, *illa fuerat.*	ele erau fostu, *illae fuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo fusesem, *ego fueram.*	Noi fusesemu, *nos fueramus.*
tu fusesesi, *tu fueras.*	voi fuseseti, *vos fueratis.*
el fusese, *illa fuerat.*	ei fusese, *illi fuerant.*
ea fusese, *illa fuerat.*	ele fusese, *illae fuerant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu fi, *ego ero.*	Noi vomu fi, *nos erimus.*
tu vei fi, *tu eris.*	voi veti fi, *vos eritis.*
el va fi, *ille erit.*	ei voru fi, *illi erunt.*
ea vá fi, *illa erit.*	ele voru fi, *illae erunt.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Fi tu, *sis tu.*	Fiti voi, *sitis vos.*
fie (fiá) el, ea, *sit ille, illa.*	fie (fiá) ei, ele, *sint illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sî fiu io, *ut sim ego.*	Sî fimu noi, *ut simus nos.*
sî fi tu, *ut sis tu.*	sî fiti, voi, *ut sitis vos.*

sĭ fie (fiă) el, *ut sit ille.*	sĭ fie (fiă) ei, *ut sint illi.*
sĭ fie — ea, *ut sit illa.*	sĭ fie — ele, *ut sint illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ fiu, *ut ego sim.*	Noi sĭ fimu, *ut nos simus.*
tu sĭ fi, *ut tu sis.*	voi sĭ fiti, *ut vos sitis.*
el sĭ fie (fiă) *ut ille sit.*	ei sĭ fie (fiă) *ut illi sint.*
ea sĭ fie — *ut illa sit.*	ele sĭ fie — *ut illae sint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asĭ fi, *ego essem.*	Noi amu fi, *nos essemus.*
tu ai fi, *tu esses.*	voi ati fi, *vos essetis.*
el ar fi, *ille esset.*	ei ar fi, *illi essent.*
ea ar fi, *illa esset.*	ele ar fi, *illae essent.*
*de asi fi io, *si essem ego.*	*de amu fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ vrém fi, *ego si essem.*	Noi sĭ vrému fi, *nos si essemus.*
tu sĭ vréi fi, *tu si esses.*	voi sĭ vréti fi, *vos si essetis.*
el sĭ vrè fi, *ille si esset.*	ei sĭ vrè fi, *illi si essent.*
ea sĭ vrè fi, *illa si esset.*	ele sĭ vrè fi, *illae si essent.*
*io vrém fi, *ego essem.*	*noi vrému fi, *nos essemus.*
*de vrém fi io, *si essem ego.*	*de vrému fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ fiu fostu, *ego si fuerim.*	Noi sĭ fimu fostu, *nos si fuerimus.*

tu si fi fostu, *tu si fueris.*	voi si fiti fostu, *vos si fueritis.*
el si fie fostu, *ille si fuerit.*	ei si fie fostu, *illi si fuerint.*
ea si fie fostu, *illa si fuerit.*	ele si fie fostu, *illae si fuerint.*
*io asi fi fostu, *ego fuerim.*	noi amu fi fostu, *nos fuerimus.*
*de asi fi fostu io, *si fuerim ego.*	de amu fi fostu noi, *si fuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si fiu fostu.	fostu	*ego si fuissem.*	Noi si fimu fostu.	fostu	*nos si fuissemus.*
tu si fi fostu		*tu si fuisses.*	voi si fiti fostu.		*vos si fuissetis.*
el si fie fostu		*ille si fuisset.*	ei si fie fostu.		*illi si fuissent.*
*io asi fi fostu.		*ego fuissem.*	noi amu fi fostu.		*nos fuissemus.*
*de asi fi fostu.	io	*si fuissem ego.*	de amu fi fostu.	noi	*si fuissemus nos.*

Nota. 1. Ex Temporibus stella* signatis unum est Optativi aliud autem Conjunctivi Modi.

Nota. 2. Loco Praeteriti Plusquamperfecti praesertim in communi sermone frequenter utimur Praeterito Perfecto.

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu fi io, *si fuero ego.*	De vomu fi noi, *si fuerimus nos.*
de vei fi tu, *si fueris tu.*	de veti fi voi, *si fueritis vos.*
de va fi el, *si fuerit ille.*	de voru fi ei, *si fuerint illi.*
de va fi ea, *si fuerit illa.*	de voru fi ele, *si fuerint illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A fi; *vel* a fire, *esse.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi fostu, *fuisse.*

Futurum.

Fiitoriu'l, *futurum esse.*

Supinum.

Fostu, *qui fuit* (*fuitus*).

Gerundium.

G. in *dum* et *di.* De a fire, pentru a fire.

G. in *do.* Fiendu.

Participium.

P. Praes. Fiitoriul'.

P. Praet. Fostu'l, *qui fuit.*

P. Futur. A fi fiitoriu, *vel* quel qui va si fie, *facturus.*

II. Verbum Auxiliare, A avere, *habere.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu, *ego habeo.*	Noi avemu, *nos habemus.*
tu ai, *tu habes.*	voi aveti, *vos habetis.*
el, ea are(a) *ille, illa habet.*	ei, ele au, *illi, illae habent.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo aveam, *ego habebam.*	Noi aveamu, *nos habebamus.*

tu aveai, *tu habebas.*	voi aveati, *vos habebatis.*
el, ea avea, *ille, illa habebat.*	ei, ele aveau, *illi, illae habebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo avui *vel* avusei, *ego habui.*	Noi avuràmu *vel* avusemu *nos habuimus.*
tu avusi — avusesi, *tu habuisti.*	voi avuràti — avuseti, *vos habuistis.*
el, ea avù — avuse, *ille, illa habuit.*	ei, ele avurò — avuserò, *illi, illae habuerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu avutu, *ego habui.*	Noi amu avutu, *nos habuimus.*
tu ai avutu, *tu habuisti.*	voi ati avutu, *vos habuistis.*
el, ea au avutu, *ille illa habuit.*	ei, elle au avutu, *illi, illae habuerunt.*

Praet. Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu avutu, *ego habueram.*	Noi amu fostu avutu, *nos habueramus.*
tu ai fostu avutu, *tu habueras.*	vòi ati fostu avutu, *vos habueratis.*
el, ea au fostu avutu, *ille, illa habuerat.*	ei, ele au fostu avutu, *illi, illae habuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo avusem *vel* avusesem, *ego habueram.*	Noi avusemu *vel* avuseseмu, *nos habueramus.*
tu avusesi — avusesesi, *tu habueras.*	voi avuseti — avuseteti, *vos habueratis.*
el, ea avuse — avusese, *ille, illa habuerat.*	ei, ele avuse — avusese, *illi, illae habuerant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu avè, *ego habebo.*	Noi vomu avè, *nos habebimus.*
tu vei avè, *tu habebis.*	voi veti avè, *vos habebitis.*
el, ea va avè, *ille, illa habebit.*	ei, ele voru avè, *illi, illae habebunt.*

Modus Mundativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Aibi tu, *habe tu.*	Aveti voi, *habete vos.*
aibă el, ea, *habeat ille, illa.*	aibă ei, ele, *habeant, illi, illae.*

Futurum.

Sĭ aibi tu, *ut habeas tu.*	Sĭ avemu noi, *ut habeamus nos.*
sĭ aibă el, ea, *ut habeat ille, illa.*	sĭ aveti voi, *ut habeatis vos.*
	sĭ aibă ei, ele, *ut habeant illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ amu, *ut ego habeam.*	Noi sĭ avemu, *ut nos habeamus.*
tu sĭ ai, *ut tu habeas.*	voi sĭ aveti, *ut vos habeatis.*
el, ea sĭ aibă, *ut ille, illa, habeat.*	ei, ele sĭ aibă, *ut illi, illae habeant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi avè, *ego haberem.*	Noi amu avè, *nos haberemus.*

tu ai avè, *tu haberes.*	voi ati avè, *vos haberetis.*
el, ea ar avè, *ille, illa haberet.*	ei, ele ar avè, *illi, illae haberent.*
*de asi avè io, *si haberem ego.*	de amu avè noi, *si haberemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì vrém avè, *ego si haberem.*	Noi sì vrému avè, *nos si haberemus.*
tu sì vréi avé, *tu si haberes.*	voi sì vreti avè, *vos si haberetis.*
el, ea sì vrè avè, *illi, illa si haberet.*	ei, ele sì vrè avè, *illi, illae si haberent.*
*io vrém avè, *ego haberem.*	noi vrému avè, *nos haberemus.*
*de vrém avè io, *si haberem ego.*	de vrému avè noi, *si haberemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì fiu avutu, *ego si habuerim.*	Noi sì fimu avutu, *nos si habuerimus.*
tu sì fi avutu, *tu si habueris.*	voi sì fiti avutu, *vos si habueritis.*
el, ea sì fie avutu, *ille, illa si habuerit.*	ei, ele sì fie avutu, *illi, illae si habuerint.*
*io asi fi avutu, *ego habuerim.*	noi amu fi avutu, *nos habuerimus.*
*de asi fi avutu io, *si habuerim ego.*	de amu fi avutu noi, *si habuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì fiu fostu avutu, *ego si habuissem.*	Noi sì fimu fostu avutu, *nos si habuissemus.*
tu sì fi fostu avutu, *tu si habuisses.*	voi sì fiti fostu avutu, *vos si habuissetis.*

el, ea si fie fostu avutu, *ille, illa si habuisset.*	ei, ele si fie fostu avutu, *illi, illae si habuissent.*
*io asi fi fostu avutu, *ego habuissem.*	noi amu fi fostu avutu, *nos habuissemus.*
*de asi fi fostu avutu io, *si habuissem ego.*	de amu fi fostu avutu noi; *si habuissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu avè io, *si habuero ego.*	De vomu avè noi, *si habuerimus nos.*
de vei avè tu, *si habueris tu.*	de veti avè voi, *si habueritis vos.*
de va avè el, ea, *si habuerit ille, illa.*	de vor avè ei, ele, *si habuerint illi, illae.*

Infinitivus Modus.

Tempus Praesens.

A avè, avere, *habere.*

Praeteritum Perfectum.

A fi avutu, *habuisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu avutu, *habuisse.*

Futurum.

Avutoriu'l, *vel* quelu qui va avè, *habiturus.*

Supinum.

Avutu, *habitus.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum*. De a avere, pentru a avere, *habendi, habendum.*

G. in *do*. Avendu, *habendo.*

Participium.

P. Praes. Avêndu avatoriul' } *habens.*

P. Pract. Fostu'l avutoriu, *qui habuit.*

P. Futur. Fiitoriul' avutoriu, *vel.* quel qui va avè, *habiturus, vel qui habiturus est.*

III. Verbum Auxiliare.

A voiire, *vel* vrere, *velle.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo	voiu, voiescu *vel* io.	vreu,	*ego volo.*
tu	vei, voiesci — tu	vréi,	*tu vis.*
el, ea	va, voiesce — el, ea	vrè,	*ille, illa vult.*

Pluralis.

Noi	voiimu *vel* noi	vrému;	*nos volumus.*
voi	voiiti — voi	vréti;	*vos vultis.*
ei, elle	voiescu — ei, ele	vréu,	*illi, illae volunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Jo	voieam	*vel* io	vream,	*ego volebam.*
tu	voièai	— tu	vreai,	*tu volebas.*
el, ea	voiea	— el, ea	vrea,	*ille, illa volebat.*

Pluralis.

Noi	voieamu	*vel* noi	vreamu,	*nos volebamus.*
voi	voieati	— voi	vreati,	*vos volebatis.*
ei, ele	voieau	— ei, ele	vreau,	*illi, illae volebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Jo	voii	*vel* io	vrui,	*ego volui.*
tu	voiisi	— tu	vrusi,	*tu voluisti.*
el, ea	voì	— el, ea	vrù,	*ille, illa voluit.*

P l u r a l i s.

Noi voiirămu	*vel* noi vrurămu,	*nos voluimus.*
voi voiirăti	— voi vrurăti,	*vos voluistis.*
ei, ele voiiró	— ei, ele vruró,	*illi, illae voluerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

S i n g u l a r i s.

Jo ămu voiitu	*vel* io ămu vrutu,	*ego volui.*
tu ai voiitu	— tu ăi vrutu,	*tu voluisti.*
el, ea au voiitu	— el, ea au vrutu,	*illi, illae voluerunt.*

P l u r a l i s.

Noi amu voiitu	*vel* noi amu vrutu,	*nos voluimus.*
voi ati voiitu	— voi ati vrutu,	*vos voluistis.*
ei, ele au voiitu	— ei, ele au vrutu,	*illi, illae voluerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

S i n g u l a r i s.

Jo amu fostu	voiitu.	*vel* io amu fostu	vrutu.	*ego volueram.*
tu ai fostu		— tu ai fostu		*tu volueras.*
el, ea au fostu		— el, ea au fostu		*ille, illa voluerat.*

P l u r a l i s.

Noi amu fostu	voiitu.	*vel* noi amu fostu	vrutu.	*nos volueramus.*
voi ati fostu		— voi ati fostu		*vos volueratis.*
ei, ele au fostu		— ei, ele au fostu		*illi, illae voluerant.*

P. Plusquamperfectum II.

S i n g u l a r i s.

Jo voiisem	*vel* vrusem,	*ego volueram.*
tu voiisesi	— vrusesi,	*tu volueras.*
el, ea voiise	— vruse,	*ille, illa, voluerat.*

Pluralis.

Noi voiisemu	*vel* vrusemu,	*nos voluerames.*
voi voiiseti	— vrusèti,	*vos volueratis.*
ei, ele voiise.	— vruse,	*illi, illae voluerant.*

Futurum.

Singularis.

Jo voiu voii	*vel* io voiu vrè,	*ego volam.*
tu vei voii	— tu vei vrè	*tu voles.*
el, ea va. voii	— el, ea va vrè	*ille, illa volet.*

Pluralis.

Noi vomu voii	*vel* noi vomu vrè,	*nos volemus.*
voi veti voii	— voi veti vrè,	*vos voletis.*
ei, ele voru voii	— ei, ele voru vrè,	*illi, illae volent.*

Modus Mandativus.

Singularis.

Fă sĭ voiesci *vel* sĭ vrei, tu,	*fac ut velis tu.*
fă sĭ voiéscă — sĭ vrèe el, ea,	*fac ut velit ille, illa.*

Pluralis.

Sĭ voiimu noi	*vel* sĭ vremu noi,	*ut velimus nos.*
sĭ voiiti voi	— sĭ vreti voi,	*ut velitis vos.*
sĭ voiéscă ei, ele,	— sĭ vrèe ei, ele,	*ut velint, illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo sĭ voiu, voiescu	*vel* io sĭ vreu,	*ut ego velim.*
tu sĭ vei, voiesci	— tu sĭ vrei,	*ut tu velis.*
el, ea sĭ va, voiéscă	— el, ea sĭ vrèe,	*ut ille, illa velit.*

Pluralis.

Noi	si voiimu,	*vel* si vremu,	*nos ut velimus.*
voi	si voiiti	— si vreti,	*vos ut velitis.*
ei, ele	si voiéscă	— si vree,	*illi, illae ut velint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.

Jo	asi voii	*vel* io asi vrè,	*ego vellem.*
tu	ai voii	— tu ai vrè,	*tu velles.*
el, ea	ar voii,	— el, ea ar vrè,	*ille, illa vellet.*
*de	asi voii io	— de asi vrè io,	*si vellem ego.*

Pluralis.

Noi	amu voii	*vel* noi amu vrè,	*nos vellemus.*
voi	ati voii	— voi ati vrè,	*vos velletis.*
ei, ele	ar voii	— ei, ele ar vrè,	*illi, illae vellent.*
*de	amu voii noi	— de amu vrè noi,	*si vellemus nos.*

P. Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Jo	si vrém voii,	*ego si vellem.*
tu	si vréi voii,	*tu si velles.*
el, ea	si vrè voii,	*ille, illa si vellet.*
*io	vrém voii,	*ego vellem.*
*de	vrém voii io,	*si vellem ego.*

Pluralis.

Noi	si vrému voii,	*nos si vellemus.*
voi	si vréti voii,	*vos si velletis.*
ei, ele	si vrè voii,	*illi, illae si vellent.*
*noi	vrému voii,	*nos vellemus.*
*de	vrému voii noi,	*si vellemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Jo si fiu	voitu,	*vel* io si fiu	vrutu,	*ego si voluerim.*
tu si fi		— tu si fi		*tu si volueris.*
el, ea si fie		— el ea si fie		*ille, illa si voluerit.*
*io asi fi		— io asi fi		*ego voluerim.*
*de asi fi	io	— de asi fi	io	*si voluerim ego.*

Pluralis.

Noi si fimu	voitu,	*vel* noi si fimu	vrutu,	*nos si voluerimus*
voi si fiti		— voi si fiti		*vos si volueritis.*
ei, ele si fie		— ei, ele si fie		*illi, illae si voluerint.*
*noi am fi		— noi amu fi		*nos voluerimus.*
*de am fi	noi	— de am fi	noi	*si voluerimus nos*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Jo si fiu	fostu voitu,	*vel* si fiu	fostu vrutu,	*ego si voluissem.*
tu si fi		— si fi		*tu si voluisses.*
el, ea si fie		— si fie		*ille, illa si voluisset.*
*io asi fi		— io asi fi		*ego voluissem.*
*de asi fi	io	— de asi fi	io	*si voluissem ego.*

Pluralis.

Noi si fimu	fostu voitu,	*vel* si fimu	fostu vrutu,	*nos si voluissemus.*
voi si fiti		— si fiti		*vos si voluissetis.*
ei, ele si fie		— si fie		*illi, illae si voluissent.*
*noi amu fi		— noi amu fi		*nos voluissemus.*
*de amu fi	noi	— de amu fi	noi	*si voluissemus nos.*

Futurum.

Singularis.

De voiu voii io, *vel* de voiu vrè io, *si voluero ego.*
de vei voii tu, — de vei vrè tu, *si volueris tu.*
de va voiĭ el, ea, — de va vrè el, ea, *si voluerit ille, illa.*

Pluralis.

De vomu voii noi, *vel* de vomu vrè noi, *si voluerimus nos.*
de veti voii voi, — de veti vrè voi, *si volueritis vos.*
de voru voii ei, ele, — de voru vrè ei, ele, *si voluerint illi, illae.*

Infinitivus Modus.

Tempus Praesens.

A voiire, *vel* a vrere, *velle.*

Praeteritum Perfectum.

A fi voiitu, *vel* a fi vrutu, *voluisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu voiitu, *vel* a fi fost vrutu, *voluisse.*

Gerundium.

G. in *di.* De a voiire, *vel* de a vrere, *volendi* (ut ita dicam).

G. in *dum.* Pentru a voiire, *vel* a vrere, *ad volendum.*

G. in *do.* Voiêndu, *vel* vrêndu, *volendo.*

Participium.

P. Praes. Voièndu, vrèndu. *vel* voiitoriu, *volens*.

P. Praet. Quel qui au voiitu, *vel* vrutu, *ille qui voluit.*

P. Futur. Quel qui va voii, *vel* va vré, *qui volet.*

§. 40.

Conjugationes Verborum Regularium.

Conjugatio I.

A làudare, *laudare*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo laudu, *ego laudo.*	Noi làudàmu, *nos laudamus.*
tu laudi, *tu laudas.*	voi làudati, *vos laudatis.*
el, ea laudà, *ille, illa laudat.*	ei, ele laudà, *illi, illae laudant.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo làudaam, *ego laudabam.*	Noi làudaamu, *nos ladabamus.*
tu làudaai, *tu laudabas.*	voi làudaati, *vos laudabatis.*
el, ea làudaa, *ille, illa laudabat.*	ei, ele làudaa, *illi, illae laudabant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo làudai, *ego laudavi.*	Noi làudaràmu, *nos laudavimus.*

in escu.

I.		*III.*	*IV.*	*Tempora in* escu.
áre.		ere.	íre.	íre.
I i v u s P r a e s e n s.				
u,	u,			
i,	i,	e,	i,	esce,
ȁ,	e,	ȁ,	ȁ,	éșȁ,
ȁmu,	emu,	eti,	iti,	iti,
ati,	eti,	ȁ.	ȁ,	éscȁ.
ȁ.	u.			
P r a t i v u s P r a e s e n s.				
aam,	eam,	u,	u,	escu,
aai,	eai,	i,	i,	esci,
aa,	ea,	ȁ,	ȁ,	escȁ,
aamu,	eamu.	emu,	imu,	imu;
aati,	eati,	eti,	iti,	iti,
aa.	ea.	ȁ.	ȁ.	éscȁ.
P r n d i u m i n d o.				
ai,	ui,			
asi,	usi,			
ȁ,	ù,	éndu.	iéndu, *vel* éndu.	éndu.
arȁmu,	urȁmu			
arȁti,	urȁti,			
arò.	urò.			
P r a e t e u p i n u m.				
asem,	usem,	utu, usu, esu.	itu.	itu.
asesi,	uses,			
ase,	use,	*p i u m P r a e s e n s.*		
asemu,	usemu			
aseti,	useti	etoriu, ito-riu, *v.* éndu.	itoriu, *vel* éndu.	
ase.	use.			

TABELLA

quatuor Conjugationum Regularium, prout etiam Temporum in escu.

Tempora Simplicia.

I.	*II.*	*III.*	*IV.*	*Tempora in* escu.
áre.	ére.	ere.	íre.	íre.
Indicativus Praesens.				
u, i, ă, ămu, ati, ă.	u, i, e, emu, eti, u.	u, i, e, emu, eti, u.	u, i, e, imu, iti, u.	escu, esci, esce, imu, iti, escu.
Praeteritum Imperfectum.				
aam, aai, aa, aamu, aati, aa.	eam, eai, ea, eamu, eati, ea.	eam, eai, ea, eamu, eati, ea.	ieam, ieai, iea, ieamu, ieati, iea.	*Reliqua Tempora conjugantur uti. Nro. IV.*
Praeteritum Perfectum Simplex.				
ai, asi, ă, arămu, arăti, arŏ.	ui, *vel* ei, usi, — esi, ù, — se, urămu, — erămu, urăti, — erăti, urŏ. — erŏ.	ui, *vel* ei, usi, — esi, ù, — se, urămu, — erămu, urăti, — erăti, urŏ. — erŏ.	ii, isi, í, írămu, írăti, írŏ.	
Praeteritum Plusquamperfectum.				
asem, asesi, ase, asemu, aseti, ase.	usem, — esem, uses, — esesi, use, — ese, usemu, — esemu, useti, — eseti, use. — ese.	*sicut Nro. II.*	ísem, ísesi, íse, ísemu, íseti, íse.	

I.	*II.*	*III.*	*IV.*	*Tempora in* escu.
áre.	ére.	ere.	íre.	íre.
Imperativus Praesens.				
ă. e, ati, e.	i, ă, eti, ă.	e, ă, eti, ă.	i, ă, iti, ă,	esce, éscă, iti, éscă.
Conjunctivus Praesens.				
u, i, e, ămu, ati, e.	u, i, ă, emu, eti, ă.	u, i, ă, emu, eti, ă.	u, i, ă, imu, iti, ă.	escu, esci, escă, imu, iti, éscă.
Gerundium in do.				
ăndu.	ĕndu.	ĕndu.	iĕndu, *vel* ĕndu.	ĕndu.
Supinum.				
atu.	utu, usu, esu.	utu, usu, esu.	itu.	itu.
Participium Praesens.				
ătoriu, *vel* ăndu.	etoriu, *vel* ĕndu.	etoriu, itoriu, *v.* ĕndu.	itoriu, *vel* ĕndu.	

tu lăudasi; *tu laudasti.*	voi lăudarăti; *vos laudastis.*
el, ea lăudă, *ille, illa laudavit.*	ei, ele lăudară, *illi, illae laudarunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu lăudatu, *ego laudavi.*	Noi amu lăudatu, *nos laudavimus.*
tu ai lăudatu, *tu laudasti.*	voi ati lăudatu, *voi laudastis.*
el, ea au lăudatu, *ille, illa laudavit.*	ei, ele au lăudatu, *illi, illae laudarunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu lăudatu, *ego laudaveram.*	Noi amu fostu lăudatu, *nos laudaveramus.*
tu ai fostu lăudatu, *tu laudaveras.*	voi ati fostu lăudatu, *vos laudaveratis.*
el, ea au fostu lăudatu, *ille, illa laudaverat.*	ei, ele au fostu lăudatu, *illi, illae laudaverant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo lăudasem, *ego laudaveram.*	Noi lăudasemu, *nos laudaveramus.*
tu lăudasesi, *tu laudaveras.*	voi lăudaseti, *vos laudaveratis.*
el, ea lăudase, *ille, illa laudaverat.*	ei, ele lăudase, *illi, illae laudaverant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu lăudă, *ego laudabo.*	Noi vomu lăudă, *nos laudabimus.*
tu vei lăudă, *tu laudabis.*	voi veti lăudă, *vos laudabitis.*
el, ea va lăudă, *ille, illa laudabit.*	ei, ele voru lăudă, *illi, illae laudabunt.*

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Laudă tu, *lauda tu.*	Lăudati voi, *laudate vos.*
laude el, ea, *laudet ille, illa.*	laude ei, ele, *laudent illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si laudi tu, *ut laudes tu.*	Si lăudĕmu noi, *ut laudemus nos.*
si laude el, ea, *ut laudet ille, illa.*	si lăudati voi, *ut laudetis vos.*
	si laude ei, ele, *ut laudent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si laudu, *ego ut laudem.*	Noi si lăudĕmu, *nos ut laudemus.*
tu si laudi, *tu ut laudes.*	voi si lăudati, *vos ut laudetis.*
el, ea si laude, *ille, illa ut laudet.*	ei, ele si laude, *illi, illae ut laudent.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi lăudà, *ego laudarem.*	Noi amu lăudà, *nos laudaremus.*
tu ai lăudà, *tu laudares.*	voi ati lăudà, *vos laudaretis.*
el, ea ar lăudà, *ille, illa laudaret.*	ei, ele or lăudà, *illi, illae laudarent.*
*de asi lăudà io, *si laudarem ego.*	*de amu laudà noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	Pluralis.
Jo si vrém láudà, *ego si laudarem.*	Noi si vrému láudà, *nos si laudaremus.*
tu si vréi láudà, *tu si laudares.*	voi si vréti láudà, *vos si laudaretis.*
el, ea si vrè láudà, *ille, illa si laudaret.*	ei, ele si vrè láudà, *illi, illae si laudarent.*
*io vrém láudà, *ego laudarem.*	*noi vrému láudà, *nos laudaremus.*
*de vrém láudà io, *si laudarem ego.*	*de vrému láudà noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	Pluralis.
Jo si fiu láudatu, *ego si laudaverim.*	Noi si fimu láudatu, *nos si laudaverimus.*
tu, si fi láudatu, *tu si laudaveris.*	voi si fiti láudatu, *vos si laudaveritis.*
el, ea si fie láudatu, *ille, illa si laudaverit.*	ei, ele si fie láudatu, *illi, illa si laudaverint.*
*io asi fi láudatu, *ego laudaverim.*	*noi amu fi láudatu, *nos laudaverimus.*
*de asi fi láudatu io, *si laudaverim ego.*	*de amu fi láudatu noi, *si laudaverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			Pluralis.		
Jo si fiu fostu	laudatu	*ego si laudassem.*	Noi si fimu	fostu-laudatu	*nos si laudassemus.*
tu si fi fostu		*tu si laudasses.*	voi si fiti		*vos si laudassetis.*
el, ea si fie fostu		*ille, illa si laudasset.*	ei, ele si fie		*illi, illae si laudassent.*
*io asi fi fostu		*ego laudassem.*	*noi amu fi		*nos laudassemus.*
*de asi fi fostu	io	*si ego laudassem.*	*de amu fi	noi	*si nos laudassemus.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu làudà io, *si laudavero ego.*	De vomu làudà noi, *si laudaverimus nos.*
de vei làudà tu, *si laudaveris tu.*	de veti làudà voi, *si laudaveritis vos.*
de va làudà el, ea, *si laudaverit ille, illa.*	de vor làudà ei ele, *si laudaverint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A làudare, *laudare.*

Praeteritum Perfectum.

A fì làudatu, *laudasse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fì fostu làudatu, *laudasse.*

S u p i n u m.

Làudatu, *laudatus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum.* De a làudare; de làudatu, *vel* pentru a làudare, *laudandi, vel ad laudandum.*

G. in *do.* Làudàndu, *laudando.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Làudàndu, *vel* làudàtoriu, *laudans.*

P. Praet. Fostùl làudàtoriu, *laudator qui fuit.*

P. Futur. A fì làudàtoriu, *laudaturus.*

II. Conjugatio.

A tăcere, *tacere.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tacu, *ego taceo.*	Noi tăcemu, *nos tacemus.*
tu taci, *tu taces.*	voi tăceti, *vos tacetis.*
el, ea tace, *ille, illa tacet.*	ei, ele tacu, *illi, illae tacent.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tăceam, *ego tacebam.*	Noi tăceamu, *nos tacebamus.*
tu tăceai, *tu tacebas.*	voi tăceati, *vos tacebatis.*
el, ea tăcea, *ille, illa tacebat.*	ei, ele tăcea, *illi, illae tacebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tăcui, *ego tacui.*	Noi tăcumu *vel* tăcurămu, *nos tacuimus.*
tu tăcusi, *tu tacuisti.*	voi tăcuti — tăcurăti, *vos tacuistis.*
el, ea tăcù, *ille, illa tacuit.*	ei, ele tăcurò, *illi, illae tacuerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu tăcutu, *ego tacui.*	Noi amu tăcutu, *nos tacuimus.*
tu ai tăcutu, *tu tacuisti.*	voi ati tăcutu, *vos tacuistis.*
el, ea au tăcutu, *ille, illae tacuit.*	ei, ele au tăcutu, *illi, illae tacuerunt.*

P. Plusquamperfectum I.

Singularis.			Pluralis.		
Jo amu fostu	tăcutu	*ego tacueram.*	Noi amu fostu	tăcutu	*nos tacueramus.*
tu ai fostu		*tu tacueras.*	voi ati fostu		*vos tacueratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa tacuerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae tacuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	Pluralis.
Jo tăcusem, *ego tacueram.*	Noi tăcusemu, *nos tacueramus.*
tu tăcuseși, *tu tacueras.*	voi tăcuseti, *vos tacueratis.*
el, ea tăcuse, *ille, illa tacuerat.*	ei, ele tăcuse, *illi, illae tacuerant.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Jo voiu tăcè, *ego tacebo.*	Noi vomu tăcè, *nos tacebimus.*
tu vei tăcè, *tu tacebis.*	voi veti tăcè, *vos tacebitis.*
el, ea va tăcè, *ille, illa tacebit.*	ei, ele vor tăcè, *illi, illae tacebunt.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	Pluralis.
Taci tu, *tace tu.*	Taceti voi, *tacete vos.*
tacă el, ea, *taceat ille.*	tacă ei, ele, *taceant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Si taci tu, *ut taceas tu.*	Si tăcemu noi, *ut taceamus nos.*

si tacă el, ea, *ut taceat ille, illa.*	si tăceti voi, *ut taceatis vos.*
	si tacă ei, ele, *ut taceant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si tacu, *ut ego taceam.*	Noi si tăcemu, *nos ut taceamus.*
tu si taci, *ut tu taceas.*	voi si tăceci, *vos ut taceatis.*
el, ea si tacă, *ut ille, illa taceat.*	ei, ele si tacă, *illi, illae ut taceant.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi tăcè, *ego tacerem.*	Noi amu tăcè, *nos taceremus.*
tu ai tăcè, *tu taceres.*	voi ati tăcè, *vos taceretis.*
el, ea ar tăcè, *ille, illa taceret.*	ei, ele ar tăcè, *illi, illae tacerent.*
*de asi tăcè io, *si tacerem ego.*	de amu tăcè noi, *si taceremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém tăcè, *ego si tacerem.*	Noi si vrému tacè, *nos si taceremus.*
tu si vréi tăcè, *tu si taceres.*	voi si vréti tacè, *vos si taceretis.*
el, ea si vré tăcè, *ille, illa si taceret.*	ei, ele si vré tacè, *illi, illae si tacerent.*
*io vrém tăcè, *ego tacerem.*	*noi vrému tacè, *nos taceremus.*
*de vrém tăcè io, *si tacerem ego.*	*de vrému tacè noi, *si taceremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si fiu tăcutu, *ego si tacuerim.*	Noi si fimu tăcutu, *nos si tacuerimus.*
tu si fi tăcutu, *tu si tacueris.*	voi si fiti tăcutu, *vos si tacueritis.*
el, ea si fie tăcutu, *ille, illae si tacuerit.*	ei, ele si fie tăcutu, *illi, illae si tacuerint.*
*io asi fi tăcutu, *ego tacuerim.*	noi amu fi tăcutu, *nos tacuerimus.*
*de asi fi tăcutu io, *si taerim ego.*	de amu fi tăcutu noi, *si tacuerimus nos.*

P. Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si fiu	fostu tăcutu,	*ego si tacuissem.*	Noi si fimu	fostu tăcutu.	*Nos si tacuissemus.*
tu si fi		*tu si tacuisses.*	voi si fiti		*vos si tacuissetis.*
el, ea si fie		*ille, illa si tacuisset.*	ei, ele si fie		*illi, illae si tacuissent.*
*io asi fi		*ego tacuissem.*	noi amu fi		*nos tacuissemus.*
*de asi fi	io	*si tacuissem ego.*	de amu fi	noi	*si nos tacuissemus.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu tăcè io, *si tacuero ego.*	De vomu tăcè noi, *si tacuerimus nos.*
de vei tăcè tu, *si tacueris tu.*	de veti tăcè voi, *si tacueritis vos.*
de va tăcè el, ea, *si tacuerit ille, illa.*	de voru tăcè ei, ele, *si tacuerint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

A tăcere, *tacere.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi tăcutu, *vel* a fi fostu tăcutu, *tacuisse*.

Futurum.

A fi tăcitoriu, *taciturus*.

Supinum.

Tacutu, *tacitum*.

Gerundium.

G. in *di* et *dum*. De tăcere, de tăcutu, *vel* pentru tăcutu, *tacendi*, *vel ad tacendum*.

G. in *do*. Tăcendu, *tacendo*.

Participium.

P. Praes. Tăcendu *vel* tăcitoriu, *tacens*.

P. Praet. Tăcutu, *vel* fostul tăcitoriu, *tacitus*, *vel qui tacuit*.

P. Futur. A fi tăcitoriu, *taciturus*.

III. Conjugatio.

A batere, *batuere*, *tundere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo batu, *ego batuo, tundo.*	Noi batemu, *nos batuimus.*
tu bati, *tu batuis.*	voi bateti, *vos batuitis.*
el, ea bate, *ille, illa batuit.*	ei, ele batu, *illi, illae batuunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bâteam, *ego batuebam.*	Noi bâteamu, *nos batuebamus.*
tu bâteai, *tu batuebas.*	voi bâteati, *vos batuebatis.*
el, ea bâtea, *ille, illa batuebat.*	ei, ele bâtea, *illi, illae batuebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bâtui, *ego batui.*	Noi bâtumu, *vel* bâturâmu, *nos batuimus.*
tu bâtusi, *tu batuisti.*	voi bâtuti, *vel* baturâti, *vos batuistis.*
el, ea bâtù, *ille, illa batuit.*	ei, ele bâturò, *illi, illae batuerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu bâtutu, *ego batui.*	Noi amu bâtutu, *nos batuimus.*
tu ai bâtutu, *tu batuisti.*	voi ati bâtutu, *vos batuistis.*
el, ea au bâtutu, *ille, illa batuit.*	ei, ele au bâtutu, *illi, illae batuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	bâtutu	*ego batueram.*	Noi amu fostu	bâtutu	*nos batueramus.*
tu ai fostu		*tu batueras.*	voi ati fostu		*vos batueratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa batuerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae batuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bătusem; *ego batueram.*	Noi bătusemu, *nos batueramus.*
tu bătusesĭ, *tu batueras.*	voĭ bătuserĭ, *vos batueratis.*
el, ea bătuse, *ille, illa batuerat.*	eĭ, ele bătuse, *illi, illae batuerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu bate, *ego batuam.*	Noi vomu bate, *nos batuemus.*
tu veĭ bate, *tu batues.*	voĭ veti bate, *vos batuetis.*
el, ea va bate, *ille, illa batuet.*	eĭ, ele voru bate, *illi, illae batuent.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Bate tu, *batue tu.*	Bateti voĭ, *batete vos:*
bată el, ea, *batuat ille, illa.*	bată ei, ele, *batuant illi, illae.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ bati tu, *ut batuas tu.*	Sĭ batemu noi, *ut batuamus nos.*
sĭ bată el, ea, *ut batuat ille, illa.*	sĭ bateti voi, *ut batuatis vos.*
	sĭ bată ei, ele, *ut batuant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ batu, *ego ut batuam.*	Noi sĭ batemu, *nos ut batuamus.*
tu sĭ bati, *tu ut batuas.*	voi sĭ bateti, *vos ut batuatis.*
el, ea sĭ batā, *ille, illa ut batuat.*	ei, ele sĭ batā, *illi, illae ut batuant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi bate, *ego batuerem.*	Noi amu bate, *nos batueremus.*
tu ai bate, *tu batueres.*	voi ati bate, *vos batueretis.*
el, ea ar bate, *ille, illa batueret.*	ei, ele ar bate, *illi, illae batuerent.*
*de asi bate io, *si batuerem ego.*	de amu bate noi, *si batueremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ vrém bate, *ego si batuerem.*	Noi sĭ vrému bate; *nos si batueremus.*
tu sĭ vréi bate, *tu si batueres.*	voi sĭ vréti bate, *vos si batueretis.*
el, ea sĭ vré bate, *ille, illa si batueret.*	ei, ele sĭ vré bate, *illi, illae si batuerent.*
*io vrém bate, *ego batuerem.*	noi vrému bate, *nos batueremus.*
*de vrém bate io, *si batuerem ego.*	de vrému bate noi, *si batueremus nos.*

P. Plusquamperfectum.

Singularis.			Pluralis.		
Jo si fiu	fostu bătutu.	*ego si batuissem.*	Noi si fimu	fostu bătutu.	*nos si batuissemus.*
tu si fi		*tu si batuisses.*	voi si fiti		*vos si batuissetis.*
el, ea si fie		*ille, illa si batuisset.*	ei, ele si fie		*illi, illae si batuissent.*
*io asi fi		*ego batuissem.*	noi amu fi		*nos batuissemus.*
*de asi fi	io	*si batuissemus nos.*	de amu fi	noi	*si batuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu bate io, *si batuero ego.*	De vomu bate noi, *si batuerimus nos.*
de vei bate tu, *si batueris tu.*	de veti bate voi, *si batueritis vos.*
de va bate el, ea, *si batuerit ille, illa.*	de voru bate ei, ele, *si batuerint., illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A batere, *batuere.*

Pract. Perfectum, et Plusquamperfectum.

A fi bătutu, *vel* a fi fostu batutu, *batuisse.*

F u t u r u m.

A fi batutoriu, *verberaturus.*

S u p i n u m.

Bătutu, *verberatus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum.* De a batere, de bătutu, *vel* pentru a batere, *verberandi, vel ad verberandum.*

G. in *do.* Bătêndu, *batendo* vel *verberando.*

Participium.

P. Praes. Bătêndu, vel batútoriu, *verberans* vel *verberator.*

P. Pract. Bătutu, vel fostul batútoriu, *verberatus*, vel *qui verberavit.*

P. Futur. A fi bătútoriu, *verberaturus*.

IV. Conjugatio.

A audíre, *audire.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audu, *ego audio.*	Noi audimu, *nos audimus.*
tu audi, *tu audis.*	voi audìti, *vos auditis.*
el, ea aude, *ille, illa audit.*	ei, ele audu, *illi, illae audiunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audieam, *ego audiebam.*	Noi audieamu, *nos audiebamus.*
tu audieai, *tu audiebas.*	voi audieati, *vos audiebatis.*
el, ea audiea, *ille, illa audiebat.*	ei, ele audiea, *illi, illae audiebant.*

Praeteriium Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audii, *ego audivi.*	Noi audirămu, *nos audivimus.*

tu auḑiisi, *tu audivisti.*	voi auḑirăţi, *vos audivistis.*
el, ea auḑì, *ille, illa audivit.*	ei, ele auḑirŏ, *illi, illae audiverunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu auḑitu, *ego audivi.*	Noi amu auḑitu, *nos audivimus.*
tu ai auḑitu, *tu audivisti.*	voi ati auḑitu, *vos audivistis.*
el, ea au auḑitu, *illi, illa audivit.*	ei, ele au auḑitu, *illi, illae audiverunt.*

P. Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	auḑitu	*ego audiveram.*	Noi amu fostu	auḑitu	*nos audiveramus.*
tu ai fostu		*tu audiveras.*	voi ati fostu		*vos audiveratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa audiverat.*	ei, ele aù fostu		*illi, illae audiverant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo auḑisem, *ego audiveram.*	Noi auḑisemu, *nos audiveramus.*
tu auḑisesi, *tu audiveras.*	voi auḑiseti, *vos audiveratis.*
el, ea auḑise, *ille, illa audiverat.*	ei, ele auḑise, *illi, illae audiverant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu auḑì, *ego audiam.*	Noi vomu auḑì, *nos audiemus.*
tu vei auḑì, *tu audies.*	voi veti auḑì, *vos audietis.*
el, ea va auḑì, *ille, illa audiet.*	ei, ele vor auḑì, *illi, illae audient.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Audi tu, *audi tu.*	Auditi voi, *audite vos.*
áudă el, ea, *audiat ille.*	audă ei, ele, *audiant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ audi tu, *ut audias tu.*	Sĭ audimu noi, *ut audiamus nos.*
sĭ audă el, ea, *ut audiat ille, illa,*	sĭ auditi voi, *ut audiatis vos.*
	sĭ audă ei, ele, *ut audiant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ audu, *ego ut audiam.*	Noi sĭ audimu, *nos ut audiamus.*
tu sĭ audi, *tu ut audias.*	voi sĭ auditi, *vos ut audiatis.*
el, ea sĭ audă, *ille, illa ut audiat.*	ei, ele sĭ audă, *illi, illae ut audiant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi audì, *ego audirem.*	Noi amu audì, *nos audiremus.*
tu ai audì, *tu audires.*	voi ati audì, *vos audiretis.*
el, ea ar audì, *ille illa audiret.*	ei, ele ar audì, *illi, illae audirent.*
*de asi audì io, *si audirem ego.*	de amu audì noi, *si audiremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	Pluralis.
Jo sî vrém audì, *ego si audirem.*	Noi sî vrému audì, *nos si audiremus.*
tu sî vréi audì, *tu si audires.*	voi sî vréti audì, *vos si audiretis.*
el, ea sî vrè audì, *ille, illa si audiret.*	ei, ele sî vrè audì, *illi, illae si audirent.*
*io vrém audì, *ego audirem.*	noi vrému audì, *nos audiremus.*
*de vrém audì io, *si audirem ego.*	de vrému audì noi, *si audiremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	Pluralis.
Jo sî fiu auditu, *ego si audiverim.*	Noi sî fimu auditu, *nos si audiverimus.*
tu sî fi auditu, *tu si audiveris.*	voi sî fiti auditu, *vos si audiveritis.*
el, ea sî fie auditu, *ille, illa si audiverit.*	ei, ele sî fie auditu, *illi, illae si audiverint.*
*io asi fi auditu, *ego audiverim.*	noi amu fi auditu, *nos audiverimus.*
*de asi fi auditu io, *si audiverim ego.*	dè amu fi auditu noi, *si audiverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			Pluralis.		
Jo sî fiu.	fostu auditu,	*ego si audivissem.*	Noi sî fimu	fostu auditu,	*nos si audivissemus.*
tu sî fi.		*tu si audivisses.*	voi sî fiti		*vos si audivissetis.*
el, ea sî fie.		*ille, illa si audivisset.*	ei, ele sî fie		*illi, illae si audivissent.*
*io asi fi.		*ego audivissem.*	noi amu fi		*nos audivissemus.*
*de asi fi.	io	*si audivissem ego.*	de amu fi	noi	*si audivissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu audì io, *si audivero ego.*	De vomu audì noi, *si audiverimus nos.*
de vei audì tu, *si audiveris tu.*	de veti audì voi, *si audiveritis vos.*
de va audì el, ea, *si audiverit ille, illa.*	de voru audì ei, ele, *si audiverint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A audire, *audire,*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi auditu, *et* a' fi fostu auditu, *audivisse.*

Futurum.

A fi auditoriu, *auditurus.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De audire, de auditu, *vel* pentru audire, *audiendi*, vel *ad audiendum.*

G. in *do.* Audiêndu, *audiendo.*

Supinum.

Auditu, *auditum.*

Participium.

P. Praes. Audiênd, *vel* auditoriu, *audiens, v. auditor.*

P. Praet. Auditu, *vel* fostul auditoriu, *auditus,* vel *qui fuit auditor.*

P. Futur. A fi auditoriu, *auditurus.*

Observationes circa quaedam Tempora Conjugationum praecedentium.

I. Apud quosdam Daco-Romanos consvetudo invaluit in Lingva populari literam *d* in Verbis: cadu, *cado*; credu, *credo*; ridu, *rideo*; vedu, *video*; şedu, *sedeo*; audu, *audio*; pronunciandi uti z, ut: cazu, crezu, vezu, rizu, auzu, sezu: pro cadu, credu ridu etc. *D* videlicet emollitur in z sive d sonum z ferentem, atque hic emollitus sonus literae *d* dein regulariter retinetur etiam in Supino, Participio Praesenti, ac Praeterito, item Gerundio, ut: cadutu, credutu, vedútu, şédutu, auditu, lege cazutu, crezutu, vezutu, şezutu, auditu; in Participio, et Gerundio, cădéndu, credéndu, ridéndu, vedéndu, sedéndu, audiéndu, lege: căzéndu, crezéndu, etc.

Excipe ridu, quia Supinum habet risu, *risum*.

II. Verba: peru, *perso*; remânu, *remaneo*; punu, *pono*; ţénu, *teneo*; iterdum in I. et II. persona Praes. Ind. et III. modi Conjunctivi mutant *r*, et *n*, in *i*, ut: peiu, remâiu, puiu, etc. (Vide verba irregularia.)

III. In Praeterito Imperfecto Indic. loco: laudaam, vedeam, băteam, audieam scribitur etiam, laudauam, vedeuam, băteuam, audieuam, verum litera *u* inter duas vocales constituta nullum edit sonum. (vide Ortograph. sub litera *u*) ortaque est ex consonante *b*, quae apud Daco-Romanos inter duas vocales mutatur in *v*, vel *u*.

Idem fit in Praet. Perf. Simplici seu proximo primae, et quartae Conjugationis; pro laudai, audii, scribi potest, laudaui, audiui, etc.

Ast Verba secundae, et tertiae Conjugationis in hoc Tempore varie terminantur sic:

1) Illa Verba, quae in Praes. Indic. ante *u* habent consonantes *d*, *n*, *nd*, aut *ng*, mutant has consonantes in *s*, e. g. ridu, *rideo*, risei, *risi*; punu, *pono*, pusei, *posui*; tundu, *tondeo*, tunsei, *totondi*; réspundu,

respondeo, rèspunsei, *respondi*; pungu, *pungo*, punsei, *pupugi*. etc.

Excipe: credu, şedu, perdu, vidu, vêndu, quia haec habent: credui, sedui, perdui, vidui, vêndui.

2. Verba, quae ante *u* Praes. Indic. habent *c* formant Praet. Perf. in *ui*, ut: tacu, *taceo*, tàcui, *tacui*; giacu; *jaceo*, giàcui, *jacui*; trecu, *transeo*, trecui, *transivi*; item béu, *bibo* habet: beui, *bibi*.

IV. Praeterita Perf. et Plusquamperf. componuntur ex Verbis auxiliaribus, et Supino cujuslibet verbi, vel Participio Praet. Temporis.

V. Futurum Indic. componitur ex verbo auxiliari: voiu, *volo*, et Infinitivo abbreviato cujuslibet Verbi, ut: io voiu arà, *ego arabo*; io voiu coronà, *ego coronabo*, etc.

Verum pro io voiu arà, coronà, potest dici et scribi etiam: io voiu arare, io voiu coronare.

VI. Verba tertiae Conjugationis: ducu, facu, dicu, formant II. personam Praes. Imperativi: dù, fà, dì.

VII. Conjunctio sì, in Praeterito Perf. et Plusquamperf. Conjunctivi duplicem habet significatum *si*, et *ut* pro diverso statu constructionis.

VIII. Ex Temporibus * stella signatis unum est Modi Conj. aliud autem Modi Optativi.

IX. Infinitivi Praesentis ultima Syllaba *re* interdum in loquendo reticetur, ut superius §. 5. Nota 1. diximus. Hujus admonitionis cave obliviscaris.

X. Multa verba quartae Conjugationis in Praes. Indic. et Conjunctivi toto Singulari, et tertia persona plur. adjungunt *escu* uti in Lingva Italica, e. g. inflorescu, *floresco*; màrescu, *magnifico*; domnescu, *dominor*, etc.

Quorum Conjugatio hic sequitur.

Conjugatio

Verborum, quae in Praesentis Indicativi prima persona desinunt in *escu.*

Haec verba conjugantur sicut Italica in *isco* desinentia secundum hanc formam.

A' inflorire, *florere.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorescu, *ego floreo vel floresco.*	Noi inflorimu, *nos floremus.*
tu inflorescì, *tu flores.*	voi infloriti, *vos floretis.*
el, ea infloresoe, *ille, illa floret.*	ei, ele inflorescu, *illi, illae florent.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorieam, *ego florebam.*	Noi inflorieamu, *nos florebamus.*
tu inflorieai, *tu florebas.*	voi inflorieati, *vos florebatis.*
el, ea infloriea, *ille, illa florebat.*	ei, ele infloriea, *illi, illae florebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorii, *ego florui.*	Noi inflorirâmu, *nos floruimus.*
tu inflorisi, *tu floruisti.*	voi inflorirâti, *vos floruistis.*
el, ea inflorì, *ille, illa floruit.*	ei, ele inflorirò, *illi, illae floruerunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu infloritu, *ego floruі.*	Noi amu infloritu, *nos floruimus.*
tu ai infloritu, *tu floruisti.*	voi ati infloritu, *vos floruistis.*
el, ea au infloritu, *ille, illa floruit.*	ei, ele au infloritu, *illi, illae floruerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	infloritu	*ego floru-eram.*	Noi amu fostu	infloritu	*nos floru-eramus.*
tu ai fostu		*tu floruеras.*	voi ati fostu		*vos floru-eratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa floruerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae floruerant*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorisem, *ego flo-rueram.*	Noi inflorisemu, *nos flo-rueramus.*
tu inflorisesi, *tu floru-eras.*	voi infloriseti, *vos flo-rueratis.*
el, ea inflorise, *ille, illa floruerat.*	ei, ele inflorise, *illi, illae floruerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu inflorì, *ego flo-rebo.*	Noi vomu inflorì, *nos flo-rebimus.*
tu vei inflorì, *tu flo-rebis.*	voi veti inflorì, *vos flo-rebitis.*
el, ea va inflorì, *ille, illa florebit.*	ei, ele voru inflorì, *illi, illa florebunt.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Infloresce tu, *flore, vel floresce tu.*	Infloriti voi, *floreatis vos.*
Inflorească el, ea; *floreat vel florescat ille, illa.*	Inflorească ei, ele, *floreant, vel florescant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si infloresci tu, *ut floreas tu.*	Si inflorimu noi, *ut floreamus nos.*
si inflorească el, ea, *ut floreat ille, illa.*	si infloriti voi, *ut floreatis vos.*
	si inflorească ei, ele, *ut floreant illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si infloreseu, *ego ut floream.*	Noi si inflorimu, *nos ut floreamus.*
tu si infloresci, *tu ut floreas.*	voi si infloriti, *vos ut floreatis.*
el, ea si inflorească, *ille, illa ut floreat.*	ei, ele si inflorească, *illi, illae ut floreant.*

Reliqua tempora conjugantur secundum Paradigma quartae Conjugationis.

§. 41.

De Verbis Passivis.

Verba *Passiva* formantur ex Verbis Activis assumendo post singulam personam Pronomen Conjunctivum: in Singulari: *me, te, se*; in Plurali vero, *ne,*

ve, se; e. g. io laudu, *ego laudo*; tŭ laudi, el laudă, est Verbum Activum. Passivum autem: io me laudu, *ego laudor*, tu te laudi, el se laudă etc.

§. 42.

Conjugationes Verborum Passivorum.

I. Verbum Passivum.

A me laudare, *laudari.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me laudu, *ego laudor.*	Noi ne laudămu, *nos laudamur.*
tu te laudi, *tu laudaris.*	voi ve laudati, *vos laudamini.*
el, ea se laudă, *ille, illa laudatur.*	ei, ele se laudă, *illi, illae laudantur.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me laudaam, *ego laudabar.*	Noi ne laudaamu, *nos laudabamur.*
tu te laudaai, *tu laudabaris.*	voi ve laudaati, *vos laudabamini.*
el, ea se laudaa, *ille, illa laudabatur.*	ei, ele se laudaa, *illi, illae laudabantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me laudai, *ego laudatus sum.*	Noi ne laudarămu, *nos laudati sumus.*
tu te laudasi, *tu laudatus es.*	voi ve laudarăti, *vos laudati estis.*

el, ea se làudà, *ille, illa laudus, ta, est.*	ei, ele se làudarò, *illi, illae laudati, tae sunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu làudatu, *ego laudatus sum.*	Noi ne amu làudatu, *nos laudati sumus.*
tu te ai làudatu, *tu laudatus es.*	voi v'ati, làudatu, *vos laudati estis.*
el, ea s'au làudatu, *ille, illa laudatus, ta est.*	ei, ele s'au, làudatu, *illi, illae laudati, tae sunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m'amu fostu	làudatu	*ego laudatus eram.*	Noi ne amu fostu	làudatu	*nos laudati eramus.*
tu te ai fostu		*tu laudatus eras.*	voi v'ati fostu		*vos laudati eratis.*
el, ea s'au fostu		*ille, illa laudatus, ta erat.*	ei, ele s'au fostu		*illi, illae laudati, tae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me làudasem, *ego laudatus eram.*	Noi ne làudasemu, *nos laudati eramus.*
tu te làudaseši, *tu laudatus eras.*	voi ve làudaseti, *vos laudati eratis.*
el, ea se làudase, *ille, illa laudatus, ta erat.*	ei, ele se làudase, *illi, illae laudati, tae erant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu làudà, *ego laudabor* etc.	Noi ne vomu làudà, *nos laudabimur* etc.

Reliqui Modi, et Tempòra conjugantur ut verbum Activum primae Conjugationis *a laudare.*

II. Verbum Passivum.

A se vedere, *videri.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedu, *ego videor.*	Noi ne vedemu, *nos videmur.*
tu te vedi, *tu videris.*	voi ve vedeti, *vos videmini.*
el, ea se vede, *ille, illa videtur.*	ei, ele se vedu, *illi, illae videntur.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedeam, *ego videbar.*	Noi ne vedeamu, *nos videbamur.*
tu te vedeai, *tu videbaris.*	voi ve vedeati, *vos videbamini.*
el, ea se vedea, *ille, illa videbatur.*	ei, ele se vedea, *illi, illae videbantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedui, *ego visus sum.*	Noi ne vedurămu, *nos visi sumus.*
tu te vedusi, *tu visus es.*	voi ve vedurăti, *vos visi estis.*
el, ea se vedu, *ille, illa visus, sa est.*	ei, ele se vedurô, *illi, illae, videbantur.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' amu vedutu, *ego visus fui.*	Noi ne amu vedutu, *nos visi fuimus.*
tu te ai vedutu, *tu visus fuisti.*	voi v' ati vedutu, *vos visi fuistis.*

el, ea s' au vedutu., *ille, illa, visus, sa fuit.*	el, ele s'au vedutu, *illi, illae visi, sae fuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu fostu vedutu, *ego visus eram.*	Noi ne amu fostu vedutu, *nos visi eramus.*
tu te ai fostu vedutu, *tu visus eras.*	voi v' ati fostu vedutu, *vos visi eratis.*
el, ea se au fostu vedutu, *ille, illa visus, sa erat.*	ei, ele s' au fostu vedutu, *illi, illae visi, sae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedusem, *ego visus eram.*	Noi ne vedusemu, *nos visi eramus.*
tu te vedusesi, *tu visus eras.*	voi ve veduseti, *vos visi eratis.*
el, ea se veduse, *ille, illa visa erat.*	ei, ele se veduse, *illi, illae visi, sae erant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu vedè, *ego videbor.*	Noi ne vomu vedè, *nos videbimur.*
tu te vei vedè, *tu videberis.*	voi ve veti vedè, *vos videbimini.*
el, ea se va vedè, *ille, illa videbitur.*	ei, ele se voru vedè, *illi, illae videbuntur.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Vedite tu, *videre tu.*	Vedețive voi, *videmini vos.*
védàse el, ea, *videatur ille, illa.*	védàse ei, ele, *videantur illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sî te vedi tu, *ut videaris tu.*	Sî ne vedemu noi, *ut videamur nos.*
sî se védâ el, ea, *ut videatur ille, illa.*	sî ve vedeti voi, *ut videamini vos.*
	sî se védâ ei, elê, *ut videantur illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sî me vedu, *ut ego videar.*	Noi sî ne vedemu, *ut nos videamur.*
tu sî te vedi, *ut tu videaris.*	voi sî ve vedeti, *ut vos videamini.*
el, ea sî se védâ, *ut ille, illa videatur.*	ei, ele sî se védâ, *ut illi, illae videantur.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' asi vedè, *ego viderer.*	Noi ne amu vedè, *nos videremur.*
tu te ai vedè, *tuidereris.*	voi v' ati vedè, *vos videremini.*
el, ea s' ar vedè, *ille, illa videretur.*	ei, ele s' ar vedè, *illi, illae viderentur.*
*de m' asi vedè io, *si viderer ego.*	de ne amu vedè noi, *si videremur nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sî me vrém vedè, *ego si viderer.*	Noi sî ne vrému vedè, *nos si videremur.*
tu sî te vrei vedè, *tu si videreris.*	voi sî ve vréti vedè, *vos si videremini.*
el, ea sî se vré vedè, *ille, illa si videretur.*	ei, ele sî se vré vedè, *illi, illae si viderentur.*

*io me vrém vedè, *ego viderer.*	noi ne vrému vedè, *nos videremur.*
*de me vrém vedè io, *si viderer ego.*	de ne vrému vedè noi, *si videremur nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	vedutu	*ego si viderer.*	Noi si nè fimu	vedutu	*nos si videremur.*
tu si te fi		*tu si videreris.*	voi si ve fiti		*vos si videremini.*
el, ea si se fie		*ille, illa si videretur.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si viderentur*
*io m'asi fi		*ego viderer.*	noi ne amu fi		*nos videremur.*
*de m'asi fi	io	*si viderer ego.*	de ne amu fi	noi	*si videremur nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	fostu vedutu	*ego si visus fuissem.*	Noi si ne fimu	fostu vedutu	*nos si visi fuissemus.*
tu si te fi		*tu si visus fuisses.*	voi si ve fiti		*vos si visi fuissetis.*
el, ea si se fie		*ille, illa si visus, sa fuisset.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si visi, sae fuissent.*
*io m'asi fi		*ego visus fuissem.*	noi ne amu fi		*nos visi fuissemus.*
*de m'asi fi	io	*si visus fuissem ego.*	de ne amu fi	noi	*si visi fuissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De me voiu vedè io, *si visus fuero ego.*	De ne vomu vedè noi, *si visi fuerimus nos.*
de te vei vedè tu, *si visus fueris tu.*	de ve veti vedè voi, *si visi fueritis vos.*
de se va vedè el, ea, *si visus, sa fuerit ille, illa.*	de si vor vedè ei, ele, *si visi, sae fuerint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A se vedere, *videri.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi vedutu, *vel* a se fi fostu vedutu, *visum esse* vel *fuisse.*

Futurum.

A se fi veditoriu, *visum iri.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De a se vedere de vedutu pentru a se vedere,	*videndi; vel ad videndum se.*

G. in *do.* Vedènduse, *videndo se*, vel *videns se.*

Participium.

P. Praes. et Praet. Vedutul', vel fostul' vedutu.	*visus.*

P. Futur. Quel qui se va vedé, *videndus.*

§. 43.

De Verbis Neutris.

Verba Neutra Passiva fieri nequeunt, et perpetuò conjugantur sicuti Verba Activa; *v.* g. io sedu, *ego sedeo*; io tremuru, ego tremo; cugetu, *cogito*; tacu, *taceo.* Hic non possumus dicere: io me sedu; io me tremuru; io me cugetu; io me tacu; sicut nec latine dicere possumus: *ego sedeor, tremor*, etc.

§. 44.

Conjugatio Verborum Neutrorum.

Verbum Neutrum.

A cugetare; *cogitare.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.		Pluralis.	
Jo	cugetu, *ego cogito.*	Noi	cugetàmu, *nos cogitamus.*
tu	cugeti, *tu cogitas.*	voi	cugetati, *vos cogitatis.*
el, ea	cugetà, *ille, illa cogitat.*	ei, ele	cugetà, *illi, illae cogitant.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.		Pluralis.	
Jo	cugetaam, *ego cogitabam.*	Noi	cugetaamu, *nos cogitabamus.*
tu	cugetaai, *tu cogitabas.*	voi	cugetaati, *vos cogitabatis.*
el, ea	cugetaa, *illi, illae cogitabat.*	ei, ele	cugetaa, *illi, illae cogitabant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.		Pluralis.	
Jo	cugetai, *ego cogitavi.*	Noi	cugetarâmu, *nos cogitavimus.*
tu	cugetasi, *tu cogitasti.*	voi	cugetarâti, *vos cogitastis.*
el, ea	cugetà, *ille, illa cogitavit.*	ei, ele	cugetarô, *illi, illae cogitarunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.		Pluralis.	
Jo	ămŭ cugetatu, *ego cogitavi.*	Noi	ămŭ cugetatu, *nos cogitavimus.*

Singularis	Pluralis
tu ai cugetatu, *tu cogitasti.*	voi ati cugetatu, *vos cogitastis.*
el, ea au cugetatu, *ille, illa cogitavit.*	ei, ele au cugetatu, *illi, illae cogitarunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	cugetatu	*ego cotaveram.*	Noi amu fostu	cugetatu	*nos cogitaveramus.*
tu ai fostu		*tu cogitaveras.*	voi ati fostu		*vos cogitaveratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa cogitaverat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae cogitaverunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo cugetasem, *ego cogitaveram.*	Noi cugetasemu, *nos cogitaveramus.*
tu cugetasesi, *tu cogitaveras.*	voi cugetaseti, *vos cogitaveratis.*
el, ea cugetase, *ille, illa cogitaverat.*	ei, ele cugetase, *illi, illae cogitaverant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu cugetà, *ego cogitabo.*	Noi vomu cugetà, *nos cogitabimus.*
tu vei cugetà, *tu cogitabis.*	voi veti cugetà, *vos cogitabitis.*
el, ea va cugetà, *ille, illa cogitabit.*	ei, ele voru cugetà, *illi, illae cogitabunt.*

M o d u s I m p e r a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Cugetà tu, *cogita tu.*	Cugetati voi, *cogitate vos.*
cugete el, ea, *cogitet ille, illa.*	cugete ei, ele, *cogitent illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Sì cugeti tu, *ut cogites tu.*	Sì cugetému noi, *ut cogitemus nos.*
sì cugete el, ea, *ut cogitet ille, illa.*	sì cugetati voi, *ut cogitetis vos.*
	sì cugete ei, ele, *ut cogitent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	Pluralis.
Jo sì cugetu, *ego ut cogitem.*	Noi sì cugetému, *nos ut cogitemus.*
tu sì cugeti, *tu ut cogites.*	voi sì cugetati, *vos ut cogitetis.*
el, ea sì cugete, *ille, illa ut cogitet.*	ei, ele sì cugete, *illi, illae ut cogitent.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	Pluralis.
Jo asi cugetà, *ego cogitarem.*	Noi amu cugetà, *nos cogitaremus.*
tu ai cugetà, *tu cogitares.*	voi ati cugetà, *vos cogitaretis.*
el, ea ar cugetà, *ille, illa cogitaret.*	ei, ele ar cugetà, *illi, illae cogitarent.*
de asi cugetà io, *si cogitarem ego.*	de amu cugetà noi, *si cogitaremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	Pluralis.
Jo sì vrém cugetà, *ego si cogitarem.*	Noi sì vrému cugetà, *nos si cogitaremus.*
tu sì vréi cugetà, *tu si cogitares.*	voi sì vréti cugetà, *vos si cogitaretis.*
el, ea sì vrè cugetà, *ille, illa si cogitaret.*	ei, ele sì vrè cugetà, *illi, illae si cogitarent.*

*io vrém cugetà, *ego cogitarem.*	noi vrému cugetà, *nos cogitaremus.*
*de vrém cugetà io, *si cogitarem ego.*	de vrému cugetà noi, *si cogitaremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si fiu	cugetatu,	*ego si cogitaverim.*	Noi si fimu	cugetatu,	*nos si cogitaverimus.*
tu si fi		*tu si cogitaveris.*	voi si fiti		*vos si cogitaveritis.*
el, ea si fie		*ille, illa si cogitaverit.*	ei, ele si fie		*illi, illae si cogitaverint.*
*io asi fi		*ego cogitaverim.*	noi amu fi		*nos cogitaverimus.*
*de asi fi	io	*si cogitaverim ego.*	de amu fi	noi	*si cogitaverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si fiu	fostu cugetatu,	*ego si cogitavissem.*	Noi si fimu	fostu cugetatu,	*nos si cogitavissemus*
tu si fi		*tu si cogitavisses.*	voi si fi ti		*vos si cogitavissetis.*
el, ea si fie		*ille, illa si cogitavisset.*	ei, ele si fie		*illi, illae si cogitavissent.*
*io asi fi		*ego cogitavissem.*	noi amu fi		*nos cogitavissemus.*
*de asi fi	io	*si cogitavissem ego.*	de amu fi	noi	*si cogitavissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu cugetà io, *si cogitavero ego.*	De vomu cugetà noi, *si cogitaverimus nos.*

de vei cugetà tu, *si cogitaveris tu.*	de veti cugetà voi, *si cogitaveritis vos.*
de va cugetà el, ea, *si cogitaverit ille, illa.*	de voru cugetà ei, ele, *si cogitaverint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A cugetare, *cogitare.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi cugetatu, *vel* a fi fostu cugetatu, *cogitavisse.*

Futurum.

A fi cugetàtoriu, *cogitaturus.*

Supinum.

Cugetatu, *cogitatum.*

Gerundium.

G. in *di*, et *dum*. De a cugetare, de cugetatu, pentru a cugetare.	*cogitandi, ad cogitandum.*

G. in *do.* Cugetàndu, *cogitando.*

Participium.

P. Praes. Cugetàndu, *vel* cugetàtoriu, *cogitans* vel *cogitator.*

P. Praet. Fostul cugetàtoriu, *qui cogitavit.*

P. Futur. A fi cugetàtoriu, *cogitaturus.*

§. 45.

De Verbis Debonentibus.

Verba Deponentia sunt ea, quibus internum animi statum et sensiones nostras internas manifestamus. Haec

Verba conjugantur sicut Verba Passiva. e. g. io me bucuru, *ego laetor*; io me rogo, *ego precor*; io me miru, *ego miror*; io me mâniiu, *ego irascor*. etc.

§. 46.

Conjugatio Verborum Deponentium,

Verbum Depònens.

Jo me miru, *ego miror.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me miru, *ego miror.*	Noi ne mirâmu, *nos miramur.*
tu te miri, *tu miraris.*	voi ve mirati, *vos miramini.*
el, ea se mirâ, *ille, illa miratur.*	ei, ele se mirâ, *illi, illae mirantur.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me miraam, *ego mirabar.*	Noi ne miraamu, *nos mirabamur.*
tu te miraai, *tu mirabaris.*	voi ve miraati, *vos mirabamini.*
el, ea se miraa, *ille, illa mirabatur.*	ei, ele se miraa, *illi, illae mirabantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me mirai, *ego miratus sum.*	Noi ne mirarâmu, *nos mirati sumus.*
tu te mirasi, *tu miratus es.*	voi ve mirarâti, *vos mirati estis.*
el, ea se mirâ, *ille, illa miratus, ta, est.*	ei, ele se mirarô, *illi, illae mirati, tae sunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu miratu, *ego miratus fui.*	Noi ne amu miratu, *nos mirati fuimus.*
tu te ai miratu, *tu miratus fuisti.*	voi v'ati miratu, *vos mirati fuistis.*
el, ea s'au miratu, *ille, illa miratus, ta fuit.*	ei, ele s'au miratu, *illi, illae mirati, tae fuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m'amu fostu	miratu	*ego miratus eram.*	Noi ne amu fostu	miratu	*nos mirati eramus.*
tu te ai fostu		*tu miratus eras.*	voi v'ati fostu		*vos mirati eratis.*
el, ea s'au fostu		*ille, illa miratus, ta erat.*	ei, ele s'au fostu		*illi, illae mirati, tae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me mirasem, *ego miratus fueram.*	Noi ne mirasemu, *nos mirati fueramus.*
tu te mirasesi, *tu miratus fueràs.*	voi ve miraseti, *vos mirati fueratis.*
el, ea se mirase, *ille, illa miratus, ta fuerat.*	ei, ele se mirase, *illi, illae mirati, tae fuerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu mirà, *ego mirabor.*	Noi ne vomu mirà, *nos mirabimur.*
tu te vei mirà, *tu miraberis.*	voi ve veti mirà; *vos mirabimini.*
el, ea se va mirà, *ille, illa mirabitur.*	ei, ele se voru mirà, *illi, illae mirabuntur.*

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Miràte tu, *mirare tu.*	Mirative voi, *miremini vos.*
mirese el, ea, *miretur ille, illa.*	mirese ei, ele, *mirentur illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si te miri tu, *ut mireris tu.*	Si ne mirèmu noi, *ut miremur nos.*
si se mire el, ea, *ut miretur ille, illa.*	si ve mirati voi, *ut miremini vos.*
	si se mire ei, ele, *ut mirentur illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si me miru, *ego ut mirer.*	Noi si ne mirèmu, *nos ut miremur.*
tu si te miri, *tu ut mireris.*	voi si ve mirati, *vos ut miremini.*
el, ea si se mire, *ille, illa ut miretur.*	ei, ele si se mire, *illi, illae ut mirentur.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' asi mirà, *ego mirarer.*	Noi ne amu mirà, *nos miraremur.*
tu te ai mirà, *tu mirareris.*	voi v' ati mirà, *vos miraremini.*
el, ea s' ar mirà, *ille, illa miraretur.*	ei, ele s' ar mirà, *illi, illae mirarentur.*
*de m' asi mirà io, *si mirarer ego.*	de ne amu mirà noi, *si miraremur nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si me vrém mirà, *ego si mirarer.*	Noi si ne vrému mirà, *nos si miraremur.*

tu si te vréi mirà, *tu si mirareris.*	voi si ve vréti mirà, *vos si miraremini.*
el, ea si se vré mirà, *ille, illa si miraretur.*	ei, ele si se vré mirà, *illi, illae si mirarentur.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	miratu,	*ego si miratus fuerim.*	Noi si ne fimu	miratu,	*nos si mirati fuerimus.*
tu si te fi		*tu si miratus fueris.*	voi si ve fiti		*vos si mirati fueritis.*
el, ea si se fie		*ille, illa si miratus, ta fuerit.*	ei, elè si se fie		*illi, illae si mirati, tae fuerint.*
*io m' asi fi		*ego miratus fuerim.*	noi ne amu fi		*nos mirati fuerimus.*
*de m' asi fi	io	*si ego miratus fuerim.*	de ne amu fi	noi	*si mirati fuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	fostu miratu,	*ego si miratus fuissem.*	Noi si ne fimu	fostu miratu,	*nos si mirati fuissemus.*
tu si te fi		*tu si miratus fuisses.*	voi si ve fiti,		*vos si mirati fuissetis.*
el, ea si se fie		*ille, illa si miratus, ta fuisset.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si mirati, tae fuissent.*
*io m' asi fi		*ego miratus fuissem.*	noi ne amu fi		*nos mirati fuissemus.*
*de m' asi fi	io	*si miratus fuissem ego.*	de ne amu fi	noi	*si mirati fuissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De me voiu mirà io, *si miratus fuero ego.*	De nê vomu mirà noi, *si mirati fuerimus nos.*
de te vei mirà tu, *si miratus fueris tu.*	de ve veti mirà voi, *si mirati fueritis vos.*
de se va mirà el, ea, *si miratus, ta, fuerit ille, illa.*	de se voru mirà ei, ele, *si mirati, tae, fuerint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A se mirare *mirari.*

Praeteritum Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi miratu, *vel* a se fi fostu miratu, *miratum esse,* vel *fuisse.*

Futurum.

A fi miràtoriu, *miraturum.*

Supinum.

Miratu, *miratum.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De a se mirare, de miratu, pentru a se mirare } *mirandi,* vel *ad mirandum.*

G. in *do.* Miràndușe, *mirando se.*

Participium.

P. Praes. Miràndușe, *vel* miràtoriu } *mirans se;* vel *mirator.*

P. Praet. Miratu, *vel* fostul miràtoriu, *miratus,* vel *qui miratus fuit.*

P. Futur. A fi marătoriu, *vel* quel qui se va mirà, *miraturus*.

§. 40.

De Verbis Reciprocis.

Verba *Reciproca* reducunt sensum iterum ad candem personam, de qua sermo est; et deducuntur a Verbis Activis sicut Passiva, et Deponentia, neutrique significationem habent, ut: io me portu, *ego me porto*, vel *gero*; io me peptinu, *ego me pectino*; io me lauu, *ego me lavo*; etc.

§. 39.

Conjungatio Verborum Reciprocorum.

Verbum Reciprocum.

A se culcare, *decumbere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcu, *ego decumbo.*	Noi ne culcàmu, *nos decumbimus.*
tu te culci, *tu decumbis.*	voi ve culcati, *vos decumbitis.*
el, ea se culcà, *ille, illa decumbit.*	ei, ele se culcà, *illi, illae decumbunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcaam, *ego decumbebam.*	Noi ne culcaamu, *nos decumbebamus.*
tu te culcaai, *tu decumbebas.*	voi ve culcaati, *vos decumbebatis.*
el, ea se culcaa, *ille, illa decumbebat.*	ei, ele se culcaa, *illi, illae decumbebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcai, *ego decubui.*	Noi ne culcarămu, *nos decubuimus.*
tu te culcasi, *tu decubuisti.*	voi ve culcarăti, *vos decubuistis.*
el, ea se culcă, *ille, illa decubuit.*	ei, ele se culcarŏ, *illi, illae decubuerunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m' amu	culcatu,	*ego decubui.*	Noi ne amu	culcatu,	*nos decubuimus.*
tu te ai		*tu decubuisti.*	voi v' ati		*vos decubuistis.*
el, ea s' au		*ille, illa decubuit.*	ei, ele s' au		*illi, illae decubuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m' amu	fostu culcatu,	*ego decubueram.*	Noi ne amu	fostu culcatu,	*nos decubueramus.*
tu te ai		*tu decubueras.*	voi v' ati		*vos decubueratis.*
el, ea s' au		*ille, illa decubuerat.*	ei, ele s' au		*illi, illae decubuerant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu culcà, *ego decumbam.*	Noi ne vomu culcà, *nos decumbemus.*
tu te vei culcà, *tu decumbes.*	voi ve veti culcà, *vos decumbetis.*
el, ea se va culcà, *ille, illa decumbet.*	ei, ele se voru culcà, *illi, illae decumbent.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Culcàte tu, *decumbe tu.*	Culcative voi, *decumbatis vos.*
culcese el, ea, *decumbat ille, illa.*	culcese ei, ele, *decumbant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si te culci tu, *ut decumbas tu.*	Si ne culcàmu noi, *ut decumbamus nos.*
si se culce el, ea, *ut decumbat ille, illa.*	si ve culcati voi, *ut decumbatis vos.*
	si se culce ei, ele, *ut decumbant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si me culcu, *ego ut decumbam.*	Noi si ne culcàmu, *nos ut decumbamus.*
tu si te culci, *tu ut decumbas.*	voi si ve culcati, *vos ut decumbatis.*
el, ea si se culce, *ille, illa ut decumbat.*	ei, ele si se culce, *illi, illae ut decumbant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.				*Pluralis.*			
Jo	m' asi	culcà	*ego decumberem.*	Noi	ne amu	culcà	*nos decumberemus.*
tu	te ai		*tu decumberes.*	voi	v' ati		*vos decumberetis.*
el, ea	s' ar		*ille, illa decumberet.*	ei, ele	s' ar		*illi, illae decumberent.*
de	m' asi	io	*si decumberem ego.*	de	ne amu	noi	*si decumberemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me vrém	culcâ,	*ego si decumberem.*	Noi si ne vrému	culcâ,	*nos si decumberemus.*
tu si te vréi		*tu si decumberes.*	voi si ve vréti		*vos si decumberetis.*
el, ea si se vré		*ille, illa si decumberet.*	ei, ele si se vré		*illi, illae si decumberent.*
*io me vrém		*ego decumberem.*	noi ne vrému		*nos decumberemus.*
*de me vrém	io	*si decumberem ego.*	de ne vrému	io	*si decumberemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	culcatu,	*ego si decubuerim.*	Noi si ne fimu	culcatu,	*nos si decubuerimus.*
tu si te fi		*tu si decubueris.*	voi si ve fiti		*vos si decubueritis.*
el, ea si se fie		*ille, illa si decubuerit.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si decubuerint.*
*io m' asi fi		*ego decubuerim.*	noi ne amu fi		*nos decubuerimus.*
*de m' asi fi	io	*si decubuerim ego.*	de ne amu fi	io	*si decubuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	fostu	*ego si decubuissem.*	Noi si ne fimu	fostu	*nos si decubuissemus.*
tu si te fi		*tu si decubuisses.*	voi si ve fiti		*vos si decubuissetis.*

el, ea si se fie	culcatu,	*ille, illa si decubuisset.*	ei, ele si se fie	culcatu,	*illi, illae si decubuissent.*
io m'asi fi		*ego decubuissem.*	noi ne amu fi		*nos decubuissemus.*
de m'asi fi	io	*si decubuissem ego.*	de ne amu fi	noi	*si decubuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De me voiu culcà io, *si decubuero ego.*	De ne vomu culcà noi, *si decubuerimus nos.*
de te vei cülcà tu, *si decubueris tu.*	de ve veti culcà voi, *si decubueritis vos.*
de se va culcà el, ea, *si decubuerit ille, illa.*	de se voru culcà ei, ele, *si decubuerint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A se culcare, *decumbere.*

P. Imperfectum et Plusquamperfectum.

A se fi culcatu, *vel* a fostu culcatu, *decubuisse.*

F u t u r u m.

A fi culcàtoriu, *decubiturum esse.*

S u p i n u m.

Culcatu, *decubitum.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dun.* De a se culcare, de culcatu pentru culcare,	*decumbendi, vel ad decumbendum.*

G. in *do.* Culcàndusc, *decumbendo.*

Participium.

P. Praes. Culcânduse, *vel* culcatoriu, *decumbens*, vel *decubitor*.

P. Praet. Culcatu, *qui decubuit*.

P. Futur. A fi culcâtoriu, *vel* quel qui se va culcà, *decubiturus*, vel *ille qui decumbet*.

§. 49.

De Verbis Irregularibus seu Anomalis eorumque Conjugatione.

Verba Irregularia sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant.

Verba Irregularia in Lingva Daco-Romana sunt admodum pauca, eorumque Irregularitas solum in prima, et secunda persona Praes. Ind. et Conj. consistit.

I.

Verba Irregularia Primae Conjugationis.

1. A luare *vel* luvare, *accipere*, *levare*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

	Singularis.		*Pluralis.*
Jo	leau, *vel* ieau, *ego accipio* vel *levo*.	Noi	luvâmu, *nos accipimus*, vel *levamus*.
tu	leai, — ieai, *tu accipis*.	voi	luvati, *vos accipitis*.
el, ea	leaa, — iea, *ille, illa accipit*.	ei, ele	leau, *vel* ieau, *illi, illae accipiunt*.

Praeteritum Imperfectum.

	Singularis.		*Pluralis.*
Jo	luvam — luam, *ego accipiebam*.	Noi	luvamu — luamu, *nos accipiebamus*.

tu	Iuvai — luai, *tu accipiebas.*	voi	luvati — luati, *vos accipiebatis.*
el, ea	luvà — luà, *ille, illa accipiebat.*	ei, ele	luvau — luau, *illi, illae accipiebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

	Singularis.		*Pluralis.*
Jo	luvai — luai, *ego accepi.*	Noi	luvarâmu — luarâmu, *nos accepimus.*
tu	luvasi — luasi, *tu accepisti.*	voi	luvavâti — luarâti, *vos accepistis.*
el, ea	luvà — luà, *ille, illa accepit.*	ei, ele	luvarò — luarò, *illi, illae acceperunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

	Singularis.		*Pluralis.*
Jo	amu luvatu — luatu, *ego accepi.*	Noi	amu luvatu — luatu, *nos accepimus.*
tu	ai luvatu — luatu, *tu accepisti.*	voi	ati luvatu — luatu, *vos accepistis.*
el, ea	au luvatu — luatu, *ille, illa accepit.*	ei, ele	au luvatu — luatu, *illi, illae acceperunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

	Singularis.				*Pluralis.*		
Jo	amu fostu	luatu *vel* luvatu	*ego acceperam v. levaveram.*	Noi	amu fostu	luatu *vel* luvatu	*Nos acceperamus.*
tu	ai fostu		*tu acceperas.*	voi	ati fostu		*vos acceperatis.*
el, ea	au fostu		*ille, illa acceperat.*	ei, ele	au fostu		*illi, illae acceperant*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

	Singularis.		*Pluralis.*
Jo	luvasem — luasem, *ego acceperam.*	Noi	luvasemu — luasemu, *nos acceperamus.*
tu	luvasesi — luasesi, *tu acceperas.*	voi	luvaseti — luaseti, *vos acceperatis.*

el, ea luvase — luase, *ille, illa acceperat.*	ei, ele luvase — luase, *illi, illae acceperant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu luvà — luà, *ego accipiam.*	Noi vomu luvà — luà, *nos accipiemus.*
tu vei luvà — luà, *tu accipies.*	voi veti luvà — luà, *vos accipietis.*
el, ea va luvà — luà, *ille, illa accepit.*	ei, ele vor luvà — luà, *illi, illae accipient.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Lea *vel* iea tu, *leva, vel accipe tu.*	Luvati — luati voi, *levate, vel accipite vos.*
leae — ieae el, ea, *levet, vel accipiat ille.*	leae — ieae ei, ele, *levent vel accipiant illi, illae.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì leai — sì ieai tu, *ut accipias tu.*	Sì luvèmu — sì luomu noi, *ut accipiamus nos.*
sì leae — sì ieae el, ea, *ut accipiat ille.*	sì luvàti — sì luati voi, *ut accipiatis vos.*
	sì leae — sì ieae ei, ele, *ut accipiant illi, illae.*

M o d u s O p t a t i v u s e t C o n j u n c t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì leau — sì ieau, *ego ut accipiam.*	Noi sì luvèmu — sì luèmu, *nos ut accipiamus.*

tu să ieai — să ieai, *tu ut accipias.*	voi să luvați — să luați, *vos ut accipiatis.*
el, ea să leae — să ieae, *ille, illa ut accipiat.* etc.	ei, ele să leae — să ieae, *illi, illae ut accipiant.* etc.

S u p i n u m.

Levatu — luvatu — luatu, *levatum v. acceptum.*

Reliqua tempora flectuntur secundum primam Conjugationem.

2. A mènare, *pellere, mittere.*

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo mèiu *vel* mènu, *ego pello vel mitto.*	Noĭ mènămu, *nos pellimus v. mittimus.*
tu mèii — mèni, *tu pellis.*	voi mènati, *nos pellitis.*
el, ea mènă, *ille, illa pellit.*	ei, ele mènă, *illi, illae pellunt.*

Futurum, Modi Mandativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Să mèii *vel* să mèni tu, *ut pellas tu.*	Să mènèmu noi, *ut pellamus nos.*
să mèie — să mène el, ea, *ut pellat ille, illa.*	să mènati voi, *ut pellatis vos.*
	să mène ei, ele, *ut pellant illi, illae.*

Reliqua tempora omnia conjugantur regulariter juxta Conjugationem primam.

II.

Verba Irregulare Secundae Conjugationis.

1. Verbum Irregulare, A rèmânere, *remanere.*

Ind. Praes. Io rèmâiu, *vel* rèmânu, *ego remaneo*; tu rèmâii *vel* rèmâni, *tu remanes*; el rèmâne, *ille*

remanet. Praet. Imp. Io rèmâneam, *ego remanebam.* etc.

Praeterit. Perf. I. Io rèmâsei, *ego remansi*; tu rèmâsesi, *tu remansisti*; el rèmase, *ille remansit.* Imperat. Praesens. Rèmâii tu, *remane tu*; remâie el, *remaneat ille*; rèmâneti voi, *remanete vos*; rèmâie ei, *remaneant illi.* Futurum Imp. Si rèmâiu io, si rèmâii tu, si rèmaie el, *ut remaneam ego.* etc. si rèmânemu noi. etc. Supinum. Remasu, *remansum.*

Reliqua tempore regulariter conjugantur.

2. A putere, *posse.*

Ind. Praes. Io potu *vel* pociu, *ego possum*, tu poti, *tu potes*, el póte, *ille potest*; noi putemu, voi puteti, ei potu; *nos possumus.* etc. Supinum: Potutu *v.* potutu. De cetero per omnia conjugatur sicut verba secundae conjugationis, nisi quod ubique mutet *o* in *u*, praeter tres personas singulares, et tertiam pluralem Praesentis Indic. et Futuri Imper. secundam; item et tertiam singularem, et tertiam pluralem Praesentis Imperativi, in quibus solis *o* conservat. Ceterum siquis etiam in reliquis temporibus praeter dictas personas scripserit et pronunciaverit ubique *o* pro *u* minime errabit et ab omnibus intelligetur.

3. A ţènere, *tenere.*

Ind. Praes. Io tièiu *vel* tiènu, ego *teneo*, tu ţièii *vel* tièni, *tu tenes*, el tiène, *ille tenet*; noi tiènemu, voi tièneti, ei tiènu; *nos tenemus, vos tenetis*, etc. Praes. Imperativi. Tiène tu, *tene tu*, tièie el, *teneat ille.* Futur. Imp. Si tièiu io, si tièii tu, si tièie el: *ut teneam ego* etc. Supinum. Tiènutu. Praet. Perf. I. Tiènui, *tenui.*

III.

Verba Irregularia Tertiae Conjugationis.

A punere, *ponere.*

Ind. Praes. Io puiu, *vel* punu, *ego pono*; tu puii, *vel* puni, *tu ponis*; el pune, *ille ponit*; noi

punemu etc. Praes. Imp. Pune tu, *pone tu;* puie el, *ponat ille.* Futur Imp. Sì puiu io, sì puii tu, sì puie el, *ut ponam ego etc.* Praet. Perf. I. Pusei, *posui;* Supinum. Pusu, *positum.*

IV.

Verbum Irregulare Quartae Conjugationis.

A Venire, *venire.*

Ind. Praes. Io vèiu *vel* vinu, *ego venio*; tu vii *v.* vini, *tu venis;* el vine, *ille venit*; noi venimu, voi veniti, ei vinu. Praes. Imp. Vinì tu, *veni tu,* vie el, *veniat ille.* Fut. Imp. Sì vii *vel* sì vini tu, sì vie *vel* sì vinè el. Sup. Venitu. Praet. Perf. I. Venii, *venit.*

Rèliqua tempora conjugantur iuxta quartam Conjugationem.

Nota. In hujus verbi personis irregularibus *e* mutatur in *i.*

§. 50.

De Verbis Impersonalibus eorumque Conjugatione.

Verba *Impersonalia* sunt, quae prima et secunda persona utriusque numeri carent, ut: ninge, *nigit;* tunà, *tonat,* etc.

Haec sunt duplica: alia Activae vocis, ut: me dóre, *mihi dolet,* vel *me poenitet*; mi place, *mihi placet;* mi ruşine, *me pudet.* etc. Alia Passivae, ut: se vede, *videtur*; se cade, *decet*; se cuvine, *convenit*; se intemplà, *evenit*; se merge, *itur*, *migratur* etc.

I. Activa, vel potius Neutra iterum sunt duplicia: alia nempe *per se Impersonalia,* quae nimirum in prima et secunda persona usitate non usurpantur, ut: se cuvine, *convenit*; mi place, *placet*; me dóre, *dolet*; mi pare, mihi *apparet* vel *videtur*; haec conjugantur praeponendo eis Dativos et Accusativos Pronominum personalium: mì, ti, ni, vi; me, te, ìl, ne, ve, ìi, e. g. me dóre, te dóre, ìl dóre; nè dóre, vè dore. ìi dóre etc. Alia *per accidens,* quae quidem ratione

primae, et secundae Personae personalia sunt: in tertia autem impersonalitatem induunt; id est absolute sine Nominativo ponuntur, ut: ţună, *tonat*; fulgeră, *fulgurat*; grăndină, *grandinat*; ninge, *ningit*; plóe, *pluit*.

Paradigma.

I. Verbi Impersonalis vocis Activae.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Me dóre, *mihi dolet.*	Ne dóre, *nobis dolet.*
te dóre, *tibi dolet.*	ve dóre, *vobis dolet.*
îl dóre, *illi dolet.*	îi dóre, *illis dolet.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Me dorea, *mihi dolebat.*	Ne dorea, *nobis dolebat.*
te dorea, *tibi dolebat.*	ve dorea, *vobis dolebat.*
îl dorea, *illi dolebat.*	îi dorea, *illis dolebat.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Me durù, *mihi doluit.*	Ne durù, *nobis doluit.*
te durù, *tibi doluit.*	ve durù, *vobis doluit.*
îl durù, *illi doluit.*	îi durù, *illis doluit.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
M' au durutu, *mihi doluit.*	Ne au durutu, *nobis doluit.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
M' au fostu durutu, *mihi doluerat.*	Ne au fostu durutu, *nobis doluerat.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Me duruse, *mihi doluerat.*	Ne duruse, *nobis doluerat.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Me va durè, *mihi dolebit.*	Ne va durè, *nobis dolebit.*

Modus Imperativus.

Singularis.	*Pluralis.*
Dórète, *doleat te.*	Dórèvè, *doleat vos.*
dórè'l, *doleat illum.*	dórè'i, *doleat eos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si te dórè, *ut tibi doleat.*	Si ne dórè, *ut nobis doleat.*
si il dórè, *ut illi doleat.*	si ve dórè, *ut vobis doleat.*
	s' ii dórè, *ut illis doleat.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Si me dórè, *ut mihi doleat.* etc.	Si ne dórè, *ut nobis doleat.* etc.

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
M'ar dorè, *mihi doleret.* etc.	Ne ar dorè, *nobis doleret.* etc.
*de m'ar dorè, *si mihi doleret.* etc.	de ne ar dorè, *si nobis doleret.* etc.

P. Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Sî me vré dorè, *si mihi doleret* etc.	Sî ne vrë dorè, *si nobis doleret.*
*me vré dorè, *doleret mihi.*	ne vré dorè, *nobis doleret.*
*de me vré dorè, *si mihi doleret.* etc.	de ne vré dorè, *si nobis doleret.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sî me fie durutu, *si mihi doluerit* etc.	Sî ne fie durutu, *si nobis doluerit..* etc.
*m'ar fì durutu, *mihi doluerit.*	ne ar fì durutu, *nobis doluerit.*
*de m'ar fì durutu, *si mihi doluerit.*	de ne ar fì durutu, *si nobis doluerit.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Sî me fie fostu durutu, *si mihi doluisset.* etc.	Sî ne fie fostu durutu, *si nobis doluisset.* etc.
*m'ar fì fostu durutu, *mihi doluisset.*	ne ar fì fostu durutu, *nobis doluisset.*
*de m'ar fì fostu durutu, *si mihi doluisset.*	de ne ar fì fostu durutu, *si nobis doluisset.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De me va durè, *si mihi doluerit* etc.	De ne va durè, *si nobis doluerit.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A me dorè — dorere, — *me dolere.*

Praeteritum Perf. et Plusquamperf.

A fi durutu, *et* a fi fostu durutu, *doluisse.*

S u p i n u m.

Durutu.

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum*. De a durè — durere *vel* pentru a durere, *dolendi*, *vel ad dolendum*.

G. in *do*. Durèndumė, *dolendo mihi.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Quel cu dorere, *cui dolet*, *vel dolens*.

Conjugatio autem verborum per se Impersonalium activorum fit per consvetas quatuor Conjugationum formas e. g.

1. *Per.* I. *Conjug.* Tunà, *tonat*; tunaa, *tonobat*; tunà, *tonuit*; au tunatu, *tonuit*; au fostu tunatu, *tonuerat*; tunasė, *tonuerat*; va tunà, *tonabit*. *Conjunctiv.* Si tune, *ut tonet* etc. *Infinit.* A tunare, *tonare* etc.

2. *Per.* III. *Conjug.* Ninge, *ningit*; ningea, *ningėbat*; ninsė, *ninxit*; au ninsu, *ninxit*; au fostu ninsu *ninxerat*; ninsesė, *ninxerat*; va ninge *ninget*. *Conjunct.* Si ningà, *ut ningat* etc. *Infinitiv.* A ningere *ningere*; a fi ninsu, *ninxisse*. etc.

Pari modo etiam: per reliquas Conjungationes.

II. Impersonalia passivae vocis fiunt ab omnibus verbis activis, et neutris, conjugantur cum Pronomine personali tertiae personae *se*; eorumque Conjugatio sequitur characterem verborum Passivorum, e. g.

1. *Per.* I. *Conjug.* Se càntà, *cantatur*; se càntaa, *cantabatur*; se càntà; s' au càntatu, *cantatum*

est; s'au fostu cantatu, *cantatum fuerat* etc. *Conjunct.* si se cànte, *ut cantetur* etc. — Sic etiam: se pare, *videtur vel apparet*; se intèmplà, *accidit*, *evenit* etc. *Infin.* A se càntare, *cantari* etc.

2.) *Per* II. *Conjug.* Se vede, *videtur*; se vedea, *videbatur*; se vedù, s'au vedutu, *visum est*; s'au fostu vedutu, *visum fuerat*; se va vedè, *videbitur*. *Conjunct.* si se védà, *ut videatur* etc. *Infin.* A se vedere, *videri*, a se fi vedutu, *vel* a se fi fostu vedutu, *visum fuisse* etc. Sic etiam: se şede, *sedetur*; se tace, *siletur*; se cade, *decet* etc.

3.) *Per* III, *Conjug.* Se merge, *itur v. migratur*; se mergea, *ibatur v. migrabatur*; se mérse, s'au mersu, *itum est*; s'au fostu mersu, *itum fuerat*; se mersesè, *itum fuerat*, se va mergè, *ibitur*. *Conjunct.* Si se mérgà, *ut eatur* etc. *Infin.* A se mergere, *migrari* etc.

4.) *Per* IV. *Conjug.* Se cuvine, *convenit*; se cuviniea, *conveniebat*; se cuvinù, s'au covènitu, *convenit*; s'au fostu covènitu, *convenerat*; se va cuvinì, *conveniet*. *Praes. Conj.* Si se cuvine, *ut conveniat*. etc. *Infin.* A se cuvinire, *convenire* etc. Sic etiam: se aude, *auditur*; se dórme, *dormitur* etc.

§. 51.

D. De Supino.

Supinum est Tempus principale, a quo Tempora Praeterita una cum Participiis Verborum passivorum formantur; Itaque:

I. Verba primae Conjugationis formant supinum in *atu*; e. g. laudu, *laudo*, làudatu, *laudatum*; portu, *porto*, portatu, *portatum*; aru, *aro*; aratu, *aratum*.

II. Verba secundae Conjugationis formant supinum in *utu*; ut: tacu, *taceo*; tàcutu, *tacitum*; béu, *bibo*, béutu, *potus*; vedu, *video*, vedutu, *visum*.

Excipiuntur Verba in *iu* desinentia, quae supinum formant in *atu*; e. g. incopciu, *infibulo*, incopciatu, *infibulatum*; taiu, *seco*, tàiatu, *sectum*; mangàiu, *consulor*, mangàiatu; subtiu, *extenuo*, subtiiatu etc.

Ast rèmànu, *remaneo*, habet: remasu; scriu, *scribo*, habet: scrisu, scriatu, *vel* scriptu.

III. Verba tertiae Conjugationis formant supinum in *utu*; ut: batu, *tundo*, batutu, *percussum*, *vel tusum*; vèndu, *vendo*, vèndutu; crescu, *cresco*, crescutu.

Excipiuntur ab hac regula ea verba, quae in prima persona Praes. Indic. in *gu* termiminàntur, quoniam haec formant supinum mutando literam *g* in *s*; e. g. alegu, *eligo*, alesu; culegu, *colligo*, culesu; diregu, *dirigo*, diresu; inpungu, *pungo*, *perfero*, inpunsu; mulgu, *mulgeo*, mulsu; curgu, *fluo*, cursu; mergu, *pergo*, mersu etc.

Simili modo in *s*, formant supinum: ascundu, *abscondo*, ascunsu; radu, *rado*, rasu; tundu, *tondeo*, tunsu; aprindu, *accendo*, aprinsu; intindu, *extendo*, intinsu; scotu, *excipio*, scosu; ducu, *duco*, dusu; punu, *pono*, pusu; apunu, *appono*, apusu; repunu, *repono*, repusu; depunu, *depono*, depusu etc.

Ast spargu, *frango*, habet spartu; rumpu, *rumpo*, ruptu; frigu, *asso*, *pinso*, friptu; sugu, *sugo*, suptu.

IV. Verba quartae Conjugàtionis faciunt supinum in *itu*; e. g. audu, *audio*, auditu; dormu, dormio, *dormitu*; pàndescu, *insidior*, pànditu; sèntu, *vel* sèntiu, *sentio*, sèntitu.

Excipe: sciu, *scio*; quia supinum habet: sciutu.

§. 52.

E. De Textura Verborum.

Verba respiciendo ad eorum texturam dispescuntur:

I. In Verba radicalia; haec, perse subsistunt et ab aliis Orationis Partibus non deducuntur, sed a sua radice. e. g. vêdu, *video*; dormu, *dormio* etc.

II. In Verba derivata; haec perse non subsistunt, sed ab aliis Orationis Partibus deducuntur. Itaque:

1. A Nominibus substantivis: e. g. Partinescu, *partem tueor vel parco*; venit a parte; cortinescu, *honorem exhibeo*, venit a corte.

2. A Pronominibus. e. g. Insuşescu *approprio*, a Pron. insusi; âmbinu, *combino*, a Pron. ambi, *ambo*.

3. Ab Adverbiis. e. g. Intârdiu, *retardo*, a tardiu, *tarde*; repedescu, *praecipito*, a repede, *cito*;

4. A Praepositionibus e. g. Asuprescu, *supero* vel *objurgo*, a supra, *supra*; depunu, *depono*, venit a de et punu; descriu, *describo*, a scriu et de.

5. Ab Interjectionibus. e. g. Ohtesu, *lamentor*, ab oh; mê vaetu, *vagito*, a vai.

§. 53.

De Incremento Linguae per multiplicationem Verborum.

Verba quemadmodum radicalia, ita et derivata, aut sunt simplicia, aut composita; Itaque:

I. Simplicia dicuntur, quando cum alia voce, aut Orationis parte non conjunguntur. e. g. Aru, *aro*, batu, *batuo*, infrênu, *infreno*, punu, *pono*, urmu *vel* urmesu, *sequor*. e. a. p.

II. Composita, quae cum aliis vocibus, aut particulis componuntur; uti sunt Praepositiones inseparabiles, e. g. *a*, *ad*, *de*, *des*, *es* pro *ex*, vel *s*, *re*, *res*, *cu*, vel *con*, *in*, *pro*, *sub*, *tra*, *stra*, aut *trans* e. g.

a. Dormu, *dormio*; a-dormu, *obdormio*; mestecu, *mastico*; a-mestecu, *immisceo*; plecu, *clino*; a-plecu, *inclino*.

ad. Unu, *unio*; ád-unu, *aduno*; umbru, *vel* umbresu, *umbro*; ad-umbru *vel* adumbresu, *adumbro*; apa, *aqua*; ad-apu, *adaquo* etc.

de. Prèndu, *prendo* vel *prehendo*; de-prèndu, *occupor*; punu, *pono*; de-punu, *appono*, lungescu, *tendo*; de-lungescu, *extendo*.

des. Legu, *ligò*; des-legu, *dissolvo*; batu, *verbero*; des-batu, *dissvadeo* vel *excipio*; armu, *vel* armesu, *armo*; des-armu, *exuo arma*; inchiu *vel* inchidu, *includo*; des-chiu, *vel* des-chidu, *aperio*.

es aut *s*. Punu, *pono*; es-punu, *vel* s-punu, *expono*; torquu *neo* vel *torqueo*; s-torquu, *v.* es-torquu, *extorqueo*.

re. Sucescu, *intorqueo*; re-sucescu, *retorqueo*; tornu, *fundo*; re-tornu, *vel* res-tornu, *refundo* vel *everto*; tragu, *traho*, re-tragu, *retraho*.

cu. Legu, *ligo*; cu-legu, *colligo*; prèndu, *prehendo*; cu-prèndu, *comprehendo*.

res. Frångu, *frango*; res-frångu, *refringo*; compåru, *comparo*; rescompåru, *redimo*; batu, *batuo*, resbatu.

in. Departu, *amoveo*; in-depårtu, *removeo*; cruntu, *cruento*; in-cruntu, *incruento*; cununu *v.* cununesu, *corono*; in-cununu, *redimio*.

pro. Lungescu, *elongo*; prolungescu, *prolongo*; citescu, *lego*; pro-citescu; *perlego*; ducu, *duco*; pro-ducu, *produco*.

sub. Punu *pono* sub-punu, *suppono*; tragu, *traho* sub-tragu, *subtraho*; scriuu, *scribo*, sub-scriuu, *subscribo*.

tra. Ducu, *duco*, tra-ducu, *traduco*.

stra, *trans*. } Mutu, *muto*, strå-mutu *v.* trans-mutu, *permuto*, *v.* *transmuto*; pungu, *pungo*; strå-

pungu, *v.* transpungu, *transfigo*; figu, *figo*; infigu, strâ-figu *v.* trans-figu, *infigo* etc.

pre. Seru, *salio*; pre-seru, *sale conspergo*; incepu, *incipio*; pre-cepu, *percipio*, *v.* *intelligo*; dicu, *dico*; predicu, *praedico*; dau, *do*; pre-dau, *exhibeo*; punu *pono*, pre-punu, *praepono*; legu, *lego* (*v.* *ligo*), pre-legu, *praelego* etc.

Observatio. Ex hucusque allatis clarum est, Lingvam Daco-Romanam sive Valachicam etsi multis vicissitudinibus, per tot seculorum decursum fuerit supposita; nihilominus hinc inde illas conservasse particulas, quarum ope ea augeri potest, ut apta reddatur ad quaslibet sublimes scientias in ea pertractandas, ut idem sensus prodeat, qui secundum conceptum et vim alicujus scientiae requiritur.

CAPUT V.

De Participio.

§. 54.

Participium est Adjectivum a Verbo derivatum accidentia Verbi in se continens; quod flectitur in genere, numero, et casu cum Adjectivo sibi adjuncto, sicut alia Adjectiva.

Participium distinguitur ab Adjectivis aliis, eo, quod derivetur a Verbo, et ipsam Personam aut rem agentem, vel patientem indicat, immo et ipsum actionis Tempus determinat. Sunt autem Tempora Participiorum tria: Praesens, Praeteritum, et Futurum. e. g. Săpându, *fodens*, vel săpătoriu, *fossor* (Ital. zappatore), fostu'l săpatoriu, *qui fodit*; fiitoriu'l săpătoriu, *fossurus*.

Ex his apparet Participium integram naturae suae partem capere a Verbo et a Nomine, e. g. loco ut dicamus: quelu qui iubesce pre Dumnedeu, *ille qui Deum diligit*; cum Participio dicimus: iubitoriul' de Dumnedeu, *amator Dei*.

Hinc Participia etsi a Verbis sint derivata, et ab eis participent, unde et Participia vocantur; nihilominus quoniam abbreviant sermonem et exornant, merito tanquam orationis Pars consideratur.

§. 55.

De Formis Participii.

Formas Participii duas numeramus: unam activam; et alteram passivam.

§. 56.

De Forma Participii activa.

Haec forma pro genere masculino terminatur in *oriu*; ut: cântâtoriu, *cantans* vel *cantator*; pro foeminino vero genere in *ore*; ut: cântâtóre:

Exempl: Titul' quelu, qui au sfârmatu Cètatea si Beserica Ierusalimului, tótâ Judea Impèrítiei Romanilor au supuso, *Titus ille, qui diruit civitatem, et Templum Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.* Cum *Part.* Titul' sfârmâtoriul' Cetetiei si al' Beserici Ierusalimului, tótâ Judea Inpèrítiei Romanilor au supusò, *Titus dirutor civitatis et Templi Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.*

§. 57.

De Forma Participii passiva.

Haec forma terminatur pro genere masculino semper in *tu*, pro foeminino vero in *a*, et provenit a Supino cujuslibet verbi: ut:

Exempl. Sfârmata de Titu Cètate si Basericâ a Ierusalimului, nèquê o datâ nu s'au mai fâcutu, *diruta a Tito civitas et Templum Hierosolymae non amplius est reaedificata.*

Nota. Haec Participia ob clariorem sensum assu-

munt ante se Pronomen demonstrativum *quelu*, *quea*. e. g. Cètate si Beserica Ierusalimului, quea de Titu sfărmată, nèquè o dată nu s'au mai făcutu, *civitas*, *et Templum Hierosolimae*, *quae à Tito* etc.

Plura Participiorum Exempla vide in Syntaxi eorundem.

De Partibus Orationis indeclinabilibus.

CAPUT VI.

De Adverbiis.

§. 58.

Adverbia sunt Orationis partes indeclinabiles, ast verbis adjunctae eorum significationem explanant, ac definiunt, indicantes locum vel tempus, aut atiam proprietatem alicujus actionis; v. g. Petru ieri fiendu aicè mult au vorbitu cu mène, de sciènțile quele scolasticesci, *Petrus heri cum fuisset hic multum locutus est mecum, de scientiis scholasticis*.

§. 59.

Partitio Adverbiorum.

Adverbia aut sunt Primitiva aut Derivata.

I. Adverbia Primitiva, sunt ex natura sua, et conjunctionem temporis alicuius aut loci indicant; ut: astădi, *hodie*, ieri, *heri*; aqui, *hic*; a colo, *ibi*.

II. Derivata, sunt quaepiam:

1. A Nominibus substantivis; e. g. Domnu, *Dominus*; 'Angeru, *Angelus*; muiiere *mulier*; ex quibus prius fiunt adjectiva accipiendo syllabam *escu*; ut: Domnescu, *dominalis*; 'Angerescu, *Angelicus*; muiierescu, *muliebris*; nunc ex his formantur Adverbia mutando syllabam *escu*, in *esce*; ut: Domnesce, *dominaliter*; 'Angeresce, *Angelice*; muiieresce *muliebri-*

ter. His Adverbiis dum loquimur orationis series abbreviatur et exornatur; e. g. loco ut dicamus: Petru se portă qua un Domnu, *Petrus se gestat sicut unus Dominus*; Joan cântă quà si un 'Angeru, *Joannes cantat sicut unus Angelus*; Andrei vorbesce quasi o muiiere, *Andreas loquitur quasi una mulier*; melius dicitur: Petru se pórtă Domnesce; Joan cântă 'Angeresce; Andrei vorbesce muiieresce.

Nota. Nomina substantiva materiam aliquam significantia, in Adverbia mutari nequeunt. e. g. Lemnu, *lignum*; feru, *ferrum*; auru, *aurum*; argêntu, *argentum*; pétră, *petra*; plumbu, *plumbum*. e. a. p.

2. A Nominibus Adjectivis masculini, et communis generis, quae si perse sine substantivo sumantur iam sunt Adverbia. e. g. formos' ai scrisu, *pulchre scripsisti*; subtire cânti, *attenuate* vel *sublibiter cantas*; inaltu cugeti, *alte cogitas*.

Observatio. Adverbia quando tantum actionis cujuspiam proprietatem indicant, tunc sunt Adverbia; si vero proprietetatem Personae alicujus aut rei denotaverint, tunc sunt Adjectiva; e. g. Fiiu'l vecinu lui nostru vorbesce spulberatu; *vel* Fiiu'l vecinu lui nostru este spulberatu la vorbă, *Filius vicini nostri loquitur turbulente*; vel *Filius vicini nostri est turbulentus* (*in verbis*) *in loquendo*. Nunc hic vocabulum spulberatu in primo casu est Adverbium, quia proprietatem verbi indicat, hoc est: *quomodo loquitur Filius vicini*, in secundo vero casu est Adjectivum, quia ipsius personae proprietatem indicat, hoc est: *qualis est Filius vicini in loquendo*. Unde merito concludere possumus omnia Nomina Adjectiva promanare, seu suam texturam deducere ab Adverbiis.

Porro notandum est: Omnia Adverbia sicut Adjectiva per omnes tres gradus comparationis flecti sive Comparari posse; e. g. alaltă ieri formosu, eri mai formosu, astădi si mai formos' ai scrisu, *ante heri pulchre, heri pulchrius, hodie adhuc pulchrius scripsisti*.

§. 60.

De Adverbiis Derivatis speciatim.

I. Adverbia Primitiva Tempus indicantia.

Amù, mù, *modo.*
Acum, aquum, acù, *nunc.*
Acnù, *actu.*
Apoi, dupò aquea, *postea.*
In data, *illico.*
Mâne, *cras.*
Astâḑi, *hodie.*
Adinâórâ, *olim.*
Curêndu, *tempestive.*
Repede, *cito, repente.*
Tarḑiu, *tarde.*
Èrò, *iterum.*
De locu, *subito, illico.*
Jeri, eri, *heri.*
Poi mâne, *post cras.*
De unâḑi, *nuper.*
In ante, *antea.*
De mânétia, *mane.*
Aorea, *interim.*
Quâte odatâ, *interdum.*
Dupò mâne, *post cras.*
Astâ dimânétia, *hoc mane.*
Astâ sérâ, *hodie vesperi.*
Astâ nópte, *ista nocte.*
In de sérâ, *vesperi.*
Sub sérâ, *sub sera.*
Mai apoi, *tardius.*
Mâne dimânétia, *cras mane.*
Mâne ḑi, *crastino die,*
Mâne nópte, *cras de nocte.*
Mâne séra, *cras sero.*
In rêsâritu de șóre, *in ortu solis.*
In rêvârsatu de ḑiori, *in ortu aurorae.*
Ponê aquum, *hucusque.*

Jeri dimânétia, *heri mane.*
Eri la améḑiaḑi, *heri in meridie.*
De unâḑi, *nuper.*
In têmpul' vechiu, *tempore antiquo.*
Alaltâ eri, *pridie.*
Órequându, *aliquando.*
Eri sérâ, *heri vesperi.*
Têmpuriu, *tempestive.*
Incetu, *lente.*
Mereu, *frequenter.*
Ades, adese, *saepe.*
De multe ori, *multoties.*
Totdéuna / Pururé } *semper, omni tempore.*
Ne incetatu, *incessanter.*
Ne curmatu, / Ne preruptu } *continuo, non interrupte.*
Fie quându, *quandocunque.*
Intraquea, *interea.*
Pônê quându, *eousque,*
Raru, / Arare ori, } *raro.*
Mai nêquê odatâ, *fere neque semel.*
Pe urma, *ultimo.*
In vechiu, *in aeternum.*
De ḑi in ḑi, *de die, in diem.*
Amusi, *mox.*
Eri nópte, *hesterna nocte.*
Nêque o data, *nunquam.*
Mai multu, *amplius.*
Ḑioa si nópte, *die, et nocte.*

De multe ori, *multoties.*
In ante de médiă nópte, *ante mediam noctem.*
De de multu, *pridem.*
Quât mai curêndu, *quo otyus.*
Jeri la médiădi, *heri in meridie.*
Dupŏ médiădi, *post meridiem.*
Dupŏ prândiu, *post prandium.*
Dupŏ cénă, *post coenam.*
In ante de cênă, *ante caenam,*
Pré tardiu, *valde tarde.*
In têmpul' venitoriu, *tempore futuro.*

In tóte dilele, *quotidie.*
Tótă dioa, *tota die.*
In totu anu, *omni anno.*
In totu têmpul', *omni tempore.*
In totă ora, *omni hora.*
Intra pucinu têmpu, *pauco tempore.*
In ŏ batere de ochiu, *in nictu oculi.*
Intr'o clipită } *in momento.*
Intr'un momentu } *in momento.*
Intr'un anu, *uno anno.*
In ora disă, *dicta hora.*
Mai iute, *citius.*
Quândva, *aliquando.*
Ori quându, *quandocunque.*

II. Adverbia Locum indicantia.

1. *Ad Interogationem* Unde? *Ubi?*

Aici, ici, ice, *hic, hicce.*
Acolo, acolo, cole, *ibi, illic.*
Din cole, *ultra.*
Inlăuntru } *intus, intra.*
Inlontru } *intus, intra.*
Afară, *foris.*
De asupra, *supra.*
De desubt, *sub, infra.*
Dinsusu } *a supra, superne.*
De susu } *a supra, superne.*
Susu, *sursum.*
Giosu, } *deorsum.*
In giosu } *deorsum.*
Oblu, *e regione.*
Indĕrĕptŭ, *retro.*
Dupŏ, *post.*
In preşmă, *ex adverso.*
In napoi, *retro, apost.*

In ante, *ante, coram.*
Pretutindine, *ubique.*
Fie unde, *ubicunque.*
In totu locu, *in omni loco.*
In un locu, *in uno loco.*
Nêque unde } *nullibi.*
Niquĕire, } *nullibi.*
In vre un locu, *in ullo loco.*
Fiesque unde, *ubique.*
Ore unde } *alicubi.*
Undeva } *alicubi.*
Aire, aliure, } *alibi.*
Aindere, } *alibi.*
Aprópe, *prope.*
De parte *procul.*
Mai de parte, *magis procul.*
Pristen, *praesto.*

Din afarâ, *extrinsecus.*	Lóngâ, lóngé, *pehes.*
Din lâuntru, *intrinsecus.*	De de parte, *a proeul.*
Acasa, *domi.*	De dirépta / De a derépta } *ad dexteram.*
Aliure, *aliorsum.*	De a stânga, *ad sinistram.*
Pre din lontru, *ab intra.*	De a própe, *cominus.*
Pre din afarâ, *ab extra.*	

2. *Ad Interogationem* unde? *quo?* vel inquótrou? *quorsum? qua?*

Incóce, *hac.*	Dé supra, *sursum, superius.*
Acolo, *eo, illuc.*	Din giosu, *deorsum.*
Incolo, *illac.*	Intrâ / In lontru } *intro, intus.*
Intracolo, *illorsum.*	Afarâ, *foras.*
Direptu, *directe.*	Susu, *sursum.*
Indereptu, *retrorsum.*	Giosu, *deorsum.*
In ante, *antrorsum.*	Aliure, *aliorsum.*
In apoi, *apost, retrò.*	Ore unde, *aliquorsum.*
Incrucișu, *transverse.*	Din colo, *trans.*
In poncisi, *opposite.*	Precipișu, *praecipitanter.*
De lature, *ad latus.*	Cepișu, *cuspidatim.*
Curmedișu, *transverse.*	Cótrâ casâ, *domum versus.*
Nicaire, *nuspiam.*	Intra cóce, *hac versus.*
Intracolo, *illac versus.*	De parte, *procul.*
Ori unde, *ubicunque.*	
Crucișu, *decusatim.*	
Costișu, *oblique.*	

3. *Ad Interogationem* pe unde? *qua?*

Pe ici, pe ice, *hac, hacce.*	Pe din susu, *superne.*
Pé colo, *illac.*	Fie pe unde, *quacunque.*
Pe din colo, *alia via.*	Pe de parte, *a longe.*
Din cóque, *ex hac parte.*	Pe de aprópe, *prope.*
Pe din afarâ, *ab extra.*	Pe de laturi, *ad partes.*
Pe de asupra, *superius.*	Pe din ante, *ab ante.*
Pe din giosu, *Deorsum.*	Pe din apoi, *a post.*
Pe din lâuntru, *ab intra.*	In giosu, *deorsum versus.*
In susu, *sursum versus.*	

4. *Ad Interogationem* de unde? *unde?*

De aqui, *hinc.*	De aice, / De ici, } *hincce.*

De acolo, *inde*.
De in lontru, *ab intra*.
Din afarå, *exterius*.
Din derept, *a tergo*.
De a supra, *superne*.
Din giosu | *ab infra*.
De giosu |
De tote pårţile, *ex omnibus partibus*.
De de parte, *a procul*.
De niquéire, *ex nullo loco*.
De pre totindénè, *undequaque*.
De ambe laturile, *ex utraque parte*.
Din cóce, *ex hac parte*.
De acolo, *illinc*.
Din susu | *de super*.
De susu |
De a prope, *a prope*.
Ori de unde, *undecunque*.

5. *Ad Interogationem* Pònè unde? *quoùsque?*

Pònè aici, *hucusque*.
Pònè acolo, *illucusque*.
Pònè la incetatu, | *usque finem*.
Pònè in capåtu, |

III. Adverbia Ordinis.

De nou, *denuo*.
'Anteiu, *primo*.
Dé ici, *deinceps*.
Dupó aquea, *postea*.
Insè, *interim*.
Tandå, *tandem*.
Incålcitu, *confuse*.
Pre urmå, *postreme*.
Dupó tóte, *post omnia*.
De caså in caså, *domatim*.
Mai virtuos, *amplius*.
Mai ånteiu, *prius*.
De aqui in ante, *in posterum*.
De acum, de aquum, *a modo*.
Mai pre urma, *ultimario*.
Preste tot, *generatim*.
Din preuna, *una simul*.
De una data, *ad semel*.
De cuvéntu in cuvéntu, *de verbo ad verbum*.
Altmintrele, *aliter*.
In sèru | *in serie, in ordine*.
In rându |
Unu dupó altu, *unus post alterum*.

IV. Adverbia Quantitatis.

Multu, *multum*.
Mai multu, *plus*.
Sat' destulu, *satis*.
De ajunsu, *sufficienter*.
De diumètate, *dimidium*.
Pre multu, *valde multum*.
Mai, *magis*.
'Anché, *adhuc*.
Cu multu mai, *multo magis*.
Intregu, *integrum*.

Cu redicata, *fasciatīm.*
Nemica, *nihil.*
Cu tèmpu, *cum tempore.*
Nèquè dequàtu, *nulla ratione.*
Atàta, *tantum.*
Mai atàta, *adhuc tantum.*
Tocma atàta, *recte tantum.*
Numai, *tantum.*
Numai atàta, *saltem tantum.*
De quòte ori, *quoties.*
Nèquè quatu, *nec tantum.*
Oçirà, un picu, *parum.*
Piçinu, *paucum.*
Puçintel, *paululum.*
De totu puçinu, *admodum parum.*
Mai puçinu, *minus.*
Cu multu mai pucinu, *multo minus.*
Pre puçinu, *valde parum.*
De totu, *totaliter.*
Pre incetu, *sensim.*

V. Adverbia Qualitatis.

Bène, line, *bene.*
Ràu, *male.*
Bucurosu, Voiosu, } *libenter.*
Din adinsu, *voluntarie.*
Turburat, *turbide.*
Altmèntrile, *secus.*
De mediulocu, *mediocriter.*
Vènturosu, *ventuose.*
Ne dreptu, *indirecte.*
Mai virtuosu, *praecipue.*
Stàtornicesce, *statutorie.*
Cu greu, *difficulter, graviter.*
Adeveru, *vere.*
'Anchè, *adhuc.*
Lesne, *facile.*
De abea, *vix.*
Asiè, *sic.*
Maĭ bène, *melius.*
Quàtu mai puçinu, *quo minus.*
Intradinsu, *spontanee, studio.*
Fòrè scire, *absque scitu.*
De multe plese, *multiplex.*
De quumva, *sifors.*
Linu, *leniter.*
Inteleptiesce, *prudenter.*
Intorsu, *Inverse.*
Infioratu, *attonite.*
Blàndu, *blande.*
Formosu, *formose.*
In serisu, *scriptotenus.*
Flusciuratu, Flusturatu } *festinanter, velociter, ventose.*
De comunu, *comuniter.*
Luciu, *lucide.*
Astutu, *astute.*
'ncetu, *lente.*
Cu voe bunà, *libenter.*

VI. Adverbia Interogandi.

Que? *quid?*
Quum? *quomodo?*

Di que? *cur?*
Pentruque? *quare?*
Quaci? *quam obrem?*
Quatu? *quantum?*
Unde? *Ubi?*
In quâtrou? *quorsúm?*
Cu quatu? *quanti?*
Pònè quàndu? *quamdui?*
Pònè unde? *quousque?*
Quàtu de mare? *quam magnum?*
De quâte ori? *quoties?*
De quàndu? *aquo tempore?*
Asiè darè? *siccine?*
Quàtu de parte? *quam procul?*
De unde? *unde?*
Direptuque? *vere quid?*
Pentru que nu? *quare non?*
Quum si nu? *quomodo non?*
Ore quum? *quomodo?*
Au? *an? aut?*
Asiè? *itane?*
Preunde? *qua?*
An? *an?*
Pònè in que tèmpu? *quousque temporis?*

VII. Advérbia Affirmandi.

Asiè, aşa, *sic.*
Aşişdiré, *pariter.*
Asemine, *similiter.*
Cu adeveru, *revera.*
Béne, *bene.*
Pré bènè, *valde bene.*
Fòrà indoélà, *sine dubio.*
Negrèşitu, *sine errore.*
Póte fire, *potest esse.*
Fórte, *valde.*
Tocma, *recte.*
Pre credintia mea, *ad meam fidem.*
In adeveratu, *in veritate.*
Pe sufletu'l meu, *ad meam animam.*
Deu, *Deus, vere.*

VIII. Adverbia Négandi.

Nu *vel* non, *non.*
Nu asiè, *non sic.*
Nimić, *nihil.*
Néque quum } *nullo modo.*
Néque de quum }
Ma nu, *sed non.*
Nèqui quàtu, *nec quantum.*
Nèqui quàndu, *nunquam.*
Cu greu, *difficulter.*
Anevoe, *graviter.*
Insè nu, *interim non.*

IX. Adverbia Demonstrandi.

Eccè, etè, *ecce.* Eccè vedi, *ecce vide.* Haec Adverbia recípiunt post se Accusativos Pronominum Personalium; ut:

Eccèmè, *ecce me* (*ecce hic sum*)
Eccète, *ecce te* (*ecce hic es.*)

Éccêlu, *ecce illum* (*ecce hic es.*)
Éccêne, *ecce nos* (— — *sumus.*)
Éccêve, *ecce vos* (— — *estis.*)
Eccêii, *ecce illos* (— — *sunt.*)

X, Adverbia Dubitandi.

Órecumva, *aliquomodo.*
Dórâ, *forte.*
Óare: *utrum.*
Darê, *equid.*
Qua la, *circiter.*
Mai la, Mai, Mai chê, } *fere, ferme.*
In deşertu, *gratis.*
Póte fire, *potest esse.*
Fiênduche, *quoniam.*
Precum, *quemadmodum.*
De si, *etsi.*
Cu putintiâ, *possibile.*
Qua quându, Qua, Quasi } *quasi, sicut.*
Mai alésu, *maxime,*
Pentruchê, *quia.*
Insedar, *inaniter.*

XI. Alia diversarum specierum Adverbia.

Numai, *tantum.*
Fórte, *nimis.*
Prea, Pré, } *valde.*
Chiaru, *clare.*
Qui, *sed, verum.*
Inquai, *ad minus.*
In dare, *gratis.*
Totusi, *tamen.*
Abea, *vix.*
Anevoe, *difficulter.*
Quasi, *quasi.*
Chê, *quia.*
Ie, éa, *ita.*
Órequum, *aliquomodo.*
'Anchê, *adhuc.*
Macar-chê, *quamvis.*
In cai, Incalcte, } *adminus.*
Qui, *atqui, sed.*
Tôtusi, Totu, Tam, } *tamen.*
Mai alesu, Mai virtuosu, } *praesertim.*
Mai bêne, *melius.*
Vedi bêne, *utique.*
Adeveratu, *vere.*
Asiè darê, *sic ergo.*
Tocma, *recte.*
De aqui, *hinc.*
'Anchê nu, *necdum.*
Intr' una, Inpreuna, } *una simul.*
Asemine, *similiter.*
De quumva, *si quidem,* etc.

CAPUT VII.

De Praepositionibus.

§. 61.

Praepositiones sunt Partes Orationis indeclinabiles, quae ceteris partibus aut separatae aut conjunctae praeponuntur, easque explanant, clariusque determinant. e. g. Si dico: Petru s' au dusu scola, *Petrus ivit scholam*; haec constructio nullum habet sensum, ast si dico: Petru s' au dusu la scola, *Petrus ivit ad scholam*; hic vocabulum scólă, per praepositionem la determinatur et plenum sensum habet.

§. 62.

Praepositiones dividuntur in duas Classes, videlicet: In *Separabiles*, et in *Inseparabiles*.

I. De Praepositionibus Separabilibus.

Separabiles Praepositiones possunt stare ante Nomen quod regunt quin cum eo conjungantur. Praepositiones separabiles trifariam dividuntur; scilicet: quaedam regunt Dativum, quaedam Accusativum, quaedam vero Ablativum casum.

1. Praepositiones Dativum regentes sunt:

1. Asupra, *supra, contra.*	2. Dedo subtu, *subtus, infra.*
De asupra, *supra.*	In lountru, *intra.*
Inpresma, *adversus.*	In poncișu, *adversus.*
In contră, *contra.*	In dereptu, *post, retro.*
In ante, *ante.*	

Nota. Ex his Praepositionibus quinque priores, dum cum Pronominibus Personalibus construuntur, volunt habere post se loco Dativi eorundem, Nominativum foemineum Possessivorum, e. g. Asupra mea, tùa, sùa, nóstră, vostră, *contra me, te, se, nos, vos.* etc.

Reliquae vero quatuor posteriores manent penes genus masculinum eorundem Pronominum Possessivo-

rum. e. g. Inlauntrul' meu, tûu, sûu, nóstru, vostru, *intra me, te, se, nos, vos.*

2. Praepositiones Accusativum regentes sunt:

In, *in.*	Preste, *trans.*
La, *ad; apud.*	Sub, *sub.*
Pre, pe, *super, supra.*	Côtrâ, *versus.*
Dupô, *post.*	Prin, *per.*
Pentru, *propter.*	Intre, *inter.*
Lôngê, *penes.*	Spre, *in, ad.*
Subtu, *subter.*	Intrâ, *intra.*
	Forâ / Fôrê } *absque.*

3. Ablativum regentes sunt:

Cu, *cum.*	Din / D'in } *e, vel ex.*
De, *de.*	
Dela, *a, ab.*	In, *in.*

Nota. Sequentes Praepositiones volunt habere post se adhuc, Prae. *de*, ut sunt:

	Dicimus itaque:
Afarâ, *extra.*	Afarâ de.
Departe, *procul.*	Departe de.
Aprópe, *prope.*	Aprópe de.
Dincóce, *cis.*	Dincóce de.
Dincolo, *trans.*	Dincolo de.
Fôrâ, *absque.*	Forâ de.

e. g. Toti Ómini s' au nâscut' in pacatu afarâ de Cristos; *Omnes homines nati sunt in peccato extra Christum.*

Ast Praepositio fôrâ potest construi cum et sine Praepositione *de*; e. g. Omu fôrâ mênte, *vel* Omu fôrâ de mênte, *homo sine ratione, vel sine mente.*

Nota. Omnes Accusativi et Ablativi, amittunt Particulas *pre, dela*, quando eos praecedit Praepositio aliqua in constructione.

II. De Praepositionibus Inseparabilibus.

Praepositiones *Inseparabiles* per se nunquam constituunt vocem sensum habentem, sed tantúm aliis vocabulis praeponuntur, quibuscum dein unam vocem compositam constituunt; quales sunt sequentes:

a, ad, de, des, ès, (pro ex) e, re, res, cu, con, in, pre, pro, sub, strà, trans, tra. e. g.

Punu, *pono*, a-punu, *appono*.
Umplu, *impleo*, ad-umplu, *adimpleo*.
Rogu, *rogo*, de-rogu, *derogo*.
Tacu, *facio*, des-facu, *dissolvo*.
Lucescu, *luceo*, es-lucescu, *vel* e-lucescu, *eluceo*.
Portu, *porto*, es-portu, *exporto*.
Portu, — — re-portu, *reporto*.
Tornu, *fundo*, res-tornu, *subverto*, *everto*.
Tindu, *tendo*, in-tindu, *extendo*.
Scriu, *scribo*, in-scriu, *inscribo*.
— — — — sub-scriu, *subscribo*.
Ducu, *duco*, sub-ducu, *subduco*.
Legu, *lego*, pre-legu, *praelego*.
Vedu, *video*, pre-vedu, *praevideo*.
Mutu, *muto*, strà-mutu, *vel* trans-mutu, *trasmuto*, *v.* *permuto*.
Fumu, *fumo*, trans-fumu, *vel* strà-fumu, *perfumo*.

Ampliorem de proprietatibus horum Praepositionum demonstrationem vide alio loco.

CAPUT VIII.

De Conjunctionibus.

§. 63.

Conjunctiones sunt voces indeclinabiles, quae non tantum singulas dictiones, sed integras etiam sententias et Periodos majores apte connectunt, et declarant.

§. 64.

Conjunctionum Variae sunt Classes et significationes; sic sunt:

I. C o p u l a t i v a e.

Si, e, *et.*	Prequum si } *prout,*
'Anchè, *etiam.*	Precum si } *etiam.*
Quasi, *sicut.*	Si si; *et etiam.*
In forma, *in forma.*	Che, *quia.*
In tipul, *eo modo.*	Quum; *ut ita,*
Érò, *iterum.*	Asié bène, *recte.*
Èrôsi, *denuo.*	Sì, *ut, si.*
'Ançhè si, *quoque.*	Dachè, *posteaquam.*
Prequum, *prout.*	

II. C o m p a r a t i v a e.

Sequentes Conjunctiones partes Periodorum majorum connectunt:

Prequum - asie, *quemadmodum-sic.*
Quine quum - așie, *quis quomodo-ita.*
Nu numai - qui si, *non tantum-sed etiam.*
Quàntu - a tànta, *quantum-tantum.*
In quantu - in atànta, *in quantum-in tantum.*
De ore que - darè, *quando - quidem-ergo.*
De si — tàtusi, *etsi-tamen.*
De si — nimic mai puçin, *etsi-nihilominus.*
Parte - parte, *partim-partim.*
Queva - queva, *aliquid-aliquid.*
Asiè - quàt, *sic-ut.*
Quàndu-atunçi, *quando-tunc.*

III. D i s j u n c t i v a e.

Nu, no, *non.*	Nèquè unul - nèquè altul. *nec unus - nec alter.*
Ba nu, *omnino non.*	
Nèque-nèque, *neque-neque*	Séu-séu, *séu-seu.*
Nèque quum, } *nequaquam.*	O — o *vel-vel.*
Nèquè de quum, }	Au - au, *aut-aut.*

IV. Conditionales.

De, si, *si.*	Numai de nu, *nisi.*
Darĕ de, *etsi.*	Quàndu, *quando.*
De nu, *si non.*	Altmentrile, *alias secus.*
Pònĕ nu, *usque non.*	La intèmplare, *in casu.*
Dachĕ nu, *si non.*	De quumva, *si quomodo.*
Mai, *potius.*	Atunci, *tunc.*
Quàndu nu, *quando non.*	Dupòque, *post quam.*

V. Causales.

Chĕ, *quia.*	Qua si nu, *ut non.*
Chĕci chĕ, / Pentruchĕ } *quoniam.*	Puçin de nu, *vix non.*
Èrò, *iterum.*	Pentru aquea, *propterea.*
Chĕci, quàci, *quum.*	Dreptu aquea, *proinde.*
Qua, / quasi. } *ut.*	Fiĕndchĕ, *quoniam.*
Quàt nu, *ut non.*	Quàt, *ut.*
	Cu quàntu mai virtuosu, *quanto magis.*

VI. Ordinativae.

'Anteiu, *primo.*	A trea, *tertio.*
Adoa, *secundo.*	A patra, *quarto.*

Nota. Ope harum vocum sive conjunctionum partes dictionis alicujus melius Ordinantur, quam ope Numerorum, ut:

Din ànteiu, *primus, primo.*	Mai de parte, *porro, ultro.*
Apoi, *postea.*	Mai in colo, *ulterius.*
Atunci, *tunc.*	Alta data, *alia vice.*
Afarà de aquea, *praeter hoc.*	Preste aquéstà, *praeter, super hoc.*
Asimine, *similiter.*	In urma, *postremo.*
Apoi atunci, *dein tunc.*	'Anchĕ amu, *adhuc modo.*
'Anchĕ dupò aquea, *adhuc postea.*	La inchiere, *in conclusione.*
Dupò aquea, *postea.*	

VII. Conclusivae.

Asiĕ darĕ, *sic ergo.*	Dequi, *igitur.*
Acum darĕ, *nunc ergo.*	De aice, *hinc.*

De aquè, *ideo, igitur.*	Pentru aquea, *propterea.*
Direptu aquea, *proinde.*	Mai pre urma, *ultimo.*

VIII. Explicativae.

Adechè, *idest, scilicet.*	Pentru esemplu, *exempli gratia.*
Asiè, *sic.*	Dequi, *itaque.*
Prequum, *sicut.*	

IX. Adversativae.

Oui, *atqui.*	In contre, *e contra.*
Insè, *interim.*	Totu, *tamen.*
Ma, *sed.*	Totusi, *attamen.*
Darè, *ast.*	Ime, *imo.*
Erò, *verum.*	De quumva, *si fors.*
De nu, *nisi.*	Quàt nu, *quin.*

X. Consecutivae, et Interogativae.

Unde, De unde, } *unde,*	Pentruque, *quamobrem.*
Di que, *quare.*	Cu quàntu mai mare, *quanto majus.*

XI. Temporaneae.

Quàndu, *quando.*	Altà datà, *alia vice.*
De quàndu, *aquo tempore.*	De atunci, *ab eo tempore.*
Dopò-que, *postquam.*	De óre que, *quum.*
Qua quum, *quasi.*	Quatu de multu, *quantumcunque.*
Qua quàndu, *sicut quando.*	In de lungu, Multu, } *diu, longo tempore.*
Póne que, *usque dum.*	
In preunà, *una simul.*	

Conjunctiones, quae sequuntur conjunguntur cum Conjunctivo.

Sì, *si, ut.*	Pìnò va, *usque dum.*
Chè, *quod.*	Numai de nu, *tantum si non.*
Dachè, Dachè asi, De asi, De sì ar } *si.*	Macarchè, *quamvis.*
De va fi sì nu, *si non.*	Ma'inante de que, *antequam.*
	De si, *etiam-si.*

CAPUT IX.

De Interjectionibus.

§. 65.

Interjectiones sunt tales Orationis partes, quibus animi nostri status, affectiones, sensiones, et passiones exprimuntur.

§. 66.

Variae Formae Interjectionum.

Prout sensiones aliae sunt internae, aliae vero externae, sic et Interjectiones, quibus eae exprimuntur in varias abeunt formas.

I. Interjectiones seu sensionum internarum manifestationes, quae sensionem tamquam veram sensionem indicant; prout:

1. *Laetantis, et Ridentis.*

Ha! ha! ha! ha! iuhu! iu! iu! hu! hu! *evohe! iu!* vivat! *vivat!* Amèn! *Amen!* e. g. Fiti cu voie bunà! *bono estote animo!*

2. *Dolentis.*

Oh! oh! ah! ah! vai! *vae!* amar! *heu!* e. g. Oh! mişelul' demène! *Oh! me miserum!* vai! amàrita de mène quum me lipsiu de dulcele meu fiiu! *me miseram quomodo spoliata sum dilecto meo filio!*

3. *Rogantis, et Optantis.*

Oh de! oh si! *oh si!* hai de! hai si! *heu si!* e. g. Oh! de m'ai ajutà si scapu de rèu'l aquestà! *Oh! si me adjuvares, ut effugiam hoc malum!* hai de! *heu si!* in orà bunà! *bona hora!* Dòmne nu me làsà! *Domine noli me derelinquere!*

4. *A d m i r a n t i s.*

O! *eh!* éccê! *ecce!* a! vah! *vah!* ei! *hui!* no! o! mê, *hem!* e. g. O ómule! *O homo!* que ai cugetatu? *quid cogitasti?* Eccê! que s'au sculat a supra nóstrâ! *ecce quid surexit contra nos!* ei! quum asiè? *hei! quomodo sic?* No! aquésta minune ânchê n'am mai vedutu, *no! hoc miraculum non amplius vidi.* Pentru Dumnedeu! *per Deum!* Nu è cu potêntia, *non est possibile!*

5. *F a s t i d i e n t i s.*

Hoa! fui! pfui! *phui!* Fi! *phi!* e. g. pfui! quât este de spurcat! *phui! quam est spurcus!* Fui quum au potutu a tâta sî tórne in sêne? *phui quomodo potuit tantum bibere?*

6. *Exclamantis, vel Vocantis.*

Hei! *heu!* hei audi! *heu audi!* Petre mî! vinî a casa. *Petre mi! veni domum.* Hei Frate mî! aratâ te che es Românu, *heu Frater mi! monstra te esse Romanum!* Auditi! sâriti la arme, *audite! ad arma.* Intelegeti! purtative bêne, *Intelligite! bene vos geratis!* pórtâ te! *age!* O data cu ânima! *macte animo!*

7. *Applaudentis et Regratiantis.*

O! *a!* bêne! *bene!* fórte bêne! *valde bene!* pré bêne! *perbene!* e. g. Ba bêne au fostu! *omnino bene fuit!* Am' avutu de ajunsu laudâ lui Dumnedeu! *Satis habuimus sit laus Deo!*

II. Interjectiones seu sensionum externarum declarationes, quibus voluntatem nostram, quam volumus ut alii sequantur manifestamus.

1. *Silentium Indicantis.*

St! St! citu! pace! *pax!* ho! *ho!* au! *au!* taci! *tace!* taceti! *tacete!* continesce te, *contine te!* silentiu! *silentium!* innécâte! *suffocate* (*i. e. sileas*)! Levati amênte! *attendite!*

2. *Expellentis.*

Hai! dute! *apage! abi!* fă locu! *fac locum!* dute in laturi! *ad partes!* dute de aquì! *abi hinc!* cară te mai incolo! *apage sis! vade ultro!* surpă te de aquì! *aufer te hinc!* afară! afarò! *foras!* Uscia! *exeas!* dute si nu te mai vedu! *abi ut ne amplius te videam!* Omu de nimic! *homo nauci!* —

PARS TERTIA.

DE SYNTAXI.

Syntaxis est ea Grammaticae Pars, quae docet rectam disjunctarum orationis partium compositionem sive constructionem ope Regularum secundum lingvae cujuslibet indolem, ut integrum et perfectum sensum habeant.

Quaelibet Conjunctio seu Constructio plenum et perfectum sensum habens, tribus his Partibus constat: Subjecto, Praedicato, et Objecto.

Subjectum, nominamus personam illam aut rem, de qua aliquid dicimus. *Praedicatum*, nominamus illud, quod de subjecto proferimus. *Objectum* vero est res ipsa, quae actioni subjecti tribuitur.

E. G. Dumnedeu au facutu lumea, *Deus creavit mundum.* Hic: Dumnedeu, est Subjectum, au facutu, est Praedicatum, lumea, est Objectum.

CAPUT I.

De Syntaxi Articulorum.

§. 1.

De Conjunctione Articuli cum Nomine.

Articulus definitus, *il, lu, le,* et *ul*; ac *a, oa,* vel *la;* omnibus Orationis Partibus adjungitur, maxime vero Nominibus quando res certe determinatur, separa-

tim, aut conjuncte postponitur, e. g. Domnu'l, *Dominus*; omul' *homo*; fulgerul, *fulgur*; frate-le, *frater*; lumin'a, *lumen*; stéoa, *vel* stéla; *stella.*

Articulus definitus cum aliis Orationis Partibus tunc conjungitur, si substantivum, quod in una constructione expressum fuit, in altera eiusdem discursus recurrat, ne saepius repetatur, omittitur, atque eius loco ponitur solus Articulus, definitus quidem si Substantivum omissum fuit masculinum; secus indefinitus. e. g. Penicelu'l, quare ti'l diede Unchiu tùu, sì nu lu perdi, *penicillum vel scalpellum, quod tibi Avunculus tuus dedit, ne illum perdas.* Cartea, què inprumutatà sì mi o aduci, *librum mutuatum adferas.* Estins' au lumina? O au estinsu, *extinxitne lumen? (illud) extinxit.*

Observatio. Nomina Propria Virorum, et vox Deu, *Deus*, tantum in Genitivo, et Dativo recipiunt Articulum, qui tunc illis praeponitur. e. g. Socrat Filosoful'. Gen. A lui Socrat Filosoful'.

Si vero post illa sequatur Pronomen possessivum: meu, tùu, sùu, nostru, vostru, loru; accipiunt Articulum. e. g. Deu'l meu, *Deus meus*; Martinu'l tùu, *Martinus tuus*; Georgiele vostru, *Georgius vester.* etc.

Denique si post Nomina Propria sequatur Adjectivum, tunc Adjectivum aut accipitur cum Articulo, aut ante illud ponitur Pronomen demonstrativum quelu, *ille*, què, *quae.* e. g. Cicero marele Orator, *vel* Cicero Oratoru'l quelu mare, *Cicero magnus Orator, vel Cicero Orator ille magnus.*

Quando volumus designare res aliquas distinctas, aut aliquid omnino indeterminatum proferre, tunc adhibemus Nomina sine ullo Articulo. e. g. Fà casà de lemnu, nu de pétrà, *fac domum ex ligno, non ex petra,* i. e. *ligneam, non lapideam.*

§. 2.

Conjunctio Articuli cum Pronomine.

Si adsunt in Constructione Pronomina conjunctiva, sive Dativi Pronominum personalium contracti: mi, ti, si, i, ni, vi, si: ponitur immediate Articulus post hos Dativos. e. g. Calul' quelu suru mi 'l dede, *equum illum caeruleum* (Ital. azzurro) *mihi* (*illum*) *dedit.* Vel in plur. Calii quei suri mi ii dede, *equos illos caeruleos mihi* (*eos*) *dedit.* Vinea què mare mi o vendù, *vineam illam magnam mihi vendidit*, *vel* Vineile quele mari mi le vendù, *vineas illas magnas mihi vendidit.* Dà' ti călămariu? *datne tibi atramentarium*? mi 'l dă, *mihi dat illum.* Leuat' ai pena? *accepistine calamum*? O amu leuatu, *illum accepi.*

§. 3.

Conjunctio Articuli cum Verbis.

Quando Articulus cum Verbis stat in conjunctione eisdem aut praeponitur aut postponitur. Itaque in primo casu și verbis praeponitur tunc articulus *il* in integrum restituitur, *i. e.* literam *i* quam alias propter praecedentem vocalem amiserat recipit. e. g. Jo il batu, *ego illum batuo.* In secundo vero casu si verbis postponatur, tunc pro genere masculino utimur Articulo *lu* aequivalens Ital. *lo*, qui cum eisdem deinde more Italorum in unam vocem coalescit, ast sequente vocali, *u* apostrophatur, e. g. Vedul' io, *video ego illum*; ved'o io, *video ego illam*; dulu de aice, *aufer illum hincce.*

In Modo Conjunctivo et Optativo Articulus saepe conjungitur cum Conjunctione si, *ut, si*; et asi. e. g. Jo silu laudu, *ut ego illum laudem*; io l'asi lăudă, *ego illum laudarem*; *vel* lăudă l'aș' io, *laudarem illum ego.* Foem. lo s'o laudu, *ut ego eam laudem*; Io o asi lăudă, *ego eam laudarem*; *vel* lauda o aș'io, *laudarem eam ego.*

In Infinitivo Modo ponitur post *a* Infinitivum prae-

cedens. e. g. A lu lăudare, *illum laudare*; a lu fi lăudatu, *illum laudasse*; Foem. a ò lăudare; a o fi lăudatu.

Supinis, Gerundiis et Participiis Articulus postponitur. e. g. Batutulu, *ille percussus*; bătèndulu, *percutiendo*, vel *percutiens illum*; batuătoriul, *percutiens*, vel *percussor*; Foem. Bătută, bătènd'o, batuătórea.

§. 4.

Conjunctio Articuli cum Orationis Partibus indeclinabilibus.

Exempla:

1. Cum *Adverbiis*: e. g. Pămèntu'l nèque un fructu nu póte aduce de nu lu va umedi pluoia, *terra nullum fructum adferre potest nisi eam pluvia madefecerit*.

2. Cum *Conjunctionibus*: e. g. Pre omu'l inderetnicu si fòră sèntire delu vei invètia quătu, el cu cerbicea süa tóte in ventu le arunca, *hominem temerarium et absque sensu quantumcunque docueris ille cervice sua* (*dura*) *omnia in ventum* (*averruncat*) *projicit*, i. e. *monitibus surdas praebet aures*. Nu incetă afacere bène quelui mişel' şi intristatu, quàndulu póte ajutare dirépta tüa, *non cessa bene facere misero, et contristato, quando illum potest adjuvare dextera tua*.

3. Cum *Interjectionibus*: e. g. Plànsu'l si ohtatu'l păcatosului ne auditu va fi pinò nusi va indreptà faptele süale, *planctus, et lamentatio peccatoris in audita erit usque non emendaverit actiones suas*. —

CAPUT II.

De Syntaxi Nominum.

§. 5.

Nomina Adjectiva, Pronomina et Participia concordant cum suo substàntivo in Genere, Numero et casu.

e. g. Trandafiru'l aquestu formosu, si bène mirositoriu este al meu, *rosa ista formosa, (pulchra), et bene olens est mea.* Viile aqueste mari, si roditóre sunt domnesci, *vineae istae magnae, et fructiferae sunt dominales.*

§. 6.

De Nominativo.

1. Subjectum semper ponitur ad Nominativum *ad quaestionem*: quine? *quis?* vel que? *quid?* e. g. Io laudu, *ego laudo*; tu defaimi, *tu diffamas*; el judecă, *ille judicat.* Remas' amu fòrè de tótă sperantia (nedesde) de a mai aflare que amu perdutu, *remansi sine omni spe amplius inveniendi quod perdidi.*

2. Si in una Constructione plura sunt subjecta, tunc Praedicatum ponitur ad Pluralem Numerum. e. g. Preotu'l si Invatiătoriu'l sunt luminatorii queí din ăntei a Natiei, *Sacerdos et Docens (Magister) sunt illuminatores primi Nationis.*

3. Si in Oratione plura Nomina substantiva ad eandem rem, vel Personam pertinentia occurant, in Numero et casu concordant e. g. Numa Pompilie au fostu quel din ănteiu, quarele au datu legi Poporu lui Romanu, *Numa Pompilius fuit primus qui dedit leges Populo Romano.* Licurg' inteleptul' dătăriu de legi al Spartani lor nemurire ş'au agonisit, *Lycurgus sapiens legum dator Spartanorum immortalitatem sibi acquisivit.*

4. Nominativus quoque sequitur post haec verba: io sunt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; remăne, *remanet*; ésè, *exit*; se chiamă, *vocatur*; se numesce, *nominatur.* e. g. Cedru'l este arboru'l quel mai inaltu, *Cedrus est altissima arbor.* Omu'l quel bunu si credinciosu pururé rèmăne vredignu (vrednicu) de laudă, *Homo bonus et fidelis semper remanet vere laude dignus.*

§. 7.

De Genitivo.

Genitivus casus adhibetur ad Interrogationem: a cui? cujus? e. g. Lúmina sórelui este multu folositóre, *lux solis est multum proficua.* Amarâ este mórte pécátosu'lui, *amara est mors peccatoris.*

Hic semper duo Nomina substantiva res diversas significantia occurunt, quorum alterutrum est Genitivi Casus. e. g. Innâltimea ceriu 'lui este neajunsâ, *altitudo caeli (est inpertingibilis) pertingi nequit.* Frumsétia tenérului este sciéntia si purtarea bonâ, *Juvenis pulchritudo consistit in scientia, et bona comportatione.*

Genitivus ponitur etiam post haec vocabula: in tipul, in forma, dupô mesura, in faciá. e. g. Moisi au vedutu rugul' ardend' in tipu'l focului, *Moyses vidit rubum ardentem in tipo, vel forma ignis.* O férâ mi s'au arátat' in visu in forma leului, *una fera mihi in somno apparuit in forma leonis.* Pétra aquésta bate in faciá Rubinu 'lui, *hic lapis in rubinum colorem vergit.* Dupô mésura faptelor lui se va pedepsi, *secundum mensuram factorum ipsius punietur.*

Nota. Hic Genitivus interdum potest mutari cum Praepositione *de* in Ablat. e. g. In tipu'l focului; *vel* in tipu de focu. In forma leului; *vel* in formâ de leu. In faciá Rubinului; *vel* in faciá de Rubinu.

Praepositio *de* dicitur partialis, quoniam semper partem unam integri designat, et quoniam ipsius Genitivi sensum ob oculos sistit recte potest nominari Genitivalis sive Geniti, e. g. Amâtoriu (iubitoriu) de dreptate, *amator iustitiae, vel* amatoriu'l dreptâtii. Adû una scáfâ de apâ, *adfer unum scaphium aquae;* hic intelligitur pars tantum aquae non vero tota aqua.

§. 8.

De Dativo.

Dativus ponitur *ad Interrogationem:* Cui? *cui?* e. g.

Supusii trebue si se plece Impèratu 'lui sùu, *subditi debent se subjicere suo Imperatori.*

Dativus stat:

1. Post haec Adjectiva: a semine, *similis*; ne a semine *dissimilis*; e. g. Cornelie saminà Fratelui sùu, *vel* este asemine Fratelui sùu, *Cornelius est suo Fratri similis.* Baltasarù nèque unui dintre Fratii sui nu saminà, *vel* Baltasaru nu è a seminé Fratilor sùi, *Balthasarus nulli fratrum suorum est similis.*

2. *Ad Interrogationem* cui? *cui? vel* pentru quine? *propter quem?* aliquid fit alicui in commodum, vel incommodum, seu aliquid acquiritur, vel adimitur. e. g. Scumpul' altora adunà avutii nu sie, *avarus aliis congregat divitias non sibi.* A placere lui Dumnedeu, si omini lor mare vistierie este, *placere Deo, et hominibus magnus thesaurus est.*

3. Post quaedam verba, uti sunt: spunu, *expono, narro*; dicu, *dico*; supunu, *subjicio*; rèspundu, *respondeo*; invèdu, (vel pismuescu) *invideo*; sequitur Dativus *Personae* vel *rei*, e. g. Dute òspetule spune Spartanilor, chè noi vàrsàndu sàngele nostru pentru Patrià, aice ne amu datu viatia, *abi hospes expone, sive narra Spartanis, quod nos effundentes sanguinem nostrum propter Patriam hicce vitam nòstram posuerimus* (*dederimus*). De te vei supune legilor, si orinduelilor quelor mai mari, nèquè un rèu no te va intimpinà, *si te subjeceris legibus et ordinationibus majorum, nullum te malum manebit.*

4. Post Verba Impersonalia: se cuvine, *convenit*; se intèmplà, *evenit*; se vede, *videtur*; se inpare, *apparet, videtur*; se crede, *creditur*; se càntà, *cantatur*; se sede, *decet vel sedetur*; se dòrme, *dormitur.* e. g. Nimenui nu se cuvine a gràire mènciunà, *nemini convenit loqui* (*garrire*) *mendacium.* Mèncinosului nèqui o data nu i se crede, *mendaci nunquam creditur.* Intieleptului a sie se cuvine a vietiui

re, prequum si vorbesce, *sapienti sic convenit vivere, prout etiam loquitur.* Lui Dumnedeu se cântă laudă, *Domino Deo laus cantatur.*

Observatio. Hicce sensus Dativi casus interdum fulcitur Praepositione *la, dela.* e. g. Fórte cu greu este a facere queva, que ar placè *la* toti óminii; *loco:* que ar placè tuturor Óminilor, *valde difficile est aliquid facere, quod placeret omnibus hominibus.* Órequine au furatu Veciuu 'lui nostru astă nópte doi cali; loco ut dicamus: Órequine au furatu *dela,* Vecinu'l nostru astă nopte doi cali, *aliquis furatus est Vicino nostro hac nocte duos equos.*

§. 9.

De Accusativo.

Accusativus ponitur semper *ad Interrogationem:* pre quine? *quem? vel* que? *quid?* et indicat Objectum actionis. e. g. Chiamă pre Petru a casă, *voca Petrum domum.* Multe Ghènte credu in sóre, *multe Gentes credunt in solem.* Parèntele bunu iubesce pre fiii săi, *bonus Parens amat filios suos.*

Accusativus ponitur post verba Activa et Neutra. e. g. Fiule! ascultă svadurile inteleptilor si urmă loru, *Fili! ausculta svasiones sive consilia sapientum et sequere ea.* Sedut' au 'Angerul' pe pétra mormèntu 'lui, *sedit Angelus super petram monumenti.*

Accusativus ponitur etiam post Praepositiones Accusativum regentes. e. g. Dupò pluóe strălucesce sórele, *post pluviam lucet sol.* Pămèntul' aduce fructuri (roduri) pentru tóte făpturile que vietiuescu pre dènsul; *Terra adfert fructus propter omnes creaturas, quae vivunt super ea.*

Observatio. Nominibus res inanimatas significantibus in Accusativis Particula *pre* non praeponitur, nisi tunc quando duo Nomina dicti generis in constructione

occurunt, tunc ut patiens ab agente distingvatur adhibemus *pre.* e. g. Légă boul', *liga bovem;* non vero: léga pre boul'. Dămi lemnul' aquelu, *da mihi lignum illud;* non autem dicimus: dămi pre lemnul' aquelu.

In alio vero casu dicimus: e. g. Leul' aŭ invinsu pre ursu, *Leo vicit ursum.* Vulpè au inşelatu pre lupu, *vulpes decepit lupum.* Cănele au muscatu pre porcu, *canis momordit porcum.*

Si vero de Nomine patienti nullum est dubium tunc ponitur etiam sine *pre.* e. g. Muiiere mulge vaca, *mulier mulget vaccam.*

Dotes hominis a natura ei datae exprimuntur Praepositione *la*, ita: ut Nomen integrum designans maneat penes suum Adjectivum, aliud autem partem denotans ponitur cum Praep. *la.* e. g. Omu inaltu *la* staturǎ, *homo altae staturae.* June albu *la* façia, *Juvenis albae faciei.* Téner ager *la* ménte, *Adolescens acutae mentis.* Muiiere quea ne invětiatǎ lungǎ *la* pĭru, si scurta *la* ménte, *Mulier illa indocta longorum crinium, et brevis vel curtae mentis.*

Si vero dotes vel proprietates hominis considerantur, quas ille solus proprio studio sibi comparavit, et quae ipsius Characterem manifestant; tunc Nomen integrum denotans stat solum, Nomen autem characterem significans ponitur in Ablativ. cum Praep. *cu*, et Adjectivum eidem adjungitur. e. g. Omu *cu* inţelepciune mare, *homo magnae sapientiae sive homo sapiens.* Judecătoriu *cu* direptate, *Judex iustus.* Vecinu *cu* poste, si patimi róle; *Vicinus malorum cupiditatum et passionum.*

§. 10.

De Vocativo.

Nomina ponuntur ad Vocativum quando interrogamus, quando loquimur, aut aliquem alloquimur. e. g. Adame! unde eşi? *Adame! ubi es?* Fiule! de vei urmă svadurilor méle, nequi un rěu nu te va intémpinǎ;

Fili! si sequutus fueris consilia mea nullum malum te assequetur. Ierusalime! Ierusalime! de quòtò ori te amu cercetatu si amu căutatu sî adunu pre fii tùi, qua quum, adună găl̃na puii sùi; *Ierusalem! Ierusalem! quoties te quaesivi, et investigavi ut congregem filios tuos, sicut congregat gallina pullos suos.*

§. 11.

De Ablativo.

Ablativus sequitur post Praepositiones: Cu, *cum*; de, *de*; dela, *a, ab*; din, *e, ex*. Praepositio *cu* adhibetur:

1. Quando Nomen substantivum significat instrumentum, vel modum quò aliquid fit. e. g. Taie *cu* securé, *scinde securi*. Punge *cu* cuțitul, *punge cultro*. Indréptą 'l *cu* sfatul', érą arare *cu* bątaé, *dirige vel emenda eum consilio raro autem verberibus.*

2. Quando significant mensuram, e. g. Georgie *cu* un policariu este mai inalt de quât méne, *Gergius uno police est altior me.* Grădina (Ital. giardino) nostră *cu* doă iugere este mai mai mare de quât' a vóstră, *hortus noster duobus jugeribus est major quam vester.*

Praepositio *de* concordat:

1. Cum Nominibus Adjectivis incrementum et decrementum denotantibus. e. g. Plénu *de* mânie, *ira plenus*. Plénu *de* réutaté, *plenus malitia*. Intristatu *de* Parenții sùi, *constristatus a suis Parentibus.*

2. Cum Adjectivis mensurarum Praepositio *de* ponitur triplicate; id est: ante Numerum, ante Nomen mensurans seu mensuram denotans, et ante Adjectivum. e. g. Un vas *de* Optudeci *de* cupe *de* mare, *Unum vas Octoginta cupparum magnum.*

Si vero Adjectivum praeponatur tunc accipitur absque Praepositione *de*. e. g. Un vas micu *de* doédeci *de* cupe, *unum vas parvum viginti cupparum.*

Pariter si numerus fuerit infra viginti tunc neque substantivum mensurae recipit Praep. *de.* e. g. Una fôntânâ (Ital. fontana) *de* patru stângeni afundâ; *Unus fons quatuor orgyarum profundus.*

3. Cum Nominibus substantivis, quae partem tantum integri, aut proprietatem Personae, vel characterem cujusdam denotant. e. g. O turma *de* oui, *unus grex ovium.* Una scafâ *de* apa, *unum scaphium aquae.* O bunitate *de* omu, *bonitas hominis.* Omu de omenie, *homo honestus.*

4. Inter duo Nomina substantiva, quae simul sensum substantivi compositi efficiunt, quae in Lingua Daco-Romana sicut in Gallica et Italica in unum conjunguntur cum Praepositione *de.* e. g. Domnu *de* pâmêntu, *Dominus terrestris.* Tâjeţoriu *de* lemne, *ligniseca.* Jubitoriu *de* ómeni, *amans hominum.*

5. Post Nomina, quae affectationem, vel cupiditatem denotant. e. g. Volitoriu *de* bêne, *benevolus.* Grâitoriu *de* rêu, *maliloquus.*

6. Indicando possibilitatem, vel impossibilitem rem aliquam perficiendi. e. g. Muntele aquestu è greu *de* suitu, *mons hic est difficilis ascensu.* Casa aquésta è buna de lôcuitu, *domus haec est bona ad habitandum.* Vinea (viia) este aquum *de* sapâ, *vel de* sâpatu, *Vinea est nunc fossilis,* i. e. *tempus adest quo vinea fodi potest.*

7. Ante Adverbia et Nomina substantiva temporis ad interrogationem de quându este queva? *ex quo tempore est aliquid?* de quâti ani este Beserica aquésta? *Ex quo tempore?* vel *quot annorum est haec Ecclesia?* De doâdeci de ani, *viginti annorum.* De quându esci aice? de alaltâ eri, *a quo tempore es hicce? a pridie.*

8. Loco Accusativi ponitur, permutando eam cum Praepositione, pentru *propter*; ut: loco ut dicamus: Ascultâmê pre mêne, *ausculta me.* Ţêne aquestu calu, *tene hunc equum.* Georgie multe bune au grâitu pen-

tru tène, *Georgius multa bona locutus est propter te*, vel *de te*. Possumus dicere: Ascultă *de* mène; tène *de* calul aquestu; Georgie multe bune au grăitu *de* tène.

9. Post Interjectiones: Vai, amaru, ferice; sic etiam post haec vocabula: rèu, *bène*. e. g. Vai *de* călcători de lege, *vae transgressoribus legis*. Amaru de serbu'l ne credinciosu, *vae servo infideli*. Ferice *de* toti direpti, *felices omnes iusti*. Rèu *de* quei qui nu păsèscu direptatea; *male cum eis, qui non custodiunt iustitiam*.

10. Post Nomina Substantiva in finem aliquem designata, e. g. Amu comparat un calu *de* călăritu (Ital. cavalcare), *emi unum equum ad equitandum*. Amu tocmitu doi ómini *de* săpatu la grădină, *conduxi duos homines ad fodendum in horto*.

Praepositiones, *dela*, et *din* ponuntur tantum post verba, quae discessum aut evacuationem designant. e. g. Dulu *dela* mène, *aufer illum a me*. Scótelu *din* casa, *excute* sive *ejice eum ex domo*.

CAPUT III.

De Syntaxi Pronominum.

§. 12.

De Usu Pronominis Personalis.

Pronomen Personale perpetuo ponitur loco Nominis alicujus Personae. e. g. Petru trecèndu pe lòngè scóla m'au intrebatu de tène, si io nu l'amu fostu cunoscutu pre el, nèquè i amu datu lui respunsu, *Petrus transiens* vel *transeundo penes Scholam me interrogavit de te, et ego illum non cognoveram, neque ei dedi responsum.*

Pronomen tertiae personae *el*, *ea*, quando pluries in eadem constructione occurit, tunc euphoniae causa cum Pronomine, dênsul, dênsa, *ipse*, *ipsa*, (Ital. desso dessa,) permutatur. e. g. La Fratele meu pentru intelepciunea lui multi vênu al' cercetare pre el, si a querere svatu dela dênsul, *ad Fratrem meum propter sapientiam illius multi veniunt, ad inquirendum illum, et consilium ab ipso petere.*

Pronomen dênsul multoties ponitur etiam loco Pronominis, êl ênsusi, ea ênsasi, *ille ipse*, *ea ipsa*. (Ital. esso, essa.) e. g. Dênsul' au fostu la noi, *ipse fuit apud nos*. Dênsa au fostu cu mêne, *ipsa fuit mecum*. Loco ut dicamus: El ênsusi au fostu la noi, *ille ipse fuit apud nos*; ea ênsasi au fostu cu mêne, *illa ipsa fuit mecum*.

§. 13.

De Usu Pronominum Reciprocorum.

Pronomina Reciproca adhibentur quando requitur, ut actio, ex parte agentis seu actionem ponentis intelligatur. e. g. Agonisit'au siesi visteriu, quel, quî in tênerctie scientie formóse au adunatu, *acquisivit sibi ipsi thesaurum ille, qui in iuventute pulchras scientias congrégavit (adunavit)*. Inpartit'au vestmintele méle lorusi, *diviserunt vestimenta mea sibi*. Id est: *Qui scientias congregavit propter se ipsum, thesaurum acquisivit. Qui diviserunt vestimenta propter se, pro se, et inter se ipsos ea diviserunt.* Si vero dixero: inpartit'au vestmintele méle loru, *diviserunt vestimenta mea illis*; hic iam intelligitur, dividentes pro aliis vestimenta divisisse, non pro se.

Exempla: Fiiu'l vecinului meu si fiiu'l Unchiu meu se certau între sêne, si superveniêndu intraquea vecinu meu, bătû pre fiiu'l lui, *Filius vicini mei, et filius Avunculi mei certabant inter se, et superveniens vel superveniendo interea vicinus, percussit filium illius, (Avunculi)*. Hoc modo filius percus-

sus est mei Avunculi; itaque ut intelligatur filium percussum esse illius qui ipsum percussit: debet dici: Vecinu'l meu au batutu pre fiul sŭu, *vicinus meus suum filium verberavit*. Non vero: pre fiiul lui.

Domnu meu au intrebatu pre sora sŭa mergeva la Viena, *Dominus meus interrogavit suam sororem ibitne Viennam*. Hic intelligitur sororem esse mei Domini. Si autem dixero: Domnu meu au intrebatu pre sora lui; hic iam intelligitur soror alterius tertii non vero mei Domini.

§. 14.

De Usu Pronominum Conjunctivorum.

Pronomina Conjunctiva, quaedam sunt, quae formam Dativi, alia vero, quae formam Accusativi induunt.

I. De Pronominibus conjunctivis Dativi casus, *mi, ti, i, si; ni, vi, li*.

Haec Pronomina fere cum Ominibus Orationis partibus conjunguntur, maxime autem cum Verbis, quae eis quibuscum conjunguntur modo prae, modo postponuntur. Itaque:

1. Conjunctio seu associatio eorum cum Nomine substantivo. e. g. Fiiuti este aquestu au serbu? *Filius est iste tibi (tuus) aut servus?* Ba, fiiu, *omnino filius*. Mumă vi aquestă bĕtrână? Mumă, *Materne est vobis haec senex? Mater*. Quă alba ti facia, quam *alba est tibi (tua) facies*. Bene ti négra pilĕriea, *bene niger est tibi (tuus) pileus*.

2. Cum Pronomine: e. g. Aquestuĭ va fire Invĕtiătoriu, *iste erit tibi (tuus) Praeceptor*.

5. Cum Verbis, quibus prae, aut postponitur; in primo casu accipit ante se literam *l* seu Pronomen conjunctivum abbreviatum ex *lui* vel *ei*, aequivalens quasi Pronom. latino *illud* vel *hoc*; in secundo vero casu au-

jungitur vocabulo ubi convenit, e. g. Jo i ti credu, vel creduti, *ego (illud, hoc,) tibi credo.* Jo i ti credui, *vel* credui-ti, *ego tibi credidi.* Jo ti amu credutu, vel credututi amu, *ego tibi credidi.* Jo i ti voiu crede, *vel* credeti voiu, *ego tibi credam (hoc v. illud).*

Observatio. Haec Pronomina in Modo Conjunctivo et Optativo adhaerent Conjunctionibus si, de, asi; vel ab iis separantur. e. g. Siti, *vel* si ti faci datorintia, *ut facias tuam obligationem.* Jo atunce mi asi vedè fericirea quând' ar veni Patronul meu, *ego tunc meam viderem felicitatem quando v. si veniret meus Patronus.* Unde mi bene a colo mi è Patria, *ubi bene ibi mihi est Patria.*

Frequenter Pronomen Dativi in quibusdam connexionibus duplicate ponitur. e. g. Audórê ţie nuti pare rèu chê ai certatu pre Frate tìu; *aut fors tibi non (apparet malum) dolet quod corripueris fratrem tuum.*

II. De Pronominibus conjunctivis Accusativi casus: *me, te, se; ne, ve, se.*

Haec Pronomina adhibentur cum verbis Passivis, Deponentibus, et Reciprocis, queis modo ante, modo postponuntur. e. g. Frate meu se laudà de toti che s'aù facutu cu moralitate, *Frater meus laudatur ab omnibus, quod factus sit moralis.* Bucurà te chê ai ajuns' in starea què poftità, *laetare, quod attigeris stationem vel statum optatum.* Mâne me voiu duce la Patronul' meu si i multiamescu, *mane v. cras ibo ad meum Patronum ut ei gratias agam.*

Quando haec Pronomina ponuntur post verbum quod in consonantem aut *u* medii soni sive semi-vocalis desinit (alioquin Verba in Lingva Daco-Romana omnia in Praes. Ind. Praeteritis, Particip. Gerund. et Supinis, exeunt in vocalem *u* medii soni), tunc in priori casu verbum recipit unum *u*; in altero autem *u* medii soni integrum sonum recuperat. e. g. Spaimèntatu s'au si s'au cutremuratu ostile Angeresci vedendute pre lem-

nu spânduratu Dómne, *perterriti sunt, et contremuerunt exercitus Angelorum videntes te in ligno suspensum Domine.* Similiter dicitur: Jo te batu, *vel* batute io, *ego te batuo*; io ve batu, *vel* batuve-io; io v' amu fostu bâtutu; *vel* fostu v' am batutu io. Hic in primo casu *u* non sonat in secundo autem integrum habet sonum.

Pronomina Conjunctiva Accusativi casus propter magis penetrantem sensum frequenter duplicate ponuntur. e. g. 'Angerule bune apârâne pre noi de totu cugetul' rèu, *Angele bone custodi nos ab omni cogitatione mala.* Omule, pentru fâcernicia tùa nu te voiu leua pre tène si fii pârtaş desfâtârilor mèle, *homo, propter simulationem sive hypocrysim non te suscipiam, ut sis particeps gaudiorum meorum.*

§. 15.

De usu Pronominum Possessivorum.

Pronomina Possessiva in Numero Singulari quando post Substantantiva ponuntur quae res animatas significant nullum recipiunt Articulum. e. g. Unchiu meu au dus'eri pe fiiul Vecinu lui sùu la scólâ, *meus Patricus heri filium vicini sui duxit ad scholam.* Sora mea mi au inpletit una pareche de calçiuni (Ital. colza) *Mea soror mihi unum par calceorum plexit.*

Si vero haec ponantur post Nomina Propria, sive in Singulari sive in Plur. tunc Nomen retinet suum Articulum. e. g. Petrul' meu au fostu ieri la tène, *Petrus meus fuit heri apud te.* Fratii nostri multu s'au bucuratu de fericirea tùa, *Fratres nostri multum gavisi sunt de felicitate tua.*

§. 16.

De Pronomine Demonstrativo.

Pronomen Demonstrativum duplici modo sive forma accipitur; prout:

Mascul.	*Foem.*
Aquest *vel* aquestu.	Aquestă *vel* aquesta.
aquel — aquelu.	aquè — aquea.

In prima forma accipitur quando ponitur cum Nomine Substantivo; in secunda quando per se sine Nomine subsistit. e. g. Aquest omu ti au adusu calul? Aquestu, *iste homo tibi attulit equum? Iste.* Aquestă muliere au cules la vineă (vie)? Aquesta, *ista mulier collegit in vinea? ista.* Aquel bărbatu ti au adusu novéla (veste) de veniré Frate tău? Aquelu, *Ille vir tibi attulit nuntium de advèntu Fratris tui? Ille.* Intru aquè casa fusesi ieri? Intru aquea, *Intra illam domum fuisti heri? Intra illam.*

Stat Pronomen *aquestu, aquelu; aquésta, aquea;* etiam cum Nomine, ast tunè Nomini debet postponi. e. g. Omul' aquestu multu bène mi au facutu, *homo iste multum boni mihi fecit.* Fecióra aquésta adese lucră la grădină, *ista Virgo frequenter laborat in horto.*

Distinctio inter Pronomen Demonstrativum: *aquestu,* et *aquelu* haec est, quod: Pronomen, *aquestu* semper indicet actionem quamdam propiorem, *aquelu* autem magis distantem. e. g. Georgie si Demetrie au purcesu la vie; aquestu pe calu, éró aquelu pedestru, *Georgius et Demetrius processerunt sive iverunt ad vineam; iste in equo, ille vero pedestris.* Martha si Maria făcèndu serbire lui Cristos; aquésta cu ascultaré invĕţiăturei, parte què mai bună si au alesu, éró aquea cu gătiré bucatelor de quele trecĕtóre cugetaa *Martha et Maria facientes sive praestantes obsequium Christo; ista auditione doctrinae partem optimam sibi elegit; illa vero praeparatione ciborum de transitoriis cogitabat.*

Pronomen *aquelu* frequenter venit in responsum Pronomis relativi *quarele.* e. g. Quarele nu ascultă pre Părèntii săi dupó cuviéntiă; aquelu odinióră intr'aseminé tipu dela fiii săi va leua respletire, *qui non aus-*

cultat (obtemperat) suos Parentes secundum convenientiam; ille aliquando simili modo a suis filiis remunerationem accipiet. Quel, què; adhibetur, quando personam aliquam, aut rem ab aliis bonitate, vel vilitate discrepantem indicamus. e. g. Vedut' amu nuorul' quel portătoriu de lumină, *vidi nubem illam luciferam*. Jungiéti viţelul quel grasu, *occidite vitulum illum pingvem*. Stéoa què mai luminósă se chiamă lucéfér, *luminosissima stella vocatur lucifer*.

Ponitur *quel*, etiam post Pronomen *aquestu*. e. g. Aquestu este fiiu'l meu quel iubitu, *iste est filius meus dilectus*. Pronomen demonstrativum io ènsumi, *ego ipse*; tu ènsuţi, *tu ipse*; el ènsusi, *ille ipse*; et ea ènsasi, *illa ipsa* indicans ipsam personam agentem, cavendum ne loco Adjectivi singur, *singulus* sive *solus* ponatur; aliud enim est dicere: El ènsus' au fost' aice, *ille ipse fuit hicce*: et aliud: el singur' au fost' aice, *ille solus fuit hicce*. Nam dum dico: el ènsusi, intelligitur ille persona sua, ubi etiam alii potuerunt esse cum illo; sivero dico: el singur, intelligitur, alios cum illo non fuisse.

Exemp. plura. Vindecăte pre tène ènsuţi de esci Doctor, *sana te ipsum si es Doctor*. Ea ènsas' au ţesut' aquéstă pènsă, *illa ipsa texuit istam telam (pensum)*. Ensivè prin necumpètata vóstra vietuire vaţi căusatu voui aquéstă neputintiă, *vos ipsi per incompetentem vestram vitam vobis hanc impossibilitatem causastis*.

§. 17.

De Usu Pronominum Interrogativorum: quare? quine? que?

Pronomen, *quine?* est commune utrique generi, et adhibetur quando interrogamus de personis sive masculinis sive foemininis, et semper stat sine Nomine. e. g. Quine au fost' aqui? *Quis fuit hic?* non vero dicimus: quine om' au fost' aqui? *aut*: quine muiiere au fost' aqui.

Ast Pronomen *quare?* ponitur cum, et absque Nomine respiciens Genus Nominis. e. g. Quare om' au adu-

su cartea? *Quis homo attulit epistolam?* Quare muiiere au aprinsu lumină? *Quae mulier accendit candelam?*

Pronomen *que?* hoc ad interrogationem ponitur cum et sine Nomine; quando autem conjungitur cum *quine?* non suffert penes se Nomen. e. g. Que Domnu? que Princésă au sosit' ieri a icé? *Qualis Dominus? Qualis Princessa pervenit heri huac?* Quine que invătiă, aquea sci, *quis quid discit, hoc scit.* Hoc Pronomen *que?* praecipue adhibetur in interrogationibus de rebus inanimatis. e. g. Que se vede acolo? *quid ibi videtur?* Que lemnu stă aqui? *quale lignum stat hic?* Que cal' ai adusu? *qualem equum adduxisti?*

§. 18.

De usu Pronominum Relativorum: Quarele, quarea; quel qui, qûea que.

1. Pronomen *quarele, quarea,* ponitur loco Nominis substantivi alicuius personae aut rei, in eadem orationis serie prius recurrentis, ac eiusdem sensum in se reducit. e. g. Fugi de súfletul' ne satiósu, quarele caută tóte la sène si le apuce, *fuge animam insatiabilem, quae quaerit omnia ad se rapere.* Sănitaté si invătiătura in socite cu intelepciuné sûnt visterii, quare nu le póte răpi furul', nequi focul' póte si le ardă, nequi apă si le innece, *sanitas et scientia (doctrina) consociatae cum sapientia sunt thesauri, quos non potest fur rapere, neque ignis consumere, neque aqua suffocare.*

2. Pronomina *quel qui, quea que,* ponuntur loco Pronominum, *aquelu quarele; aquea quarea.* e. g. Davor' odinioră respunsu Parentii quei qui pentru lăcomie inpedecă pre fii sûi dela scóla, *dabunt aliquando responsum illi Parentes, qui propter avaritiam impediunt filios suos a scola* Id est: *illi Parentes rationem reddent, qui filiis media procurandarum scientiarum subtrahunt.*

3. Pronomen *qui*, brevitatis caussa saepe ponitur loco Pronominum Relativorum *quarele*, *quarea*; *quel qui*, *quea que* ut: Ostasi pădindu mormentu'l lui Cristos'i au amorțitu de străluciré Angeru 'lui, qui s'au arătatu, *vel* quarele s'au arătatu, *Milites custodientes sepulchrum Christi torpuerunt, sive torpescentes facti sunt prae splendore Angeli, qui apparuit.*

§. 19.

De Usu Pronominum Indefinitorum.

Pronomina Indefinita adhibentur quando loquimur de rebus incognitis, ubi tantum speciem nominamus, personam vero vel rem non determinamus. e. g. Ore quarele pruncu n'au venitu la scolă, *quidam puer non venit ad scholam.* Nesquine dintre vecini au intrat' asta nópte in grădina nostră, *quispiam ex vicinis intravit hac nocte in nostrum hortum.* Fóră invăţiătură si purtare bună nimene nu se póte face fericitu, *absque scientia et proba comportatione nemo potest se feliciem reddere.*

Pronomen indefinitum *unu*, *una*, in pluribus casibus adhibetur; prout:

1. Quando indicamus aliquid indeterminatum. e. g. Spunu a fire intrat eri un taur' în ţerină, *narrant intrasse heri unum taurum in terrenum*; *vel* spunu afire intrat eri óreqni tauru, *vel* óre quare taur' in ţerină, *dicunt intrasse heri aliquem taurum v. quemdam taurum in terrenum.*

2. Quando aliquem valde extollimus, aut valde deprimimus, e. g. Un supusu, si dică aquésta unui Domnitoriu, *subditus, ut dicat hoc Dominatori!* La o intêmplare primeşdiósă qua aquesta, au cadut' alti ómeni mari, dară unul' qua el si remăne nevătêmatu, *in talem periculosum casum inciderunt alii magni homines, et ut unus qualis ille est maneat illaesus?* Au murit' un Chesar, si tu nu vei muri? *Mortuus est unus Caesar, et tu non morieris?*

3. Ponitur quoque ante Nomina propria, quando haec adhibentur tanquam Nomina communia. e. g. Antonie este un Plato a vechiu 'lui nostru, *Antonius est unus Plato aevi nostri.* Id est: Antonie este in têmpul de aquum, qûasi ore quarele Filosofu mare a têmpu lui vechiu, a nome Plato, *Antonius est tempore moderno (quasi) sicut quidam Philosophus magnus temporis antiqui, nomine Plato.* Sensus est: Antonie este mare Filosofu, *Antonie est magnus Philosophus.* Martin' este un Cicero, *Martinus est unus (quidam) Cicero*; i. e. mare Orator, *magnus Orator.*

CAPUT IV.

De Syntaxi Verborum.

§. 20.

De Constructione Verbi cum Nomine.

I. Omne Verbum Personale modi finiti vult habere Nominativum expressum, aut tacitum, qui cum eo in Numero et persona concordat. e. g. Jo amu cântatu laudâ lui Dumne Deu, *ego cantavi laudem Domino Deo.* Dumne Deu tóte fapturile pentru intrebuintiarea Ominilor le au facutu, *Dominus Deus omnes res creatas propter usum hominum fecit sive creavit.* Departâ te dela faptele quêle de rusine, *recede ab actionibus impudicis.*

II. Verbum Personale plures Nominativos recipit si ad eandem rem pertinent. Eiusmodi sunt: io sûm *vel* sûnt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; remâne, *remanet*; ése, *exit*; se chiamâ, *vocatur*; se numesce, *nominatur*; se dice, *dicitur*; e. g. Christos cu cerésca sûa invêtiâturâ luminatoriu noui s'au facutu, *Christus celesti sua doctrina illuminator nobis est factus (v. noster).* Nimene nu s'au nascutu invêtiatu, *nemo natus est doctus.* Stêlele quele mari noui se in paru a fire mici, *magnae stellae nobis apparent esse parvae.* Quel qui folositóre lucruri invêtiâ, va eşi omu

procopsitu, *ille qui necessarias res percipit evadet homo peritus.* Stéoa qué mai luminósa sé numesce Venus, *stella illa lucidissima nominatur Venus.*

III. Ad interrogationem vehementiorem verbum Nominativo praeponitur. e. g. Unde este Frate le tûu Avel? *Ubi est Frater tuus Abel?*

IV. Verba, quae apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Praepositione *de.* e. g. Adúti aménte de méne, *memineris mei.* Nute uita de méne, *non obliviscàris mei.*

V. Omnia Verba, quae significant: *timorem, gaudium, admirationem, aut aliquam actionem mentis,* postulant post se Nominativum cum Praepositione *de,* e. g. S'au infioratu si au amortitu de fricà, vedendu valurile si undele màrii, *perhorruit et torpuit pre timore videns undas et procellas maris.* Parénti se bucurà de fiii sûi quei buni, *Parentes gaudent de bonis suis filiis.* Cugetat'amu de frate meu si l'amu doritu, *cogitavi de fratre meo et desideravi illum.*

VI. Verba *dandi* et *adferendi;* praeter Accusativum volunt penes se habere Dativum personae. e. g. Dàmi apa si béuu, *da mihi aquam ut bibam.* Adumi cartea si legu, *adfer librum ut legam.* Dàmi pace si dormu, *permitte me dormire.*

Eiusmodi sunt quoque verba sequentia:

Ajutu, *adjuvo.*	Cuccrescu, *humilio.*
Aratu, *indico.*	Credu, *credo.*
Ducu, *duco.*	Lingusescu, *adulor.*
Voiescu, *volo.*	Inchinu, *inclino.*
Dàruescu, *dono.*	Multiàmescu, *gratias ago.*
Demàndu: *praecipio.*	Oprescu, *arceo, retineo.*
Dicu, *dico.*	Poftescu, *opto.*
Értu, *parco.*	Pàrtinescu, *parco.*
Invedu, Pismuescu, } *invideo.*	Ràpescu, *rapio.*
	Spunu, *expono, narro.*
Coméndu, Recoméndu, } *commendo*	Supunu, *subjicio.*
	Tragu, *traho.*

Trămitu, *transmitto.*
Inbunu, *emendo.*
Inpărteşcscu, *participo, divido.*
Inpartu, *impertio, divido.*
'nprumutu, *mutuo.*
Inputu, *imputo.*

E. G. Inpărteşesce si mie que ai invĕtiatu, *participa etiam mecum* (*mihi*) *quod percepisti.* Si nu credi mĕncinosului, *ut non credas mendaci.* Supuneţte legilor, si vei petrece viatia ţua in pace, *subjice te legibus, et transiges vitam tuam in pace.*

VII. Omnia Verba Activa regunt Accusativum, qui quaestioni pe quine? vel que? *quem? vel quid?* respondet. e. g. Cunósce te pe tĕne ĕnsu, *nosce te ipsum.* Tĕnerule! inplinesce demandăciunile mai marilor tăi, *Juvenis! adimple mandata superiorum tuorum.* Caută dreptatea si graesce adeverul', *quere iustitiam et loquere veritatem.* Onoră (cinstesće) pre Părĕntii tăi, qua sĭ ai dile lungi, *honora Parentes tuos, ut longos habeas dies.*

Observatio. Multa verba Activa Accusativum duplicate recipiunt. e. g. Ajutăne pre noi Dómne! *Adjuva nos Domine!*

VIII. Quando verbum est in Modo Imperativo, tunc semper Vocativus, ei prae- aut postponitur. e. g. Fiiule! infrĕnăti poftele tale, *Fili! infrena cupiditates tuas.*

IX. Quando loquimur cum aliquo, aut interrogamus de aliqua re post eiusmodi verba pariter Vocativus sequitur. e. g. Invĕtiătoriulĕ! que voiu face qua si me mĕntuescu? *Magister! quid faciam ut salvus fiam?* Petre! quand' erai mai tĕner singuru te incingeai, *Petre! quando eras junior solus te cingebas.*

X. Verba Passiva regunt Ablativum cum Praepositione *dela*, ad quaestionem dela quine? *vel* de quine? *aquo?* e. g. Frate meu pentru purtarea sŭa què bună dela toti Ómeni este lăudatu, *Frater meus propter probam suam vitam ab omnibus hominibus est laudatus.* Jo néqui un cuvĕntu rĕu dĕ dĕnsul' pónĕ aquum

n'am auditu, *ego neque unum malum verbum hucusque de illo audivi.*

XI. Verba *petendi, abstinendi, removendi, arcendi* praeter Accusativum regunt Ablativum cum praepositione *dela.* e. g. Infrénă te dela poftele réle, *coerce te a malis cupiditatibus.* Departă dela mène lumina, *remove a me lumen.* Taiete dela societáté quelor inderepnici, *separa te (abscinde te) a societate contumacium.* Jéa invètiătură dela quei învètiati, *accipe doctrinam a doctis.* Trageti limba dela vorbe necuviose, *abstine (lingvam tuam) a verbis inhonestis, inconvenientibus.* Trage te dela pècoate, *abstrahe te a peccatis.*

XIII. Verba, quae *internam ablationem*, aut *evacuationem* significant regunt Ablativum cum Praepositione *din.* e. g. Varsă apa din vasul' aquestu *effunde aquam ex hoc vase.* Scótelu din casă, *excute illum e domo.* Mătură pre aducătoriul' de mènciuni din casa tŭa; *everre, sive ejice adlatorem mendatiorum ex domo tua.* Adă caii din stală, *adfer equos ex stabulo.*

§. 21.

Syntaxis Verborum cum Nominibus Temporum et Locorum.

De Interrogationibus et Responsionibus.

I. Intuitu Nominum Propriorum Pagorum, Castellorum, Urbium. Quae

1.) Ad interrogationem: unde? *quo?* ponuntur in Genitivo cum Praepositione la *ad;* e. g. S'au dusu la Roma, *ivit Romam.* Purcede la Italia, *procedit* vel *proficiscitur in Italiam.* Antonie au plecatu la Viena, *Antonius Viennam movit.*

2.) Ad interrogationem unde? *ubi? in loco:* sequitur Accusativus cum Praeposione in, *in;* e. g. Petru este aquum in Bucuresti, *Petrus est nunc Bucurestini.* Amu fost in Roma, *fui Romae.*

3. Ad interrogationem de unde? *unde?* ponitur Ablativus cum Praepositione din, *ex*, si internum quid seu unde ex loco, volueris exprimere, secus cum Praepositione dela, *a* vel *ab*; e. g. Amu venit din Jasi, *veni Jasio*. Astà nópte amu plecatu din Temisóra, *hac nocte movi Temesvarino*. Au fugit dela Roma, *fugit Roma*. Martinu s'au intorsu dela Sibiu, *Martinus reversus est Cibinio*. Pavel vine dela Pesta, *Paulus venit Pestino*.

II. Nomina Provinciarum et Regnorum.

1. Ad Interrogationem unde? *quo*? ponuntur in Ablativo cum Praepositione in, *in*, e. g. Joan au tràcut' in Térá Romanésca, si aquum se aflà in Moldavia. *Joannes transivit in Valachiam, et nunc est in Moldavia.*

2. Ast ad interrogationem, de unde? *unde*? ponuntur in Accusat: cum Praepositione din; e. g. Doi Boeri au venitu din Basaravia, *duo Nobiles Valachi venerunt ex Bassarabia*. Un Sol' au sositu din Russia, *unus Legatus pervenit ex Russia*.

III. De Nomine Casa, *domus*.

Hoc Nomen Casa, significat aut internum habitationis, aut ipsam habitationem. Itaque: In primo casu quando ipsum internum habitationis volumus exprimere: ad interrogationem, unde? *quo*? vel *ubi*? ponitur in Accusativo cum Praepositione *in*. e. g. Unde ai dusu cartea? In casa. *Quo portasti librum? In domum*.

Ad interrogationem autem de unde? *unde*? ponitur in Ablativo cum Praepositione din, e vel *ex*; e. g. De unde ai scos' urceorul? Din casa. *Unde excepisti Urceolum? E domo*.

In secundo casu quando ipsam habitationem indicamus ad interrogationem unde? *ubi*? ponitur cum Praepositione *a*, e. g. Unde ai fost' eri? *ubi fuisti heri*? A casa, *domi*. Unde te duci? *quo pergis*? A casa, *domum*.

Ad interrogationem vero de unde? *unde? ex quo loco?* ei adhuc Praepositio *de* praeponitur. e. g. De unde veni? De a casa. *Unde venis? Domo.* De unde ai adusu scamnu? De a casa. *Unde attulisti scamnum? Domo.*

IV. Intuitu Temporis Annui.

1. Verba tempus denotantia, id est: tempus quo aliquid fit, ad interrogationem quându? *quando?* si illud tempus est indeterminatum, regunt Accusativum absque ulla Praepositione. e. g. Quându prèviditorii cautà mai virtuos de focu? Nóptè, *quando vigiles magis igni attendunt? Nocte.* Quându vinu vacile din câmpu? séra, *quando veniunt vaccae ex campo? Vespere.* Quând'ai poté venire la noi? Dominecă, *quando posses ad nos venire? Die Dominicó.* Quând'ai trecutu prin Viena? Dioa, nóptè, prmăvéra, véra, Lunia, Martia etc. *Quando transivisti per Viennam? die, nocte, vere, aestate, die Lunae, Martis,* etc.

2. Ad interrogâtionem quâtu de indelungatu? *quamdiu, quantum?* respondendum per Ablativum cum Praepositione *in*, vel sine illa, semper tamen absque ullo Articulo. e. g. Quâti ani ai invĕtiatu la Pest? *Quot annis didicisti Pestini?* Patru ani, *quatuor annis.* Quât'ai şedutu in Roma? *Quamdiu sedisti Romae?* In quinquè ani, *vel* quinquè ani, *quinquè annis.*

3. Quando autem tempus quo aliquid factum est, cognitum est et determinatum, illud ponitur cum Praepositione in, *vel* intra, *in, intra*, sine ullo Articulo. e. g. In que dì ai sositu din călătorie? Intr'o luni, *quali die advenisti ex peregrinatione?* Uno die Lunae. In quâtu tèmpu au facutu casa? Intr' o véra. *Quanto tempore aedificavit domum intra unam aestatem.* In quôte dile ajungi dela Arad pônĕ la Pest? In patru dile, *quot diebus pertingis* sive *pervenis Aradino Pestinum usque? Quatuor diebus.*

4. Nomina dierum quando tempus accurate est determinatum non modo sine Articulo verum etiam absque Praepositione ponuntur. e. g. Quàndu se ajună in Sèptămână? *Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, si Vineri, *die Mercurii, et Veneris.* Quàndu plecati la Sibiu? *Quando proficiscemini Cibinum?* Joui, *die Jovis.* Darè quàndu veti veni? *Ergo quando venietis?* Sâmbătă, *die Sabbathi.*

5. Nomina partium anni assumunt Praepositionem la, *ad*, si tempus sit futurum. e. g. La érnă voiu şedè in Viena, *futura hyeme habitabo Viennae.* La primavéră voiu merge la Băi, *in Vere ibo ad Balnea.*

6. Pronomen demonstrativum *aquestu*, *aquéstă*, quando Nominibus praeponitur abbreviatur, et dicitur: estu astă. e. g. Estu tèmpu, *isto tempore* (hoc anno). Astă tómnă, *hoc autumno.* Astă vèră, *hac aestate.*

Si autem tempus elapsum, est longius quam unus annus, tunc Pronomen hoc abbreviatum permutatur cum Nomine Substantivo anu, *annus*, e. g. Anu érnă, *anno elapso hyeme*; anu çertu, *anno certo*, sive *annis praeteritis.*

V. Intuitu Verborum Auxiliarium.

1. Quando interrogamus aliquid in constructione, tunc Verbum auxiliare postponimus principali, sive Supino e. g. Dusu s'au la scola? *Ivitne ad scholam?* s'au dusu, *ivit.* Venit' au dela Térină? Au venit. *Advenitne ex Terreno?* Advenit. Duce se va? Duce, *ibitne? Ibit.* Făcut'au? Facutu, *fecitne? Fecit.* etc.

2. Si interrogatio fiat cum Pronomine conjunctivo *mi, ti, i, ni, vi, li:* aut, *me, te, se, ne, ve, se,* tunc Nomen substantivum quod in quaestionem venit expresse aut tacite ponitur. Itaque:

In primo casu Pronomen Verbo auxiliari praeponitur et dein sequitur Substantivum. e. g. Datuti au

calul? *Deditne tibi equum?* Datu, *vel* mi l'au datu, *dedit*, vel *mihi dedit illum*. Ducete va si pre tène la càmpu? *Ducetne etiam te ad campum?* Duce, *vel* me va duce, *ducet*, *vel me ducet*.

In altero autem casu, loco substantivi, ponitur tantum Articulus ante verbum auxiliare. e. g. Calul', qui este in stala dati 'l va silu calaresci? *Equum, qui est in stabulo dabitne tibi illum ad equitandum?* Mi 'l va da, *mihi illum dabit*. Duceve va si pre voi la vie? *Ducetne etiam vos ad vineam?* Ne va duce, *nos ducet*.

§. 22.

De Constructione Verborum cum aliis Verbis.

Si in eadem Constructione duo verba occurrant plures casus veniunt observandi: nam verbum secundum quod in constructione occurrit aliquando ponitur ad Infinitivum, aliquando ad Gerundium; pariter interdum accipitur in supino, interdum in Participio activo, aut passivo. Itaque:

I. De Modo Infinitivo.

Quando in una constructione duo verba absque conjunctione junguntur alterum in Infinitivo ponitur. e. g. Incepe a se laudare, *incipit se laudare*. Nimene nu póte la doi Domini a serbire, *nemo potest duobus Dominis servire*. M' am' urit' a scriuere, *nauseavi scribere*. Invatiá 'l a vorbire, *doce eum verba facere sive loqui*.

Nota. Ultima Syllaba Praesentis Infinitivi re in loquendo saepe reticetur, in scribendo autem semper est exponenda.

§. 23.

Omissio Conjunctionis Si, *ut*.

„Quando in constructione duo verba inveniuntur, quorum alterum est in modo finito cum Coniunctione

Si, *ut*; illud ponitur ad infinitivum in eadem voce, et tempore, in quo fuit cum coniunctione Si; conjunctio autem exmittitur. e. g. Corpu'l (trupul) trebue dedatu si sufére frigu'l si càldura, *corpus debet assvefieri ut sufferat frigus et calorem.* Absque coniunctione: Corpul trebue dedat'a suferire frigu'l si caldura, *corpus debet assvefieri, sufferre frigus et calorem.* Cautà tot deauna cu quei mai intelepti de quatu tène si te insociesci, *quaere semper cum sapientioribus te, ut te consocies.* Absque coniunctione. A te insoçire; *te consociare.*

§. 24.

Omissio Conjunctionis Chè, *quod.*

In omittenda coniunctione Chè, Verbum ponitur ad Infinitum in eodem tempore, in quo fuit in Modo finito, subjectum ex Nominativo ponitur ad Ablativum cum Praepositione *de*, coniunctió Chè autem exmittitur. e. g. Jo cugetam, chè el ne va face direptate, *ego cogitabam, quod ille nobis faciet iustiam.* Sine coniunctione: Jo cugetam, de el ane facere direptate, *ego cogitabam ab illo nobis iustitiam factum iri.* Se vorbesce, chè Fratele vecinu 'luí meu ar fi càpitatu mare diregótorie, *dicitur, quod Frater mei vicini magnum munus acceperit.* Vel, se vorbesce de Fratele vecinu lui mieu afire capitatu mare diregótorie, *dicitur, fratrem vicini mei magnum munus accepisse.*

Eiusmodi verba post quae Conjunctio Chè exmittitur sunt etiam sequentia:

Audu, *audio.*	Me miru, *miror.*
Vedu, *video.*	Me bucuru, *gaudeo.*
Judecu, *iudico.*	Me turburu, *turbor.*
Credu, *credo.*	Se vede, *videtur.*
Pricepu, *percipio, intelligo.*	Se aude, *auditur.*
Spunu, *narro.*	Se inpare, *apparet.*
Sciu, *scio.*	Se vorbesce, *fertur.*
	Se quaesce, *queritur.*

Observatio. Si verbum Activum suum habuerit Accusativum personae, tunc Accusativus nullam patitur mutationem. e. g. Jo m' amu vedutu, chê sûm nepotinciosu, *ego vidi, quod sim impotens.* Vel, Jo m' amu vedut'; asire nepotinciosu, *vidi, me esse impotentem.* Jo amu vedutu pre frate tûu chê au scrisu carte, *vidi fratrem tuum, quod epistolam scripserit.* Vel, Jo amu vedutu pre frate tûu a fire scrisu carte, *vidi fratrem tuum epistolam scripsisse.*

§. 25.

De usu Gerundiorum.

I. De Gerundio in ându, êndu, *do.*

Ad hoc Gerundium ponuntur verba quando modum significant et quaestio fit per quomodo. e. g. Tacêndu au respunsu, *tacendo respondit.* Legêndu (citându) cârti multe, ne facem' invaĉtiati, *legendo multos libros fimus docti.* Ursi din Polônia sâltându iși cérca pâné sûa, *ursi ex Polonia saltando quaerunt panem suum.*

II. De Genitivo Gerundii cum Praepositione de, seu Gerundio in *di.*

Gerundium in di in Lingva Daco-Romana formatur ex Infinitivo vel supino cum Praepositione *de*; poniturque post quaedam substantiva, quibus quaeri potest: que plésâ? *qualis?* vel la que? *adquid?* Dintre tóte maestriile, maestria de a scriuere este què mai pretiuitâ, *ex omnibus artibus ars scribendi est pretiosissima.* Dumnedeu ne au datu noui potere de a domnire, si a intrebuintiare animalele (dobitócele), *Deus nobis dedit potestatem dominandi et fruendi animalibus.* N' am voie de invêtiatu, *non habeo voluntatem studendi.*

III. De Accusativo Gerundii cum Praepositione, pentru que? *ad,* vel *propter quid?*

Ad Accusativum Gerundii ponuntur illa verba, quae sequuntur post interrogationem *pentru que?* e. g.

Ne compărândŭ cărti pentru a ne învêtiare din dênsele, *comparamus nobis libros ad nos ex eis instruendos.* Pentru a pădire sânitaté multu aduce curâtiré, *ad conservandam sanitatem multum confert munditiies.*

Observatio. Praepositio, pentru: interdum potest permutari cum Praepos. de, quin sensus defectum patiatur: e. g. Apa si vêntul intorců morile pentru a mâcinaré grânu'l, *vel:* de a mâcinare grânu'l, *aqua et ventus invertunt molas ad molendum triticum.*

§. 26.

De Usu Supini.

Supinum maxime ponitur post Adjectiva *facultatem* aut *modum rei* significantia assumta cum Praepositione *de*; talia sunt: uşoru, *facilis*; lesne, *levis*; bunu, *bonus*; rêu, *malus;* quevă, *aliquid;* multu, *multum;* piçinu, *parvum*; greu, *gravis;* formosu, *formosus vel pulcher*; hêdu, *foedus*; dulce, *dulcis.* etc. e. g. Sarcina aquésta este uşôră de purtatu, *haec sarcina est portatu facilis.* Muntele aquestu este greu de suitu, *iste mons est ascensu difficilis.* — Sciêntiile aquestae sûnt lesne de inţelesu, *istae scientiae sunt intellectu faciles.* Câmpul' aquesta é formosu de vedutu, *iste campus est visu pulcher.*

Quando Supinum postponitur Verbo auxiliari io sûnt: tunc Supino praeponitur Praepositio *de.* e. g. Casa aquéstą esté de vêndutu, *ista domus est ad vendendum.* Boul' aquestu este de jungiatu, *iste bos est ad occidendum.* Aquestu vinu é de beuutu, *hoc vinum est ad bibendum.*

§. 27.

De vertenda Constructione activa in passivam.

Hoc fit secundum has regulas.

1. Accusativus ponitur in Nominativum.

2. Nominativus in Ablativum cum Praepositione de, *vel* dela, *a* vel *ab*.

3. Verbum ex Activo in Passivum eiusdem temporis, et modi concordando cum novo nominativo: e. g. Dumnedeu au facutu pre Adam din pàment. *Deus fecit Adamum ex terra. Passive:* Adam dela Dumnedeu din pament s'au facut, *Adamus a Deo ex terra factus est.* Sórele luminà pàméntul', *Sol illuminat terram.* Pàmentul' se luminà dela Sóre, *terra illuminatur a Sole.*

Observatio. Forma passiva ex activà non formatur semper ope Pronominis *me, te, se*: sed interdum etiam Verbo auxiliari io sunt, praecipue vero in temporibus praeteritis et futuris. e. g. Tatà mêu au aratu térina; *Pater meus aravit terrenum.* Vel: Térina de Tatà meu este aratà. Invètiàtoriul' au làudatu pre Invètiàcelu, *Praeceptor laudavit discipulum.* Vel, Invètiàcelul' este laudatu de Invètiàtoriu.

§. 28.

De usu Participiorum.

I. In Forma activa.

Quando in Constructione occurrit Pronomen Relativum *quarele, quared, quel, qui, quea, que,* tunc illud verbum ad quod Pronomen aliquod refertur ponitur ad Participium; Has observando regulas:

1. Verbum ex modo finito venit in Participium Praesentis, Praeteri, vel Futuri, pro ratione temporum in quibus fuit in modo finito.

2. Pronomen Relativum omittitur.

3. Accusativus venit in Ablativum cum Praepositione *de*, vel in Genitivum.

4. Participium cum Substantivo, quod per relativum in memoriam revocatur, in genere, numero et casu concordat.

Exempla Temporis Praesentis.

Cautà la ànima quelui, qui dà darul', érò nu la pretiu'l darului. *Respice animum illius, qui dat donum, non vero pretium doni.*

Cautà la ànima datatoriului de daru, érò nu la pretiu'l darului. *Respice animum dantis donum non vero pretium doni.*

Tènerul', quarele nusi infrèna poftele sale, aquelù cu intristare isi và ciunta viatia. *Juvenis, qui non refrenat suas cupiditates, cum contristatione finiet suam vitam.*

Tènerul' ne infrènatoriu poftelor sale cu intristare isi va ciunta viatia. *Juvenis non refranans suas cupiditates cum tristitia finiet suam vitam.*

Exempla Temporis Praeteriti.

Imperatu'l Ciru au prinsu pre Cresu Craiul' Lidiei, quarele multe Cètéti invinsese. *Imperator Cyrus intercepit Cresum Regem Lydiae, qui multas civitates vicit.*

Imperatu'l Ciru au prinsu pre Cresu Craiul' Lidiei, fostul' invinsitoriu a multor Cèteti. *Imperator Cyrus intercepit Cresum Regem Lydiae, qui fuit multarum civitatum victor.*

Pre Traian' Imperàtu'l, quarele d'in Italia au adusu pre Români in pàrtile aqueste, Istoria mult' il laudà. *Trajanum Imperatorem, qui Romanos (Valachos) in has partes adduxit ex Italia, Historia multum (illum) laudat.*

Pre Trajan' Impèratu'l aducatoriu'l Romànilor din Italia in pàrtile aqueste, Istoria mult' il laudà. *Trajanum adlatorem vel Ducem Romanorum ex Italia in has partes Historia multum laudat.*

Exempla Temporis Futuri.

Tata au datu fiiului viatià, quarea va perì. *Pater didit filio vitam, quae peribit.*

Tata au datu fiiului viatia peritore. *Pater dedit filio vitam perituram.*

Jo amu vedutu astădi pre Petru, quarele va fi la noi Invètiătoriu, *ego vidi hodie Petrum, qui erit apud nos Magister.*	Jo amu vedutu astădi pre Petru fiitoriu'l nostru Invètiătoriu, *ego vidi hodie Petrum futurum nostrum Magistrum.*

Observatio. Si Verbum ponendum sit ad Participium post has conjunctiones: quăndu, *quando*; dupŏque, *postquam*; pentru chè, *quoniam*; de óreque, *quum*; tunc adhibetur Participium Praesens in ăndu èndu. e. g.

Eri amu vedutu pre fratele tău, quăndu trecea pe ice, *heri vidi fratrem tuum, quando hac transibat.*	Eri amu vedutu pre fratele tău trecèndu pe ice, *heri vidi fratrem tuum hac transeuntem.*
Noe, dopŏ-que au intratu cu familia sua in barcă au scăpatu de mórte, *Noe postquam intravit in barcam cum sua familia effugit mortem.*	Noe, intrănd' in barcă cu familia sua au scăpatu de mórte. *Noe intrans in barcam* etc.
Serse, pentruchè au vrutu si sfărame Téra Grecésca, mare numeru de ostasi au redicatu. *Serxes, quoniam voluit Graeciam confringere magnum militum numerum erexit.*	Serse vrèndu si sfărame Téra Grecéscă mare numeru de ostasi au redicatu, *Serxes volens Graeciam confringere*, etc.

Porro observandum, Participium hoc in ăndu, èndu posse permutari cum Nominibus a Verbis derivatis. e. g.

Noe, intrăndu cu familia sua in barcă, de vărsaré apelor scăpă, *Noe intrans cum familia sua in barcam effugit diluvium.*	Noe dupŏ intraré cu familia sua in barcă, de vărsaré apelor scăpă, *Noe post introitum suum in barcam* etc.

II. Participium in Forma passiva.

Verbum ad Participium passivum eodem fere modo ponitur, quo ad Participium activum, id est: Verbum ex modo finito venit ad idem tempus Participii; Pronomen relativum omittitur; reliqua autem manent immuta. e. g.

Cu greu este a stare in ante tiranului, quarele s'au infocatu de mânie, *difficile est stare ante tyrannum qui est ira accensus.*	Cu greu este a stare in ante tiranului infocatu de mânie, *difficile est stare ante tyrannum ira accensum.*
Câmpul', quarele s'au aratu si s'au sêminatu cautâ umedialâ, *campus, qui aratus est et inseminatus quaerit humorem.*	Câmpul', aratu si seminatu cautâ ûmedialâ, *campus aratus et inseminatus quaerit humorem.*

1. *Observatio.* Hoc Participium passivum, si Nomini postponatur, recipit ante se Pronomen demonstrativum *quel, que,* ut:

Nu asteptà intelepciune dela omul', quarele è ne strecuratu la mêntè, *noli exspectare sapientiam ab homine, qui non est percolatae sive maturae mentis.*	Nu asteptà intelepciune dela omul' quel ne strecuratu la mênte, *noli exspectare sapientiam ab homine immaturae mentis.*
Lucrul' ascunsu, quarele este mie inpârtâsitu, *vel* incredintiatu nimenui nulu voiu spune, *rem absconditam, (sacramentum) quae mihi concredita est nemini exponam.*	Lucrul' ascunsu, mie inpartasitu, *vel* incredintiatu nimenui nulu voiu spune, *rem absconditam mihi concreditam nemini exponam.*

Ast si Participium suo Substantivo praeponatur, recipit Articulum definitum, et Pronomen relativum exmittitur. e. g. Infocatul' de mânie tiranu, *ira accen-*

sus tyrannus. Sèminata ţèrina, *seminatum terrenum.*

2. *Observatio.* Participium passivum saepissime sequitur exmissis his Particulis: quàndu; pentru chè; dupò que; dachè; in quo casu Participio praeponitùr vocabulum fièndu. e. g.

Leu'l dupò que s'au sàturatu, si au rèpàusatu, nimenuï nu face rèu, *Leo postquam se saturavit, et quievit nemini nocet.*	Leu'l fièndu sàturatu, si rèpàusatu nimenui nu face rèu, *Leo (essendo quasi) saturatus, et quietus nemini nocet.*
Cristos, dachè s'au fàcutu séra, intr' una de Sàmbàtei au inviatu, *Christus, postquam vespera (sera) facta est, in una Sabbathi resurexit.*	Cristos fièndu séra intr' una de Sàmbàtei au inviatu. *Christus, vespera facta in una Sabbathi resurexit.*
Irod, pentruchè s'au màniatu pe Joan, pentru Irodiada, i au tàiatu capul', *Herodes, quoniam iratus est Joanni, propter Herodiadem, ei caput abscidit.*	Irod, fièndu màniatu pe Joan. etc. *Herodes cum esset iratus Joanni.* etc.
Quand' au venitu Tàtarii in parţile aqueste, pe unde ajungea tóte cu focu si cu arme le predaa, *quando venerunt Tartari in has partes; ubi perveniebant omnia igne et armis praedabantur.*	Venièndu tàr Tàtarii in parţile aqueste, pe unde ajungea, tóte cu focu si cu armele predaa, *Venientes Tartari in has partes.* etc.

CAPUT V.

De Syntaxi Adverbiorum.

§. 29.

Adverbia semper adjunguntur verbis, et indicant locum quando, ubi, et quomodo aliquid factum sit. e. g. Unde è? *ubi est?* Petru prandend' eri aice despre multe lucruri înțelepțesce au vorbitu, *Petrus prandens heri hicce de multis rebus sapienter est locutus.*

Nota. Omnia Nomina Adjectiva possunt adhiberi tanquam Adverbia, immo Adjectiva perse sunt Adverbia, et tunc tantum evadunt Adjectiva, quando cum Nomine Substantivo conjunguntur; et alicuius personae aut rei proprietatem indicant. e. g. Dirept' au judicatu, *recte iudicavit*; formos' au scrisu, *pulchre scripsit*; țare au legatu, *fortiter ligavit.* — Nunc: Adverbia, *direptu; formosu, tare,* fiunt adjectiva, e. g. Judecatoriu direptu, *Judex iustus*; scripturâ formosâ, *pulchra scriptura*; legâturâ tare, *fortis ligatura.*

Volentes aliquem ad rem quampiam magis attentum reddere, tunc Adverbio Praepositio *de* praeponitur, e. g. Audi quum cântâ de subțire, *audi quam tenuiter cantat*; Vedi quum de bène au judecatu, *vide quam bene judicavit.*

Multa Adverbia loci assumunt Praepositionem *de* e. g. Mai multi Românì lòcuescu din còce de quântu din colo de Dunère, *plures Romani (Valachi) habitant cis quam trans Danubium.* El este din susu de Viena nâscutu, *ille est supra Viennam natus.*

Nota. Adverbia possunt mutari in Nomina adjectiva, si eis adjungatur Articulus, aut alia Particula. e. g. Bènele que mi ai facutu ne uitatu va fi. Loco ut dicamus: Pentru chè mi ai facutu bène nu te voiu uità, *beneficii mihi praestiti memor ero.* Pânura aquèsta are asprime, *iste pannus habet asperitatem*; *vel* pânura aquèsta è asprâ, *iste pannus est asper.*

Omnia Adverbia clariorem fundunt sensum verbis prae, — quam postposita. e. g. El curènd' au venit la mène, *ille cito venit ad me*, clarius est dictum quam: El au venit la mène curèndu.

Adverbium *ba nu*, adhibent Daco-Romani tunc, quando, volunt indicare se ita rem aliquam peracturos, quemadmodum dicunt, et aequivalet latino *omnino non*. e. g. Mergerei cu mène la térina? *ibis ne mecum ad terrenum?* ba nu vaiu merge, *omnino non ibo*; i. e. *persvasus esto me minime iturum.*

In constructione una duae negativae Particulae iuxta indolem Lingvae Daco-Romanae dant sensum negativum; e. g. Io nimica nu i amu datu, *ego ei nihil dedi*.

Observatio. Ast si Particula *nu*, alteri negativae praeponatur, tunc non negationem sed affirmationem denotat. e. g. Io nu nemica i amu datu, *ego non nihil ei dedi*; indicat: quod ego ei dederim, adhuc multum.

CAPUT VI.

De Syntaxi Praepositionum.

§ 30.

Ex Praepositionibus, quae semper Nomini praeponuntur, indicando statum personae alicuius, aut loci, praecipue sequentes considerandae veniunt:

I. Ex Praepositionibus Dativum regentibus: a supra, de a supra, *supra, contra*; inprésmă, *adversus*; in antea, *ante*; in contra, *contra*; dum cûm Pronominibus personalibus construuntur, loco Dativi Pronominis personalis in prima et secunda Persona assumunt Nominativum foemininum Pronominum possessivorum. e. g. Multi ostasi s'au sculatu in contra nóstră, *multi milites insurexerunt contra nos.*

Ast Praepositiones: inponcisu, *contra*; de desubtu, *subtus, infra*; inlăuntru, *intra*; indereptu, *post, re-*

tro, manent penes genus masculinum eorundem Pronominum. e. g. Nimene nu va poté petrunde la ascunsurile de lóuntru meu, *nemo poterit penetrare ad abscondita mei interni*.

II. Ex Praepositionibus Accusativi: Praepositio *in* si praeponatur Nominibus, quae a vocali incipiunt saepe permutatur cum Praepos. *intru*. e. g. Fariseii si Crestinii credu in *vel* intru invieré mortilor, *Pharisaei et Christiani crêdunt in resurectionem mortuorum*.

Praepositio *pre* tantum Nominibus substantivis animatis praeponitur. e. g. Chiamă pre frate tĕu, *voca fratrem tuum*.

Cum Nominibus Adjectivis autem haec Praepositio nunquam usurpatur. e. g. Légă bou'l la carŭ, *vel* injugă boi, *liga bovem ad currum*; vel *injuga boves*.

Interim: in casu ubi Nomen patiens ab agente non potest distingvi, ad distinctionem faciendam patiens assumit *pre*. e. g. Leul' au ucisu pre ursu, *Leo occidit ursum*. Tauru au inpunsu pre vacă, *taurus pupugit vaccam*. Malo enim diceretur: Leul' au ucisu ursu; Tauru' au inpunsu vaca, etc.

Ubi vero nullum est dubium cognoscendi patientem ab agente, Praepositio *pre* omittitur; ut: Vitelu'l au subtu laptele, *vitulus suxit lac*; muiere au mulsu vaca, *mulier mulsit vaccam*.

Praepositio *la* adhibetur. 1. Quando indicat appropinquationem. e. g. Petru merge la scólă, *Petrus pergit ad scholam*. Luca vine la noi, *Lucas venit ad nos*? 2. Quando indicet partem aliquam integri, qua fruimur. e. g. Teofilu măncă la păne, *Theophilus manducat panem* vel *ex pane*. Georgie bee la vinu, *Georgius bibit vinum*, vel *ex vino*. 3. Ponitur loco Dativi. e. g. Dă fĕnu la cali, *da foenum equis*. Dă la prunci de măncatu, *da pueris ad mandacandum*; loco: caiilor, pruncilor.

De Usu Praepositionum Ablativi casus, *de*, *dela*, *din*. Vide Syntax. Nominum pag. 185.

Pariter de usu Praepositionum inseparabilium actum est in Etymologia Verborum p. 154.

CAPUT VII.

De Syntaxi Conjunctionum.

§. 31.

Conjunctiones Orationis Partes integras et Periodos majores connectunt.

Hic observanda sunt sequentia.

I. Conjunctio si, *et*, similes casus in Nominibus, similes modos et tempora in verbis copulat. e. g. Pulbere si umbra sûntemu, *pulvis et umbra sumus*. Sănitaté si învêtiătura sûnt darurile quele mai bune ale omului, *sanitas et scientia sunt optima hominis dona*.

Nota. 1. Si una ex Partibus copulandis alterius generis actionem denotet, casus per coniunctionem copulati possunt esse dissimiles, e. g. Corpul (trupul) si mèdulările sûnt unéaltele, prin quare lucră sufletul', *corpus et medularia* sive *membra sunt instrumenta ope quorum operatur anima*. 2. Quando plura vocabula ad invicem copulantur, tunc tantum ultimum recipit Coniunctionem. e. g. Direptatea, adevèrul', dragostea (amorul'), si intelepciunea punu pre om' in statul' quel fericitu, *iustitia, veritas, amor, et sapientia ponunt hominem in statum felicem*.

II. Quando post unam sententiam negativam plures negativae sententiae non interrupte sequuntur, tunc eiusmodi sententiae assumunt Coniunctionem nèquè, *neque*. e. g. Fariseii si Carturarii nèquè de quum nu vrea si crédă, ché Cristos' este Mesia, nèquè ascultauă invitiătura lui, nèquè vreă sisi indirepte faptele sale, *Pharisaei et Scribae nullo modo volebant credere, quod Christus sit Messias, neque auscultabant doctrinam illius, neque volebant emendare suas actiones*. Samaritani si Judei treindu in urăciune, inde-

rongatu témpu, in nimic nu vrea sî se ajute, nèquè vrea sî se mestece, nèquè sî se insoçéscă unii cu altii, *Samaritani et Judaei, longo tempore in nulla re (in nihil) volebant se adjuvare, neque volebant se commiscere, neque secum invicem consociare.*

III. Multae sunt Conjunctiones post quas Verbum po itur ad Modum Conjunctivum et Optativum; ut:

1. Post aliquam petitionem, optationem, aut spem sequitur Modus conjunctivus. e. g. Imperatul' August aquésta mai tare poftea, qua tuturor si le fie ajutatoriu, *Imperator Augustus hoc maxime optabat, ut omnibus sit adjutor.* De mult' amu doritu si vedu pre frate tûu, *pridem desideravi ut videam fratrem tuum.* Amu sperantia (nedesde) ché va venì, *habeo spem quod veniet.*

2. Post Verba *dubitandi* semper sequitur Optativus Modus. e. g. Omu'l façiarnicu se prefaće, qua quum n'ar cunósce pre amicul' (pretenul') sûu quel mişelu, *homo simulator fingit se, quasi non cognosceret amicum suum miserum.* De vei fi intrebat' unde sûnt, spunei che sûm in grădină, *si interrogatus fueris ubi sum, dic ei quod sim in horto.*

§. 32.

De Conjunctionibus Comparativis seu consociatis.

Hae Conjunctiones majores Periodorum partes connectunt, ac construuntur ita, ut unam in prima Periodi parte positam, altera in secunda necessario sequi debeat, quales sunt:

Prequum — asie, *prout* — *sic.*
Au — au, *aut* — *aut.*
Séu — séu, *seu* — *seu etc.*

Vide Cap. VIII. §. 64. Nr. II.

Hinc patet artem nostra sensa et cogitata in formam periodicam comprehendendi reducendique, ac sensum

Periodi, quam plurimum a recto harum Conjunctionum ordine pendere. Nam Particula vel Conjunctio, quae ab initio Periodi ponitur est reditiva, id est: reducit sensum ad aliam Particulam, quae in secunda Periodi parte est ponenda, quae nisi sequatur, sensus manet suspensus et imperfectus.

CAPUT VIII.

De Syntaxi Interjectionum.

§. 33.

Interjectiones adhibentur ad statum animi, internasque sensiones nostras manifestandas, prout nimirum quis est laetus, aut tristis; pariter amorem, odium, aut admirationem habens etc. Itaque:

Quando laetamur tunc exclamamus: ha! ha! ha! hu! hu! hu! e. g. Bucurative óspetii mei pré iubiti, *laetamini hopites mei dilectissimi.* Asiè frate al meu multu dorite! *Sic frater mi multum desiderate!* vivat! *vivat!*

Tristantes lamentamur, dicentes: oh! ah! vai! amaru! e. g. Oh! quum putù cu a tânta rèutate sĕ se redice a supra mea, *oh! quomodo potuit tanta malitia contra me surgere.* Amaru! ché schimbătóre este sórte omului, *proh dolor! quam mutabilis est sors hominis.*

Admirantes, dicimus: o! ecce! e. g. O Pàrèntilor! o! reticitilor! stringeti avutii, èrò pre fiii vostrii, quòrora veti làsà avutiile nui cresteti cu invètiaturi luminàtóre. *O Parentes! o! errantes! congregatis divitias, filios vestros vero, quibus relinquetis divitias non educatis in scientiis illuminatoriis.*

Quando desiderium nostrum manifestamus, aut aliquem ad aliquid nobis praestandum rogamus, adhibemus: o de! hai'de! e. g. Hai! de ar veni numai frate meu. *Ah! si veniret tantum frater meus.* O de! mi

ai inprumutà cartea aquésta, multu m' asi ajutà din trînsa, *o si! mutuares mihi istum librum, multum me juvarem ex ipso.*

Quando contentum nostrum manifestamus, dicimus: bène! ba bène è! fórte bène! *bene! omnino bene est! valde bene est!* e. g. Bène am' avutu! *bene habuimus!* Dà Dómne tot' asiè! *da Domine semper sic!*

Quando aliquem vocamus, dicimus: hei! *heus!* audi! *audi!* e. g. Audi Petre! vinà in quóque, *audi Petre! veni hac.*

Appendix.

De Prosodia

§. 34.

Regulae in elevatione Toni observandae.

Vocabula respectu Syllabarum, sunt; unius Syllabae, duarum, aut plurium Syllabarum; porro vocabula respectu constructionis eorum, aut sunt simplicia, aut composita.

§. 35.

De mutatione Toni in Syllabis vocabulorum.

I. Elevatio Toni in vocabulis unius et duarum Syllabarum.

Vocabula unius Syllabae nunquam habent Tonum (altúm) elevatum, quoniam in talibus, nulla est praecedens Syllaba producenda. e. g. Omu, *homo*; arcu, *arcus*; bunu, *bonus*; cântu, *canto*; vedu, *video*; èri, *heri*; la, *ad*, etc.

Nota. U, in vocibus: omu, arcu, cântu, vedu et infra sequentibus, èst semi vocalis (ut alibi vidimus).

et vix auditur, ac si scriptum esset, om, are, cânt ved, vecin etc.

Voces duarum Syllabarum, quaedam in prima Syllaba, et quaedam in secunda Tonum elevant.

1. In prima Syllaba Tonum elevant: Omnia Nomina substantiva, et adjectiva duarum Syllabarum. e. g. Domnu'l, *dominus*; pórtă, *porta*; scară, *scala*; negru, *niger*; albu, *albus*; verde, *viridis*.

2. Nomina illa, quae Tonum in secunda Syllaba elevant sunt: Nomina substantiva masculini generis, e. g. Bĕtrânu, *senecio*; vecinu, *vicinus*; veninu, *venenum*; sĕrinu, *serenum*. Pariter illa Nomina, quae desinunt in *itu*, e. g. Negritu, *nigrefactus*; albitu, *dealbatus*; roşitu, *rubefactus* etc. Prout etiam quae in *oru* desinunt. e. g. Urcioru, *urceolus*; uşor, *levis* etc. Foeminini generis: Haec sunt Nomina in é desinentia ut: *curé*, *corium* vel *lorum*; mârgé, *margarita*; turturé, *turtur* etc, in quibus omnibus tonus in ultima Syllaba deprimitur.

II. Elevatio Toni in vocibus trium, et plurium Syllabarum.

Huc vel maxime spectant voces augmentatae. Hoc augmentum vocibus aut praeponitur, aut postponitur.

1. *De vocibus queis augmentum praeponitur.*

Voces augmento ab initio provisae, sunt simul voces compositae, adeoque Tonum servant eundem, quem in voce radicali; ut: résturnatu, *subversus*; venit a reş et turnatu: itaque sonus figendus est in Syllaba natu quoniam turnatu est supinum.

2. *De vocibus queis augmentum postponitur.*

In vocibus in fine augmentatis, tonus figendus est in augmento, eius generis sunt desinentia in: anu, énu escu, etiu, ciu, ie, osu, utiu, ime, oiu, ocu, tate, ciune, atu, ură, oriu, éntu, etc.; ut: Moldavanu, *Moldavus*; Câmpénu, *campestris*; domnescu, *dominalis*;

màretiu, *suberbus*; albiçiu, *subalbus*; càmpie, *locus campestris*; nodosu, *nodosus*; roșiutiu, *rubicundus*; caloiu, *equus valde magnus*, sànitate, *sanitas*; amariciune, *amaritudo*; vèrsatu, *variolae*; fàptura, *factura*; sàpàtoriu, *fossor*; juràmentu, *juramentum* etc.

III. In Pronominibus: ele, nostru, quare, quine, quelu, quea, nesque, nimene, Tonus figitur in prima Syllaba. Augmentum horum Pronominum semper est breve. e. g. Quarele, hic *le* est brevis; Orequare, *quidam*, *ore* est brevis; oriquine, *quicunque*, *ori* pariter brevis,

IV. In Temporibus, et personis Verborum syllabae attoluntur vel deprimuntur iuxta tonum Temporum principalium a quibus formantur.

Tempora autem principalia a quibus reliqua formantur sunt.

In Conjugatione I. laudu - laudatu - laudare, *laudare*.
— — II. vedu - vedutu - vedere, *videre*.
— — III. batu-bàtutu-batere, *batuere*.
— — IV. audu-auditu-audire, *audire*.

Itaque: Personae, laudu, laudi, laudà tonum elevant in *la*, quia derivantur à laudu. Verum in Praet. Perf. Simp. et Plusquamp. II. ut: làudai, làudaràmu, làudasemu, làudaseti etc. tonus elevatur in *da* quoniam haec Tempora formantur à laudà Infinitivi Praesente abbreviato.

Pari modo in verbis II. III. IV. Conjugationis ut: Vedu, vedi, vede, syllaba *ve* est longa; verum in, vedemu, vedeti, vedu, *de* producitur. Vedui, veduràmu, vedusem, *du* producunt, quia formantur à vedutu. — Audu, audi, aude, hic *u* est longum; verum personae, audimu, auditi, audirè; audisemu, audiseti etc. *di* producunt, quia formantur ab auditu. — In Verbis autem III. Conjugationis, ut: batu, bati, bate, bàtemu, bàteti, batu; tonus cadit in *ba*. — In reliquis vero

Temporibus tonus elevatur sicut in reliquarum Conjugationum Temporibus, ut: báteam, báteai, bátea, básusemu, báturámu, etc., ubi tonus cadit post *tu*.

Gerundia, et Participia prolongant semper Syllabam ándu, éndu, oriu; ut: cántándu, cántátoriu, tácéndu, tácátoriu, etc.

VOCABULARIU ROMANESCU, SI LATINESCU.

VOCABULARIUM DACO-ROMANUM, ET LATINUM.

I. De Dumnedeu, si quele que se tienu de Religie.

De Deo, et illis quae ad Religionem pertinent.

Deu, *vel* Dumnedeu, *Deus.*
Dumnedeu Tată'l, *Deus Pater.*
Dumnedeu Fiiu'l, *Deus Filius.*
Dumnedeu spiritu'l (Duchu'l) Săntu, *Deus spiritus Sanctus.*
Sănta Treime, *Sancta Trinitas.*
Un singuru Dumnedeu, *unus solus Deus.*
Trei persóne, *vel* Trei feçie, *Tres personae.*
Parèntele cerescu; *Pater caelestis.*
Facètoriu, *Factor, Creator.*
Făptura, *creatura, factura.*
Facerea, *creatio.*
Măntuitoriu, *Salvator.*
Mănfuire, *salus.*
Rescumpărătoriu, *Redemtor.*
Resçumpărare, *redemtio.*
Săntitoriu, *Sanctificator.*
Săntirea, *sanctificatio.*
Măngăitoriu, *Consolator.*
Măngăierea, *consolatio.*
Natura *vel* firé que dumnedeéscă, *natura divina.*
Natura omenéscă, *natura humana.*
Născătóre de Dumnedeu, *Deipara.*
Vergură Maria, *Virgo Maria.*
'Angeru, *Angelus.*
'Angeri, *Angeli.*
Archangelu, *Archangelus.*

Săntu, *sanctus.*
Santi, *sancti.*
Viatia venitóre. *vita futura.*
Imperatié ceriurilor, *Regnum caelorum.*
Paradisu v. raiu, *Paradisus.*
Jadu, *infernus.*
Díavolu, *diabolus.*
Démonu, *daemon.*
Dracu, *draco.*
Fantasmă, *phantasma.*
Nelucă, *spectrum.*
Crestinetate, *Christianismus.*
Crestinu, *Christianus.*
Catolicu, *Catholicus.*
Luteranu, *Lutheränus.*
Reformatu, *Reformator.*
Calvinu, *Calvinista.*
Unitariu, *Unitarius.*
Mahomedanu, *Mahomedanus.*
Ereticu, *Haereticus.*
Eresu, *haeresis.*
Fŏrdedeu, *atheus.*
Idolu; *idolum.*
Idololatră, *idololatra.*
Hipocrită, *hypocrita.*
Făciérnicu, *simulator.*
Blăstĕmătoriu, *plasphemator.*
Batjocoritoriu, *irrisor, ludificator.*
Evreu, *Hebraeus.*
Focu'l de veci, *ignis aeternus.*
Beserică, *Basilica, Ecclesia.*
Templă, *Templum.*

Capelă, *Capella.*
Mŏnĕstire, *Monasterium.*
Adunare, *congregatio.*
Serbire de Deu, *cultus divinus.*
Religie, *Religio.*
Evlavie, *devotio.*
Cucernicie, *pietas, devotio.*
Conciune, *contio.*
Liturghie, *Lyturgia.*
Predică, / Predicatie } *predicatio.*
Rugăciune, *rogatio, oratio.*
Dogma credéntiei, *dogma fidei.*
Sănta scriptură, *Sacra scriptura.*
Biblià, *Biblia-orum.*
Evangelie, *Evangelium.*
Simbolu credéntiei, *Symbolum fidei.*
Dece demăndăciuni a' lui Dumnedeu, *decem Dei praecepta.*
Tată'l nostru, *Pater noster.*
Testamentu'l vechiu, si nouu (*vel* lege vechiă, si nouă) *vetus, et novum Testamentum.*
Apostoli, *Apostoli.*
Aleşi, *electi.*
Purcederé, *processio.*
Penitentia, *vel* părére rea, *poenitentia.*
Infrăngeré, *contritio.*
Botesu, *baptismus.*
Mărturisiré, *confessio.*
Cuminecătura, *communio.*
Sănta cénă, *sancta caena.*

Cėna Domnului, *caena Domini.*
Eucharistie, *Eucharistia.*
Santu'l oleu, *sanctum oleum.*
Icóna, *icon, imago.*
Altariu, *altare.*
Inviaré, *resurectio.*
Mórté, *mors.*
Cruce, *crux.*
Inchinàciune, *inclinatio, adoratio.*

II. De Lume, si de Elementuri.

De Mundo, et de Elementis,

Lume, *mundus.*
Cerių, *caelum.*
Pàmėntu, *terra.*
Sóre, *sol.*
Luna, *luna.*
Luciafėr, *lucifer.*
Luna nouà, *novilunium.*
Planetà, *planeta.*
Cometà, *cometa.*
Eclipsu, *eclypsis.*
Stele, *stellae.*
Cucurbeu, *iris.*
Elementuri (stichii) *elementa.*
Focu, *ignis.*
Àer, *aer.*
Apa, *aqua.*
Cutremuru pàmėntului, *terrae motus.*
Globu'l (glontiu'l) pamentului, *globus terraqueus.*
Vėntu, *ventus.*
Pulbere, *pulvis.*
Volburà, *turbo.*
Euru, *eurus.*
Austru, *auster.*
Bórea, *boreas.*
Zefiru, *zefirus.*
Nuoru, *nubes.*
Plóe, *pluvia.*
Róà, *ros.*
Burà, *pruina.*
Càldurà, *calor.*
Negurà, *nebula.*
Fulger, *fulgur.*
Tunetu, *tonitru.*
Tràsnetu, *fulmen.*
Cécia, *caligo.*
Frigu, *frigus.*
Ghiacià, *glacies.*
Gràndinà, *grando.*
Néue, Omėtu, Sėpadà } *nix.*
Brumà, *bruma*, vel *pruina.*
Ferbintėlà, *fervor, calor.*
Versarė apelor, *diluvium.*
Mare, *mare-ris.*
Arinà, *arena.*

III. Despre Pàmėntu.

De Terra.

Munte, *mons.*
Délu, *collis.*
Vale, *vallis.*
Càmpu, *campus.*

Plăcțiu, *planities*.
Siesu, *planus locus*.
Adâncu, *abyssus*, vel *aduncus*.
Lacu, *lacus*.
Afundu, *abyssus*, vel *profundus*.
Profundu, *profunditas*, vel *profundus*.
Fénațiu, *vel* luncă, *pratum*.
Pasciune, *pascuum*.
Ripa, *ripa*.
Térina, *terrenum*.
Sélba (pădure), *silva*.
Tufă, *dumetum*.
Morméntu, *monumentum*; *sepulchrum*.
Riu, *rivus*.
Păriu, *rivulus*.
Fóntână, *fons*.
Putiu, *puteus*.
Punte, *pons*.
Lutu, *lutum*.
Podu, *podium*, vel *pons*.
Tiermure, *portus*, *litus*.
Margine, *margo*.
Rădicină, *radix*.

IV. Despre Mări, si alte ape.

De Maribus et aliis fluviis.

Oceanu'l, *Oceanum*, vel *oceanus*.
Mare, *Mare*.
Mare rosie, *Mare rubrum*.
Mare négră, *Mare nigrum*.
Mare adrei, *Mare adriaticum*.
Mare caspie, *Mare caspium*.
Mare Tiveriadului, *Mare Tiberiadis*, vel *Mare mortuum*.
Nilu, *Nilus*.
Dunăré, *Danubius*.
Tisă, *Tibiscus*.
Morisiu, *Marusius*.

V. De Témpu.

De Tempore.

Anu, *annus*.
Luna, *mensis*.
Septimână, *septimana*.
Di, *vel* dio, *dies*.
Nópte, *nox*.
Diori, *aurora*.
Médiădi, *meridies*.
Séra, *vesper*, *vespera*.
Astădi, *hodie*.
Mâne, *mane*, *cras*.
Poimâne, *perindie*.
Eri, ieri, *heri*.
Alaltăieri, *nudius tertius*.
Dupó amédiădi, *post meridiem*.
Dupó prandiu, *post prandium*.
Dupó céna, *post caenam*.

De unădi, *nuper.*
Una óră, *una hora.*
Doé óre, *duae horae.*
Un pătrariu, *unus quadrans.*
Una minută, *unum minutum.*

Patru těmpuri a anului, *quatuor anni tempora.*
Primăvéră, *ver.*
Véră, *aestas.*
Ërnă, *vel* iarnă, *hyems.*
Tómnă, *autumnus.*

VI. Despre Luni, si despre dilele Septimânei.

De Mensibus, et de diebus Septimanae.

Januarie, *Januarius.*
Februarie, *Februarius.*
Martie, *Martius.*
Aprilie, *Aprilis.*
Maiu, *Majus.*
Junie, *Junius.*
Julie, *Julius.*
Augustu, *Augustus.*
Septemvrie, *Septembris.*
Octovrie, *October.*

Noemvrie, *November.*
Decêmvrie, *December.*
Duminecă, *Dies Dominicus.*
Luni, *dies Lunae.*
Marti, *dies Martis.*
Mercuri, *dies Mercurii.*
Joui, *dies Jovis.*
Vineri, *dies Veneris.*
Sâmbătă, *dies Sabbati.*

VII. De Sěrbători.

De Festis.

Nasceré lui Cristos, *Nativitas Christi.*
Tăiaré inpregiur, *Circumcisio.*
Anu'l nouu, *novus annus.*
Botesu lui Cristos, *Baptismus Christi.*
Epifania, *Epiphania.*
Duceré in Beserecă, *Festum purificationis.*
Lăsatu'l de carne, *Hilaria.*
Bună Vestire, *Annunciatio.*
Dumineca florilor, *Dominica palmarum.*

Septimâna patimilor, *Septimana passionum.*
Septimâna săntă, *Septimana sancta.*
Vineré mare, *magnus dies Veneris.*
Inviére, *Resurectio.*
Pascile, *Pascha.*
Inaltiare, *Ascensio.*
Rusalile, *Pontecoste.*
Schimbare la façie, *Transfiguratio.*
Sěrbătóré Apostolilor, *festum Apostolorum.*
Dioa tuturor Sânţilor, *dies omnium Sanctorum.*

Tejaré capului Joan, *decolatio Joannis.*
Adormiré Vergurei Mariei; *obdormitio*; seu *assumptio Virginis Mariae.*
Dioa Cruci, *exaltatio Sanctae Crucis.*
Sântu Georgiu, *Festum sancti Georgii.*

VIII. Despre Omu, şi despre Părţile lui.

De Homine, et de eius partibus.

Omu, *homo.*
Feméie, *foemina.*
Bărbatu, *maritus, viri*
Muiiere, *uxor, mulier.*
Fecioru, *juvenis, adolescens.*
Pruncu, *puer, infans.*
Fecióră, *filia innupta, virgo.*
June, *juvenis.*
Omu bĕtrânu, *homo senex.*
Muiiere bĕtrână, *mulier senex.*
Omu căruntu, *homo canus.*
Feméie grósă, *foemina gravida.*
Omu tĕner, *homo juvenis.*
Muiiere vechiă, *senex foemina.*
Părţile omului, *partes hominis.*
Câdavru, *cadaver.*
Mădulariu, *membrum.*
Trupu (Corpu), *corpus.*
Péle, *pellis.*
Capu, *caput.*
Crescetu, *vertex.*
Peri, *pili.*
Céfă, *occiput.*
Căpăcină, *cranium.*
Creri, *cerebrum.*
Frunte, *frons.*
Façie, *facies.*
Vultu, (obrăsu) *vultus.*
Ochiu, *oculus.*
Lumina ochiului, *pupilla.*
Unghiu ochiului, *angulus oculi.*
Pleopă, *palpebra.*
Sprĕncene, *Supercilia.*
Gene, *genae, cilia.*
Témple, *tempora.*
Lacrimă, *lacryma.*
Falcă, *mentum.*
Nasu, *nasus.*
Nări, *nares.*
Bucă, *bucca.*
Urechie, *auris.*
Gură, *os-oris, gula.*
Limbă, *lingva.*
Gingină, *gingiva.*
Dénte, *dens.*
Dénti, *dentes.*
Masea, *dens molarius, maxilla.*
Gûtu, *vel* gûrtu, *guttur.*
Grumasu, *collum.*
Fălci, *fauces.*
Cerbice, *cervix.*
Umeru, *humerus.*
Dosu, *dorsum.*

Spate, *tergum*.
Séle, *axilla*.
Barbă, *barba*.
Spinare, *spina dorsi*.
Braçiu, *brachium*.
Cotu, *cubitus*.
Mână, *manus*.
Mâna diréptă, *manus dextera*.
Mâna stângă, *manus sinistra*.
Palmă, *palma manus*.
Pumnu, *pugnus*.
Degetu, *digitus*.
Polecariu, *pollex*.
Unghe, *ungvis*.
Peptu, *pectus*.
Sînu, *sinus*.
Cîçă, *mamma*.
Pântece, *venter*.
Buricu, *umbilicus*.
Cóstă, *costa*.
Cóste, *costae*.
Lature, *latus-eris*.
Buci, *nates*.
Cópsă, *coxa*, *femur*.
Genunchie, *genu*.
Flueru, *crus*, *tibia*.
Os, *os-ossis*.
Picioru, *pes*.
Talpă, *planta pedis*.
Pulpă, *sura*.
Părţile d'in lontru, *partes internae*.
'Anima | Inima } *cor*.
Maçe, *viscera*.
Plumână, *pulmo*.
Rerunchi, *renes*.
Ficatu *v.* fecatu, *jecur*.
Veninu, *venenum*.
Splină, *splen*.
Fére, *fel*.
Sânge, *sangvis*.
Nervu, *nervus*.
Nervuri, *nervi*.
Vénă, *vena*.
Stomachu, *stomachus*.
Besică, *vesica*.
Méduhă, *medulla*.
Arterii, *arteriae*.
Pulsu, *pulsus*.
Scuiptu | Scopitu } *sputum*.
Bală, *saliva*.
Mucu, *mucus*.
Musci, *vel* muschi, *musculi*.
Sudóre, *sudor*.
Tuse, *tussis*.
Câtaru, *catarrhus*.
Tróchna, *gravedo*.
Pisiatu, *urina*.
Căcatu, *merdum*.
Grăsime, *pingvedo*.
Măcrime, *macor*, } *macies*.
Mórte, *mors*.
Sénţirile omului } *sensus hominis*.
Auditu, *auditus*.
Audire, *auditio*.
Védutu, *visus*.
Vedere, *visio*.
Mirositu, *odoratus*.
Mirosu, *odor*, *odoratio*.
Gustu, *gustus*.
Gustare, *gustatio*.
Pipăitu, *tactus*.
Pipăire, *palpatio*.
Sufletu, *anima*.
Spiritu, *spiritus*.
Suflare, *spiratio*.

Somnu, *somnus.*
Inţelesu, *intellectus.*
Inţelegere, *intelligentia.*
Inţelepciune, *sapientia.*
Voiă, *voluntas.*
Prèceperc, *ratio, perceptio.*
Jüdeçiu, *judicium.*
Judecată, *judicatio.*
Aducere amènte, *memoria.*
Cugetu, cugetare, *cogitatio.*
Risu, *risus.*
Plàngere, *fletus, planctus.*

IX. De Scădérile şi Bólele Omului.

De defectibus et infirmitatibus hominis.

Orbu, *coecus, orbus.*
Surdu, *surdus.*
Mutu, *mutus.*
Schiopu, *claudus.*
Gìrbovu, *gibosus.*
Pleşiugu, *calvus.*
Ceuru, *strabo.*
Gàngavu, *balbus.*
Gibosu, *gibosus.*
Balamutu, *balbus.*
Căruntu, *canus.*
Strămbu, *curvus.*
Lunaticu, *lunaticus.*
Nebunu, *stultus.*
Bolnavu, *infirmus.*
Tristu, *tristis.*
Mişel, *miser.*
Durère, *dolor.*
Durére de capu, *dolor capitis.*
Durére de dènti, *dolor dentium.*
Durére de ochi, *dolor oculorum.*
Durére de urèchi, *dolor aurium.*
Friguri, *febris.*
Friguri de tote dilele, *febris quotidiana.*
Friguri ferbinti, *febris calida.*
Friguri de a treadi, *febris tertiana.*
Friguri putredè, *febris putrida.*
Tuse, *Tussis.*
Scorbutu, *scorbutus.*
Ametélă, *vertigo.*
Hidropică } *hydrops.*
Bóla apei }
Lăngóre, *febris ardens, maligna.*
Junghiu, *pleuritis, dolor lateris.*
Mătrice, *convulsio, tormenta ventris, et membrorum.*
Ciumă, *pestis.*
Vèrsatu, *variolae-arum.*
Cătaru } *catarrhus.*
Cătarue }
Guturaiu, *gravedo.*
Buboiu, *ulcus, bubo.*
Apoplecsia, *apoplexia.*
Calcare de nevoie, *morbus tetricus.*
Colică, *colica, passio.*
Ofticǎ, *hectica.*
Podagră, *podagra.*
Apostemă, *suppuratio, apostema.*

X. De Vestmênte.

De Vestimentis.

Vestmêntu, *vestimentum*.
Camêșiă, *indusium*.
Ismene, *perzomata*.
Guleru } *galerum*.
Colaru } *collare*.
Manusiă, *chirotheca, manica*.
Cióreci, *caligae*.
Calciuni, *calcei*.
Tibicle, *tibialia*.
Mintée, *chlamys*.
Mânecă, *manica*.
Peptariu, *pectorale*.
Căpâneagu, *pallium*.
Vestmêntu de sêrbători, *vestis ferialis*.
Vestmêntu de tote dilele, *vestis quotidiana*.

Haină, *habitus*.
Năframă, *strophium*.
Cingătóre, *cingulus*.
Brâu, *vel* brânu, *zona, cingulum*.
Mântao, *toga, vel pallium presbyterale*.
Sandale, *sandalia*.
Stible, *ocreae*.
Degetariu, *digitales*.
Sacu, *saculus, saccus*.
Inelu, *anulus*.
Ochiari, *ocularia*.
Pilêrie, *pileus, petasus*.
Circei, *inaures*.
Dulmanu, *tunica*.
Sugmanu, *bracca*.
Clerică, *vestis clericalis*.

XI. De Casa, si de Părțile ei.

De Domo, et de partibus eius.

Casă, *domus*.
Păluță *vel* Palatu, } *Palatium*.
Curte, *aula, chors*.
Casă mare, *domus magna*.
Castelu } *castelum*.
Costeiu }
Temeiu } *fundamentum*.
Fundamentu }
Păriete, *paries*.
Acoperemêntu, *tectum*.
Pădimêntu, *pavimentum*.
Podu, *podium*.
Usia, *ostium, janua*.
Pórtă, *porta*.

Ciçină, *cardo*.
Usciori, *postes, vel antaearum*.
Pragu, *limen*.
Chiae, *clavis*.
Séru, *sera, pessulus*.
Lăchétă, *reticulum, sera*.
Ferêsta, *fenestra*.
Cuptoriu, *fornax*.
Cucină (cuchnă) } *culina*.
Bucătărie }
Câminu, *caminus*.
Hornu } *fumarium*.
Fumariu }
Locu focului, *focus*.

Scări, *scalae, gradus.*
Graduri, *gradus.*
Cuperişu, *cooperimentum, tectum.*
Chilie, *cella, cubile.*
Cămêră, *camera.*
Cămêradă, *camerada, cubile.*
Vinerie, *cellarium.*
Stală (grajdu), *stabulum.*
Bererie, *domus cerevisaria.*
Porumbariu, *columbarium.*
Tindă, *porticus, vestibulum.*
Ămitu, *ambitus.*
Hodae, *villa.*
Marmure, *marmor.*
Boltă, *fornix.*
Eşitóre, *cloaca.*
Fôntână, *fons.*
Puţu, *puteus.*
Grădină, *hortus.*
Sală, *sala.*
Tablele ferestei, *valvae.*
Granariu, *granarium.*

XII. De quele, que sûnt de lipsă in casă.

De iis, quae sunt necessaria in domo.

Masă, *mensa.*
Scaunu } *sedes, scamnum.*
Scamnu }
Armariu, *armarium.*
Patu, *lectus.*
Patu pentru óspeţi, *lectus hospitalis.*
Perină, *pulvinar.*
Pêplunu, *culcitra,* vel *peplum.*
Lepedeu, *linteolum.*
Urceoru, *urceolus.*
Secure, *securis.*
Sfrederu, *terebrum.*
Sapă, *ligo.*
Scară, *scala.*
Furcă de torsu, *colus.*
Maiu, *malleus.*
Sulă, *subula.*
Façie de masă, *mappa mensalis.*
Servetă, *mappa minor.*
Cuţitu, *culter.*
Lingură, *cochlear.*
Sălărie } *salinum, cotyna, salaria.*
Sălăriţiă }
Blidu, *patina.*
Talgeru, *orbiculus.*
Furcuţiă, *furcilla.*
Furcă cu trei córne, *fuscina.*
Fusu, *spondylus, verticulum.*
Peptine de lemnu, *rastrum.*
Acu, *acus.*
Açie, firu, *filum acies.*
Mătasă *vel* mêtasa *sericum.*
Dombacu, *gossypium.*
Pănură, *pannus.*
Pênsă, *tela, pensum.*
Cânepă, *canabis.*
Jinu, *linum.*
Fórfeci, *forfices.*
Arcă } *cista, arca.*
Ladă }
Căutătóre, *speculum.*
Furcă, *furca.*
Perie, *setaceum.*

Peptine, *pecten.*
Asternutu, *stratum.*
Capǔtǔi, *cervical.*
Clopoţielu, *tintinabulum.*
Săponu, *sapo.*
Vas, *vas-vasis.*
Candelă, *candela, lucerna.*
Lumină, *lumen.*
Candelabru, } *candela-*
Luminariu, } *brum.*
Făclie, *fax.*
Făclie de céra, *cereus.*
Lumină de céră, *candela cerea.*
Lumină de séuu, *candela sevacia.*
Lămpaşu, *lampas, laterna.*
Orologiu (césu), *horologium.*
Péharu, *poculum.*
Icónă, *icon, imago.*

XIII. De quele, que se află in Cucină séu Bucătărie.

De illis, quae inveniuntur in culina.

Locu focului, *focus.*
Focu, *ignis.*
Cărbune, *carbo.*
Cărbune viu, *pruna.*
Téciune, *titio.*
Fumu, *fumus.*
Flacără, *flamma.*
Schintéiă, *scintilla.*
Funingine, *fuligo.*
Spudie, *spodium, favilla.*
Cenuşă, *cinis.*
Lemne, *ligna.*
Lemne gróse, *ligna crassa.*
Lemne uscate, *ligna exsiccata.*
Vasĕ, *vasa.*
Căldare, *caldarium, cacabus.*
Ólă, *olla.*
Ólă mare, *olla magna.*
Olceă, *ollula.*
Coperişu, *operculum.*
Tégaie, *sartago.*
Frigare, *veru.*
Cantă, *cantharus.*
Cupă, *cupa.*
Picătóre, *frixorium, sartago.*
Cratitiă, *tripus.*
Ólă de feru, *olla ferea.*
Ólă de aramă, *olla aerea.*
Cratie, } *crates ferrea.*
Crătariu, }
Spălătóre, *vas ad lavanda vasa.*
Scopă (mătură) *scopa.*
Oçelu } *chalybs, vel*
Amnariu } *acies.*
Crémene, *vel* pétră de facutu focu, *silex.*
Éscă, *fomes.*
Pétră puciosă, *sulphur.*
Resină, *resina, pix.*
Mére, *mel.*
Fărină, *farina.*
Lespede, *tabula ferrea.*
Açetu, *acetum.*
Oleu, *oleum.*
Brûndiă, *burinda.*

Casiu, *caseus.*
Untu, *butyrum.*
Unsórâ, *pingvedo.*

Sâlatâ, Lâptucâ, } *Lactuca.*

XIV. De quele, que se aflâ in vinerie.

De illis, quae inveniuntur in cellario.

Bute, *dolium.*
Bute mare, *dolium magnum.*
Vasê de vinu, *vasa vinaria.*
Turceriu, *embolus, epistomium.*
Corcie, *scala cellaria.*
Dógâ, *tabula doliaris.*
Cercu, *circulus doliaris.*
Cercu de feru, *circulus ferreus.*
Cercu de lemnu, *circulus ligneus.*
Fundu, *fundum.*
Beuturâ, *potus, potio.*
Vinu, *vinum.*
Vinu nouu, *vinum hornum.*
Vinu vechiu, *vinum antiquum.*
Vinu de trei, de patru, de quinquê ani, *trium quatuor, quinquê annorum vinum.*
Vinu roşiu, *vinum rubrum.*
Vinu albu, *vinum album.*
Mustu, *mustum.*
Vinu fertu, *vinum fermentatum.*
Vinu ungarescu, *vinum hungaricum.*
Medu, *mulsum.*
Limonadâ, *potio ex limoniorum pomis confecta.*
Sorbetâ, *limonada turcica.*
Beuturâ dulce, *potio dulcis.*
Vinu dulce, *dulce vinum.*
Vinu acru, *vinum acidum.*
Mustariu, *sinapi.*
Muscatu, *muscatum.*
Bére, *cerevisia.*
Vinu arsu, *crematum.*
Açetu, *acetum.*
Bérê albâ, *cerevisia alba.*
Bére roşiâ, *cerevisia rubra.*
Móre, *muria.*
Cadâ, *cadus.*
Storcâtoriu, *torcular.*
Péharu, *poculum.*
Butelia, *lagena.*

XV. De quele, que se aflâ in stalâ séu grajdu.

De illis, que inveniuntur in stabulo.

Armâsariu, *equus admissarius.*
Epa, *equa.*
Calu, *vel* caualu, *equus, caballus.*
Calu albu, *equus albus.*

Calu negru, *equus niger.*
Calu roşiu, *equus rufus.*
Calu suru, *equus cerulei coloris.*
Mânsu, *hinnulus.*
Asinu, *asinus.*
Asinà, *asina.*
Vacà, *vacca.*
Bou, *bos.*
Tauru, *taurus.*
Viţelu, *vitulus.*
Fune, *funis.*
Biciu, *flagrum.*
Pinteni, *calcaria.*
Câpêstru, *capistrum.*

Ciuru, *cribrum.*
Frênu, *frenum.*
Chamu, / Hamu, } *chamus helcium.*
Şéa, *ephipium.*
Cingà, *lorum cinctorium.*
Pochilà, *postilena.*
Scàri, *stapes.*
Ordiu, *hordeum.*
Fênu, *foenum.*
Érbà, *herba.*
Paie, *stramina.*
Pescerà / Mâncatóre } *praesepium.*

XVI. De quelé, que se aflà in granariu.

De iis, quae reperiuntur in granario.

Grâu, *vel* grânu, *triticum.*
Grâu de primàvérà, *triticum aestivum.*
Grâu de tómnà, *triticum autumnale.*
Secare, *secale, siligo.*
Secare roşià, *siligo rubra.*
Cucurusu turcescu, *turcicum fogopyrum, caco-oryza.*
Malaiu *vel* porumbu, pàpuşoiu, *zea mays, fagopyrum.*
Ordiu, *hordeum.*
Ovesu, *avena.*

Bobu, *faba.*
Cicere, *cicer arietinum.*
Fasole, *faseolus.*
Linte, *lens.*
Pîsatu, *puls.*
Risu, *oryza.*
Hirişcà, *polygonum fagopyrum.*
Mazere, *pisum*, vel *pisa orum.*
Farinà, *farina.*
Farinà de grâu, *farina triticea.*
Farinà de malaiu, *farina miliacea.*

XVII. Despre Mâncàri, si despre Beuturi.

De cibis, et de potulentis.

Un Ospetiu, *convivium.*
Colaţie / Gustare, } (frustucu) *jentaculum.*

Prandiu, *prandium.*
Merinde, *merenda.*
Cênà, *caena.*

Zupa, *vel* Zama, *jusculum.*	Piperadă, *placentae genus.*
Zama de carne, *jusculum bubulae.*	Turtă, *torta.*
Carne de vită, de vacă, *caro bubula.*	Plăcintă, *placenta.*
Carne fértă, *caro cocta.*	Pogacià, *focacia.*
Carne friptă, *caro assata, frixa.*	Similă, *simila e tritico facta.*
Carne de porcu, *caro porcina.*	Mămăligă, *polenta.*
Carne de mielu, *caro agnina.*	Caşiu, *caseus.*
Carne de oue, *caro ovina.*	Lardu, *laridum.*
Carne de berbece, *caro vervecina.*	Untu, *butyrum.*
Carne de capra, *caro caprina.*	Semichişiă, Lapte inchiegatu, *lac coagulatum.*
De iedu, *haedina.*	Lapte dulce, *lac dulce.*
De cerbu, *cervina.*	Moieturà, *embamma.*
De iepure, *leporina.*	Fertură, *coctura.*
De căpriòră, *capreolina.*	Curechiu fertu, *brassica, vel caules coctae.*
De féră, *ferina.*	Puiĭ fripti, *puli frixi assi.*
De viţielu, *vitulina.*	Carne de găină, *caro gallinacea.*
Carne afumată, *caro infumata.*	De gânscă, *anserina.*
Carne sărată, *caro salsa.*	De purcelu, *porcellina.*
Cârnati, *farcimina.*	Pâne, *panis.*
Limbă de bou, *lingva bovina.*	Pâne albă, *panis albus.*
Picioru de porcu afumatu, *perna.*	Pâne négră, *panis niger.*
Friptură, *assatura.*	Pâne de grâu, *panis triticeus.*
Cricală, *confixum.*	Pâne de ordiu, *panis hordeaceus.*
Pastetu, *carnes coctae massa farinacea vestitae.*	Pâne azima, *panis azymus.*
	Vinu, *vinum.*
	Bere, *cerevisia.*
	Apă, *aqua.*
	Café, *caffa.*
	Cicoladă, *genus potus.*
	Medu, *mulsum.*

XVIII. De Legumĭ, şi de Florĭ.

De Leguminibus, et Floribus.

Grădină, *hortus.*	Legume, *legumen.*

Cépă, *cepa.*
Aliu, *vel* aiu, *allium.*
Sălată, *lactura sativa.*
Laptucă, *lactuca.*
Curechiu, *caulis.*
Morcovu, *daucus sativus.*
Napu, *napus.*
Rădiche, *vel* rădite, *radicula, raphanus.*
Crastavete, *cucumis.*
Pepine, *pepo.*
Lebenitiă, *melo.*
Pere de pămentu, *cyclamina.*
Cucurbită, *cucurbita.*
Petreșelu, *vel* petrenșelu, *petroselinum.*
Piperiu, *piper.*
Piperușa, *capsicum.*
Ghimber, *zingiber.*

Saferanu, *crocus.*
Citroni, *citrea mala.*
Macu, *papaver.*
Flóre, *flos.*
Amarantu, *amarantus.*
Ruge } *rosa.*
Rosă }
Vióră, *viola.*
Tulpă, *tulipa.*
Lilie, *lilium.*
Maieranu, *majoranus.*
Flóre soreluì, *heliotropium.*
Rosmarinu, *rosmarinus.*
Mintă, *menta.*
Calapiru, *vel* calampiru, *tanacetum balsamita.*
Bosiocu, *basilicum.*
Iacintu, *hiacinthus.*
Narcisu, *narcissus.*

XIX. De Arbori, si de Póme seu fructuri.

De Arboribus, et de fructibus.

Rădăcină, *radix.*
Truncu, *truncus.*
Ramu, *ramus.*
Trupină, *surculus.*
Crengă, *brachium, ramus.*
Frunde, *frondes.*
Foiu, *folium.*
Cóje, *cortex.*
Măru, *malus.*
Măru, *malum.*
Pomu, *pomus.*
Pomu, *pomum.*
Póme, *poma, fructus.*
Fructu *vel* fruptu, *fructus.*
Piru, *pirus.*
Péră, *pirum.*
Pere, *pira.*

Prunu, *prunus.*
Prună, *prunum.*
Prune, *pruna.*
Persecu, *pomus persica*
Persecă, *persicum.*
Nucu, *nucus.*
Nucă, *nux.*
Nuci, *nuces.*
Alunu, *corylus.*
Alună, *avellana.*
Amigdalu, *amygdalus.*
Amigdale } *amygdala.*
Măndule }
Cireșu, *cerasus.*
Cireșă, *cerasum.*
Căstană, *castanea.*
Căstanu, *arbor castanea*

Scoruşu, *sorbus.*
Scoruşă, *sorbum.*
Muru, *rubus fructuosus*, *morus.*
Mură, *morum.*
Porumbrelu, *pruneolus*, *prunus silvestris.*
Porumbrele, *pruna silvestria.*
Frăgariu, *morus*, *sycomorus.*
Fragă, *fragum.*
Frage, *fraga-orum.*
Maciesu, *rosa canina.*
Maciésă, *fructus rosae caninae.*

Fagu, *fagus.*
Ghinde, *glans.*
Vițe, *vitis.*
Strugure, *botrus.*
Faguru, *fagus.*
Queru, *quercus.*
Plopu, *populus.*
Frasinu, *fraximus.*
Teiu, tilia.
Socu, *sambucus.*
Salcă, *salix.*
Arinu, *alnus.*
Acaciă, *pseudoacatia.*
Spinu, *spinus*, *spina.*

XX. Despre Fére, şi despre Vite de casă.

De feris, et animalibus domesticis.

Féră, *fera*, *bellua.*
Bestiă, *bestia*, *fera.*
Leu, *leo.*
Tigridă, } *tigris.*
Tigré, }
Panteră, *panthera.*
Elefantu, *elephas*, *elephantus.*
Ursu, *ursus.*
Lupu, *lupus*
Vulpe, *vulpis.*
Unicornu, *unicornis.*
Leopardu, *leopardus.*
Camilă, *camelus.*
Moimă, } *simia.*
Măimucă }
Cerbu, *cervus.*
Căprióră, *caprea.*
Caprioru, *capreolus.*
Porcu silbatecu, *aper.*

Epure, *lepus.*
Damă *vel* ciută, *dama.*
Bibolu, *bubalus.*
Bou, *bos.*
Tauru, *taurus.*
Câne, *canis.*
Catiă, *catula*, *vel canis foemina.*
Câţelu, *catellulus.*
Muciă *vel* muciă, *felis.*
Catuşă, *catus.*
Vacă, *vacca.*
Calu, *vel* caualu, *equus caballus*
Épă, *equa.*
Asinu, *asinus*,
Asină, *asina.*
Mânsu, *hinnulus.*
Armasariu, *equus admissarius.*

Oue, *ovis.*	Mielu, *aghnus.*
Berbece, *vervex.*	Jedu, *haedus.*
Ariete, *aries.*	Porcu, *porcus.*
Caprà, *capra.*	Scrófà, *scrofa*, vel *porca.*
Çapu, *caper.*	Sórece, *sorex*, vel *mus.*

XXI. De Paseri.

De avibus.

Vultur / Vuture, } *vultur.*	Porumbu, *vel* columbu, *columba.*
Corbu, *corvus.*	Porumbu sălbaticu, *palumbes.*
Grue, *grus.*	Turture, *turtur.*
Ciórà, *cornix.*	Gaiinà / Galinà } *gallina.*
Prepelitià, *coturnix.*	Galu, *vel* coquosu, *gallus.*
Grauru, *sturnus.*	Gàiinà de apà, *fulica.*
Potarniçhe, *perdix.*	Gànscà, *gansa, anser.*
Sturdu, *vel* / Turdu, } *turdus.*	Gànscutià, *anserculus.*
Pupàsà, *upupa.*	Ratià, *anas.*
Cucu, *cuculus.*	Pàunu, *pavo.*
Papàgaie, *graculus.*	Curcà, / Corçodinà, } *meleagris.*
Buhà, *bubo.*	Curcoiu, *gallus indicus.*
Pasere, *passer.*	
Fásanu, *phasanus.*	
Çignu, *cynus.*	
Rundinea, vel rindunea, *hirundo.*	

XXII. De Vermi, si insecte.

De vermibus, et insectis,

Verme, *vermis.*	Grelusu / Greulusu } *gryllus.*
Furnicà, *vel* forniçà, *formica.*	Grelusu de casà, *gryllus domesticus.*
Lindinà, *lens — dis.*	Grelusu, de càmpu, *gryllus campestris.*
Péduchie, *pediculus.*	Cicadà, *cicada.*
Purece, *pulex.*	Muscà, *musca.*
Painjenu, *aranea.*	
Albinà, *apis.*	

Trântoru, *scarabaeus*.
Omidă, *eruca*.
Vespe, *vespa*.
Cinçariu } *culex*.
Sinsariu }
Serpe, *serpens*.
Şopêrlă, *lacerta*.
Limbricu, *lumbricus*.
Pesce, *piscis*.
Fluturu, *vel*, fluture, *papilio*.

XXIII. Despre Metaluri, si despre Bani.

De Metallis, et de pecuniis.

Baie, *fodina*, *bajae*.
Auru, *aurum*.
Argêntu, *argentum*.
Argêntu viu, *argentum vivum*, *mercurius*.
Cusutoriu, *stannum*.
Cioae, *materia ex qua fiunt campanae*.
Feru, *ferrum*.
Plumbu, *plumbum*.
Aramă, *aes*.
Pétră puciosă, *sulphur*.
Diamantu, *adamas*.
Rubinu, *rubinus*.
Smaragdu, *smaragdus*.
Crisolitu, *chrysolitus*.
Margaritariu, *margarita*.
Cristariu, *vel* cristaiu, *crystallus*, *crystallum*.
Magnetu, *magnes*.
Marmuré } *marmor*.
Marmore }
un Auru, *nummus aureus*.
un Argêntu, *nummus argenteus*.
un Taleru, *imperialis*.
un Florintu, *unus florenus*.
un Groşu, *unus grossus*.
un Creitiaru, *unus crucigerus*.
un Denariu, *denarius*.
un Banutiu, *medius crucigerus*.

XXIV. De Colori.

De coloribus.

Albu, *albus*.
Negru, *niger*.
Suru, *canus*, *caeruleus*.
Rosiu, *ruber*.
Verde, *viridis*.
Galbênu, *flavus*, *galbinus*.
Vênêtu, *glaucus*, *venetus*.
Vênêtu } *hyacinthinus*, *caeruleus*.
Luminosu }
Mohoritu, *violaceus*.
Seinu, *cinericeus*.
Mieriu, *subglaucus*.
Cerescu, *caelestis*.
Negriu, *nigrescens*.
Luminosu, *luminosus*.
Luciu, *lucidus*.
Intunecatu, *ater*, *fuscus*.
Color de focu, *color igneus*.
De auru, *aureus*.

XXV. De Scrisóre, scriptură.

De Scriptura.

Carte, *liber.*
Scrisóre, *scriptura.*
Epistolie, *epistola, literae.*
Literă, *litera.*
Cedulă, *schedula.*
Înstantie, *vel* Istantie, *libellus suplex.*
Păsuşu, *literae passuales.*
Contractu, *contractus.*
Charthie, *charta.*
Papiruşu, *papyrus.*
Călămariu, *atramentarium.*
Pénă, *penna, calamus.*
Condeiu, *stylus, calamus.*
Peniçilu, *vel* peniçilus, *scalpellum.*
Tintă } *atramentum.*
Negrélă }
Cerusă, *cerussa.*
Céră rosie, *cera hispanica.*
Linie, *linea.*
Titulă, *titulus.*
Subscriptie (iscalitură) *subscriptio.*
Picetea, *sigillum.*
Rându, şeru, *series, ordo.*
Datu, *datum.*
Indireptare, *emendatio.*
Trămitere, *transmissio.*
Luvare carte, *accipere epistolam.*

XXVI. De Fraţie, si de Cumnaţie.

De Consangvinitate et Affinitate.

Mai mari, *majores.*
Strămoşu, *proavus.*
Strămoşă, *proavia.*
Moşu, *avus.*
Móşiă, *avia.*
Părênti, *parentes.*
Părênte, *parens.*
Tată, *pater, tata.*
Mumă, *mater.*
Mamă mater, *mama avia.*
Fiiu, *filius.*
Fiiă, *filia.*
Fiiastru, *privignus.*
Fiiastră, *privigna.*
Frate, *frater.*
Soră, *soror.*
Nepotu, *nepos.*
Nepótă, *neptis.*
Strănepotu, *pronepos.*
Strănepótă, *proneptis.*
Fraţie, *propingvitas.*
Cumnăţie, *cognatio.*
Cumnatu, *cognatus.*
Gênere, *gener.*
Nuoră, *nurus.*
Socru, *socer.*
Sócră, *socrus.*
Bărbatu, *maritus, vir.*
Muiiere, *mulier.*
Femeie, *foemina.*
Mire, *sponsus.*
Mirésă, *sponsa.*

Incredintiatu, *desponsatus.*
Incredintiatà, *desponsata.*
Vitricu, *vitricus.*
Pruncu } *puer, infans.*
Copilu }
Cocônu, *puer nobilis, puellus.*
Cocónà, *herula, domicella.*
Vergurà, *virgo, puella.*
Nànaşu, *vel* naşu, *patrinus.*
Nànaşà, vel naşà, *patrina.*
Finu, *filius baptismalis.*
Finà, *filia baptismalis.*
June, *juvenis.*
Celibiu, *caelebs.*
Holteiu, *adolescens matrimonio nondum junctus.*
Insoratu, *uxoratus.*
Necàsàtorie } *Caelibatus.*
Celibatu }
Veduvu, *viduus.*
Veduvà, *vidua.*
Càsàtorie, *conjugium.*
Nuntà, *nuptiae.*
Cuscru, *consocer.*
Cuscrà, *consocrus.*
Vèru, *consobrinus.*
Vérà, *consobrina.*
Amicu, *amicus.*
Fèrtatu, *sodalis.*

XXVII. Despre Ţeri.
De Terris seu Regionibus.

Patru pàrti a Lumei, *quatuor partes mundi.*
Europa, *Europa.*
Asia, *Asia.*
Africa, *Africa.*
America, *America.*
Germania, *Germania.*
Tiéra Neamtiascà, *Regnum Germaniae.*
Ungaria, *Hungaria.*
Tiéra Ungurèscà, *Regnum Hungariae.*
Italia, *Italia.*
Tiéra Italienéscà, *Regnum Italiae.*
Austria, *Austria.*
Transilvania, *Transylvania.*
Tiéra Ardélului, *M. Principatus Transylvaniae.*
Bavaria, *Bavaria.*
Rusia, *Russia.*
Moravia, *Moravia.*
Tiéra Rusèscà, *Imperium Russicum.*
Arabia, *Arabia.*
Bànatu, *Banatus.*
Tiéra Secuécà, *terra Siculorum.*
Tiéra Horvatiascà, *Crotiae Regnum.*
Burgundia, *Burgundia.*
Brandeburgia, *Brandeburgia.*
Britania, *Britannia.*
Polonia, *Polonia.*
Tiéra Lesésca, Tiérà Polacului, *Regnum Poloniae.*
Slavonia, *Slavonia.*
Moscovia, *Moscovia.*
Sacsonia, *Saxonia.*

Silesia, *Silesia.*
Svetia, *Svetia.*
Helvetia, *Helvetia.*
Francia, *Francia.*
Tiéra Francéscă, *Regnum Franciae.*
Holandia, *Hollandia.*
Macedonia, *Macedonia.*
Hispania, *Hispania.*
Flandria, *Flandria.*
Lotaringia, *Lotharingia.*
Irlandia, *Irlandia.*
Litvania, *Lithvania.*
Neapol, *Neapolis.*
India, *India.*
China, *China.*
Egiptu, *Egyptus.*
Malta, *Maltha.*
Persia, *Persia.*
Piemontu, *Pedemontium.*
Moldova, *Moldavia.*
Bucovina, *Bucovina.*
Tiéra Românéscă, *Principatus Valachiae, Valachia.*
Greçia, *Graecia.*
Tiéra Grecéscă, *Imperium Graecum.*
Tiéra Turcéscă, *Turcia.*
Tiéra Tatarului, *vel* Tartaria, *Tartaria.*
Dalmatia, *Dalmatia.*
Istria, *Istria.*

XXVII. De Nomele Natiilor séu Popórelor.

De Nominibus Nationum seu Populorum.

Un Europeu, *Europeus.*
un Asianu, Asiaticu, *Asiaticus.*
un Africanu, *Africanus.*
un Americanu, *Americanus.*
un Alemanu *vel* Neamtiu, *Germanus.*
un Unguru, *Hungarus.*
un Romanu, *Romanus.*
un Latinu, *Latinus.*
un Italianu, *Italus.*
un Francosu *vel* Francu, *Franco-Gallus.*
un Anglesu, *Anglus.*
un Austriacu, *Austriacus.*
un Rusu, *Russus.*
un Muscanu, *Moscovita.*
un Neapolitanu, *Neapolitanus.*
Un Spaniolu, *Hispanus.*
un Hollandes, *Hollandus.*
un Polonu, un Polacu, un Leşu, *Polonus.*
un Boemu, *Bohemus.*
un Horvatu, *Croata.*
un Venetianu, *Venetus.*
un Románu, *Daco-Romanus* sive *Valachus.*
un Moldovanu, *Moldavus.*
un Bucovinénu, *Bucovinensis.*
un Sérbu, *Servus,* vel *Rascianus.*
un Slavu (Totu) *Sclavus.*
un Transilvanu, *Transylvanus.*
un Ardelénu, *Transylvanus.*

Un Sasu, *Saxo.*
un Maçedonianu, *Macedinianus.*
un Grecu, *Graecus.*
un Elinu, *Helenus.*
un Judeu(Jûdovu), *Judaeus.*
un Evreu, *Hebraeus.*
un Turcu, *Turca, Turcus.*
ûn Egipteanu, *Egyptiacus.*
un Indianu, *Indicus.*
Un Persianu, *Persa.*
un Harapu *vel* Arabu, *Arabs.*
un Chinesu, *Chinensis.*
ûn Irlandu, *Irlandus.*
un Moravu, *Moravus.*
un Bânâtianu, *homo ex Banatu.*
un Istrianu, *Istrianus.*
un Dalmatâ, *Dalmata.*
Sâlâşianu, *Sylvanus.*
Çiganu, *Zingarus.*

XXIX. De Vredniciile Preotiesci.

De Dignitatibus Sacerdotalibus.

Papa, *Papa, Romanus Pontifex.*
un Patriarchu, *Patriarcha.*
un Metropolitu, *Metropolita.*
un Cardinalù, *Cardinalis.*
un Archiepiscopu, *Archiepiscopus.*
un Episcopu, *Episcopus.*
un Vicarişu, *Vicarius.*
un Egumenu, *Abbas,* vel *Praepositus.*
un Dieçesanu, *vel* Decanu *Decanus.*
un Canonicu, *Canonicus.*
un Protopreotu, Protopresviter, } *Protopresbyter.*
un Archidiaconu, *Archidiaconus.*
un Mârturisitoriu, *Confessionarius, Confessarius.*
Capelanu, *Capellanus.*
un Preotù, *Sacerdos.*
un Parochu, *Parochus.*
un Diaconu, *Diaconus.*
un Hipodiaconu, *Subdiaconus.*
un Predicator, *Praedicator Concionator.*
un Cântâretiu, un Çantor, } *Cantor.*
un Monachu, *Monachus.*
un Câlugêru, *Eremita.*
un Clericu, *Clericus.*
un Teologu, *Theologus.*
Cleru, *Clerus, ordo ecclesiasticus.*
Fêtu, *aeditus, sacristianus.*
Clopotariu, *Campanator.*
Mirênu, *Laicus, mundanus.*

XXX. De Verednіciile Lumesci:

De Dignitatibus Secularibus.

Un Impèratu, *Imperator.*
una Impèrătésă, *Imperatrix*
un Craiu, *Rex,*
una Craiasă. *Regina.*
un Prinçu, *Princeps.*
Principu, *idem,*
una Prinçesă, *vel* Principésă, *Principissa.*
un Archiducă, *Archidux.*
una Archiduchésă, *Archiducissa.*
un Ducă, *Dux.*
una Duchésă, *Ducissa, Ducis uxor.*
Căpitanu, *Capitaneus.*
Obrister, *Tribunus militum.*
Marchesu, *Marchio.*
Marchésă, *Marchionissa.*
un Conte (Grofu), *Comes.*
una Contesă (Grofitiă), *Comitissa.*
un Baronu, *Baro, Optimas, Dinastes.*
Baronesă, *Baronissa.*
un Nobilu (Nemişu), *Nobilis.*
un Boiariu, *vel* Boeróe, *Nobilis Valachus, Bojaro.*
Boeritiă, *vel* Boerésé, *Matrona nobilis, Bojarissa.*
un Gubernator, *Gubernator.*

XXXI. De Diregĕtoriile Judécesci, si Politicesci.

De Muneribus Judicialibus, et Politicis.

Judecată que mai de sus, *Jurisdictio superior, judicium supremum.*
un Ministru, *Minister.*
un Voivodu, *Vajvoda.*
un Elector, *Elector.*
o Voivodésă, *Vajvodae uxor.*
o Electorésă, *Electorissa.*
un Vodă, *Princeps.*
un Cançellariu, *Cancellarius.*
un Vice-Cançelariu, *Vice-Cancellarius.*
un Residentu, *Residens.*
un Consiliariu, *Consiliarius.*
un Consiliariu de curte, *Consiliarius aulicus.*
un Asesor, *Assessor.*
un Secretariu, *Secretarius.*
un Scriitoriu, *Scriba.*
un Cancelistă, *Cancellista.*
Notariuşu, *Notarius.*
Jude, Birĕu, } *Judex.*
Juratu, *Juratus.*
Judeçiu, *Judicium.*
Divanu, *Tribunal.*

XXXII. De Sciêntie, si de Mâiestrii.

De Scientiis, et de Artibus.

Teologhia, *Theologia.*
Teologu, *Theologus.*
Filosofie, *Philosophia.*
Filosofu, *Philosophus.*
Medicâ, *Medica.*
Medicu, *Medicus.*
Medicinâ. *medicina.*
Chirurghie, *Chirurgia.*
Chirurgu, *Chirurgus.*
Doctor, Doftor | *Doctor, Medicus.*
Economie, *Oeconomia.*
Economu, *oeconomus.*
Pedagoghie, *Paedagogica ars.*
Pedagogu, *Paedagogus.*
Aritmeticâ, *Arithmetica.*
Aritmeticu, *Arithmeticus.*
Geografie, *Geographia.*
Geografu, *Geographus.*
Astronomie, *Astronomia.*
Astronomu, *Astronomus.*
Astrologhie, *Astrologia.*
Astrologu, *Astrologus.*
un Apotecariu, *Apothecarius.*
Poticâ, apothecâ, *Apotheca.*
un Doctor de Chirurghie, *Doctor chirurgiae.*
un Doctor de ochi, *Medicus ocularis.*
un Doctor de Teologhie, *Doctor Theologiae.*
un Aghentu, *Agens.*
un Procurator, *Procurator.*
un Tâlmaciu, *Interpres.*
un Pictor, un Sugrafu, | *Pictor.*

Maiestru, *Magister.*
Bârbieru, *Tonsor.*
Mâcelariu, *Lanio, macellarius.*
Mâcelârie, *macellum, taberna laniaria.*
Pitariu, Pânériu, | *Pistor.*
Morariu, *Molitor.*
Mórâ, *mola.*
Câldârariu, *Ahenarius, faber ahenarius.*
Luminariu, *Fusor canddelarum.*
Pilârieriu, *Pileator.*
Aciu, *Asciarius.*
Cârbunariu, *Carbonarius, confector carbonum.*
Factoriu de carê, *Opifex rhedarius.*
Caru, *carrus, currus.*
Rotariu, *Optifex rotarius.*
Rótâ, *rota.*
Funariu, *Opifex funarius.*
Comediantu, Comediesu | *Comicus actor, histrio.*
Pânurariu (postâvariu) *Panifex, textor pannorum.*
Speţiériu, *Aromatarius, qui vendit aromata.*
Câdariu, Butnariu | *Vietor, doliarius.*
Fâuru, *Faber ferarius.*
Fâurie, *fabrica ferraria.*
Pintenariu, *Calcarius.*
Lâcêtariu, *faber serarius.*

Argèntariu, *Argentifex, faber argentarius.*
Organariu, *organorum opifex.*
Pènsariu, *Textor.*
Ferariu, *Ferramentarius.*
Câbieriu, *Confector gladiorum.*
Curèlariu } *Coriarius.*
Curèoariu
Peptârariu, *Confector pectoralium.*
Vindetoriu de póme, *Pomarius, qui poma vendit.*
Ingeniru, *Geometra.*
Orariu (cesariu), *Horopegus.*
Grâdinariu, *Hortulanus.*
Arâtoriu (plugariu), *Arator, agricola.*
Cârturariu, *Scriba, Literatus.*
Murariu (sidariu), *Caementarius, murarius.*
Dascalu, *Magister, Didascalus, Doctor.*
Invètiâtoriu, *Praeceptor, Moderator.*
Sèceratoriu, *Messor.*
Musicantu } *Musicus.*
Musicu
Pèscariu, *Piscator.*
Clopotariu, *campanarum fusor.*
Vraciu, *Lapicida.*
Peptinariu, *Pectinarius.*
Hartieriu, *Confector chartae.*

Olariu, *Figulus, ollarius.*
Vârsâtoriu de plumbu, *qui plumbum fundit.*
Hornariu, *spacicaminarius caminorum purgator.*
Curuitoriu (sèbeu), *sartor.*
Tunariu, *miles tormentarius.*
Cârâmidariu, *Laterarius, fictor laterum.*
Cristaiariu, *Fictor vasorum crystallinorum.*
Glajériu } *Negotiator vitrarius*
Steclariu
Cismariu } *Cothurnarius.*
Ciobotariu
Mâsariu, *Arcularius.*
Negotiâtoriu, *Mercator.*
Medariu, *qui mulsum facit.*
Ospètariu, *Caupo, tabernarius.*
Lingurariu, *fabricator lingularum* vel *cochlearium.*
Turtariu, *pistor tortarum.*
Brândiariu, *confector,* vel *venditor burindae.*
Boariu, *Bubulcus, pastor armentarius.*
Vacariu, *pastor vaccarum.*
Porcariu, *subulcus, porcarius.*
Pècurariu, *Opilio.*
Cocieriu, *Auriga.*
Serbu, *Servus.*
Serbâ, *Serva.*

Quaedam Adjectiva magis familiaria, et magis usitata.

Observandum. Adjectiva, quae in Lingva Latina in *us*, *um*, *er*, *ns*, terminantur, in Daco-Romana sive Valachica Lingva in *u* desinunt; (praeter communia, quae semper in *e* terminantur) - verum illud ut iam in Ortographia sub litera *u* monui semivocalis est, et medium tantum habet sonum, quem tunc solum integrum recipit, dum cum Nomine Articulus definitus conjungitur; sic eg. *amaru*, lego quasi *amar*; cum Art. vero integro sono *amarul*.

A.

Abătutu, ă, *seductus, a, digressus, a.*
Acru, ă, *acidus, a.*
Acuratu, ă, *accuratus, a.*
Adâncu, ă, *aduncus, a.*
Adâncatu, ă, *demersus, a.*
Afundu, ă, *profundus, a.*
Afundatu, ă, *immersus, a.*
Afumatu, ă, *infumatus, a.*
Adusu, ă, *adductus, a.*
Agonisitu, ă, *acquisitus, a.*
Aieptatu, ă, *flexus, a, accomodatus, a.*
Albu, ă, *albus, a.*
Alesu, ă, *electus, a.*
Alinatu, ă, *temperatus, a.*
Amaru, ă, *amarus, a.*
Amestecatu, ă, *commixtus, a.*
Amăgitu, ă, *seductus, a.*
Apătosu, ă, *aquosus, a.*
Arsu, ă, *ustus, a.*
Ascuțitu, ă, *acutus, a.*
Aspru, ă, *asper, a.*
Atinsu, ă, *tactus, a.*
Asediatu, ă, *quietus, collocatus, a.*
Avutu, ă, *dives.*

B.

Batjocoritu, ă, *ludificatus, a.*
Bătutu, ă, *verberatus, a.*
Beutu, ă, *ebrius, a.*
Bețivu, ă, *inebrieans.*
Biosu, ă, *abundans.*
Blându, ă, *blandus, a.*
Bolnavu, ă, *infirmus, a.*
Bărbos, ă, *barbosus, a.*
Bĕtrânu, ă, *senex.*
Botesatu, ă, *baptisatus, a.*
Bubosu, ă, *ulcerosus, a.*
Bunu, ă, *bonus, a.*
Bucurosu, ă, *lubens.*
Burduhosu, ă, *ventrosus, a.*

C.

Căducu, ă, *caducus, a.*
Cădutu, ă, *lapsus, a.*

Caldu, ă, *calidus, a.*
Calicu, ă, *miser, a,*
Câmpestru, ă, *campestris.*
Cărnosu, ă, *carnatus, a.*
Căruntu, ă, *canus, a.*
Căscatu, ă, *apertus, a.*
Cerescu, ă, *caelestis, e.*
Cernutu, ă, *pollinctus, a.*
Ciuposu, ă, *hirsutus, a.*
Chiaru, ă, *clarus, a.*
Confusu, ă, *confusus, a.*
Coptu, ă, *coctus, a.*
Colţiurosu, ă, *glebosus, a.*
Credinciosu, ă, *fidelis.*
Crestinu, ă, *christianus, a.*
Cuviosu, ă, *probus, a, congruus, a.*
Cumpănitu, ă, *ponderatus, a.*
Cunoscutu, ă, *notus, a.*
Curatu, ă, *purus, a.*
Curvariu, ă, *fornicator.*
Cucernicu, ă, *mansvetus, a.*
Curtu, ă, *curtus, a.*
Crudu, ă, *crudus, a.*
Curiosu, ă, *curiosus, a.*

D.

Dătoriu, e, *debitus, a.*
Dăunosu, ă, *cupidus, a.*
Deculatu, ă, *elumbis.*
Dedatu, ă, *adsvetus, a.*
Defăimatu, ă, *diffamatus.*
Deletnicu, ă, *occupatus, a.*
Delicatu, ă, *delicatus, a.*
Depărtatu, ă, *remotus, a.*
Deplinu, ă, *perfectus, a.*
Direptu, ă, *rectus, a.*
Desu, ă, *densus, a.*
Desbrăcatu, ă, *exutus, a.*
Desbinatu, ă, *sejunctus, a.*
Descărcatu, ă, *exoneratus, a.*
Deschisu, ă, *apertus.*
Descoperitu, ă, *delectus, a.*
Deschilinitu, ă, *sejunctus, a.*
Descultiu, ă, *discalceatus, a.*
Deslegatu, ă, *solutus, a.*
Despărţitu, ă, *separatus, a.*
Desceptatu, ă, *excitatus, a.*
Dénţiosu, ă, *dentatus, a.*
Doiiosu, ă, *plenus desiderii.*
Domesnicu, ă, *domesticus, a.*
Domnescu, ă, *dominalis.*
Doritu, ă, *desideratus, a.*
Dospitu, ă, *fermentatus, a.*
Dulce, e, *dulcis.*

E.

Ettinu, ă, *levis pretii.*
Erbosu, ă, *herbosus. a.*
Ernatu, ă, *hyematus.*
Escosu, ă, *fungosus, a.*
Ertatu, ă, *absolutus, a.*

F.

Făcutu, ă, *factus, a.*
Fălosu, ă, *superbus, a.*
Fărinosu, ă, *farinosus, a.*
Fărmiciosu, ă, *friabilis.*

Feciorescu, ă, *virginalis.*
Femeescu, ă, *foemineus, a.*
Ferbinte, e, *fervidus, a,*
Fericitu, ă, *felix.*
Fertu, ă, *coctus, elixus, a.*
Fetescu, ă, *puellaris.*
Firescu, ă, *naturalis.*
Flămĕndu, ă, } *fameli-*
Fometosu, ă, } *cus, a.*
Flocosu, ă, *floccosus, a.*
Flusturatu, ă, *ventosus, a.*
Formosu, ă, *pulcher, a.*
Folticosu, ă, *ventrosus, a.*
Focosu, ă, *ignitus, a.*
Foiosu, ă, *foliosus, a.*
Fragetu, ă, *fragilis, tener,*
Fricosu, ă, *timidus, a.*
Frigurosu, ă, *frigidus, a.*
Frumosu, ă, *formosus, a.*
Frundiosu, ă *frondusus, a.*
Fugitu, ă, *profugus, a.*
Fumosu, ă, *fumosus, a.*
Funinginosu, ă, *fuligino-sus, a.*
Furnicosu, ă, *formico-sus, a.*

G.

Galantu, ă, *elegans, de-corus, a.*
Galbinu, ă, *galbinus, a.*
Găunosu, ă, *excavatus, a.*
Gîngavu, *balbus.*
Gĕmînu, ă, *geminus, a.*
Generosu, ă, *generosus, a.*
Gerosu, ă, *gelidus, a.*
Ghibosu, ă, *gibbosus, a.*
Ghimposu, ă, *aculeatus, a.*
Ghindosu, ă, *glandarius, a.*
Ghindurosu, ă, *glandulo-sus, a.*
Globosu, ă, *globosus, a.*
Glumetiu, ă, *jocosus, a.*
Golu, ă, *vacuus, a, nu-dus, a.*
Grăitoriu, e, *locutor.*
Grasu, ă, *pingvis, cras-sus, a.*
Grăunțiosu, ă, *granosus, a.*
Grețiosu, ă, *fastidiosus, a.*
Greu, ă, *gravis.*
Grosu, ă, *crassus, gros-sus, a.*
Gûrbovu, ă, *curvus, a.*
Gustosu, ă, *gustosus, a, sapidus, a.*

H.

Harmonicu, ă, *harmoni-cus, a.*
Hebetu, ă, } *hebes, stu-*
Hebeucu, ă, } *pidus, a.*
Hĕdu, ă, *faedus, a.*
Hiitu, ă, *dirutus, a.*
Hidropicu, ă, *hydropicus, a.*
Hîrsitu, ă, *sordidus, ava-rus, a.*
Hopinosu, ă, *confragosus, a.*
Hosposu, ă, *siliquosus, a.*
Hulitu, ă, *vituperatus, a.*

I.

Iernatecu, ă, *hybernus, a.*
Imbrăcatu, ă, *indutus, a.*

Imburatu, ă, *pruinosus, a.*
Immutatu, ă, *immutatus, a.*
Impăcatu, ă, *pacatus, a.*
Impărțitu, ă, *partitus, a.*
Impăturatu, ă, *complicitus, a.*
Impelitiatu, ă, *pellitus, a.*
Impănatu, ă, *pennatus, a.*
Impĕrătescu, ă, *imperialis.*
Impetritu, ă, *induratus, a.*
Impistritu, ă, *variegatus, a, maculosus, a.*
Implutu, ă, *impletus, a.*
Impovăratu, ă, *oneratus, a.*
Impresuratu, ă, *coarctatus, a.*
Imprumutu, ă, *mutuus, a.*
Impunsu, ă, *punctus, a.*
Imputatu, ă, *exprobratus, a.*
Impuțitu, ă, *putidus, a.*
Inălțiatu, ă, *exaltatus, a.*
Inaltu, ă, *altus, a.*
Incarcatu, ă, *onustus, a.*
Inchegatu, ă, *coagulatus, a.*
Inchiatu, ă, *conjunctus, a.*
Inchisu, ă, *occultus, a, clausus, a.*
Incinsu, ă, *cinctus, a.*
Incordatu, ă, *tensus, a.*
Incoronatu, ă, *coronatus, a.*
Incredințiatu, ă, *persvasus, a.*
Incredutu, ă, *fidus, a.*
Incuiatu, ă, *clausus, a.*
Indelungu, ă, *longinquus, a.*
Indesatu, ă, *densus, a.*
Indireptatu, ă, *emendatus, a.*
Indoitu, ă, *duplicatus, a.*
Indrăcitu, ă, *daemoniacus, a.*
Indrăgitu, ă, *amore captus, a.*
Induplicatu, ă, *duplicatus, a.*
Induratu, ă, *misericors.*
Inferatu, ă, *ferratus, a, vel stigmatus, a.*
Inferbĕntatu, ă, *fervidus, a.*
Infiptu, ă, *infixus, a.*
Inflatu, ă, *inflatus, a, turgidus, a.*
Infloritu, ă, *floridus, a.*
Infocatu, ă, *ignitus, a.*
Infrăntu, ă, *confractus, a.*
Infrĕnatu, ă, *efrenatus, a.*
Infrumtiășatu, ă, *venustus, a.*
Inghiățiatu, *congelatus, a.*
Ingrășatu, ă, *saginatus, a, vel incrassatus, a.*
Inholbatu, ă, *magnos, et deformes oculos habens.*
Inimosu, ă, *animosus, a.*
Inăditu, ă, *annexus, a.*
Inecăciosu, ă, *suffocans.*
Inodatu, ă, *innodatus, a.*
Inoptatu, ă, *pernoctatus, a.*
Inoratu, ă, *nubilosus, a.*
Insarcinatu, ă, *sarcitatus a, oneratus, a.*
Insemnatu, ă, *signatus, a.*
Inspicatu, ă, *spicatus, a.*
Insĭtatu, ă, *sitiens.*
Ințeleptu, ă, *sapiens.*
Intinatu, ă, *inquinatus, a.*
Intraripatu, ă, *alatus, a.*
Intrarmatu, ă, *armatus, a.*
Intregu, ă, *integer, a.*
Intristatu, ă, *contristatus, a.*

Intrupatu, ă, *incorporatus, a.*
Intunecatu, ă, *obscurus, a.*
Intunecosu, ă, *tenebrosus, a.*
Invărstratu, ă, *virgatus, varius, a.*
Invĕtiatu, ă, *doctus, a.*
nvŏluitu, ă, *involutus, a.*
Iscusitu, ă, *peritus, a, exquisitus, a.*
Jucăuşu, ă, *saltator.*
Juratu, ă, *iuratus, a.*

L.

Lăcrĭmosu, ă, *lacrymosus, a.*
Lănosu, ă, *lanosus, a.*
Lăptosu, ă, *lactarius, a.*
Largu, ă, *amplus, a.*
Lătinescu, ă, *latinus, a.*
Lăudatu, ă, *laudatus, a,*
Lăutu, ă, *lotus, lautus, a.*
Legatu, ă, *ligatus, a.*
Lemnosu, ă, *lignosus, a.*
Lenesu, *lenis, piger, a.*
Leprosu, ă, *leprosus, a.*
Leşinatu, ă, *exanimis.*
Limbosu, ă, *lingvax.*
Limbutu, ă, *garrulus, a.*
Limpede, e, *limpidus, a.*
Lindinosu, ă, *lendiginosus, a.*
Linu, ă, *lenis, quietus, a.*
Lipiciosu, ă, *tenax.*
Lovitu, ă, *ictus, a.*
Luciu, e, *lucidus, a.*
Lucratu, ă, *elaboratus, a.*
Lumescu, ă, *mundanus, a.*
Luminatu, ă, *illuminatus, a.*
Luminosu, ă, *luminosus, a.*
Lunaticu, ă, *lunaticus, a.*
Lunecosu, ă, *lubricus, a.*
Lungu, ă, *longus, a.*
Lunguţiu, ă, *longulus, a.*
Lutosu, ă, *lutosus, a.*

M.

Măncăciosu, ă, *edax.*
Măngăiosu, ă, *consolatorius, a.*
Măniosu, ă, *iratus, a.*
Mănosu, ă, *fecundus, a.*
Mare, e, *magnus, a.*
Măretiu, ă, *superbus, a, arrogans.*
Mărginitu, ă, *limitatus, a.*
Maritu, ă, *gloriosus, a.*
Mărturisitu, ă, *confessus, a.*
Meduhosu, ă, *medullosus, a.*
Mĕhnitu, ă, *moestus, a.*
Melancholicu, ă, *melancholicus, a.*
Mĕncinosu, ă, *mendax.*
Mesanu, ă, *conviva, convivii socius.*
Mesgosu, ă, *succosus, a.*
Mesţecatu, ă, *mixtus, a.*
Minunatu, ă, *mirabilis.*
Miruntu, ă, *minutus, a.*
Miruntu, ă, *idem.*
Mohoritu, ă, *coccineus, a.*
Molcutiu, ă, *molliculus, a.*
Mŏle, e, *mollis.*

Mortu, ă, *mortuus, a.*
Mucedu, ă, *mucidus, a.*
Mucosu, ă, *mucosus, a.*
Muetu, vel moietu, ă, *emollitus, a.*
Mugurįtu, ă, *gemmatus, a.*
Multu, ă, *multus, a.*
Multoratecu, ă, *multiplex.*
Muntosu, ă, *montosus, a.*
Murgu, ă, *nigricans.*
Muschiosu, ă, *mucosus, a.*
Musteciosu, ă, *mixtacatus, a.*
Mustosu, ă, *mustulentus, a.*
Mutu, ă, *mutus, a.*

N.

Naltu, ă, *altus, a.*
Nascutu, ă, *natus, a.*
Năsiposu, ă, *arenosus, a.*
Năsturu, ă, *stultus, a.*
Nebunu, ă, *amens.*
Necuprênsu, ă, *incomprehensus, a.*
Necredinciosu, ă, *infidelis.*
Nefertu, ă, *incoctus, a.*
Nefericitu, ă, *infelix.*
Negru, ă, *niger, a.*
Negriciosu, ă, *nigrescens.*
Negurosu, ă, *nebulosus, a.*
Neincetătu, ă, *incessans.*
Neinfrênatu, ă, *effrenatus, a.*
Nemăsuratu, ă, *immensus, a.*
Nenumitu, ă, *non nominatus, a.*
Nimica, *nihil.*
Nodurosu, ă, *nodosus, a.*
Nouu, ă, *novus, a.*

O.

Oblitu, ă, *planus, a.*
Ocolitu, ă, *circumdatus, a.*
Ologu, ă, *debilis, claudus, a.*
Omenitu, ă, *honestatus, a.*
Omoritu, ă, *occisus, a.*
Onestu, ă, *honestus, a.*
Onoratu, ă, *honoratus, a.*
Opritu, ă, *prohibitus, a.*
Optatu, ă, *vel*, oftatu, ă, *desideratus, a, gemens.*
Orbu, ă, *orbus, caecus, a.*
Ostănitu, ă, *fatigatus, a.*

P.

Părênteseu, ă, *paternus, a.*
Părtașu, ă, *particeps.*
Părăsitu, ă, *derelictus, a.*
Păcătosu, ă, *peccator,* vel *peccaminosus, a.*
Păduchiosu, ă, *pediculosus, a,* vel *pedicosus, a.*
Pirosu, ă, *pilosus, a.*
Pomosu, ă, *pomosus, a.*
Puternicu, ă, *potens.*
Putredu, ă, *putridus, a.*
Pusu, ă, *positus, a.*

R.

Rădicinosu, ă, *radicosus, a.*
Rămurosu, ă, *ramosus, a.*
Răpitu, ă, *raptus, a.*
Raru, ă, *rarus, a.*
Rasu, ă, *rasus, a.*
Recoritu, ă, *refrigeratus*, vel *recreatus, a.*
Redicatu, ă, *erectus.*
Repusu, ă, *repositus, a.*
Resturnatu, ă, *eversus, a.*
Rĕtesatu, ă, *abscissus, a.*
Rĕtĭcitu, ă, *aberrans.*
Roşu, ă, *ruber, a.*
Roşitu, ă, *rubefactus, a.*
Rŏtundu, ă, *rotundus, a.*
Ruginosu, ă, *rubiginosus, a.*
Ruptu, ă, *ruptus, a, lacer-atus, a.*
Ruşinosu, ă, *pudicus, a.*

S.

Sĭlbaticu, ă, *silvaticus, a.*
Săgetatu, ă, *sagittatus, a.*
Sănĭtosu, ă, *sanus, a.*
Săntu, ă, *sanctus, a.*
Scumpu, ă, *pretiosus, a.*
Scurtu, ă, *curtus, brevis.*
Săratu, ă, *salsus, a.*
Sĕmĭnatu, ă, *seminatus, a.*
Setosu, ă, *sitiens.*
Senţitoriu, e, *sentiens.*
Simplu, ă, *simplex.*
Singuru, ă, *solus, a.*
Smeritu, ă, *humilis.*
Somnurosu, ă, *somnolentus, a.*
Spălatu, ă, *lotus, a.*
Spănu, ă, *calvus, glaber.*
Spăriosu, ă, *timidus, a.*
Spănsuratu, ă, *suspensus, a.*
Spartu, ă, *fractus, a.*
Spinoşu, ă, *spinosus, a.*
Spulbĕratu, *turbulentus, a.*
Spumosu, ă, *spumosus, a.*
Spurcatu, ă, *spurcus, a.*
Statornicu, ă, *constans.*
Strălucitu, ă, *illustris.*
Strămbu, ă, *curvus, a.*
Străpunsu, ă, *transfixus, a.*
Subţire, e, *subtilis.*
Supusu, ă, *subditus, a.*
Suru, ă, *caeruleus, a.*
Susu, ă, *altus, a.*
Surdu, ă, *surdus, a.*
Svĕntatu, ă, *ventilatus, a.*

T.

Tăcutu, ă, *tacitus, a.*
Tare, e, *fortis.*
Tĕner, ă, } *juvenis, tener, a.*
Tiner, ă, }
Tinosu, ă, *coenosus, a.*
Tocmitu, ă, *correctus, a.*
Topitu, ă, *liquefactus, a.*
Torsu, ă, *tortus, a.*
Trasu, ă, *tractus, a.*
Trăcatoriu, e, *transitorius, a.*
Trupescu, ă *corporalis.*
Tunsu, ă, *tonsus, rasus, a.*
Turbatu, ă, *rabiosus, a.*

U.

Udu, ă, } *madidus, a.*
Udatu, ă, }
Uitatu, ă, *oblitus, a.*
Umèdu, ă, *humidus, a.*
Unflatu, ă, *inflatus, turgidus,*
Unitu, ă, *unitus, a.*
Unsu, ă, *unctus, a.*
Următoriu, e, *successor.*
Uscatu, ă, *exsiccatus, a.*
Urăciosu, ă, *taediosus, a.*
Uşoru, ă, *levis.*
Uşoratu, ă, *levatus, a.*
Usturatu, ă, *ustulatus, a.*
Uşuratu, ă, *foeneratus.*

V.

Vècinu, ă, *vicinus, a.*
Vechiu, e, *vetus, us.*
Veninosu, ă, *venenosus, a.*
Vèntosu, ă, *ventosus, a.*
Verde, e, *viridis.*
Verminosu, ă, *verminosus, a.*
Vèrsatu, ă, *effusus, a.*
Vindecatu, ă, *resanatus, a.*
Virtosu, ă, *durus, a.*
Viuu, ă, *vivus, a.*
Voiosu, ă, *animosus, a, vividus, a.*
Vorbitoriu, e, *loquens.*
Vrednicu, ă, *dignus, a.*
Vulpescu, ă, } *vulpinus, a.*
Vulpinu, ă, }

Z.

Zămosu, ă, *jusculentus, a.*
Zelosu, ă, *zelosus, a.*
Zerosu, ă, *serosus, a.*

Verba, quae in sermone quotidiano frequentius occurrunt.

A.

Abatu, ere, utu, *deflecto.*
Açiçu, are, ătu, *cieo.*
Acoperu, ire, itu, *cooperio.*
Acrescu, ire, itu, *accidum reddo.*
Adaugu, ere, atu, *adjungo, augeo.*
Adăpu, are, atu, *adaquo.*
Adormu ire, itu, *obdormio.*
Aducu, ere, usu, *adduco.*
Aduno, are, atu, *congrego, aduno.*
Aflu, are, atu, *invenio.*
Afumu, are, atu, *perfumo.*
Afundu, are, atu, *demergo.*
Aeptu, are, atu, } *flecto dirigo,*
Aieptu, are, atu, }
Ajunu, are, atu, *jejuno.*
Ajungu, ere, usu, *attingo.*
Ajutu, are, atu, *adjuvo.*

Albescu, ire, itu, *dealbo.*
Alegu, ere, esu, *eligo.*
Alergu, are, atu, *fugio.*
Amărescu, ire, itu, *exacerbare.*
Amestecu, are, atu, *misceo.*
Amu, avere, utu, *habeo.*
Amorțiescu, ire, itu, *rigeo.*
Amuțescu, ire, itu, *obmutesco.*
Aplecu, are, atu, *inclino.*
Aprindu, ere, su, *accendo.*
Apucu, are, atu, *apprehendo.*
Apropiu, are, atu, *appropingvo.*
Apuiu, nere, usu, *occido (sol.)*
Aru, are, atu, *aro.*
Aratu, are, atu, *indico.*
Ardu, ere, arsu, *comburo, ardeo.*
Armu, are, atu, *armo.*
Aruncu, are, atu, *proicio, averrunco.*
Ascultu, are, atu, *ausculto.*
Ascundu, ere, su, *abscondo.*
Ascutu, ire, itu, *exacuo.*
Astupu, are, atu, *obstipo.*
Asudu, are, atu, *sudo.*
Asunu, are, atu, *sono.*
Asuprescu, ire, itu, *supero, subduco.*
Asurdescu, ire. itu, *obsurdesco.*
Atingu, ere, su, *tango.*
Astémpéru, are, atu, *tempero.*
Asteptu, are, atu, *expecto.*
Asternu, ere, utu, *sterno.*
Audu, ire, itu, *audio.*
Aurescu, ire, itu, *inauro.*

B.

Bagu, are, atu, *pango. figo.*
Bălbutu, ire, itu, *balbutio.*
Batu, ere, utu, *batuo, tundo.*
Batjocorescu, ire, itu, *irrideo.*
Belescu, iri, itu, *deglubio.*
Beșicu, are, atu, *vesicam accipio in corpore, pustulesco.*
Béu, ere, beutu, *bibo.*
Béne cuventesu, are, atu, } *benedico.*
Bine cuventesu, are, atu, }
Blastému, are, atu, *blasphemo, maledico.*
Botesu, are, atu, *baptiso.*
Brumu, are, atu, *pruina cadit, (verbi imperson).*
Bucinu, are, atu, *buccino.*
Bulbucu, are, atu, *bullio, bullo.*
Bucuru, are, atu, *gratulor.*
Bumbaescu, ire, itu, } *bombito.*
Bombăescu, ire, itu, }
Buricu, are, atu, *umbilico.*
Bursucu, are, atu, *effervesco.*
Buvenescu, ire, itu, *allido.*

C.

Cacu, are, atu, *caco, merdo.*
Cadu, ére, utu, *cado.*

Calcu, are, atu, *calco, premo.*

Canonescu, ire, itu, *punio, poenitentiam impono.*

Càntu, are, atu, *canto, cano.*

Capìtu, are, atu, *capio, obtineo.*

Càputu, are, atu, *subduco, (cothurnos).*

Càrminu, are, atu, *carmino.*

Càrpescu, ire, itu, *sarcio.*

Carțescu, ire, itu, *crepito, strepo.*

Caru, are, atu, *veho, gero.*

Caruntescu, ire, itu, *canesco.*

Càsàtorescu, ire, itu, *matrimonio jungo.*

Cascu, are, atu, *oscito, oscitor.*

Cautu, are, atu, *quaero.*

Cenușu, ere, etu, *cinefacio.*

Cercetu, are, atu, *investigo.*

Cercu, are, atu, *quaero.*

Cercuescu, ire, itu, *vieo.*

Cernu, ere, utu, *cerno pollintio.*

Certu, are, atu, *corripio.*

Ceruescu, ire, itu, *cero.*

Ceteru, are, atu, *citaro, fidibus ludo.*

Chemu, are, atu, } *voco,*
Chiàmu, are, atu, } *clamo.*

Cimpàrescu, ire, itu, *torpeo.*

Cènu, are, atu, *coeno.*

Cinstescu, ire, itu, *aestimo.*

Çipotescu, ire, itu, *ejulo.*

Çipu, are, atu, *sipo, jacio.*

Çitu, are, atu, *cito, evoco.*

Çiupelescu, ire, itu, *deplumo.*

Clopotescu, ire, itu, *pulso.*

Coboru, ire, *descendo, dejicio.*

Comèndu, are, atu, *commendo.*

Computu, are, atu, *computo.*

Contagescu, ire, itu, *contagione afficior.*

Contìnescu, ire, itu, *contineo, refreno.*

Coquu, cóquere, coptu, *coquo.*

Coràcscu, ire, itu, *crocio.*

Coronu are, atu, *corono.*

Cosescu, ire, itu, *seco, falco.*

Credu, ere, utu, *credo.*

Crepu, are, atu, *crepo, findo.*

Crescu, ere, utu, *cresco.*

Crestu, are, atu, *strio, incido.*

Cruntu, are, atu, *cruento.*

Çucu, are, atu, *osculum do.*

Cugetu, are, atu, *cogito.*

Culcu, are, atu, *colloco.*

Culegu, ere, esu, *colligo.*

Cuminecu, are, atu, *communico, sacram communionem administro.*

Cumpàru, are, atu, *comparo.*

Cumpànu, are, atu, *pondero.*

Cunoscu, ere, utu, *cognosco.*

Cununu, are, atu, *copulo.*

Cuprèndu, ere, su, *comprehendo.*

Curàțescu, ire, itu, *expurgo.*

Curgu, ere, su, *fluo, curo.*

Curmu, are, atu, *perrumpo.*

Curtenescu, ire, itu, } *hono-*
Cortenescu, ire, itu, } *ris cau-*
sa ali-
quem-
visito.

Curu, ere, cursu, *curro, fugio, fluo.*

Curvescu, ire, itu, *moechor.*

Custu, are, atu, *vita fruor, vivo.*

Cutesu, are, atu, *audeo.*

Cutremuru, are, atu, *tremo, contremo.*

Cuvêntu, are, atu, *loquor, dico.*

D.

Demându, are, atu, *praecipio.*

Dapênu, are, atu, *fila glomero.*

Dau, are, atu, do, *tribuo.*

Débêlu, are, atu, *marceo.*

Deculu, are, atu, *delumbo.*

Dedau, are, atu, *asvesco.*

Defaimu, are, atu, *diffamo, vitupero.*

Deflorescu, ire, itu, *deplumo.*

Delungu, ire, itu, *elengo, prolongo.*

Departu, are, atu, *removeo.*

Deprindu, ere, nsu, *exerceo.*

Derâmu, are, atu, *ramis privo.*

Desarmu, are, atu, *exarmo.*

Desbatu, ere, utu, *dejicio, decutio.*

Desbracu, are, atu, *exuo.*

Descalecu, are, atu, *descendo (de equo).*

Descântu, are, atu, *incanto,*

Descarcu, are, atu, *exonero, (currum).*

Deschidu, ere, isu, *aperio.*

Deschiu, ere, atu, *solvo, dissolvo.*

Descingu, ere, nsu, *discingo.*

Descoperu, ire, itu, *discooperio.*

Descosu, cósere, utu, *dissuo.*

Descuiu, ere, étu, *reseroare.*

Desculçu, are, atu, *discalceo.*

Desertu, are, atu, *evacuo.*

Desfacu, ere, cutu, *destruo, infectum reddo.*

Desfrênu, are, atu, *effreno.*

Desfundu, are, atu, *fundum ejicio.*

Desghiocu, are, atu, *enucleo.*

Deshamu, are, atu, *abjungo (e. g. equos).*

Deslegu, are, atu, *absolvo, resolvo.*

Desmâniu, ere, atu, *lenio.*

Desmênțu, are, atu, *disvadeo.*

Desnodu, are, atu, *enodo.*

Despartu, ire, itu, *dispartior.*

Despicu, are, atu, *diffindo.*

Desceptu, are, atu, *excito.*
Destupu, are, atu, *retaro.*
Desvêtiu, are, atu, *desvefacio.*
Detunu, are, atu, *fulmine ico.*
Dimieu, are, atu, *tero, frio.*
Diregu, ere, esu, *dirigo.*
Disputu, are, atu, *disputo.*
Dobêndescu, ire, itu, *obtineo.*
Doctorescu, ire, itu, *medeor.*
Domnescu, ire, itu, *dominor.*
Domolescu, ire, itu, *demolio.*
Dorescu, ire, itu, *desidero.*
Dormu, ire, itu, *dormio.*
Dospescu, ire, itu, *fermento.*
Dovedescu, ire, itu, *demonstro.*
Dubescu, ire, itu, *glabro.*
Ducu, ere, usu, *duco.*
Duduescu, ire, itu, *pello.*
Dulcescu, ire, itu, *duce reddo.*
Duplecu, are, atu, *duplico.*
Durducu, are, atu, *turgeo.*

E.

Eftinescu, ire, itu, *pretium minuo.*
Erbuescu, ire, itu, *herbesco.*
Ernu, are, atu, *hyemo.*
Esu, ire, itu, *exeo.*
Evanghélisescu, are, atu, *evangelizo.*

F.

Facu, ere, utu, *facio.*
Fălescu, ire, itu, *me effero.*
Fărinu, are, atu, *farina conspergo.*
Fărmécu, are, atu, *incanto.*
Férecu, are, atu, *ferro obduco.*
Ferescu, ire, itu, *averto, tueor.*
Fericescu, ire, itu, *felicito.*
Figu, gere, fiptu, *figo.*
Filosofescu, ire, itu, *philosophor.*
Flămedescu, ire, itu, *famesco, esurio.*
Faurescu, ire, itu, *fabrico.*
Feciorescu, ire, itu, *virginitatem ago.*
Ferbu, ere, fertu, *ferveo, coquo.*
Flesnescu, ire, itu, *coagulo.*
Florescu, ire, itu, *floresco.*
Flueru, are, atu, *sibbillo.*
Flusturu, are, atu, *ventum excito.*
Folosescu, ire, itu, *utilis sum.*
Frangu, ere, frăntu, *frango.*
Frecu, are, atu, *frico.*

Frêmêntu, are, atu, *subigo, depso.*
Frênu, are, atu, *freno.*
Frigu, ere, fripțu, *frigo, asso.*
Fugu, gire, gitu, *fugio, curro.*
Fulgeru, are, atu, *fulguro.*
Fumegu, are, atu, *fumigo.*
Fumu, are, atu, *fumo.*
Furnicu, are, atu, *formico.*
Furu, are, atu, *furor.*

G.

Găfăescu, ire, itu, *anhelitum duco.*
Găgăescu, ire, itu, *gingrio.*
Gălbinescu, ire, itu, *flavo colore pingo.*
Gătu, are, atu, *paro.*
Găunescu, ire, itu, *excavo.*
Găurescu, ire, itu, *perforo.*
Gemu, ere, utu, *gemo.*
Gegeru, are, atu, *gelo, congelo.*
Gîdelescu, ire, itu, *titillo.*
Glăsuescu, ire, itu, *vociferor.*
Glumescu, ire, itu, *jocor.*
Golescu, ire, itu, *evacuo.*
Gonescu, ire, itu, *abigo.*
Grăescu, ire, itu, *loquor.*
Greoesu, ere, étu, *gravo,*
Grigescu, ire, itu, *curam gero.*
Grohonescu, ire, itu, *grunio.*
Gubernu, are, atu, *rego.*
Gustu, are, atu, *gusto.*
Gustărescu, ire, itu, *saepe gusto,* vel *jento.*

H.

Hămisescu, ire, itu, *fame divexo.*
Harmonescu, ire, itu, *harmoniam efficio.*
Hășăescu, ire, itu, *aves depello.*
Hĕbĕtescu, ire, itu, *hebetesco.*
Hedescu, ire, itu, *faedum reddo.*
Hiescu, ire, itu, *dirruo.*
Hîrlĕscu, ire, itu, *hirrio.*
Hohotescu, ire, itu, *cachinor.*
Horăescu, ire, itu, *ronchos duco, ronchiso.*
Horescu, ire, itu, *modulor.*
Hulescu, ire, itu, *vitupero.*
Hutupescu, ire, itu, *tuburcinor.*

I.

Icuescu, ire, itu, *cuneo.*
Iernu, are, atu, *hyberno.*
Iertu, are, atu, *pareo.*
Imbĕtu, are, atu, *inebrio.*

Imbinu, are, atu, *combino.*
Imbiiu, ere, atu, *offerro, alicui aliquid.*
Imblândescu, ire, itu, *blandum reddo, cicuro.*
Imbracinu, are, atu, *braccas adligo.*
Imbracu, are, atu, *amicio.*
Imbucu, are, atu, *sublabro, in buccam accipio.*
Imbunu, are, atu, *melioro.*
Imburu, are, atu, *pruina obduco.*
Imbordu, are, atu, *subverto.*
Immoiu, ére, étu, *emollio.*
Immultiescu, ire, itu, *multiplico.*
Immutu, are, atu, *immuto.*
Impacu, are, atu, *pacifico.*
Impârtiescu, ire, itu, *partior, divido.*
Impartu, iri, itu, *partior.*
Imparu, are, atu, *impalo, palis fulcio.*
Impâturu, are, atu, *complico.*
Impedecu, are, atu, *impedio.*
Impênu, are, atu, *penno, floribus orno.*
Impêrâtescu, ire, itu, *impero.*
Impiiu, are, atu, *humillio.*
Impingu, ere, nsu, *trudo.*
Impletescu, ire, itu, *implecto, texo.*
Implinescu, ire, itu, *impleo, satisfacio.*
Implu, ére, utu, *impleo.*
Impregiuru, are, atu, *gyro, ambio.*
Impresuru, are, atu, *cingo, coarcto.*
Impreunu, are, atu, *unio, conjungo.*
Improscu, are, atu, *conspergo, impeto.*
Imprumutu, are, atu, *commodo.*
Impuçinu, are, atu, *imminuo.*
Impungu, ere, punsu, *pungo.*
Imputu, are, atu, *imputo.*
Imputescu, ire, itu, *putidum reddo.*
Inaltiu, are, atu, *inalto, eveho.*
Incâldescu, ire, itu, *calefacio.*
Incalecu, are, atu, *equo insideo.*
Incalçu, are, atu, *calceo.*
Inçapu, are, atu, *transfigo.*
Incapu, ere, utu, *locum capio, intro.*
Incarcu, are, atu, *onero.*
Incepu, ere, utu, *incipio.*
Incetu, are, atu, *cesso.*
Inchegu, are, atu, *coagulo.*
Inchidu, ere, isu, *claudo.*
Inchinu, are, atu, *inclino.*
Inchingu, are, atu, *equum subcingo.*
Incingu, ere, cinsu, *incingo.*
Incordu, are, atu, *tendo, intendo,* (e.g. *cordas.*)
Incoronu, are, atu, *incorono.*
Incredu, ere, dutu, *credo, confido.*
Increstu, are, atu, *strio.*

Incuiu, ere, atu, *sero*.
Incungiuru, are, atu, *circumdo*.
Indelungu, are, atu, *elongo, prolongo*.
Indemânu, are, atu, *accomodo*.
Indemnu, are, atu, *incito*.
Indesu, are, atu, *condenso*.
Indireptu, are, atu, *dirigo*.
Indoescu, ire, itu, *obsideor*.
Indulcescu, ire, itu, *dulce reddo*.
Induplicu, are, atu, *duplico*.
Induru, are, atu, *misereor*.
Inferbêntu, are, atu, *inferveo*.
Inferu, are, atu, *cauterio, ferro obduco*.
Infigu, ere, fiptu, *infigo*.
Infioru, are, atu, *horreo*.
Inflorescu, ire, itu, *efflioresco*.
Infloru, ire, itu, *floreo*.
Influ, are, atu, *inflo*.
Infocu, are, atu, *ignio*.
Infoiu, ere, atu, *inflo, follico*.
Infrângu, ere, frântu, *confringo*.
Infrênu, are, atu, *refreno*.
Infricu, are, atu, *deterreo*.
Infruntu, are, atu, *objungo*.
Infrundescu, ire, itu, *effrondesco*.
Infundu, are, atu, *fundo, provideo*.
Ingânu, are, atu, *gannio, balbutio verba*.
Ingeminu, are, atu, *combino*.
Ingenunchiu, chiare, atu, *genua flecto*.
'nghimpu, are, atu, *pungo*.
Inghitu, ţire, itu, *deglutio*.
Ingrâdescu, ire, itu, *sepio*.
Ingraşu, are, atu, *sagino*.
Ingreoiu, are, atu, *ingravo, impraegno*.
Ingropu, are, atu, *infodio*.
Ingroşu, şére, atu, *incrasso*.
Impetu, are, atu, *jacio cum impetu*.
Inimu, are, atu, *animo*.
Inlemnescu, ire, itu, *obstupeo*.
Inaltiu, are, atu, *extollo*.
Innecu, are, atu, *neco, suffuco*.
Innegrescu, ire, itu, *nigrum reddo*.
Innodu, are, atu, *connodo*.
Innoescu, ire, itu, *innovo*.
Innoptu, are, atu, *pernocto, nocte oprimor*.
Innotu, are, atu, *innato*.
Insângeru, are, atu, *sanguino*.
Insarcinu, are, atu, *onero, sarcino*.
Insciêntiu, are, atu, *annucio*.
Inşelu, are, atu, *seduco*.
Inşelu, are, atu, *ephippium impono*.
Insemnu, are, atu, *signo*.
Inserinu, are, atu, *sereno*.

Inseru, are, atu, *vesper mihi advenit, vesperesco.*
Insetu, are, atu, *sitio.*
Inşiru, are, atu, *in seriem dispono.*
Insoçiescu, ire, itu, *consocio.*
Insoru, are, atu, *uxorem duco.*
Inspăimêntu, are, atu, *terrefacio.*
Inspicu, are, atu, *spicor.*
Inspinu, are, atu, *pungo, spino.*
Instrăinu, are, atu, *abalieno.*
Insuflu, are, atu, *inflo, inspiro.*
Insuşescu, ire, itu, *adproprio.*
Intărdiiu, are, atu, *retardo.*
Intărescu, ire, itu, *fortifico.*
Inţelegu, ere, lesu, *intelligo.*
Inţeleptiescu, *sapientem reddo.*
Intêmplu, are, atu, *evenio (verb. impersonale.)*
Intîmpinu, are, atu, *obviam fio, occurro.*
Inţinu, are, atu, *luso inficio.*
Intêndu, dere, tênsu, *extendo, tendo.*
Intingu, ere, tinsu, *intingo.*
Intipuescu, ire, itu, *effingo.*
Intîrîtu, are, atu, *irrito.*
Intocmescu, ire, itu, *complano.*
Intornu, are, atu, *revertor.*
Intorquu, torquere, torsu, *intorqueo, inverto.*
Intrarmu, are, atu, *armo.*
Intrecu, cere, utu, *supero.*
Intrêmu, are, atu, *sanitatem recupero.*
Intrîstu, are, atu, *contristo.*
Intru, are, atu, *intro.*
Intunecu, are, atu, *tenebris obduco.*
Injugu, are, atu, *jugum impono.*
Injuru, are, atu, *objurgo.*
Invêchescu, chire, itu, *obsolefacio.*
Invecinu, are, atu, *vicinum reddo.*
Inverdescu, ire, itu, *viridor.*
Invêrtescu, ire, itu, *verto.*
Invêscu, ere, cutu, *investio.*
Invêţiu, are, atu, *edoceo.*
Inviiu, are, atu, *resuscito.*
Invingu, ere, vinsu, *vinco.*
Invitu, are, atu, *incito.*
Involuiu, ire, itu, *involvo.*
Iscodescu, ire, itu, *exploro.*
Iscusescu, ire, itu, *excolo.*
Jubescu, ire, itu, *lubet mihi.*
Jelescu, ire, itu, *lugeo.*
Jimbu, are, atu, *curvo.*
Jocu, are, atu, *ludo, salto.*

Judecu, are, atu, *judicio.*
Junescu, ire, *vitam juvenilem duco.*
Junghiu, ére, atu, *jugulo macto.*
Juru, are, atu, *juro.*

L.

Lacremu, are, atu, *lacrymor.*
Lălăescu, ire, itu, *lallo.*
Lănguedescu, ire, itu, *langveo.*
Lapĕdu, are, atu, *abjicio.*
Lărgescu, ire, itu, *amplio.*
Lasu, are, atu, *sino, mitto.*
Laţescu, ire, itu, *dilato.*
Latru, are, atu, *latro.*
Lauu, are, lăutu, *lavo.*
Laudu, are, atu, *laudo.*
Léganu, are, atu, *infantem, in cunis agito.*
Legu, are, atu, *ligo.*
Legu, gere, lesu, *lego.*
Lenevescu, ire, itu, *pigresco.*
Leşinu, are, atu, *deliquium patior.*
Limpedescu, ire, itu, *limpidum reddo.*
Limpescu, ire, itu, *lambo.*
Lingărescu, ire, itu, *adulor.*
Lingu, ere, linsu, *lingo.*
Liniiu, are, atu, *lineo, lineas duco.*
Lipescu, ire, itu, *linio luto.*
Lŏcuescu, ire, itu, *habito, locum capio.*
Logodescu, ire, itu, *despondeo.*
Lotrescu, ire, itu, *latrocinor.*
Lovescu, ire, itu, *ferio, cutio.*
Lucru, are, atu, *laboro.*
Luminu, are, atu, *illumino.*
Lunecu, are, atu, *labor, lubrico.*
Lungescu, ire, itu, *prolongo.*
Luptu, are, luptu, *luctor.*

M.

Macinu, are, atu, *molo.*
Mâncu, are, atu, *manduco.*
Mânecu, are, atu, *summo mane moveo.*
Măngăiu, ére, étu, *consolor.*
Mâniiu, ére, atu, *iratum reddo.*
Mântuescu, ire, itu, *salvum facio.*
Mărescu, ire, itu, *magnifico.*
Marginescu, ire, itu, *limito.*
Măritu, are, atu, *marito.*
Mărmorescu, ire, itu, *marmoro.*

Marturisescu, ire, itu, *confiteor.*
Maturu, are, atu, *verro.*
Méhnescu, ire, itu, *maesto, moerore adficio.*
Ménţiu, ire, itu, *mentior.*
Ménu, are, atu, *mitto, pello.*
Merendu, are, atu, *merendam sumo.*
Mergu, gere, mersu, *migro.*
Mastecu, are, atu, *mastico.*
Mestecu, are, atu, *misceo.*
Mésuru, are, atu, *mensuro.*
Micescu, ire, itu, *minuo.*
Minu, are, atu, *mino, pello.*
Minunu, are, atu, *miror.*
Mirosu, ire, itu, *olfacio.*
Miru, are, atu, *miror.*
Miruescu, ire, itu, *ungo oleo sacro, confirmo.*
Miruntesu, ţire, itu, *comminuo.*
Miscu, are, atu, *moveo.*
Mogorocescu, ire, itu, *mussito.*
Moiu, ere, atu, *mollio.*
Moriu, murire, muritu, *morior.*
Mormaescu, ire, itu, *murmuro.*
Mucedescu, ire, itu, *mucesco.*
Mugescu, ire, itu, *mugeo.*
Mugurescu, ire, itu, *gemmo.*
Mulcomescu, ire, itu, *mulceo.*
Multamescu, ire, itu, *gratias ago.*
Multescu, ire, itu, *multiplico.*
Muresu, are, atu, *muria condo.*
Muruescu, ire, itu, *oblinio.*
Muşcu, are, atu, *mordeo.*
Mustru, are, atu, *corripio.*
Mutu, are, atu, *muto.*

N.

Nălbescu, ire, itu, *inalbo.*
Nascu, ere, utu, *nascor, pario.*
Nebunescu, ire, itu, *insanio.*
Negoţitorescu, ire, itu, *mercaturam exerceo.*
Negrescu, ire, itu, *nigrum facio.*
Netesescu, ire, itu, *nitidum facio.*
Nimerescu, ire, itu, *invenio.*
Ningu, gere, ninsu, *ningo.*
Nomescu, ire, itu } *nomino.*
Numescu, ire, itu } *nomino.*
Notu, are, atu, *nato.*
Numeru, are, atu, *numero,*
Nuntescu, ire, itu, *nuptias celebro.*
Nutrescu, ire, itu, *nutrio.*

O.

Oblescu, ire, itu, *complano*.
Oboru, ire, itu, *obruo*.
Ocolescu, ire, itu, *circumeo*.
Oftesu, are, atu, *ingemisco*.
Opâcescu, ire, itu, *retineo, occupo*.
Ominescu, ire, itu, *honoro*.
Omoru, ire, itu, *occido*.
Oprescu, ire, itu, *prohibeo*.
Orbescu, ire, itu, *obcoeco*.
Ostânescu, ire, itu, *defatigo*.

P.

Pâciuescu, ire, itu, *pacifico*.
Pândescu, ire, itu, *insidior*.
Pascu, ere, utu, *pasco*.
Pârtinescu, ire, itu, *partem tueor*.
Patiu, ire, itu, *patior*.
Pâstorescu, ire, itu, *pastorem ago*.
Pécâtuescu, ire, itu, *pecco*.
Pedepsescu, ire, itu, *castigo*.
Periiu, ere, atu, *purgo*.
Pescuescu, ire, itu, *piscor*.
Picuru, are, atu, *stillo*.
Peptinu, are, atu, *pectino*.
Pierdu, vel perdu, ere, utu, *perdo*.
Pipâescu, ire, itu, *palpo*.
Pipéru, are, atu, *pipero, pipere condo*.
Pişu, are, atu, *mingo*.
Pişcu, are, atu, *avello forcipe*.
Placu, ére, utu, *placeo*.
Plecu, are, atu, *inclino*.
Plângu, ere, plânsu, *plango, fleo*.
Plinescu, ire, itu, *impleo*.
Pocnescu, ire, itu, *fragorem edo*.
Podescu, ire, itu, *podium facio, asseribus soluni compingo*.
Pornescu, ire, itu, *proficiscor*.
Portu, are, atu, *porto*.
Potolescu, ire, itu, *demolio*.
Poftescu, ire, itu, *opto*.
Prândescu, ire, itu, *prandeo*.
Précepu, ere, utu, *percipio, intelligo*.
Prepunu, ere, pusu, *praepono*.
Preseru, are, atu, *sale conspergo*.
Preoţescu, ire, itu, *in sacerdotem consecro*.
Pretiuescu, ire, itu, *pretium indico*.
Préndu, ere, prénsu, *prehendo, prendo*.

Pripeścu, ire, itu, *propero.*
Profetescu, are, atu, *prophetiso.*
Pruncescu, ire, ire, *vitam puerilem vivo.*
Puescu, ire, itu, *pullos excludo.*
Punu, ere, pusu, *pono.*
Purecu, are, atu, *pulices quaero.*
Putu, ţire, ţitu, } *puteo,*
Puţiu, ţire, ţitu, } *foeteo.*
Putresescu, ire, itu, *putresco.*

R.

Rabdu, are, atu, *tolero.*
Radu, ere, asu, *rado.*
Răgescu, ire, itu, *rugio vel mugio.*
Răpescu, ire, itu, *rapio.*
Rărescu, ire, itu, *rarefacio.*
Recorescu, ire, itu, *recreo.*
Regulu, *vel* regulesu, are, atu, *regulo.*
Recescu, ire, itu, *refrigero.*
Rĕmânu, ere, asu, *remaneo.*
Repunu, ere, usu, *repono.*
Reschiru, are, atu, *separo, expando.*
Respundu, ere, punsu, *respondeo.*
Resunu, are, atu, *resono.*
Restornu, are, atu, *subverto.*
Resuflu, are, atu, *spiritum duco.*
Resuquescu, ire, itu, *retorqueo.*
Ridu, ere, risu, *rideo.*
Rĕdicu, are, atu, *elevo, erigo.*
Rodu, ere, rosu, *rodo.*
Rogu, are, atu, *rogo.*
Rooresu, ire, itu, *rore conspergo.*
Rônchesu, are, atu, *hinnio, ronchiso.*
Rumĕgu, are, atu, *rumino.*
Rumenescu, ire, itu, *fucare, fuco illinire faciem.*
Rumpu, ere, ruptu, *rumpo.*
Ruşinu, are, atu, *pudore afficio.*

S.

Salţu, are, atu, *salto.*
Sânţescu, ire, itu, *sanctifico.*
Sângeru, are, atu, *sanguine inficio.*
Saiu, ire, itu, *sal[illegible]*

Sapu, are, atu, *fodio.*
Saru, are, atu, *salio.*
Sbatu, ere, tutu, *quatio.*
Sboru, are, atu, *volo.*
Scadu, ere, utu, *deficio.*
Scaldu, are, atu, *balneo.*
Scapu, are, atu, *effugio.*
Scapetu, are, atu, *dilabor.*
Scarpinu, are, atu, *scalpo, frico.*
Schimbu, are, atu, *permuto.*
Schiopu, are, atu, *claudum facio.*
Sciu, ire, utu, *scio.*
Scobescu, ire, itu, *excavo.*
Scoboru, ire, itu, *descendo.*
Scolu, are, atu, *excito, surgo.*
Scopescu, ire, itu, *spuo, spuco.*
Scotu, ere, scosu, *educo.*
Scremu, ere, utu, *cogo, nitor.*
Scriu, ere, scrisu, *scribo.*
Scuipu, ire, itu, *spuo.*
Scumpescu, ire, itu, *pretium augeo.*
Scurmu, are, atu, *excremo-are.*
Sculescu, ire, itu, *defendo.*
Scuturu, are, atu, *exagito.*
Secu, are, atu, *sicco.*
Ședu, ere, utu, *sedeo.*
Semnu, are, atu, *signo.*
Sèntiu, ire, itu, *sentio.*
Sedescu, ire, itu, *planto.*

Șerbescu, bire, itu, *celebro, servio.*
Sorbu, ire, itu, *sorbeo.*
Sosescu, ire, itu, *pervenio.*
Spalu, are, atu, *lavo, abluo.*
Spăimèntu, are, atu, *terrefacio.*
Spariu, are, atu, *terreo.*
Spumu, are, atu, *spumo.*
Spunu, ere, spusu, *expono, narro.*
Spurcu, are, atu, *spurco.*
Stau, are, atu, *sto.*
Stémperu, are, atu, *tempero.*
Stingu, ere, tinsu, *exstinguo.*
Storquu, quere, torsu, *extorqueo.*
Strecuru, are, atu, *percolo.*
Stringu, ere, nsu, *stringo.*
Strelucescu, ire, itu, *effulgeo.*
Stricu, are, atu, *destruo.*
Strigu, are, atu, *clamo.*
Suferu, ire, itu, *suffero.*
Suiu, ire, itu, *ascendo.*
Suflu, are, atu, *sufflo.*
Sugu, ere, suptu, *sugo.*
Sughitiu, are, atu, *singultio.*
Sugușu, ere, etu, *suffoco.*
Sunu, are, atu, *sono.*
Superu, are, atu, *affligo.*
Supunu, ere, pusu, *subjicio, suppono.*
Surpu, are, atu, *concido, (e. g. domum.)*

Suspinu, are, atu, *ingemisco*; *suspiro.*

Svêntu, are, atu, *ventillo.*

T.

Tacu, ere, utu, *taceo.*
Tablescu, ire, itu, *tabulo.*
Tamêduescu, ire, itu, *sano.*
Taiu, ere, atu, *seco.*
Temu, ere, utu, *timeo.*
Têndu, *vel* tindu, ere, tinsu, *tendo.*
Têneréscu, *vel* tinerescu, ire, itu, *juvenesco.*
Têrescu, ire, itu, *serpo, tero.*
Tîmîiu, are, atu, *fumo, perfumo,* (*e. g. ecclesiam.*)
Tipârescu, ire, itu, *typis imprimo.*
Tirânescu, ire, itu, *tyrannice tracto.*
Tocu, are, atu, *tango.*
Tocmescu, ire, itu, *conduco, statuo.*
Tomnescu, ire, itu, *autumno.*
Topescu, ire, itu, *liquefacio.*
Tornu, are, atu, *fundo.*

Torquu, quere, torsu, *neo, flecto.*
Tragu, gere, trasu, *traho.*
Treou, cere, utu, *transeo.*
Tremuru, are, atu, *tremo.*
Treescu, *vel* trâescu, itu, ire, *vivo.*
Trimbitu / Trimbitiu } are, atu, *buccinam inflo.*
Trimitu, *vel* trâmitu, *mitto, transmitto.*
Tropotescu, ire, itu, *pedibus pulso.*
Trudescu, ire, itu, *operor.*
Trufescu, ire, itu, *jocor, illudo.*
Tunu, are, atu, *tono*; *are, item intro.*
Tundu, ere, tunsu, *tondeo.*
Turbu, are, atu, *rabio.*
Turburu, are, atu, *turbo, turbidum reddo.*
Turtescu, ire, itu, *torqueo, premo.*
Tuşescu, ire, itu, *tussio.*

U.

Ucidu, ere, oisu, *occido.*
Udu, are, atu, *perfundo, humeo.*
Umedescu, ire, itu, *humecto.*
Umblu, *vide* âmblu.

Uitu, are, atu, *obliviscor.*
Umbru, are, atu } *obumbro.*
Umbru, ire, itu }
Umilescu, ire, itu, *humilio.*
Ungu, ere, unsu, *ungo.*

Undu, are, atu, *inundo.*
Unescu, ire, itu, *unio.*
Unflu, are, atu, *inflo.*
Urdinu, are, atu, *cursito.*
Urdescu, ire, itu, *ordior.* (*telam*).
Urcu, are, atu, *sursum scando.*

Urlu, are, atu, *ululo, item corruo.*
Urmu, are, atu, *sequor.*
Urescu, ire, itu, *odi.*
Urgisescu, ire, itu, *ad-spernor.*
Uscu, are, atu, *exsicco.*
Usturu, are, atu, *uro virgis.*

V.

Vaietu, are, atu, *vagio* vel *vagilo.*
Vatămu, are, atu, *laedo, vitio.*
Vechescu, ire, itu, *veteresco.*
Vĕdu, erè, dutu, *video.*
Vedescu, ire, itu, *manifesto.*
Veduvescu, ire, itu, *viduo,* vel *vidualem vitam duco.*
Vĕndu, ere, dutu, *vendo.*
Vĕnu, are, atu, *venor.*
Veninu, are, atu, *veneno, item exacerbo.*
Vĕnturu, are, atu, *ventilo.*
Verdescu, ire, itu, *viresco,* vel *viride reddo.*

Vĕresu, are, atu, *aestatem transigo.*
Versuescu, ire, itu, *versus compono.*
Vers[illegible], are, atu, *fundo.*
Vescesescu, ire, itu, *marcesco.*
Vietiuescu, ire, itu, *vivo.*
Viiu, *vel* vinu, ire, itu, *venio.*
Vindecu, are, atu, *medeor, sano.*
Visesu, are, atu, *somnio, visionem habeo.*
Voiescu, ire, itu, } *volo.*
Voiu, ire, itu }
Vomescu, ire, itu, *vomo.*
Vorbescu, ire, itu, *verba facio, loquor.*
Vulpescu, ire, itu, *vulpinor.*

DIALOGI,

séu Forme de vorbitu despre Lucrurile quele, que mai adese ori vin'inante.

DIALOGI,

seu Modi loquendi de iis rebus, quae saepius occurrunt.

I. Dialogu.	***I. Dialogus.***
A intrebare pre quineva de a súa, si a loru súi sânitate.	*Interogare aliquem de sua suorumque sanitate.*
Buna demâneatia, Buna dioa, Buna séra, Buna nópte, Nopte fericita — Domnule! vel Dómne! Dómnă!	*Bonum mane, Bona dies, Bona vespera, Bona nox, Felix nox — Domine! Domina!*
Serbu umilit'al Domniei tale.	*Servus humillimus Dominationis tuae.*
Bine ai venit, Fire ai sânitosu — Domnia-ta.	*Bene venisti, Bene valeas — Dominatio tua.*
Quum traesci? quum viâliuesci? quum te porti? esci sânitosu?	*Quomodo vales? quomodo vivis? quomodo te geris? esne sanus?*
Spre serbiré Domniei tale sùm sânitosu; multiamu lui Dumnedeu, si Domniei tale de vorbe bone.	*Ad servitium Dominationis tuae sum sanus; gratias ago Domino Deo, et Dominationi tuae pro verbis bonis.*

Darė Domnia ta quum te ai?	*Et Dominatio tua quomodo te habes?*
Fórte bine Domnule! gata spre serbire Domniei tale.	*Valde bene Domine mi! paratus ad servitium Dominationis tuae.*
'Ami pare bine, che te vedu in sănitate bună.	*Gaudeo, quod te videam in bona sanitate.*
Me bucuru.	*Laetor.*
Darė Domnul' Bĕtrânu Tata'l Domniei tale quum se arė? viuu è ânchė, si sănitosu?	*Et Dominus Senex Pater Dominationis tuae quomodo se habet? est ne adhuc vivus, et sanus?*
Gusta si el din dì in dì quà vechii, si è sănitosu.	*Vivit et ille de die in diem sicut senes, et est sanus.*
Domna Mama Domniei tale quum stă.	*Domina Mater Dominationis tuae quomodo stat.*
Ea nu stă pré bine, è quam bolnavă.	*Ipsa non stat optime est aliquantulum infirma.*
Ma Domnu Fratele, si sora Domnici tale sûnt sănitosi?	*Sed Dominus Frater, et soror Dominationis tuae sunt ne sani?*
Ei sûnt sănătosi, si facu complementu Domniei tale.	*Illi sunt sani, et faciunt complementum Dominationi tuae.*
Ma a Domniei tale domesnici quum vietiuescu?	*Sed Dominationis tuae domestici quomodo vivunt?*
Toti sûnt in sănitate bună, si se inchină Domnici tale.	*Omnes sunt sani et se inclinant Dominationi tuae.*

Placăti'a şedere, che vei fi ostănitu.	*Placeat tibi sedere, quia eris lassus.*
Quum te ai avutu Domnule! de atunci de quăndu nu 'am' avut' ònore (norocire) a te vedere?	*Quomodo te habuisti Domine mi! ab eo tempore aquo non habui honorem te videndi.*
Pre bène, laudă lui Dumnedeu.	*Valde bene, laus Deo.*
Totdéuna eram' in pace, si bună sănĭtate.	*Semper eram in pace, et bona sanitate.*
Jo nu m'am' avutu pre bène, in dilele trecute m'amu séntitu rèu.	*Ego non me valde bene habui, diebus transactis me male sensi.*
Am' avutu mare durere de capu, si m'au prinsu frigurile.	*Habui magnum dolorem capitis, et me febres apprehenderunt.*
Daré aquum vedu che te ai insănĭtosatu, si cauti bine, ai faciė formósă qua viatia.	*Sed nunc video quod sis resanatus, et bene prospicis, habes faciem pulchram sicuti vita.*
Asiè, laudă lui Dumnedeu.	*Sic, laus Deo.*
'Ami pare fórte bène, che te aflaiu in pacc, cu voie bună, si sănĭtosu.	*Mihi valde gratum est, quod te invenerim in pace, bono animo, et sanum.*
Rémăni in pace pĭnó te voiu mai vedė éró. Serbul' quel mai plecatu, si mai umilitu' al Domniei tale.	*Remane in pace quousque te videbo iterum. Servus submississimus, atque humillimus Dominationis tuae.*
Mamei, Sororilor, si Fratilor Domniei tale, le spune inchinaciuni si sănĭtate bună dela mène.	*Matri, Sororibus, et Fratribus Dominationis tuaé, dic inclinationes, et bonam sanitatem a me.*

II. Dialogu.	*II. Dialogus.*
A facere una visitä de demänétiä.	*Facere unam visitam mane.*
Amice(Fertate) unde è Domnu'l tüu?	*Amice ubi est tuus Herus?*
Dórme änchë?	*Dormitne adhuc?*
Nu Domnule, s'au tresitu.	*Non Domine, est experge factus.*
Sculatu s'au.	*Surexitne?*
Ba nu Domnule, änchë este in patu.	*Non Domine, adhuc est in lecto.*
Preonorate Domne, intrå, de ti place.	*Honoratissime Domine, intra, si tibi placet.*
Domnu'l meu! äti poftescu demänétiä bunä, si si fie repausare (odichna) de sänitate.	*Domine mi! precor tibi bonum mane, et ut quies sit sanitati.*
Ah! Domnule bène ai venitu, Dumnedeu te au adusu.	*Ah! Domine bene venisti, Deus te tulit,*
Quum è, esci änchë Domnia tüa in patu?	*Quomodo est, es Dominatio tua adhuc in lecto.*
Jeri me dusei mai tardiu la dormitu, si pentru aquea nu m'amu pututu sculare mai demänétiä.	*Heri ivi tardius dormitum, et propterea non potui surgere maturius.*
Que ai facutu darë Domnia tüa dupö cënä?	*Quid ergo fecisti Dominatio tua post coenam?*
Indatä, quum ai eșitu Domnia tüa din casä, era vorbä despre jocare.	*Illico, quamprimum exivisti Dominatio tua ex domo erat sermo de lusu.*

Te ai jocatu darė si Domnia tùa.	*Lusisti ergo etiam Dominatio tua.*
Asiè Domnule m'amu jocatu.	*Sic Domine lusi.*
Que jocu?	*Qualem lusum?*
Noi amėndoi cu Domnul' Baronu ne amu jocatu de a picu.	*Nos ambo cum Domino Barone lusimus picchetum.*
Darė quei lalti que facurò?	*Et reliqui quid fecere.*
Ei s'au jocatu de a càrtile.	*Illi luserunt chartifoliis.*
Quine au invinsu; séu càstigatu?	*Quis vicit, vel lucratus est?*
Quine au perdutu?	*Quis perdidit?*
Jo amu càstigatu dece ducati.	*Ego lucratus sum decem ducatos.*
Pònė la quòte ore te ai jocatu Domnia tùa?	*Usque quam horam lusisti Dominatio tua?*
Pònė la doė ore dupò média nópte.	*Usque secundam horam post mediam noctem.*
Si quand' ai mersu la culcatu?	*Et quando ivisti cubitum?*
La trei ore.	*Tertia hora?*
Asiè darė nu me miru che D. T. te scoli asiè tàrdiu.	*Sic ergo non miror, quod D. T. surgis ita tarde.*
Que cugeți D. T. quàte ore sùnt aquum?	*Quid cogitas D. T. quota est nunc hora?*
Jo credu, che ànchė nu sùnt optu.	*Ego credo, quod adhuc non est octava.*
Quum optu? au sonatu dece.	*Quomodo octava? sonuit decima.*

Nu' è cu putintia.	*Non est possibile.*
Credemi mie, que dicu, che è asiè.	*Crede mihi, quod dico, quia sic est.*
Darê me voiu sculà quâtu maî curêndu, cu voie Domniei tale.	*Ergo surgam quo ocyus, cum voluntate seu permissione Dominationis tuae.*
Domnule, intr' aquea io me ducu, si te lasu in pace si te investi.	*Domine, interea ego abeo, et te permitto in pace ut te vestias vel induas.*
Domnule, me rugu de ertare.	*Domine, rogo veniam.*
Pre umilitu serbu.	*Humillimus servus.*
Te lasu cu Dumnedeu.	*Te relinquo cum Domino Deo.*
Dupô o orâ me voiu intornà.	*Post horam revertar.*
Cu ânimâ bunâ tê voiu vedè.	*Bono animo te videbo.*

III. Dialogu.	*III. Dialogus.*
De a se investere.	*Se vestire.*
Audi Joane!	*Audi Joannes!*
Demândâ(poruncesce)Domnule.	*Manda, praecipe Domine.*
Iute, iute, fâ focu si me investe.	*Cito, cito, fac ignem et me vestias.*
Focu è facutu Domnule.	*Ignis est factus Domine.*
Dâmi câmisia mea.	*Da mihi indusium meum.*

Ècc'o Domnule.	*Ecce illud Domine.*
Nu è caldă, ănchè è rece.	*Non est calidum, adhuc est frigidum.*
De vrei o voiu incaldì.	*Si vis illud calefaciam.*
Nu, nù, adùmi calçiuhi, si cioreci, éccè sùnt aqui.	*Non, non, adfer mihi calceos, et caligas, ecce sunt hic.*
Dămi năframa mea.	*Da mihi meum strophium.*
Èccè una albă.	*Ecce unum album.*
Dămi quea, que este in sacu vestmentului meu quelui nouu.	*Da mihi illud, quod est in sacco vestimenti mei novi.*
Aquea o amu datu la spălare, che erà spurcată, si négră.	*Illud dedi ad lavandum, quia erat spurcum, et nigrum.*
Dămi darè una dintre quele, que le amu compărat' in dilele trăcute.	*Da mihi ergo unum ex illis, quae comparavi diebus transactis.*
Que vestmentu vei luvà astădi Domnule?	*Qualem vestem hodie indues Domine?*
Quel, que l'amu portatu eri.	*Illam, quam heri portavi, gestavi.*
Au bătutu quineva la usiă, vedi quine è.	*Aliquis pulsavit ad portam, vide quis est.*
È Cruitoriu'l.	*Est Sartor.*
Fă si intre.	*Fac ut intret.*
IV. Dialogu.	*IV. Dialogus.*
Domnu'l, si Cruitoriu'l.	*Dominus, et Sartor.*
Adus'ai vestmentu'l meu, quel nouu.	*Adtulisti vestimentum meum, illud novum?*

L'am'adusu Domnule ècce'l aquì.	*Illud adtuli Domine ecce illud hic.*
M'ai facutu de'am'asteptatu pre multu.	*Fecisti me valde multum exspectare.*
N'amu poputu venì mai curèndu pentru che nu erà gàta.	*Non potui venire citius quoniam non erat paratum.*
Vrei Domnia tùa al probare (pròbalire)?	*Vis Dominatio tua illud probare?*
Vreu, sì vedemu, bine è facutu.	*Volo, ut videamus, bene est factum.*
Credu, che Domnia tùa vei fì contentu (indèstulàtu) cu elu.	*Credo, quod Dominatio tua eris contentus cum illo.*
'Ami pàre, che è pre lungu.	*Mihi videtur, quod sit valde longum.*
Asiè se pórtâ aquum lùngi.	*Sic gestantur nunc longa.*
Aquésta è moda.	*Haec est moda, vel consvetudo.*
Imbumbàmilu.	*Claude mihi illud.*
Me stringe pre tare.	*Me stringit valde.*
Pentru qua sì fie bine facutu, è de lipsa qua sì fie trintu.	*Ut bene sit factum, opus est ut sit strictum (angustum).*
Mànecile nu sùnt pre large?	*Manicae non sunt valde largae (amplae)?*
Me regu de ertare Domnule, nu sùnt pre large.	*Rogo veniam Domine, non sunt amplae.*
Cu adeverat', aquestu vestmentu stâ fórte bène Domniei tùale.	*Revera istud vestimentum stat valde bene Dominationi tuae.*

Cu quat' è cotu de materiea din lontru.	*Quanti est ulna materiae internae.*
Jo amu datu doi florinti.	*Ego dedi duos florenos.*
Nu è multu, è lesne.	*Non est multum, est levi pretio.*
Und'è pânura, quare au remas indereptu?	*Ubi est pannus, qui remansit?*
N'au remasu nimica Domnule.	*Nihil remansit Domine.*
Fàcutu ti ai coutou'l tûu.	*Fecisti tibi iam tuum calculum?*
Domnule nu, n'' am' avut' anché témpu.	*Domine non, non habui adhúc tempus.*
Adalu mâne inante de prandiu, si ti voiu dá que ti se cuvine.	*Adfer illum cras ante prandium, et dabo quod tibi convenit.*

V. Dialogu.	***V. Dialogus.***
De Scrisóre.	*De Scriptione.*
Te rogu si mi dai un foiu de chàrthie, o péna, si un picu de tinta.	*Te rogo ut mihi des unum folium chartae, unum calamum et modicum de atramento.*
Placà ti a intrare in Chilie mea, acolo de asupra mesei vei aflà tôte, que vei vrè.	*Placeat tibi intrare in cubiculum meum, ibi supra mensam invenies omnia, quae volueris.*
Jo nu aflu aici néquè una péna.	*Ego neque unam pennam hic invenio.*
Éccè le in càlàmariu.	*Ecce illas in atramentario.*

Nu ajungu nimica.	*Nihil valent.*
Eccè altele.	*Ecce aliae.*
Unde è penicilu'l tùu?	*Ubi est tuum scalprum librarium.*
Eccètèlu.	*Ecce illum.*
Scii face pene.	*Scis facere perennas?*
Jo le facu dupò gustu'l meu.	*Ego illas facio secundum meum gustum.*
Aquésta, que è in mâna mea nu è rea.	*Haec, quae est in manu mea non est mala.*
Chàrthie aquesta sbee tare tinta.	*Charta haec transbibit atramentum.*
Eccè de que de postà.	*Ecce ex illa postali.*
Tinta tùa è pre grósà.	*Atramentum tuum est valde crassum (densum).*
Voiu tornà un picu de apà in ea.	*Infundam modicum aquae in illud.*
Aquum è galbenà.	*Nunc est pallidum.*
Ti voiu dà alta.	*Dabo tibi aliud.*
Fórte bène vei face.	*Valdè bene facies.*
Mi pare rèu, che ti sùm spre gràutate, si impedeçare.	*Mihi displicet, quod tibi sim pro incomodo, et impedimento.*
Nu vorbi despre gràutate, si impedeçare cu unu'l, qui se numesce al tùu amicu (fertatu) adeveratu.	*Non loquaris de incomodo; et impedimento cum tali, qui nominat se tuus verus amicus.*
Tu esci fórte de ominie, si	*Tu es valde humanus,*

bunu cótrá ménenu sùm vrednicu de a tànta.	*et bonus erga me, non sum dignus tanto.*
VI. Dialogu.	*VI. Dialogus.*
1.	1.
A chiamare Óspeti la prandiu.	*Invitare Hospites ad prandium.*
Pare, che bate quineva la usiá.	*Apparet, quod aliquis pulset fores.*
Dute vedi quine è.	*Abi vide quis est.*
Quine esci acolo?	*Quis es ibi?*
Omu bunu, séu fertatu.	*Homo bonus, vel amicus.*
Pre quine querci?	*Quem quaeris?*
Quercu pre Preluminatu'l Domn' a casá este	*Quaero Illustrissimum Dominum estne domi?*
Vedi bène, è a casa, pen truque?	*Utique, est domi, quam obrem?*
Asi poftì, si am' onore (norocire) de a vorbire cu Mariea sa.	*Optarem, ut haberem fortunam loquendi cum Illustritate (Magnitudine) sua.*
Dela quine eş trámisu.	*A quo es transmissus?*
Dela Mariea sa Baronu'l N.	*Ab Illustritate sua Barone N.*
Intrá, si astéptá puçinu pònè ei voiu spune.	*Intra, et expecta modicum, donec illi exponam.*
Serbu'l Preluminatului Domnu N. ar vré si ti vorbéscá.	*Servus Illustrissimi Domini N. vellet tibi loqui.*
Fá si intre.	*Fac, ut intret.*

Marica sŭa, Domnu'l meu inchinunduse te sǎruta Preluminate Domne, si se rógă si te umilesoi a prandire mâne la elu.	*Illustritas sua, Herus meus inclinando se te salutat Illustrissime Domine, rogatque, ut velis (te humilies) cras apud illum prandere.*
Spune Mariei sale serbire, inchinare, si sǎrutare dela mêne, si che il voiu corteni.	*Dicito Illustritati suae servitium, inclinationem, et salutem, et quod eum invisam.*
Mai prândiva quineva la Domnu'l tŭu?	*Prandebitne adhuc aliquis apud tuum Dominum?*
Voru mai prândì unii dintru quei mai buni amici a lui.	*Adhuc prandebunt aliqui e melioribus eius amicis.*
Pre quarii aquum voiu s'ei invitu (chiămu).	*Quos nunc volo invitare.*
2.	2.
Masa se esterne, si Óspeti se adună.	*Mensa sternitur, et Hospites conveniunt.*
Auditi serbilor! asterneti masa, chè îndată voru bate doè-spre-dece.	*Audite servi! sternite mensam, quia illico sonabit duodecima.*
Pentru quóte persóne si asternemu?	*Pro quot personis sternamus?*
Mî Petrè! quóti ti au disu chè voru venì la prandiu?	*Heus Petre! quot tibi dixere se venturos ad prandium?*
Optu afară de Socra Mariei tale, quaré va veni cu toti trei nepotii si cu Nuora sŭa.	*Octo praeter Socrum Illustritatis tuae, quae veniet cum omnibus tribus nepotibus, et cum Nuru sua.*

Asiè daré asterneti pentru sése-spre-dece.	*Sic ergo sternite pro s decim.*
Aice sûnt atâte cutite, furcutie, linguri si sarveturi.	*Hicce sunt totidem cultri, furcellae, cochlearia, et mappalia.*
Unde sûnt sâtâritiele?	*Ubi sunt salinaria?*
Sûnt plêne de sare?	*Suntne plena sale?*
Dute in cocina si adâ teiérele séu talgiârele, si patenile (blidele) quele de cusutori.	*Perge in culinam, et adfer, orbiculos, et patinas stanneas.*
Pune pêcharele quele de cristal' intraurite pre masa.	*Pone pocula chrystallina inaurata ad mensam.*
Tòcmesce scaunele in rându.	*Construe sedes in ordinem.*
Tóte sûnt gata: dâ de scire Mariei sale.	*Omnia sunt parata: fac ut sciat Illustritas sua.*
Preluminate Dómne! bucatele sûnt puse pre masa.	*Illustrissime Domine cibi sunt mensae appositi.*
3.	3.
Sî sede la masâ, *sî* mâncâ, si *sî* bee.	*Assidetur mensae, manducatur, et bibitur.*
De ve place Domniilor vóstre, *sî* ne punemu la masa, che se vor reci bucatele.	*Si placet Dominationibus vestris, ponamus nos ad mensam, quia frigefient fercula.*
Luvati ve locuri, si scaune dupô placere, si fôrâ alegere, *fôrâ* ceremonii quâci aqui toti sûntem Fértati.	*Accipite vobis loca, et sedes juxta placitum, et indiscriminatim, absque ceremoniis, quoniam hic omnes sumus amici.*

Io ve poftescu apetitu bun.	*Ego opto vobis bonum appetitum.*
Zama aquésta è facută tocma pre gustu'l meu.	*Hoc jusculum est factum plane ad meum gustum.*
Nu cugetà, che eş singuru, quărui ei place, ché si noi aquésta dicemu.	*Non cogites te solum (singulum) esse, cui placet, quia et nos hoc dicimus.*
Carné qué de vacă, de viţiel, ànché mi au placutu, tătusi i'mi mai place aquésta de cerbu, de căpriórà, de oue, de mielu de porcu de gaiină, s. q. l.	*Caro bubula, vitulina, etiam placuit mihi, tamen plus mihi placet haec cervina, caprina silvatica, agnina, porcina, galinacea, etc.*
Dati né de bevutu.	*Date nobis ad bibendum.*
De quare vinu demăndati (poruncitì) si ve aducu?	*De quali vino mandatis ut vobis feram?*
De quelu rosiu, séu de quel' albu.	*De rubro, vel de albo.*
Adă de quelu rosiu.	*Adfer de rubro.*
Quum ve place vinu'l aquestu?	*Quomodo placet vobis vinum istud?*
Fórte bine.	*Optime.*
Placă ve Domniilor vóstre a mancare, si a beere.	*Placeat Dominationibus vestris manducare et bibere.*
Nu te ostenj a ne ămbiere, che măncămu si beemu din gratia Domnei tale.	*Non te fatiges nos adhortari, quia manducamus et bibimus ex gratia Dominationis tuae.*

Tórnă vinu pâcharnice.	*Infunde vinum pincerna.*
Sî beemu pentru sânitate fărtatilor nostri.	*Bibamus propter sanitatem amicorum nostrorum.*
Pentru sânîtaté Donìilor vóstre.	*Pro sanitate Dominationum vestrarum.*
Dumnedeu ve tie intru multi ani in pace sânitosi, si fericiti.	*Dominus Deus vos conservet per multos annos in pace sanos, atque beatos.*
Fórte formos' î ti multiâmimu, si asisdiré î ti posftimu tóte quele bune.	*Pulcherrime tibi gratias agimus, et pariter precamur tibi omnia bona.*
Fórte î ti multiâmimu de prândiu bunu.	*Humillime gratias tibi agimus pro lauto prandio.*
Nu este pentru que, sî mi multiâmiti.	*Non est cur, gratias mihi agatis.*
Ve rogu, sî luvati in nome de bine, si sî fiti ertâtori.	*Vos rogo, accipite in bonam partem, et ignoscite.*
Remânemu pre plecati serbî a Domnici tale.	*Remanemus humillimi servi Dominationis tuae.*
Me recomendu.	*Me commendo.*

VII. Dialogu.

VII. Dialogus.

A' facere visită unui lângoritu séu bolnavu.	*Facere visitationem cuidam aegroto.*
Ah, multu dorite amice, quum î mi pare de réu, che te aflai giâcându in patu.	*Ah, multum desiderate amice, quomodo doleo, quod te invenerim jacendo in lecto.*

Mie ânche mi pare rèu, ma n'amu que face.	*Ego etiam doleo, sed non possum contra. (non habeo quid facere).*
Quum stai, quum te sèntiesci?	*Quomodo stas, quomodo te sentis?*
Stau fórte rêu.	*Sto valde male.*
De quându?	*A quo tempore?*
De trei, de patru dile.	*A tribus, quatuor diebus.*
Que ti este, que te dóre?	*Quid tibi est, quid tibi dolet?*
Me dóre capu, sèntiu durori prin tóte mâdulârile, n'am apetitu, si mi de totul rèu.	*Dolet mihi caput, et sentio dolores per omnia membra, non habeo appetitum, et me pessime habeo.*
Medicu (Doftoru) que dice?	*Quid dicit Medicus?*
'Anche n'au fost' aice.	*Adhuc non fuit hic.*
Astâ demânètia mi au dis' un cunoscutu si facu ami teiére vèna, (si mi lasu sânge).	*Hoc mane mihi dixit quidam notus ut faciam mihi venam aperiri.*
Quinc ţiáu disu?	*Quis tibi dixit?*
Cumnatu meu.	*Cognatus meus.*
Te rogu, si nu faci nemica fòrâ de scire, si oranduéla Medicului, séu Doctorului.	*Te rogo, ut absque scitu, et ordinatione Medici, seu Doctoris nihil facias.*
Quum ai dormit' in nópte aquésta, repausat' ai bine.	*Quomodo dormivisti hac nocte, quievistine bene?*

Doê nopti amu petrecutu fórê de a fì potutu dormì ver o minuta.	*Duas noctes transegi quin potuissem dormire vel uno minuto.*
Oh! quum m'am' urit' a stare in patu.	*Oh! quomodo nauseavi stare in lecto.*
Fii numai cu rebdare iubita mea, credu che dupò puçine dile te vei insànitosi.	*Habe tantum patientiam dilecta mea, credo quod post paucos dies resanaberis.*
Oh! de ar dà Dumnedeu.	*Oh! si daret Deus.*
Noi nu scimu que este sànitate fórà numai atunci quandu sùntemu bolnavi.	*Nos non scimus quid sit sanitas tantum tunc quando sumus infirmi.*
Fii cu voie bunà, nuți va fì nimica.	*Bono esto animo, nihil tibi erit.*
Dupò prandiu me voiu intornà érò, si te voiu visità (càutà).	*Post prandium revertar iterum, et te invisam.*
Fórte me voiu bucurà.	*Valde laetabor.*
Rèmàni in pace, pòne quàndu te voiu mai vedè.	*Remane in pace, usque dum te iterum videbo.*
VIII. Dialogu.	*VIII. Dialogus.*
Intra Doctor si intra un Bolnavu.	*Inter Medicum, et in inter unum infirmum.*
Domnule Medice, séu Doctore! io amu tràmisu dupò Domnia ta si te chiàme.	*Domine medice! ego misi post Dominationem tuam ut te vocent.*
Que ti este Domnule?	*Quid tibi est Domine?*
Sùm bolnavu.	*Sum infirmus.*

Si vede din facie.	*Videtur ex facie.*
Que te dóre, iu sènti durere.	*Quid tibi dolet, ubi sentis dolorem?*
Me dóre capu'l, si numai puçinu queva de mânâncu in datâ me dóre stomachul.	*Dolet mihi caput, et si tantum modicum manduco illico dolet mihi stomachus.*
Aistu este un semnu rèu.	*Istud est signum malum.*
De quandu esci asiè.	*A quo tempore es sic.*
De ieri.	*Ab heri.*
Asta nópte dormit'ai bène?	*Hac nocte dormivistine bene?*
Nu, nèquè ochii n'am' inchisu.	*Non, neque oculos clausi.*
Ai apetitu Domnia ta la mâncare.	*Habes appetitum Dominatio tua admanducandum.*
Nequidequum.	*Nequaquam.*
Adâ mâna in cóque si vedu quum î ti bate (merge, âmblâ) pulsu séu vèna.	*Da manum huc ut videam quomodo incedit pulsus.*
Bate pre iute, ai friguri.	*Valde cito incedit, habes febres.*
Sèntiu o lenevire prin tóte pârtile.	*Sentio inertiam per omnes partes.*
Ti voiu prescrie o medicina, quaré te va curatì pe din lontru, si ti va uşorà stomachu'l.	*Praescribam tibi unam medicinam, quae te purgabit ab intra, et exonerabit stomachum.*
Domnule Doctore! luavoiu astadi medicina?	*Domine Doctor! sumamne hodie medicinam?*

Asiè Domnule, éccè receptu, trămitel' in apothica, èrò Domnia tùa rèmăii intru asternutu.	*Ita Domine, ecce formula medicamenti, mitte illam in apothecam, Dominatio tua vero remane in lecto.*
Que dietă lipsesce sĭ tienu in mancare.	*Qualem diaetam opus habeo tenere in manducando.*
Măncă ouă próspete, si supă de carne de vacă.	*Manduca ova recentia, et jusculum carnis bubulae.*
Te si duci?	*Jam abis?*
Astéptă dupò mène afară, si trebue sĭ·me ducu sĭ mai facu visita si la un altu patientu (bolnavu).	*Exspectant post me foris, et debeo ire, ut faciam visitam etiam alio patienti.*
Me rogo, sĭ binevoesci avenire si măne.	*Rogo, ut digneris venire etiam cras.*
Nu voiu lipsì, te voiu cercà.	*Non deero, te quaeram.*
Pre plecatu șerbu a Domniei tale.	*Submisissimus servus Dominationis tuae.*

IX. Dialogu. — *IX. Dialogus.*

De mutaré tèmpului, si de órele dilelor.	*De mutatione temporis, et de horis dierum.*
Que tèmp' este?	*Quale tempus est?*
È tèmpu serinu.	*Est tempus serenum.*
È tèmpu formosu.	*Est tempus pulchrum.*
È rèu tèmpu.	*Est malum tempus.*
È frigu.	*Est frigus.*
Pluóe.	*Pluit.*

Incepe a suflà véntu'l.	*Incipit flare ventus.*
Bate véntu.	*Flat ventus.*
Astà nópte au cadutu brumà, niue, grândine.	*Hac nocte cecidit pruina, nix, grando.*
Dela média nópte totu ninge.	*A media nocte semper ningit.*
Vom' àvé pluóe.	*Habebimus pluviam.*
Pluóe a farà?	*Pluitne foris?*
Nu numai pluóe, qui ànchè si fulgerà.	*Non tantum pluit, sed etiam fulgurat.*
Nu è tempu sí giacî in patu; scoalàte, n' audi quum tunà, si tràsnesce?	*Non est tempus ut jaceas in lecto, surge, non audis quomodo tonat, et fulminat.*
Cald' è a farà?	*Calidumne est foris?*
Ba, atàta de mare frig' au fost' asta nópte, quatú tóte apele au inghiàçiatu.	*Non, tam magnum frigus fuit ista (hac) nocte, ut omnes aquae congelaverint.*
Nu è cu putintia, fiêndu chè a sérà erà noru.	*Non est possibile; quando quidem heri vesperi erat nubes.*
Au fostu geru mare.	*Fuit gelu magnum.*
Incepe a se incàldire.	*Incipit incalescere.*
Va fì tèmpu formosu.	*Erit tempus pulchrum.*
Lucesce sórele.	*Lucet* vel *splendet sol.*
Quàte ore sùnt?	*Quota est hora?*
Au batutu, *vel* au fostu unspre-dece.	*Sonuit*, vel *fuit undecima.*

Nu è tardiu.	*Non est tarde.*
Va fi in datá tempu'l de a prândire.	*Erit illico tempus prandendi.*
Que vomu face dupó prandiu?	*Quid faciemus post prandium?*
Vomu merge in preámblare.	*Ibimus deambulatum.*
Quâte ore sûnt in orlogiu, *vel* orariu (césu) Domnici tale?	*Quota est hora in horologio Dominationis tuae?*
Sûnt optu.	*Est octava.*
Merge pre noué.	*Fertur ad nonam.*
Trei patrare pre quinqué.	*Tres quadrantes pro quinta.*
Indata vor fi doé-spre-dece.	*Illico erit duodecima.*
Quum trece témpu'l.	*Quomodo transit tempus.*
Si io asteptu.	*Et ego exspecto.*
È la mediádi.	*Et meridies.*
È cótrá sérá.	*Est versus vesperam.*
X. Dialogu.	*X. Dialogus.*
Intrá Tatá, si intrá Fiiu.	*Inter Patrem et inter Filium.*
Jo me ducu, *vel* io esu afará si me pre âmblu, vrei si vii si tu cu méne fiiu'l meu?	*Ego exeo foras ut deambulem, vis venire etiam tu mecum fili mi?*
Unde ne vomu duce iubite Tatá?	*Quo ibimus dilecte Tata?*
Vom' esi afará din citate la câmpu.	*Exibimus extra civitatem ad campum.*

Que è omu'l aistu Tata?	*Quis est homo iste Tata?*
È un soldatu (câtanâ).	*Est miles.*
Que face aquì?	*Quid facit hic?*
Stâ la gvardâ, (strâgiuesce).	*Vigilat.*
Que tiene in mânâ?	*Quid tenet in manu?*
O armâ, que se chiama puscâ.	*Instrumentum (arma), quod vocatur sclopus.*
Que casâ este aquésta?	*Qualis domus est ista?*
Guardâ, intru quare intrâ gvardatori (strâgieri) quându pluóe.	*Domus vigilatoria, quam intrant vigiles quando pluit.*
Sî mergem amù mai incolo.	*Pergamus nunc ulterius.*
Oh, que de apâ este aice?	*Oh, quanta aqua est hic?*
Aquest' este un rìu, quare se chiamâ Viena.	*Hic est rivus quidam, qui vocatur Vienna.*
De opù este vel lipsesce sî trecemu preste punté aquésta?	*Opus est ut transeamus per hunc ponticulum?*
Aŝiè, fiiu'l meu! te voi tienè de manâ sî nu cadì in rìu.	*Sane, fili mi! te tenebo per manum ut non cadas in rivum.*
Este afundâ apa?	*Estne profunda aqua?*
Nu pre afundâ asiè de mediulocu.	*Non valde profunda sic mediocris.*
Casa aquésta è mórâ; vedì rótele?	*Domus ista est mola; videsne rotas?*
Le vedu.	*Illas video.*
Quóte sûnt? numerâle.	*Quot sunt? numera illas.*

Sése.	*Sex.*
Tu sméntesci, tu nu le numerasi béne, nu sùnt mai multe de quinquè.	*Tu erras, tu non béne illas numerasti, non sunt plures quam quinque.*
Éccè aici vedu o turmà de oui; iu è pacurariu?	*Ecce hic video unum gregem ovium; ubi est opilio (pecuarius).*
Já colo şede sub arbòre, si bate flueru, seu dice cu flueru.	*Ibi sedet sub arbore; et pulsat fistulam, vel canit tibia.*
Nu are càni pàcurariu?	*Non habet canes opilio?*
Nu ei vedi culcati làngà elu.	*Non eos vides cubantes penes illum.*
Me temu, si nu me muscè.	*Timeo, ut non me mordeant.*
Nu te teme; pònè nu te vei de partà de mène nu ti voru face nimica.	*Non timeas; donec non recesseris a me, nihil tibi facient.*
Eccè colo fuge un iepùre.	*Ecce ibi fugit unus lepus.*
Si avému pusca l'amu potè impuscare.	*Si haberemus sclopum illum possemus trajicere.*
Oh quàtu de formosu càntà paserile!	*Oh quam amoene cantant aves!*
Càntà, si cu càntaré laudà ne incetatu pre Fàcitoriu'l sùu, si pre noi ne descéptà prin càntaré loru spre màrirea lui Dumnedeu.	*Cantant, et cantu laudant incessanter Creatorem vel Factorem suum, et nos excitant illarum cantu ad glorificationem Dei.*
Colo vedu ò multime de porumbi.	*Ibi video copiam vel multitudinem columbarum.*

greşesci, nu sùnt, porumbi, qui corbi.	*Tu erras non sunt columbae, sed corvi.*
Que case sùnt aqueste?	*Quales domus sunt istae.*
Este un satu; vedi turnu'l?	*Est quidam pagus; vides turrim?*
Lu vedu; nu è pre innaltu.	*Illam video; non est valde alta.*
Eccê colo vine un caru incarcatu cu bucate eşi afarà din cale.	*Ecce ibi venit unus currus (carrus) frumento oneratus exi foras ex via.*
Que om' è aquelu cu stranie séu vestmènte verdi?	*Qualis homo est ille vestimento viridi indutus?*
È un vènatoriu, quare pòrtà doi iepuri impuscati séu vàtàmati pre umere.	*Est quidam venator, qui portat duos lepores trajectos vel laesos in humeris.*
Arè cu sène si doi càni de vènatu.	*Habet secum etiam duos canes venaticos.*
Aisti se ducu tot déuna cù el la venatu.	*Isti pergunt semper cum illo venatum.*
Sì ne intor nèm' aquum còtrà casà, che ne amu preàmblatu de ajuns' astàdi.	*Revertamur domum versus, quia deambulavimus satis hodie.*
XI. Dialogu.	*XI. Dialogus.*
Intrà Frate si intrà Sorà.	*Inter Fratrem et inter Sororem.*
Dulce mea sorà, noi ne am' intornatu dela preàmblare, noi amu vedutu multe formóse lucruri.	*Dilecta mea soror, nos redivimus ex deambulatione nos vidimus multas pulchras res.*

Que ai vedutu?	*Quid vidisti?*
Un vènatoríu, qui portaua doi iepuri, si una multime de paseri.	*Venatorem quemdam, qui portabat duos lepores, et unam copiam avium.*
Que mi ai adusu?	*Quid mihi adtulisti?*
Nimic, fòrè numai o lègàtura de flori, que se chiamà tufà sèu strutiu.	*Nihil, praeter fasciculum florum, qui vocatur sertum.*
Dela quine o ai càpîtatu?	*A quo illum accepisti?*
Io amu cules' o in càmpu.	*Ego collegi in campo.*
'I ti multiàmescu.	*Gratias tibi ago.*
Vinè cu mène 'in gràdinà ti voiu aretà queva formosu.	*Veni mecum in horto osdendam tibi aliquid pulchrum(formosum)*
Que este aquea?	*Quid hoc est?*
Un cuibu.	*Unus nidus.*
Sùnt puli sèu puii in elu?	*Suntne pulli in illo?*
'Anchè nu, ma sùnt ouà.	*Adhuc non, sed sunt ova.*
Quòte?	*Quot?*
Quinquè.	*Quinque.*
Potu si le ieau?	*Possum ea sumere?*
Nequi dequum, dachè se voru scóte puii, atunci ii vomu luvà.	*Nequaquam, si excludentur pulli, tunc eos sumemus.*
Voi luvà numai doà ouà, si le vedu mai bène.	*Sumam tantum duo ova, ut ea videam melius.*
Nequi te vei atinge de ele.	*Neque ea tanges,* vel *attinges.*

Pentru que?	*Quare?*
Qua nu cumva pasere sî lase cuibu.	*Ne casu quo avis linquat nidum.*
Quîndu voru fi scosi puii, atunci ti voiu spune, si yomu luvà giosu laolalta.	*Quando erunt exclusi pulli, tunc tibi dicam et eos deciepienus simul.*
Bine dici.	*Bene dicis.*
Sî mergemu darê afarâ din grâdinâ.	*Pergamus ergo foras ex horto.*
Inchide usia.	*Claude ostium* vel *januam.*

XII. Dialogu.	*XII. Dialogus.*
A intrebare que se aude de nou.	*Iterrogare quid auditur novi.*
Que se dice, que se aude nou?	*Quid dicitur, quid auditur novi?*
Scii queva nou?	*Scis aliquid novi?*
Nu sciu nemica.	*Nihil scio.*
De que vorbescu aquum ómini?	*De quali re loquuntur nunc homines?*
Nu vorbescu mai de nemica.	*Ferme de nulla re loquuntur.*
Nu ai auditu vorbindu, chè vom avè botaie?	*Non audivisti loquentes, quod bellum habebimus.*
N'am' auditu, sî vorbéscâ de aquè.	*Non audivi, ut loquerentur de hoc.*
In contrâ vorbescu de pace.	*E contra loquuntur de pace.*
Que se aude in Curte?	*Quid auditur in Aula?*

Ḑicu, chė va merge Impėratu de a casă.	*Dicunt, quod Imperator abibit domo.*
Quăndu va plecà?	*Quando movebit vel proficiscetur?*
Nu se scii.	*Non scitur.*
Unde va purcede?	*Quorsum proficscetur.*
Unii ḑicu in Italia, érò altii in Françia.	*Quidam dicunt in Italiam alii vero in Franciam.*
Que ne ḑicu de bine gazetele séu novelele? 'Anchė nu le amu lesu (cititu).	*Quid nobis dicunt novalia vel ephemerides? Adhuc non eas legi.*
Si ar fi direptu aquea, que se aude despre Domnu'l Baronu N.	*Et esset verum hoc quod auditur de Domino Barone N.*
Que se aude de elu?	*Quid auditur de illo?*
Se ḑice, che l'au bătutu fórte quineva, si l'au lăsatu mai mortu.	*Dicitur, quod illum aliquis valde verberaverit, et illum reliquit fere mortuum.*
M'ar durė, pentruche è un omu pre de omenie.	*Mihi doleret, quoniam est homo valde honestus.*
Quine l'au bătutu?	*Quis illum verberavit?*
Se ḑice, che Căpitanu'l N.	*Dicitur, quod Capitaneus N.*
Se scii, pentru que?	*Scitur, quare?*
Ḑicu unii, pentru aquea, che au vorbitu rėu de elu intr'o societate, si l'au defăimatu.	*Dicunt quidam propterea quia locutus est male de illo in quadam societate, et illum diffamavit.*
Jo nu credu.	*Ego non credo.*

Nèquè io.	*Neque ego.*
Intraquea vom'audi noi quum s'au intèmplatu.	*Interea audiemus nos quomodo evenit.*
De aquè io nu me indoescu.	*De hoc ego non dubito.*
De ar dà dumnedeu sì nu se fì intèmptatu.	*Daret Dominus Deus ut non evenisset.*
Sè dice ànchè, che au muritu Duca dela N.	*Dicitur etiam quod mortuus sit Dux N.*
Archiducā dela N.	*Archidux N.*
Si Imperatoru'l dela N.	*Et Imperator N.*
Quàndu, si din quine aì auditu?	*Quando, et a quo audivisti?*
Am'auditu eri in cafenà.	*Audivi heri in cafena.*
Jo eredu, che nu è adeveratu.	*Ego credo, quod non sit verum.*
XIII. Dialogu.	*XIII. Dialogus.*
Despre compàrare.	*De emtione.*
Que postesci Domnia tùa, que doresci, que cerci?	*Quid optas Dominatio tua, quid desideras, quid quaeris?*
Asi vré sèmi cumparu panurà fermósà de un vestmèntu.	*Vellem mihi comparare pulchrum pannum pro una veste.*
Placà a intrare Domnule, aice vei aflà Domnia tùa panuri tari, si formóse dela Berlinu.	*Placeat intrare Domine, hicce invenies Dominatio tua pannos fortes, et pulchros Berolino.*
Aratàmi que mai bunà intrà tóte.	*Monstra mihi optimum inter omnes.*
Éccè una fórte fermósà, pre-	*Ecce pulcherrimus prout*

quum è moda, si pre quum pórta aquum.	*est moda, et prout gestant nunc.*
È bunǎ, darè coloru séu façai nu mi place.	*Est bonus, sed color non mihi placet.*
Èccè un altu frustu (dǎrab) mai chiaru.	*Ecce aliud frustum clarius.*
Coloru mi place, ma pǎnura nu è tare, è pre subțire.	*Color mihi placet, sed pannus non est fortis, est valde subtilis.*
Vedi frustu ìstu, Domnia tùa aliure nu veř càpïtǎ asiè formósǎ.	*Vide frustum istud, Dominatio tua alibi non accipies ita pulchrum*
Cu quàt'è un cotu.	*Quanti est una ulna.*
Cu trei teleri.	*Tribus talleris.*
Oh, è pre scumpǎ.	*Oh, est valde caro pretio.*
Credemi Domnia tùa nu è sumpǎ, che è pǎnurǎ bunǎ si formósǎ.	*Crede mihi Dominatio tua non est pretiosus, quia est pannus bonus et pulcher.*
Jo nu sùnt invéțiatu a vorbire multe, spunemi eu un covèntu prețiu quel mai de pre urmǎ.	*Ego non sum asvetus multa loqui, dic mihi (expone mihi) uno verbo pretium ultimum.*
Ti l'amu spusu.	*Tibi illud dixi.*
Nu asiè, ti voiu dà doi Taleri, si un ḑiumetate.	*Non sic, tibi dabo duos talleros, et dimidium.*
Domnia tùa ai postitu a scire prețiu quel mai de pre urma, si io ti l'amu spusu.	*Dominatio tua optasti scire pretium ultimum et ego illud tibi oposui.*

No bine, taiemi patru coti, si un patrariu.	*No bene, scinde mihi quotuor ulnas, et unum quadrantem.*
Jo dicu adeveratu, si mè juru qua un' omu de omenie, che nequi un florintu nu miruescu in elu.	*Ego dico vere, et juro qua homo honestus, quia neque unum florenum lucror in illo.*
Jo credu Domnici tale. Eccé optu Ducati, intorquemi indereptu, que va fi mai multu.	*Ego credo Dominationi tuae. Ecce octo Ducatos, restitue mihi, quod erit plus.*
Eccé aici è Domnule.	*Ecce hicce est Domine.*
Pre umilitu șerbu al Domniei tale.	*Humillimus servus Dominationis tuae.*
Me rogu si binevoesci ame cercare si de altà datà.	*Rogo ut digneris me quaerere etiam alia vice.*

XIV. Dialogu.	*XIV. Dialogus.*
Intrà doi Compatrioti.	*Inter duos Patriotas.*
Jo credeam, che ai muritu de quàndu nu te amu vedutu.	*Ego credebam, quod sis mortuus aquo te non vidi.*
N'ar fi fostu mirare, fiéndu ché noi toti sùntemu muritori.	*Non fuisset miraculum quoniam nos omnes sumus mortales.*
Fost'ai Domnia tùa a farà d'in Tiera?	*Fuistine Dominatio tua extra Regnum?*
Jo amu fost' in Francia, in Italia, in Anglia s. q. l.	*Ego fui in Francia, in Italia, in Anglia etc.*
In quàtu témpu ai fost' acolo?	*Quanto tempore fuisti ibi?*
In șepte ani.	*Septem annis.*
In que citate ai lòcuitu, ai petrecutu?	*In qua civitate moratus es.*

In Parisu.	*Parisiis.*
Cugeti Domnia tùa si te inturni degrabă?	*Cogitas Dominatio tua reverti cito?*
Dupŏ patruspredece dile.	*Post quatuordecim dies.*
Sedi *vel* lŏcuesci domnia tùa in Parisu.	*Habitas Dominatio tua Parisiis.*
Spre şerbirea Domnici tale.	*Ad servitium Dominationis tuae (ad obsequia).*
Esci Domnia tùa insoratu?	*Es Dominatio tua uxoratus?*
Sùm de quinquè ani.	*Sum a quinque annis.*
Quăti fiii ai?	*Quod filios habes?*
Numai unu'l.	*Tantum unum.*
Fiiu è o fiiă?	*Filius est, vel filia?*
Un fiiu.	*Unus filius.*
De quóti ani è?	*Quod annorum est?*
De patru ani.	*Quatuor annorum.*
Quum trăesci acolo?	*Quomodo vivis ibi?*
Jo sùnt negutiătoriu.	*Ego sum mercator.*
Que negoţiătoriu esci?	*Qualis mercator es.*
Jo vèndu negotiu de tóta şórte.	*Ego vendo merces omnis generis.*
Domnia tùa vei mirui, caştigà mutu.	*Dominatio tua lucraberis multum.*
Me rogu de ertare, ba mai nemica che au tràcuti tèmpurile quele ferici-te negoţiu séu marfa s'au lesnitu, si bani s'au inpuçinatu.	*Rogo veniam, ferme nihil, quia transacta sunt tempora illa felicia; mercis pretium decrevit, et pecunia imminuta est.*

Trebue si râbdèmu, si se asteptemu tèmpuri mai fericite.	*Debemus pati, et feliciora tempora exspectare.*
Mai vinà anche o datà la mène inante de que te vei internà.	*Venias adhuc una vice ad me, antequam revertaris.*
Voiu venì; me inchinu Domniei tale.	*Veniam, me inclino Dominationi tuae.*
XV. Dialogu.	*XV. Dialogus.*
Un nimernicu intrébà dela un citetianu, unde şede cutare.	*Quidam Peregrinus interrogat a quodam cive ubi habitat N.*
Scii Domnia tùa Românesce?	*Scisne Dominatio tua Daco-Romanice?*
Sciu, quaci? au dórè ai avè queva de a mì demândà (poruncì)?	*Scio, eccur? aut forsan haberes Aliquid ad mihi mandandum?*
Nu sùnt dedat' a poruncire unui omu de omenie, quum eş Domnia tùa, pentru aquea nuli poruncescu, qui te rogu.	*Non sum asvetus mandare homini honesto uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, sed te rogo.*
Om bunu! cu cuvintele aqueste me ruşini; placàti a mi demândare, séu poruncire.	*Bone homo! his verbis me confundis; placcat tibi, mihi mandare.*
Nu cunosci pre cùtare?	*Non cognoscis talem hominem?*
Ba, cunoscu.	*Omnino, cognosco.*
Rogu te, unde şede?	*Rego te, ubi habitat?*
Nu departe de aqui.	*Non procul hinc.*
Petre! dute aratà Domniei	*Petre! perge monstra Do-*

sale unde șede Domnu'l N.	*minationi suae ubi habitat Dominus N.*
Placăti a venire cu mêne.	*Placeat tibi venire mecum.*
Dute numai pre cărarea aquésta, pônê vei dà de una casa impistrită, acolo șede.	*Perge tantum per hanc semitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.*
De adirépta, au de a stănga?	*A destrane, aut a sinistra?*
De a dirépta.	*A dextrâ.*
Fórte multiămescu Domnici tale.	*Humillimas gratias ago Dominationi tuae.*
Nu este pentru que si multiămesci.	*Non est propter quid gratias agas.*
Audi Domnia tùa! aici șede Escelentia sùa N.	*Audi Dominatio tua! hic habitat Excellentia sua N.*
Aici; darê nu è a casă. Quandu l'ași puté găsi a casă?	*Hic; sed non est domi. Quando possem eum domi invenire?*
Astară la șépte ore ânchê va fì a casă darê mai bêne ai face, de ai venì mâne demănétia la optu, che atunci nu va fì cuprinsu.	*Hodie vesperi hora septima etiam erit domi, sed melius faceres, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.*
Asiè voiu face: remâni sănitosu.	*Sic faciam: remane sanus.*
Serbu'l Domnici tale.	*Servus Dominationis tuae*

XVI. Dialogu.	*XVI. Dialogus.*
Despre Călĕtorie.	*De Itinere.*
Quăte miluri sŭnt de aici pŏné in N.?	*Quot milliaria sunt hinc usque N.?*
Treidieci si ṣépte.	*Trigenta et septem.*
Amu facutu doĕdieci si quinquĕ de miluri, tătusi astadi nu vomu pute ajunge acolo.	*Confecimus viginti quinque milliaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.*
Atădi nu, ma mănepe prandiu veti sosì lesne.	*Hodie non, sed cras pro prandio pervenietis facile.*
Bună è cale?	*Bona estne via?*
Nu pré, darĕ è de lipsă sì prin ape.	*Non valde, sed necesse est ut transeatis per silvas, et per aquas.*
Periculósă (primeṣdioṣă) è cale? Nu se aude nemica rĕu, e drumu de tieră unde totdéuna se află ómeni.	*Periculosa estne via? Nihil auditur mali, est via regia ubi semper inveniuntur homines.*
Nuse aude se fie lotri, tălhari au furi in silbe.	*Non auditur, ut essent latrones, raptores, aut fures in silvis.*
Nu è de a se temere nequi dioa, nequĕ nópte.	*Non est timendum neque die, neque nocte.*
Pre quare cale vomu merge?	*Qua via ibimus vel migrabimus.*
Quăndu veti fì apróPe de munte luati cale de a dirépta.	*Quando eritis prope montem sumite viam a dextra.*
Asiĕ darĕ nu è de opu (de lipsă), sì nĕ suimu la munte.	*Sic ergo non est opus, ut ascendamus montem.*

Nu Domnule.	*Non Domine.*
È greu a aflare cale prin silbă (pădure).	*Est difficile invenire viam in silva.*
Nu veti pute reticì.	*Non deviabitis*, vel *aberrabitis.*
Quăndu veti fì aforă din pădure luati cale pe măna stăngă.	*Quando eritis extra silvam ingredimini viam a manu sinistra.*
'iti mulţiămimu omu de omenie, si remănemu multu obligati.	*Tibi gratias habemus humane homo, et remanemus multum obligati.*
Jo ve postescu cale bună si fericită.	*Ego vobis precor viam bonam et felicem.*
XVII. Dialogus.	*XVII. Dialogus.*
Intră Călětori, si intră Ospětariu.	*Inter Viatores, et inter Cauponem.*
Ospětariu le! (crîşimariule) putemune ăbate aice?	*Caupo! possumusne hacce divertere?*
Vedeti bine Domnilor; veti găsì aici formóse căşi, paluri curate, manusterguri, perini, si tóte quăte sùnt de lipsă.	*Utique Domini; hic invenietis pulchra cubilia, pulchros lectos, mantilia, pulvinaria, et omnia quae sunt necessaria.*
Arată ne dar' o chilie, *vel* ó casutiă.	*Ostende nobis ergo aliquod cubiculum.*
Si intrěmu.	*Intremus.*
Trimite caii nostri in stală.	*Mitte equos nostros in stabulum.*
Indată Domnilor.	*Illico Domini.*

Si vedemu que ni da de cênă.	*Videamus quid nobis dabis ad caenam,*
Que place Domniilor vostre, si ve férbemu.	*Quid placet Dominationibus vestris, ut vobis coquamus.*
Faceti un picu de Zama, de supă, apoi cóqueti pucintele ouă, si frigeti un puiu de gaiină, de curcă, de gânscă s. q. l.	*Facite modicum jusculi, dein coquite pauca ova, et frigite unum pullum gallinae, galli indiaci, anseris etc.*
Daré pre lóngé fripturǎ, que vreti, salată au spargă?	*Et penes assum quid vultis, lactucam aut asparagum.*
Nemica de aqueste, qui ne adă pucintel curechiu.	*Nihil horum sed adfer nobis modicos caules.*
Daché n'ati bagatu şiofran in Zama aquésta, ânchai si o fiti facută cu petrinşci.	*Si non condivistis hoc iusculum croco, saltem praeparassetis petroselinis.*
N'aveti vr'o rădiche?	*Non habetis aliquem raphanum?*
Nu, ma avem' untu próspetu, struguri, mére, pere, prune, si perseci.	*Non, sed habemus butyrum, botros, poma, pira, pruna, et persica.*
Dar de bevutu que aveti?	*Et ad bibendum quid habetis.*
Avemu vinu nou, vechiu, albu, roşiu, dulce s. q. l. bére, rosol, si vin arsu.	*Habemus vinum hornum, antiquum, album, rubrum, dulce etc., cerevisiam, rosolium, et crematum.*

Cu quât è mesura de bere.	*Quanti est mensura cerevisiae.*
Aquésta se scie, che è cu quinqué creiçiari.	*Hoc scitur, quod sit quinque cruciferis.*
Aveti vin unguresću?	*Habetis vinum hungaricum?*
Avemu Domnilor, ânché di quelu dela Nesmély.	*Habemus adhuc ex illo Neszmélyiensi.*
Adâne de aquelu.	*Adfer nobis ex illo.*
Eccé aici è.	*Ecce hic est.*
Asterneti paturile sîne culcému, che trebue sî ne sculému póné indioâ.	*Sternite lecticas ut decumbamus, quia oportet ut summo mane surgamus.*
Sûnt gata.	*Sunt paratae.*
Audi Ospetariule! nu s'ar putè gasî un çârâuşu sé ne ducâ póné la N.	*Audi Caupo! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat usque N.*
Ba tocma aquum au sosit' unu'l aici: vreti se'l chiam' inlâuntru?	*Plane modo pervenit unus huc: vultis, ut illum vocem intro?*
Chiama'l.	*Voca illum.*
Audi Domnia tua! vinâ inlontru.	*Audi Dominatio tua venias intro.*
Dee Dûmnedeu bine Domnilor!	*Det Dominus Deus bene o Domini!*
Bène ai venit' omu de omenie.	*Bene venisti humane homo.*
Que porunciti?	*Quid mandatis?*
Quand' vei pornî côtrâ N.	*Quando movebis versus N.*

Mâné pónê indioà de voiu càpità ómeni, si portu.	*Cras summo mane, si invenero homines vehendos* vel *portandos.*
Dórà si Domniile vóstre vreti' simergeti la N.	*Fortasse etiam Dominationes Vestrae velletis ire N.*
Vedî bine: quatu queri pentru un locu in caruçia?	*Utique, quantum petis pro uno loco in rheda?*
Miveti dà dece florinti pre locu, si voiu tene locurile quele mai bune.	*Dabitis decem florenos, et reservabo loca meliora.*
Ba, ti vomu dà doi galbeni *vel* ducati, si de te vei purtà bêne, ver unu màriaşu pre bevùtura.	*Non, dabimus tibi duos ducatos (Aureos), et si bene te gesseris, unum alterumve marianum pro potu.*
Sûnt indestulatu.	*Sum contentus.*
Nópte bunà si visuri curate.	*Bonam noctem et somnia casta.*
Rêpàusati (hodîgniti) in pace.	*Requiescite in pace.*
Aşişdire postimu, si dormi bene, si nuti uita a ne sculare cu o diumetate de orà mai inante, de que vomu porni.	*Pariter optamus, ut dormias bene, et ne obliviscaris, nos excitare media hora prius, quam proficiscamur.*
Voiu desceptà.	*Excitabo vos.*
Ospetariule! cu quâtu ti sûntemu dàtori?	*Caupo! quantum tibi debemus?*
Cu doi Talleri.	*Duos Talleros.*
Na ii, si remâni sânitosu,	*En illos, et bene valeas.*

Cale bună Domniilor vostre.	*Bonum iter Dominatio-nibus vestris.*
XVIII. Dialogu.	*XVIII. Dialogus.*
Despre mergere la Besericà.	*De itu ad Ecclesiam.*
Audi șerbule!	*Audi serve!*
Que poruncesci Marié tua?	*Quid mandas vel praecipis Magnitudo tua.*
Dute, spune la cocieriu, sì prêndă caii che me voiu duce la Besericà.	*Abi, expone aurigae ut injungat equos, quia ibo ad Ecclesiam.*
Quòti caii sì prêndà, doi au toti patru?	*Quot equos injungat, duos aut omnes quatuor?*
Que intrebare desértà è aquésta? scii cocieriu datina, dute numai.	*Qualis interrogatio inutilis est ista? scit auriga consvetudinem, perge tantum.*
Cocieriu'l è gata, si intrébă in quare Besericà va merge Marié tùa.	*Auriga est paratus et interrogat in quam Ecclesiam ibit Illustritas tua.*
'I voiu dà de scire in data; Petre! dute intréba pre Domnu'l, vaniva si el cu mène la Besericà.	*Illi dabo scire illico; Petre! abi interroga Dominum veniet, ne etiam ille mecum ad Ecclesiam.*
Marié sùa Domnu'l mai in ante de o orà s'au intornatu dela Besericà.	*Illustritas sua Dominus jam ante unam horam redivit ex Ecclesia.*
Dute darè chiamà pe Domnisoru'l si pe Donicelele.	*Abi ergo voca Herulum, et Domicellas.*
Eccè amù vinu.	*Ecce iam veniunt.*

Spune la cocieriu si ne ducă la Beserica săntului Mărtinu.	*Dic aurigae ut nos ducat ad Ecclesiam sancti Martini.*
Jubiti mei fiii luvati Cărţile quele de rugăciuni cu voi.	*Dilecti filii accipite libros precatorios vobiscum.*
XIX. Dialogu.	*XIX. Dialogus.*
Despre Culcare.	*De Cubitu.*
Lauda lui Domnedeu! ehe si dioa aquésta o amu petrecutu in bună sănitate.	*Laus Deo! quod etiam hanc diem transegerimus in bona sanitate.*
Cu adeveratu! multu induratu Domnedeu avemu, quarele ne ajută una dì dupò alta a o petrecere.	*Revera! Misericordem Deum habemus, qui nos adjuvat unam diem post aliam trasigere.*
Asiè, asiè, bun' è Dumnedeu ma quum sùntemu noi?	*Sic, sic, bonus est Deus, sed quales sumus nos?*
Esamine se fiesque quine pre sène, si querce quum au petrecutu dioa. — Fétă audi! adùmi incóque cartea que de rugaciuni, si asterne patu'l.	*Examinet quisque se ipsum, et quaerat quomodo diem transegit. — Puella audi! adfer mihi huc librum precatorium, et sterne lectum.*
Eccè cartea, órò patu'l è gata.	*Ecce liber, lectus vero est paratus.*
Iè vestmintele si le pune bine, qua sì fiè tóte in rându, si mi adù quele de nópte.	*Accipe vestimenta meä eaque repone bene, ut sint omnia in ordine, et da mihi illa nocturna.*
Unde è ceapsa, si cămesia mea?	*Ubi est capitium, et indusium meum?*

Tóte sûnt in locu'l sûu Dumnedeu si ne dee nouî la toti nóptę bunâ, repaușare linâ, si vișuri curate.

Omnia sunt in loco suo. Dominus Deus det nobis omnibus bonam noctem, quietem lenem, et somnia pura.

XX. Dialogu.

Despre Secerișu.

XX. Dialogus.

De Messe.

Eri demânétia fórte multi ómini amu vedutu esiéndu a farâ la câmpu, mi' ar placé a scire unde s'au dusu, a tânta mulțime de ómini asiè cu mare grâmadâ.

Heri mane valde multos homines vidi exeuntes foras ad campum, amarem scire quo ivit, tanta multitudo hominum tam magna caterva.

Nequi' aquea nu scii țu? a secerare.

Neque hoc scis tu? messum, vel ad metendum.

Darè este aquum têmpu de seceratu?

Ergo est iam tempus metendi?

Forè indoéla, che bucatele pretotindinè s'au coptu.

Procul dubio, quia fruges ubique maturae sunt.

Nu è mirare darè che pretotindinè vorbescu depre secerișu.

Non est mirum ergo quod ubique loquantur de messe.

Vinâ cu mène, si mergemu la tiérina si vedemu que facu seceretori nostri.

Veni mecum pergamus ad terrenum, ut videamus quid faciunt messores nostri.

Venivei darè cu adeveratu, si fòrè glumâ?

Venies ergo revera, et sine loco?

Vinu indatâ numai voiu luvà la mène que este de lipsâ si ducù loru.

Venio illico, tantum accipiam ad me quod necessarium est ipsis portare.

Que li vei duce séu que li vei purtà?	*Quid eis portabis?*
O flască de vinu arsu, si aquum o amu la méne numai sĭ mergemu.	*Unam lagenam cremati, et iam ipsam habeo apud me tantum migremus.*
No bine: io sùm gata.	*No bene: ego sum paratus.*
Dumnedeu sĭ ve bêne cuventese seceretori."	*Deus vos benedicat messores.*
Dumnedeu au adusu pre Domnişorii.	*Deus tulit (adduxit) Domicellos.*
Iconomule! (Gasdă) chiamă Dumnia ta seceretorii la olalta sĭ gustaréscă.	*Oeconome! convoca Dominatio tua messores ut jentent.*
Indată Domnule. — Éccĕ sùnt de façie.	*Illico Domine. — Ecce sunt praesentes.*
Tornati pe rándu sĭ bee din vinu ars, l'aquesta si mánce si páne cu elu.	*Infunde illis ordine ut bibant ex hoc cremato, manducent etiam panem cum illo.*
Quum slobóde gràu'l in ist' anu?	*Quomodo solvit hoc anno triticum?*
Laudă lui Dumnedeu suntemu indestolati cu elu.	*Laus Deo sumus contenti.*
Fie mùltiămită lui Dumnedeu.	*Gratiae sint Deo,* vel *Deo sint laudes.*
Domnule! au bevutu toti.	*Domine! iam biberunt omnes.*
Darĕ Domnia tua bevut' ai?	*Et Dominatio tua bibistine?*
Din gratia Domnişorului.	*Ex gratia Domicelli.*

Aquum pûne flasele si pâné in corfà.	*Nunc pone lagenas et panem ad corbem.*
Quôti seceratorii ai Nicolae?	*Quot messores habes Nicolae?*
Seceretori sûnt doisprediece, doi legâtori de mânusi (snopi), si un culegatoriu de mânunche.	*Messores sunt duodecim, duo ligatores manipulorum, et unus collector fasciculorum.*
Potu lesne secerare seceretorii?	*Possuntne facile metere messores?*
'Anchè nu se quâescu despre nemica.	*Adhuc non conquaeruntur.*
Au seceri ascutite?	*Habent ne arres seculas?*
Fôrè indoéla, che ieri sérà le au ascutitu.	*Sine dubio, quia heri vesperi eas exacuerunt.*
Quôte mânusi pui intr'o cruce.	*Quot manipulos ponis in una cruce.*
Treisprediece, si asiè din quôteva cruci va fì o gramadà (stogu) de grâu.	*Tredecim, et sic ex aliquot crucibus, fiet unus acervus.*
Multu voru rèmânè bucatele asiè in gramadà?	*Diu remanebunt fruges sic in acervo?*
Ba nu, pentru-che la purtare bucatelor le voru purtà a casà, si le voru pune tôte pe olalta in area.	*Omnino non, quoniam tempore comportationis frugum portabunt eas domum, et omnes in unum component in area.*
Darè acolo lungu tèmpu voru mai rèmânè?	*Et ibi adhuc longo tempore remanebunt.*
Dupô aquea voru veni im-	*Postea venient trituralo-*

blătitorii, séu călcători, si le vor' imblătì, séu călcà, si de va suflà véntu bunu le voru vèntură, si asiè diregèndule le voru purtà in granariu.	*res vel calcatores, et eas triturabunt, et si flaverit ventus bonus eas ventilabunt, et sic purgando eas portabunt in granarium.*
Aquum sciu io; darè se apropià mediàdi, si ne intornemu a casa la prandiu.	*Nunc scio ego; sed appropinquat meridies, revertamur domum ad prandium.*
De va fi cu placere. Iconomule! Domnia tùa cautà bine de tóte. Rémàneti cu Dumnedeu secerctori.	*Si placuerit. Oeconome! Dominatio tua habe bonam curam omnium. Remanete cum Deo messores.*
Dumnedeu si pórte in pace pe Domnisorii.	*Deus portet in pace Domicellos.*

GLUME, SI ISTORII ISCUSITE.

JOCI, ET NARRATIUNCULAE EXQUISITAE.

I.

Un omu vrea si invetià calu, si nu mànce multu si nu i dede de màncatu, dupò trei dile crepà de fóme. Atunci isi batea in pàlmi Domnu'l sùu, si se vàietaa dicèndu: vai de mène amàritu'l de mène! que reu pàtii, che quàndu se invètiase si nu màuce, atunci crepà.

II.

Un bolnavu fiéndu intrebatu, pentruque nu chiamà pre Doctor? respunse: pentruche io ànché n'amu voie de muritu.

III.

Un lotru séu fur fiéndu dusu la turci spre spèn.

surare, unu lu desceptaa dicêndu lui: quât' eş tu de- fericitu iubite frate, che poti sperà (nèdeşduì), che astàdi voi cênà in societate 'Angeriloru; iubite frate i respunse quelu quì erà spre mórte judecatu, fórte bi- ne mi ar pàrè de te ai duce tu in locu'l meu, che io dicu adeveratu, si me juru tie, che aquum n'amu fome.

IV.

Un şerbu vêdêndu che rumpe Domnu'l sùu o le- gâturâ de cârti, îl rugâ sî i dee si lui trei din ele. Que vei face cu ele disę Domnu'l sùu, respunse şer- bu'l: Quând' amu venitu din Patria mea, m'au rogatu Muma mea s'ei trâmitu ver o carte, sî scie de sâni- tate mea.

V.

Una Muiiere, quare ingropà pre barbatu'l sùu, stându lòngè grópa séu morméntu, fù intrebatâ de un petrecatoriu al mortului: óré n'ar vrè sî se mârite du- pó el? La aquéstâ intrebare muiiere, si respunse: „iu- bilu'l meu, de que nu te ai insciêntiatu mai in'ante cu trei dile, che io aquum amu datu mâna cu altu."

VI.

Un omu curios' intrebâ pre altu'l, quare ducea queva intr'o nâframa que are in dênsa? el au respun- su la intrebare que i s'au cadutu. Quum che are que- va, que nu se cade se vadâ el.

VII.

Fiênd' intrebat' unâ órâ Hilon, que face Domne- deu? el respunsé asiè: pre quei umiliti innaltiâ, éró pre quei innaltiati aplécâ (umilesce).

VIII.

Marele Alesandru ducênduse intr'o di si védâ pre Diogenes, numitu'l Cinicus, si aflându l' in un câmpu la sóre, i se arâtâ in ante cu tótâ cortenire sùa, di- cêndu: io sùm mare Alesandru; si io repunse Filoso-

fu'l, sum Diogenes. Alesandru il intrebà, de ar vre queva dela dènsu'l: nu alta, repunse Diogenes, numai se te departi de mène, pentruche mi impedeci sórele (radele sórelui). De aquésta mirandu se Alesandru asiè au gràitu: De n' asi fi Alexandru asi vrè a fire Diogenes.

IX.

Fù intrabatu Plato, quare diferentie (deschilinire) este intrà invètiatu'l, si intrà ne invètiatu'l? disè: aquea quare est intrà Doctoru si intrà bolnavu.

X.

Un citetianu din London dise cotrà vecinu'l sùu, nù faci bène vecine che insori asiè tèmpuriu pre fiu'l tùu. Mai bine ai face, de ai mai lasà, si se mai cócà la mènte. Ba io nu voiu sì asteptu vecine, respunse, quela, quàci mé temu, che dachè si va veni fiu'l in mènte, atuncia nèqui de quum nu va vre si se insóre.

XI.

Un Advocatu asiè rèspunse unui omu, qui venise sì quérà svatu dela el cu mànile góle: quine are opu (lipsà) de luminà pórte cu sène oleiu.

XII.

Dintre doi frati de gémìnu, quarii sàmìnaa fórte unu'l altuia, au fostu murit' unu'l. Quelu remasu, càlètorind' odineórà i au venit' inante un cunoscutu, de quare fù intrebat' aquésta: Iubite prietine! fà bène si érta che vòiu sì te intrebu queva, óre quine au muritu cu adeveratu dintre voi, tù séu fratele tùu.

XIII.

Un omu vedènd' in cale che vine Doctoru se ascunse dupò pariete; veni Doctoru pònè la elu, si i dise pentruque te ascundi tu? érò el rèspunsè: Domnule! è multu tèmpu de quandu n'am fostu bolnavu, si aquum mi este rusine, sì esu inante Doctorilor.

XIV.

Un Episcopu trăcêndu prin un salu, au vedut' un Preotu, spălăndusi vestmêntele sale la un rîu, aquésta vĕdendu Episcopu s'au măniatu fórte si i dise: quine è Ásinu'l aquelu, quine te au făcutu Preotu. Cui i respunse indata Preotu'l dicêndu: Măriea tŭa Présăntia tŭa Preluminate Dómne.

XV.

Un omu fără mênte voiendu sĭ călĕtorésca din una citate in alta, prênse caii, si se suì in carru, si luvà disaci (desagi) pre umeru: quăndu 'l intrebà un altu pentruque nu pune disaci in caru? i dise: sĭ nu ingreoiu caru qua sĭ se rumpă.

XVI.

Un mêncinosu se laudaa fórte cătră un amicu, che ar fi bunu la vedere, adeche ar avé asiè ochi buni, quăt' objiecturile quele mai departate póte sĭ le védă si sĭ le deschilinéscă. Vedi dise mai incolo, turnu'l quel' altu? Tocma pre bólta què dé supra ămblă un sórece io pofu deschilinire tóte mischiările lui. Atuncia ii respunse amicu'l: aquésta è cu adeveratu de mirare lucru, che io de abea vedu turnu'l nequum sórecile, insĕ il audu tropotindu.

XVII.

Un scolaru ne-préceputu quarele nu vrea sĭ invetiă, si nu avea bani sĭ si petrécă ĭ si véndù cărţile sale, si scriêndu la Tată sŭu, au disu: Bucurăte de mêne Tată pentru che aquum me ţenu cărţile.

XVIII.

Un Doctor, quarele erà multu cuprênsu intru in vetiaturi, vedù o dată intrăndu o fétă, que il rugà sĭ ei dee focu; ma Doctoru ei respunse: tu nu ti ai adusu nemicà in que sĭ duci focu, si mergêndu elu sĭ cerce queva qua sĭ puie focu, féta intraquea, se apro-

pià la càminu, luvà un picu de cinuse rece si o puse pre palma mànei, si pre ea de a supra quàţiva càrbuni aprènsi. Doctoru'l vedèndu aquésta si miràndusc fórte, aruncà giosu càrţile sale dicèndu: mie cu tótà sciêntia mea nu mi ar fi venit' in mènte un esperimentu asie isquusitu.

XIX.

Intr' o séra ducènduse una muiiere tènerà din o societate quam tàrdiu cótrà casà, se aflà un omu tèner si o petrécà pònè la lócaşu 'l ei, qua si nu ei fie urîtu, mergèndu singu'rà nópte. Si asiè mergènd' amendoi de soçie, nu sciea tèneru'l quum se incépà vorba, si tocma pentru aquea se aflà in mare turburare, pònè que pusè tóte la o lature, si dise cótrà muiiere: „Que cugeti Domnia tùa quóte stele sùnt séu se aflà pe ceriu?" Aquésta io nu sciu, ii respunse muiiere; insè spunemi Domnia tùa mie quóti nebuni se aflà pre pàmèntu.

XX.

Un inpuçinatu la mènte, vrèndu si si vèndà case, au luvat' o pétrà din dènsa in mànà si o aretaa pentru probà,

XXI.

Un Obrister intrebà pre şerbu'l sùu, che are el voie de acàlètorire cu dènsu'l prin alte tieri. Jo dise serbu'l, sùnt gata in totu locu'l si fie unde a mergere cu Domnia tùa. Quum? au dórè si in iadu ai voii si mergi cu mène? Si acolo sùm bucuros' a mergere cu Domnia tùa. Socotesce iubitu'l meu, dise Obristeru'l che in iadu è fórte mare càldurà, si tu scii, che şedi inante pe caruçia, apoi ajungèndu noi acolo, vei sentì eró tu mai ànteiu si mai tare focu'l. Ba nu asiè Domnule! respunse şerbu'l, io i mi sciu locu'l meu, quàci quàndu vom' ajunge la usià, Domnia tùa te vei da din caruçia giosu, si vei intra in lontru, éró io voiu remànè cu càruçia afarà.

XXII.

Un Prinçu 'Alemânescu (Nemtiescu) fiêndu in Venetia, se intârdiea si védâ lucruririle quele vrednice de aducere a mènte aquei citâti, si privindu el aquele, au grâit' un pruncu mişel côtrâ el rogânduse si i deè queva. Prinçu'l i au respunsu che nu are bani mârunti, cu aquésta neindestulânduse pruncu'l s'au âmbiatu che va merge si schimbe; erô qua si scape dé pruncu Prinçu'l i au dat' un galbênu, ne cugetându, che va mai veni pruncu'l indìreptu. Daré quâtu de mare erà miraré lui, quându dupô quâteva minute vine pruncu'l cu bani schimbati. Aquéstâ intêmplare cu credintia trase pe Prinçu, qua si iéie pre pruncu la sêne, si si 'l crêscâ cu espesele (chieltuelele) sale.

XXIII.

Alçibiad' aflânduse in mare pompâ, si in bunâ fericire in Athéna multi se arâtaa lui ai fire pretini, si se juraa, chè sûnt lui cu trupu'l si cu sufletu'l dedicati, si predati, pre quarii el chiâmândui la sêne intr'o nôpte, li au spusu, che au fâcutu o ucidere, si este cu tolul prêpêditu; qui se facâ bêne si i ajute, qua si se pôtâ mântuire. Atunci toti sub chiline éscusatii l'au lâsatu, numai unu'l, a mome Calia, au rêmasu cu dénsu'l, dicêndu: che la dénsu'l va rêmânè, si de va fi de lipsâ, cu dênsu'l si pentru densu'l va murì. Atuncia el pre toti i'au gonitu dela sêne, erô pre aquestu l'au ţenutu la sêne pururé.

XXIV.

Marcu Aurelie, nomitu'l Filosofu, se ducea adese ori de ascùltaa invêtiaturile, séu prelectiile lui Sextus Filosoful'. Sofistus Luçius se mirâ de aquésta; nu te minuna dé aquésta i dise Impêratu'l, che omu'l quel' inţeleptu trebue totu dé una si poftéscâ amvêtiare que ânche nu scie.

FABULELE LUI ESOPU QUELÈ MAI ALESE.

FABULAE AESOPI SELECTIORES.

1. Vulturu'l, si Vulpea.

Vulturu'l si vulpea făcêndu intre sène insoçire, au orănduitu qua sĭ şédă aprópe, intărindu insoçire cu datina. Direptu aquea Vulturu'l intr' un anboru inaltu si' au pusu cuibul' si au scosu puii, éró Vulpea in nesque tufe aprópe au fătuțu căței ei. Dequi ducênduse odinăóră Vulpeă dupó măncare, Vulturu'l avêndu lipsă de bucate, sburăndu in tufe, si răpiêndu puişorii Vulpei, ii au măncatu din preuna cu puii săi. Eró intorquênduse Vulpea, si cunoscêndu que s'au făcutu, nu atănta s'au intristatu pentru mórte fiilor, quătu pentru chê nusi putea isbăndire, che fiêndu ea féră de pămêntu, pe pasere nu o putea fugărì. Pentru aquea de parte stăndu, dupóquum facu si quei qui nu potu altă, blăstêmaă pre facitoriul de rêu al său. Éró nu dupó multu têmpu órequine prêndêndu in cămpu o capră, si figênd'o, sburăndu Vulturu'l, a'apucatu o parte de carne cu cărbuni aprênsi, si au adus' o in cuibu, si suflăndu atunci tare vêntu'l s'au aprênsu flacăra, si nepotêndu ănchê sburare puii Vulturului fripti au cadutu pre pămêntu. Eró Vulpea alergăndu in antea Vulturului pre toti ii au măncatu.

Invêtiatură.

Aquéstă Fabulă insémnă, che quei qui strică insocire si amiçitie (pretinie), macharchê quelu, qui i s'au făcutu strămbătate nu póte sĭ si isbăndéscă, insê de pedépsa lui Dumnedeu nu voru scapă.

2. Vulpea, si Çapu'l.

Vulpea si Çapu'l fiêndule sete s'au pogorîtu intr' o fŏntănă afundă. Eró dupó que au bevutu, Çapu'l căutăndu sĭ ésê, Vulpea dise: cutésă, che amu cugetatu

queva de folosu qua sĭ ne mantuimu amêndoi. Dequi stăi direptu', si piciorele quele din ante le vei propti tiapênu 'de pariete, si córnele asişdire in giosu le vei plecà, si io me voiu sui pe umerii tăi, si pe córne, si voiu sărì a fară din fôntână, apoi io te voiu trage aforă deaice. Çapu'l tóte aqueste indată le au făcutu, éro ea săriêndu afară din fôntână, jucaa de bucurie pe lôngê gura fôntânei, érŏ Çapul' o infruntaa, dicêndu che nu s'au ţenutu de tocmélă. Ea rêspunse: darê de ai avé tu atânta ménte, quŏţi peri ai in barbă, nu teai fi pogoritu mai in ante de que ai fi cugetatu quum vei esì.

Invêtiătură.

Aquéstă Fabulă învetiă, che sĭ cade omul' inţeleptu mai ănteiu sĭ cugete capêtu'l lucrurilor apoi sĭ se apuce de ele.

3. Vulpea, si Leu'l.

Vulpea nemai vedêndu nêqui o dată Leu, si intêmplănduse o data a se intêlnire cu elu ănteiu asiè s'au temutu, quătu mai murì. Dupŏ aquea adoa óră vedendulu, s'au temutu cu adeveratu, ma nu qua din anteiu. Érŏ quăndu l'au vedut' atreia óră au cutesatu asupra lui asiè, quătu s'au opropiatu de elu, si vorbea amêndoi.

Invêtiătură.

Aquéstă Fabulă învétiă, che si de quele infricoséte, prin petrecerea inpreună cu ele lesne se póte apropiare.

4. Vulpea, si Rugul.

Vulpéa suinduse pe gardu, de unde cădêndu s'au apucatu sĭ se tie de unn Rugu. Dequi vătêmăndusi piciórde in spinii lui, si durênd'o, au dêsu cŏtră Rugu: vai mie, che amu fugitu la têne qua la un ajutoriu, si tu mai rêu mĭ ai făcutu. Érŏ Rugu'l dise: dar' ai pêcălitu tu Vulpe, che ai vrutu sĭ me prêndi pre mêne, quare pre toti ii prêndu.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà insémnà, che asiè si ómeni sùnt nebuni, quarii la aquei alérgà dupò ajutoriu, qui din fire au, qua mai virtuosu sì facà rèu.

5. Vulpea.

Vulpea intràndu in casa unui negotiàtoriu, si cautàndu tóte vasele lui, au aflatu si capul' unei larve cu mare màestrie fàcutu, quare luvàndul' in màni dise: o que capu! si creri n'are.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà insémnà pre ómeni quei formosi la trupu, érà la mènte deserti.

6. Bètrànu'l, si Mórtea.

Un Bètrànu orequàndva tàiànd in munte lemne, si punèndule pe umeru, dupò que multà cale au mersu insàrcinatu s'au ostànitu, si punèndu giosu lemnele chiàmà pre Mórte sì vènà, érò ea indatà venièndu, si intrebàndulu pentru que o au chiàmatu; Bètrànu'l rèspunse: qua sì rèdici aquéstà sarcinà sì mi o puni de umeru.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà invétià, che tot' omul sì nevoesce sì si tie viatia, de si este in multe nevoi cufundatu, si i sì pare, che poftesce sì mórà, insè cu multu mai virtuosu alege a tràire, de quat' a morire.

7. Bàtràna, si Doctoru'l.

O Muiiere bètrànà durènd'o ochii au tocmitu pre un Doctoru cu platà, che de o va vindecà platà cu quare s'au legatu i ó va dà, érò de nu, nemica nu i va dà. Dequi s'au apucatu Doctoru'l sì o vindece, si in tóte dilele ducèndu se la Bètrànà, si ungendui ochii, érò fiendu che intr' aquea orà pentru ungere nu potea vedere, el in tóta diua un vas luvàndu sì ducea. Bà-

trâna vedea che in tóta ḑioa i se inpuçină vasele atâta, quâtu dupó que s'au vindecatu nemica nu i au rĕmasu. Èró Doctoru'l querĕndu dela ea cu que s'au legatu, quaci aquum curatu vede, si aducĕndu si marturii. Èró ea respunse: cu adéveratu mai vîrtosu aquum nemica nu vĕdu io, che quându me durea ochii multe a le mele vedeam in casa mea, éró aquum quându ḑici tu che io vĕdu, nemica dintr' aquele nu vĕdu.

Invĕtiâtură.

Ómeni quei rĕi multe facu, quare apoi sûnt in contra loru.

8. Pâséariu'l si Şerpele.

Un vĕnâtoriu de paseri sî duse in sîlbă (pâdure) sî prĕndă pâseri; si avĕndu cu sĕne laçurile si mâestriile sale vĕḑù intr' un arboru o pasere, si se apropie subt arboru sî si intĕndă arcu'l sûu: si nu sciea che au câlcatu pre un şerpe, éró şerpele fiĕndu de desubtul piciórelor lui se intórse si'l muscă: éró el de durere se vâietă, si ḑise: oh vai de mĕne cu vĕnatu'l meu, che io amu vrutu sî vĕnesu pre altii, éró altii m'au vĕnatu mai curĕndu pre mĕne: si aquum sûm in cumpĕnă de mórte.

Invĕtiâtură.

Asiè sûnt si ómeni, quarii vréu sî facă rĕu altora; altă dată se intĕmplă de pate mai rĕu aquela de quâtu quelu, cui va sî i facă rĕu, che i trâmite Dumneḑeu pedépsa de unde nèquè cu cugetul' nu cugetă.

9. Veduva, si Gâiina.

O Veduvă evea o Gâiină si in tóte ḑilele ei ouaa quâte un ouu, éró ea socotì che dei va dà mâncare mai multă sî mânce, va face quâte doă ouă, si sî ducè in tóte ḑilele unde era Gâiina inchisă, si i daa mâncare preste mĕsură sî mânce; éró Gâiină dachè se ingrâşă se pârasì de e mai ouare.

Invètiàturà.

Asiè sùnt si omeni quei qui aù queva avutie si àmblà si o inmultiascà fòrè voiè lui Dumnedeu; ei perdu si quàtu li se pare che o au in mànile loru.

10. Mùcià, si Şóreci.

Intr' o casà era multi Şóreci, si se invètiasà o Mucià de mergè acolo, si in tóte dilele ii vènaa, dequi vedendu Şoreci che se inpuçinà, diserò intrà sène: Fraţilor! nu trebue si eşimu din gauri afarà, che de vomu eşi toti vomu perì: érò Pisica se svatui que va face, si cugetà si se facà' a se scàpare de pre un lemnu inaltu, si cadù giosu de se facù qua quùm ar fi mórtà, érò unu'l din Şóreci se uità dintr' o gaurà, si vadènd'o asiè dise: oh Mucià de ţ'asi vedè pàntecele qua tìmpàna de unflatu ànchè totu nu me voiu apropia de tène.

Invètiàturà.

Asiç facu omeni quei inţelepti, quàndu cunoscu che ii amàgesce quineva in ver un chipu, altà datà nu ii póte inşelare, macar de ar face mii de màestrii: chè ei atunci mai tare se pasescu, si si ferescu de aquea qua si scape.

11. Vulpea, si Màimuca.

Odinàóra se strinsese tóte fèrele la un locu, si animalele (dobitócele) càmpului inpreunà, érò Màimuca din antè tuturor, facù un jocu minunatu, si atàta de èsquusitu, quàtu se miraa tóte fèrele, si atàta o iubirò quàtu vrea se o redice si le fie Impèratu, érò Vulpea nu o voiea; qui o defàimaa dicèndu: che è asiè, apoi o chiàmà intr' o lature, si i aràtà o bucàcià de carne intr' o cursà, si i dise: Èccè io am aflatu aquésta màncare, si n'amu cutesatu si o màncu pònè nu ti voiu arata tie qua la un Impèratu: dequi de ti trebue tie tu o iea: érò Màimuca sarì qua o broscà si o apuce si se prènse in cursà, érò Vulpea rise dicendu! Oh Màimucà dar' atànta nebunie ai fostu avutu, si ànche

te unflă firea si'impĕrătiesci, preste tóte férele câmpului.

Invĕtiătură.

Ómeni quei, qui nu socotescu ânteiu bĕne lucru'l quare'l vreu sĭlu facă, séu cuvĕntu'l que voiescu sĭlu grăéscă, qui se apucă de nesque lucruri mari, quarele nepotĕndule gătare, cadu in necasu.

12. Leul, Asinu'l, si Vulpea.

Leu'l, Asinu'l sĭlbatĕcu, si Vulpea se insocise toti trei, si âmblaa a vĕnare, dequi prĕnserŏ vĕnatu multu si dise Leu'l Asinului, sĭ inpartiă vĕnatu'l, érŏ Asinu'l statù de inpărtì tocma trei părti: si dise Leului sĭsi ieè quare parte i va placè, érŏ Leu'l vedĕndu aquĕsta se mânie pre Asinu si lu lovì cu brânca si l'omorì; si dise Vulpei cu mare mânie dute de inpărti tù, érŏ Vulpea se apucă si facù totu o parte, numai que ĭsi lăsà ei oparte fórte mică; atunque dise Leu'l: oh preinteléptă Vulpe! quine te au invĕtiatu de ai inpărtitu asiè direptu? érŏ Vulpè respunse: io vedui que pati bielu'l Asinu, si patima lui m'au invĕtiatu a impărtire intru aquéstă formă.

Invĕtiătură.

Aquéstă Fabulă arată, quum che omeni se inteleptiescu, quăndu vĕdu pre socii săi patiĕndu patimi, si alte nevoi.

13. Leu'l si Ursu'l.

Leu'l, si Ursu'l prĕnsese un puiu de cerbu, si se certaa quare ĭl va mâncà séu luvà, si atânta se luptarŏ, quătu se fatigarŏ (ostenirŏ) si cadurŏ giosu, érŏ o Vulpe se intĕmplă de trecea pre acolo, si vedĕndu che nu se póte scula nĕqui unu'l, nĕqui altu'l, si puiu'l quel de cerbu giace inmediu locu'l loru mortu, ea mérse de lu apucă si fugì, érŏ ei vĕdendu aquésta diserŏ: oh vai de noi fére tari, si fórĕ de mĕnte que suntemu, pentru quine ne amu fostu ostănitu, pentru o sburcată de Vulpe vicleană.

Invètiàturà.

Multi ómeni sùnt, qui se ostànescu rèu pentru qua sè dobàndèscà multe de tóte, insè nu cu direptu'l, qui cu stràmbatate, din apucàri, si ràpiri, qua sise inavutiéscà, érò quàndu este mai pre urmà dobànda loru o mànàncà altii si ci se ducu de aice, incàrcati de pècàte, cu mare gràuitate.

14. Muscele.

Intr' un faguru de mére se adunase multe Musce si mànce mére, si se inplàntarò cu piciorele si cu aripile in mére, si nu puturò sburà, si inecànduse dicca oh vai de noi mişele qüe sùntemu quaci pentru puçin: ticà dulcétià, noi perimu cu dile, adeche: mai in' ante de tèmpu.

Invètiàturà.

Asiè sùnt si ómenii quei pècàtosi, curvari, lotri, si furi, quarii pentru puçinu lucru, si pentru puçinu nutretiu (hranà), si dulcétia, isi perdu dilele; si se facu invoci nefericiti.

15. Corbu'l, si Şèrpele.

Corbu'l flàmèndise, si vedendu un Şérpe dormièndu la sóre se làsà in giosu si'l apucà, érò Şerpele se intòrse si'l muscà; si quàndu vrea sè mórà dicca: oh vai de mène que nutretiu aflai, che cu aquésta me inveninai, si écème che moriu.

Invètiàturà.

Asiè facu multi omenis quàndu miruescu queva, pentru neprècepere loru, i si punu capetele.

16. Lupu'l, si Oe.

Un Lupu venise la o turmà de oui sisi ràpéscà queva, si'l muşcarò nesque càni, si pàtimea fórte mare durere, si flàmèndiea, si nu avea nèquè o putere, qui dicca unei oui si i aducà apa sè béà, si dise còtrà óue: che de mi vei aduce apà si beu, io me voiu càstigà si de màn-

care, érŏ oue dise: bêne dici tu Lupule, che de ti voiu aduce io apă de bevutu, tu me vei face pre mêne, de ţi voiu fì măncare fóră de sare.

Invêtiătură.

Asiè facu óminii quci astuti (vicleni) quasi Lupu'l séu qua Vulpé, quarii ămblă cu măestrie, qua sì amăgéscă, si sì inşele pre quine ar potè; èrŏ omul' inteleptu se păsesce fórte qua sì nu cadă in perdere.

17. Epurii si Vulturii.

Epurii s'ău fostu bătêndu cu Vulturii, si se rugaa Vulpilor sì le dee ajutoriu, érŏ Vulpile respunsérŏ dicêndu: noi bucuros v'amu da ajutoriu, de nu v'amu scii quine sûnteti, şi cu quine ve bateti.

Invêtiătură.

Asiè pátimescu quei neputinciosi quăndu se apucă, la cértări, cu quei mai mari de quătu dênsi.

18. Copilu'l si Mumă sùa.

Un Copil furà o carte dela Dascal' unde invêtiaa, si o dede Mum'ei sùale sì o tie; érŏ ea nu lu certă, nêqui il ruşinà, el de aqui inante se invétiă a furare, si alte lucruri mai mari pônê il prênserŏ de faciê, si pe judecată diréptă, vrurŏ sì'l spêndure, si ducêndu'l la furci mergea si Mumă sùă dupŏ dênsul' plăngêndu; feciorul' o chiămă sì ì grăiécă, ca se apropiă si si lipì urechia de gura lui, érŏ el o opucă cu dêntii de urechiă, si o rupse, dicêndui: aquésta è pentru que numai invêtiătu, nequi mai certatu, quăndu me invêtiamu a furare; qui ănchê ti pareà bine, quănduti aduceamu, quătequeva de furatu, éccê aquum tu mi ai scurtatu viatia de pre lume.

Invêtiătură.

Omu'l quarele nu si cértă fiii sùi de mici, si nu iì pedepsesce aquelu é quasi quăndu li ar pune singuru laçu'l în grumasu, si ii ar duce la perire.

19. Pècurariu'l.

Unu Pècurariu pàscea ouile pre lòngè mare, si sì intèmplà de erà atuncia lenisce pre mare, érò el poftì sì càlètorésca pre mare qua un negotiàtoriu, dequi abàtù, si se duse de si vendù ouile tóte, si cumparà finice si intrà intru o luntre mare, si purcése pre mare, ma scorniènduse o fortunà mare, aruncarò, totu negotiul' din luntre in mare, si aruncarò si finicile lui, si de abea scàparò la uscatu numai cù sufletele, si dache eşirò din luntre afarà, Pècurariu ànchè àmblaa pe ţermurile màrii, si vèdèndu che se fàcù lenisce in mare incepù a jura tare, si a dice: oh Dómne! quàtu se vedea de grósnicà mare pònè'a nu mi mancà finicèle méle, érò dache le au màncatu, quàtu se facù de linà.

Invètiàturà.

Quòte mişeletàti pate omul' in viàtia lui, tóte le deprènde, si se invétia, che se éspitesce, qua argèntu'l prin focu.

20. Doi Asini.

Asinu'l sìlbaticu, vedù pre altu Asinu domnescu pascènduse bène; si veniendu se apropie de dènsul', si incepù al làudare dicèndu: che è grasu, si nétedu la trudu, si i ajunge màncare destolà, apoi preste o orà il vedù incàrcatu cu lemne, si mergea dupò dènsul' un şerbu si'l batea in tóta óra cu un bàţiu; érò Asinu'l quel sìlbaticu dise: fiendu chè è asiè lucru'l, i ti vèdu viatia, si nutretiu (hrana) nu o ai in deşertu, qui cu multà patimà si ostànélà tràesci.

Invètiàturà.

Sì nu dorescì, nèquè se poftesci viatia quea que è cu temère si cu amaru amestecatà, che mai pre urma è de nemica si de perire.

21. Pècurariu'l, si Ouile.

Un Pècurariu pascea ouile pe subt umbra unui copaciu, adechè: arboru fructuosu (roditoriu) si se suì in

arboru si scuture fructu'l dupò cum era, qua si mânce ouile; sişi lăsase hainele giosu la rădicină, érò ouile mâncându fructu'l pécăliró de mâncaró si háinele păstoriului loru; érò Pécurariu'l daché vedù aquésta dise: oh dobitóce rèle que sûnteti, voi altora ve dati lâna vóstră de se inbracă cu dênsa; érò mie pentru che cautu de voi mi ati mâncatu si hainele.

Invètiătură.

Multi ómeni sûnt, qui din nesocotinția loru folosescu quelor, qui nule sûnt de nèqui o lipsă si i si facu loru nevoiă, si grăutate.

22. Asinu'l, si Vulpea.

Un Asinu se invescuse cu o pele de Leu si ămblaa spăriêndu pre alte animale, si vrù si sparià si pre o Vulpe, érò Vulpe dise: io ănchè m'aşi teme, de nu te asi fi auditu rûgiêndu qua un Asinu.

Invètiătură.

Asiè si ómenii quei de nemica, quăndu vedu che au putere quătu de pucină, dela quei mai mari, ei atuncia vreu si spariă pre toti ómenii, quarii sûnt sub domnire loru.

23. Gaiina si Rûndunéa.

O Gaiină clociea nesque ouă de Şérpe cu tótă sirguiêntia, érò o Rûndune din un copaciu, o vedù si i dise: oh nebună que esci tu pentru que clocesci aqueste ouă, quare dache le vei cresce ănteiu pre tène te voru mâncă.

Invètiătură.

Pre omu'l quelu de genu (némù) rèu si viclénu, nu lu vei inblandi nèquè deóum, macar quătu bène ai face, cu aquelu nu poti avere pace.

24. Cămila.

Ómenii quăndu vedurò camila ănteiu fórte si temu-

rò, si se miraró de mărimea ei, si quum è de minunată, si fugea de ea, apoi dachè vèdurò quum che è blăndă, mai cutesaa, si se mai apropiaa de ea; dupó aquea vèdurò ché è un animalu domesticu si simplu; dequi i facea multă rusine, si o infricosea; si o dederó pre măna pruncilor de o purtaa pre unde ei vrea.

Invètiătură.

Cu lucrurile quare sŭnt in sène mari si grele, depredèndune cu ele o dată si de doè ori, apoi nèqui le luvamu susu qui ne paru usóre, si lè purtămu quum ne este voia, si plăceré.

25. Vulpea, si Veru'l.

O Vulpe fugiea de nèsque vènători, si intră intru un stau'l de oui, si află acolo un Veru, cui se rugă si o ascundă, Veru'l i dise: si se ascundă intr' un unghiu in umbrariu (coliba), si indată sosiró si vènatorii, si intrebaró pentru Vulpe, Veru'l dise cu gura quum che n'au vedutu nemica, ma cu capu le ărataa unde este Vulpé; éró vènătorii nu cunoscuró semnu'l, si purcéseró de acolo, dupó aquea esì Vulpea din coliba afară; éró Veru'l i dise: poti si mi multiămesci, quaci nu te spusei vènătorilor. Vulpea respunse: multiămitiasi forte de ti ar fi fostu si semnu'l capului, precum i ti era cuventu'l.

Invètiătură.

Asiè sŭnt unii ómeni, cu cuvèntul dicu una, éró cu fapta facu alta.

26. Omu'l si Deu'l.

Un omu avea un Dumnedeu de lemnu si de multe ori se rugaa lui si l' inavutiască, éró aquelu Deu nu l' ascultaa, dequi omu'l se maniè si lu luvă de piciore si l' aruncă de pămèntu de lu făcù totu cenusiă, si capu'l ănchè i lu sparse, din quarele curse multu auru, éró omul vèdèndu aquésta dise: mare nebunu esci, si ai fostu, quăci quăndu i ti faceam' onore (cinste) tu nu

mi foloseai nemica, érò dache te rusinai si te facui fèrémă, aquum mi făcusi pe voie, che mi ai datu multă avutie, bène che mai invètiatu, che de aquum in ante tot' aquestu onore i ti voiu face.

Invètiătură.

Chè multi sùnt, quarii te pórtă cu mènciuni dicèndu che i ti vor face queva bine, pentru qua se te euceresci loru, si nu ti facu, érò sunt alti quărora nèqui o omenie nu li ai datu, nèqui sperantia (nedesde) n'ai avutu; érò ei ti au facutu multu bène in tèmpu'l de nevoie.

27. Corbù'l, si Muma sùa.

Corbu'l se bolnavise, si sedea intru un arboru, érò Muma sùa fiendu intr' un altu arboru se tănguea, si lu plăngea, érò corbul dise: nu plăngo Muma mea, nu plănge, qui te rógă lui Dumnedeu, si tuturor săntilor lui si mi dee sănitate, érò Muma sùa i dise: oh fètul meu! darè qui săntu i ti va ajută tie, quaruia, dintru aquesti nu i ai furatu carnè.

Invètiătură.

Asiè si omenii quei, qui facu multe rèutăti in lume, la necasurile loru, nu se află nimene si ii ajute, si si ii măngăie.

28. Furnicile, si Grelușul.

La tèmpul ernei se udase grăuntele furnicilor, si le usucaa la sóre, érò Grelusul' era flămèndu, si querù dela furnici si i dee si mănce, érò furnicile diserò: darè asta véră quăci nu ti ai strinsu de mancatu, adeche nutretu? respunse Grelușu'l si dise: n'am' avutu quăndu stringe, che tot' amu căntatu, si amu desfatatu ănimile ómenilor cu căntările mele; érò furnicile diserò ridèndu: dachè asta véra ai căntatu si te ai desfetatu; aquum vedi, si jócă.

Invètiătură.

Nói trebue si lucrèmu, si si invètiému pònè avemu

tempu, che tempu'l quel perdutu nu se va intornà mai multu.

29. Vulturu'l, si Sàgetàtoriu'l.

Vulturu'l ședea pre o pétrà, sisi pàndea un vénatu, érò un sàgetàtoriu, il sàgetà din arcu, si feru'l sàgeței i intrase in trupu, érò lemnu'l sageței, si pénele staa din àntea ochilor lui, érò el vedendu penelequele dela sagéta, quum erau infipte in carne lui, plàngea, si dicea: numi pare rèu che moriu, quum mi pare rèu, che mi este perire de penele mele, che m'au stràbàtutu, si m'au pètrunsu.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà aratà, quum che nu ne pare asiè rèu quàndu ne amàrescu, si ne necàșescu stràini, qua quàndu ne facu stràmbatate cunoscuti, si amici nostri.

30. Vermele si Vulpea.

Vérmele eșise din pàmèntu, si dicea còtrà alte insecte (jiganii) che el este Doctoru si vindecà tóte bólele, érò o Vulpe ii dise: darè quàci dici tu che doctoresci pre altii, fiendu tu ologu si móle, pentru que nute vindeci inteiu pre tène, qui te trudesci intru aquestu chipu.

Invètiàturà.

Asiè sùnt ſomenii quei nepotinciosi, quarii ne avèndu nequi o putere, sùnt totu de amaru altora; apoi ei nu se lase intr' atàta, si si se róge lui Dumnedeu si ii màntuéscà, qui ànche àmblà si facà bène si altora.

31. Omu'l, si Gaiina.

Un omu avea o Gaiinà, si facea, adeche ouaa ouà de auru, érò el cugetà che in dènsa va fi multu auru, si o spàntecà, si intru dènsa aflà tot intr'o formà, quasi in alte gaiini; dequi voiendu elu si afle avutie multà de o datà, el perdù si què puçina, que o avea.

Invètiàturà.

Asiè sùnt òmenii quei, qui nu multiàmescu lui Dumnedeu de puçinu, pentru poftire (làcomie), ei perdu, si que au la mànà.

32. Léu'l, si Vupea.

Léu'l inbàtrìnise, si nu putea si àmble dupò vènatu, qui socotì que va face, si intrà intr'o pesterà si se facu chè è bolnavu, dequi mergea toto fercle de lu vedea; érò el prèndea quàte una si le màncaa, érò Vulpea fiendu mai astutà cunoscù vicleniea si màestria Leului; nu aveà que face, qui venì si ea qua la un Impèratu si lu védà, ma staa din afarà de pesterà, si lu intrebà pre Leu dicèndu: Dómne! que mai faci, quum te ai? Leu'l dise che i este fórte rèu: si dicea còtrà Vulpe, daré quaci nu vii si tu in pescerà, si nu stai afarà; Vulpea dise: io nu voiu intrà pentruche vèdu urme multe intrate acolo érò esite nu vèdu nèquè una.

Invètiàturà.

Òmenii quei inçelepti, pre semne cunoscu lucrurile quele de perire, si fugu, unde potu, qua si scape de mórte.

33. Gràdinariu'l, si Şerpele.

Din antea usiei casei unui Gràdinariu i si facuse un şerpe cuibu, érò quàndu fù o datà muscà şerpele pre un fiiu al Gràdinariului, si murì, si le pàrù fórte rèu parènţilor pentru fiiu, si gòndea quum ar putea face si ucigà pre şerpe, dequi luvà Gràdinariul o secure si lu pàndea si l' omórà, si quum il vedù aruncà cu secure in dènsul', si nul' nemerì, qui lovì intr'o pétra de se rupse o bucatà din ea; érò şerpele scàpà in gaurà. Apoi dupò quàteva dile, socotì Gràdinariu'l si se inpace cu şerpele; dequi se duse in casà si luvà pàne si sare, si'l chiàmà si ésà afarà, si facà pace amèndoi, şerpele respunse, si dise: de aquum in ante, intrà noi pace si credintia nu va mai fì, pònè quàndu voiu vedè io pétra insemnatà si tu mormentu'l fiului tàu.

Invětiătură.

Omu'l quel' inţeleptu trebue sĭ se păsésca de ómenii quei rěi mai vîrtosu de i voru fi făcutu vătěmare la vedere, qua sĭ védă si alti mai mulți.

34. Cerbu'l.

Cerbu'l vedù pre Leu dormiěndu, si se spăriě fórte tare si dise intru sěne: oh mişele animale que sùntemu noi! che de vedemu pre Leu dormiěndu ănchě ne tememu; darě ănchě quăndu va fi el măniosu.

Invětiătură.

Asiè sĭ facă si quei mai mici sĭ cunóscă pre mai mari loru, quum che sùnt mai tari, si mai poternici.

35. Leu'l, si Gliganu'l.

Leu'l se certaa cu un Gliganu, éró Vipera staa de o parte, si ascultaa, si cautaa sĭ védă quare va cădè; dequi ei se măncaró quătu se măncaró, apoi quăndu fù mai pre urmă se împăcaró si se facuró prietini; éró Viperei ci parea rěu fórte, quăci se inpăcaró, si se unflă de mănie mare, quătu vrù numai sĭ crepe.

Invětiătură.

Aice ne invétiă Fabula, sĭ nu ne bucurěmu, si sĭ ne pară bine, quăndu vomu vedè pre quei mai mari certănduse, au si pre quei mai mici, qui sĭ alergěmu sĭ ii inpăcěmu.

36. Leu'l, si Vulpea.

Leu'l dormiea intr' un locu ascunsu, éró un sórece trăcù pre de asupra lui, Leu'l sè sculă si sarì; éró o Vulpe il vědù si rise, Leu'l ei dise: nu pre ride tu Vulpe, che nu trebuesce nequi pre sórece al defăĭmare de totu.

Invětiătură.

Quei mai mari si mai putěnciosi nu sè cade sĭ mic-

șorese și sĭ batjocorescă pre quei mai mici, si neputènciosi.

37. Pruncu'l, si Școrpia.

Un Pruncu âmblaa prèndèndu lăcuste de quarele strică la țérină, si dedése si de o scorpie, éró scorpia i dise: Pruncule! sĭ nute pre atingi de mène, che te voiu face de vei lăsa si lăcustele quóte ai prènsu pónè aquum.

Invètiătură.

Cu omu'l quelu rèu sĭ nu ai amestecare, nèqui sĭ comperi dela elu, nèquè sĭ i vèndi, si ânche nèquè sĭ te atingi de dènsul' nèquè odinăórá.

38. Corbu'l, si Vulpea.

Corbu'l țènea o bucată de casiu in gura, si sburá susu intr'un copaciu, si vrea si 'l mânce; éró o Vulpe trăcèndu pre acolo, il védù, si i dise: oh quâtu esci de formosu! de ti ar fi si cântare precum ti frumsetia; mi ar plecea sĭ te audu cântându che de multu dorescu sĭ ti audu glasu'l tùu; éró Corbul' audiendu aquésta deschidèndusi gurá incepù a cloncăire si i cădù casiu din gură, ero Vulpea mérse de lu luvă, si lu mâncă, si i dise; la tóte esci frumosu numai la mènte esci pre simplu, (prostu).

Invètiătură.

Asiè si omenii quei vicléni, laudă pre quei mai ne invètiati, qua sĭ ii pótă amăgire, si sĭ le iee quâte queva que au; si aquesta è pecatu'l inșelăciuni.

39. Cânele, si Umbra.

Un Câne țènea o bucată de carne in gură si trecea pe o punte; preste o apă, si vedendusi umbra sùa in apă, socotì che è mai mare bucata aquea que este in apă, de quâtu quare o țènea in gură, si lăsă bucata din gură si sărì, dequi perdù si aquea que o țènea in gură, si puçinu de nu se inecă, sĭ péră cu totul.

Invêțiătură.

Asiè sûnt si omenii quei lacomi, quarii voieseu sĭ iée bucatele altora cu tărie, sĭ pe furișu, ei perdu si ale sale, quarele au strinsu cu mănile loru.

40. Camila.

Camila sĭ rugaa lui Dumnedeu Savaoth sĭ i dee córne, si dache nu o ascultă, ănchè se si mai rugă cu tótă evlavie, si supĕrăndu pre Dumnedeu o blăstĕmă de i caduró si urechile.

Invêțiătură.

Sĭ cade sĭ ne rogămu lui Dumnedeu, qua sĭ ne dee nouĭ quele de lipsa sufletuluĭ si trupului nostru, éró sĭ nu queremu lucruri mari, si quari sûnt preste fire omului.

41. Asinu'l.

Un Asinu era incărcatu cu sare si mergea Domnul sûu dupó dĕnsul, si trecĕndu Asinul prin o apă, se impedecă, si cadù in apă; dequi sarea se topiea, si Asinu'l se ușoraa, apoi se topì sarè de totu, si se ducea Asinu'l mai ușoru, si esì afară: apoi preste quăteva dile, éróşi trecăndu preste aquè apă, si fiĕndu incărcatu cu bureti de mare, vrù sĭ facă quasi din ănteiu, si se făcù a se impedecare, si cădu in apă, éró bureti se umpluró de apă, dequi bietu'l Asinu nu putù sĭ se maĭ scóle; qui se ineca acolo.

Invêtiătura.

Omu'l viclĕnu quare vree sĭ inșele pre altu'l se inșélă pre sĕne.

42. Columbu'l (Porumbu'l).

Un Columbu insetase fórte, si vĕdĕndu pre părĭete un vas luciu, cugetă che è un vas cu apă se răpedì iute la dĕnsu'l, si se lovì fórte tare cu capu'l de pariete, sisi sfărmă capu'l si aripilele, si cadù josu, si lu luvaró ómenii fiĕndu mortu.

Invètiàturà.

Asiè si unii ómeni pentru làcomie, oriquo vèdu cugetà sè apuce, si si inghitià, si nu socotèscu quum va venì lucru'l mai pre urmà, si i si sùnt ei insusi causà de perire, si de mórté loru.

FINIS.

Errata.

Pagina	linea	loco	legatur:
7	1	nt	ut
21	29	Apostrophbus	Apostrophus
31	22	et	est
40	6	*virga*	*virgo*
60	5	trier *iu*	trieriu
66	6	*orsores*	*sorores*
70	26	insane	insene
76	13	De De Verbis	De Verbis
80	18	*pecitno*	*pectino*
128	7	*cotaveram*	*cogitaveram*
130	22	ſi ti	ſiti
137	3	§. 40	§. 47.
—	11	§. 39.	§. 48.
143	9	luvavàti	luaràti
157	2	voeantur	vòcantur
184	28	poste	poſte
101	2	*tn*	*in*
198	15	*quere*	*qaere*
202	17	vèrà	véré
206	22	sciéutiile	sciéntiile
211	25	veniéndu tir	veniéndu
231	3	Amitu	Ambitu
235	25	Pàne négrà	Pàne négrà
245	15	*canddelarum*	*candelarum*
257	11	do	*do*
279	6	dnpò	dupò
—	5	*perennas*	*pennas*
286	2	ſi	ſi
—	17	intornà	intornà
295	3	*midum*	*nidum*
—	23	botaie	bàtaie

Pagina	linea	loco	legatur:
297	6	intemptatu	intemplatu
301	6	internà	intornà
—	15	*fersan*	*forsan*
303	13	sì	si
309	15	*trasigere*	*transigere*
314	3	voi	véi
318	19	iutr'o	intr'o
—	23	mome	nome
—	*penultima*	amvêtiare	a invêtiare
319	20	figênd'o	frigênd'o
320	31	unn	unu
—	—	piciórds	piciórele
—	—	dêsu	disu
322	20	evea	avea
324	28	eertaa	certaa
325	28	omenis	ómeni
—	29	O e	Óue.

Index

Nominum D. D. Praenumerantium.

Viennae.

Exempl.

Reverendissimus D. Ignatius de Karabetz Archi-Diaconus Tordensis in Transylvania et I. Reginis Pedestris B. Splényi Capelanus Castrensis. 4

Admodum Reverendus D. Ioannes Fogarasi Parochus Ecclesiae Graeco-Catholicae Vien. ad S. Barbaram 1

Illustrissimus D. Georgius Asaky Comes Moldaviae. 1

Spectabilis D. Georgius Simeon Sina de Hodos et Kizdia Complurium I. I. Comitatuum Tabulae Judiciariae Assessor . . . 10

Clarissimus D. Michael G. Bojadschi Professor . 1

P. D. Petrus Cseuka Caes. Reg. Aul. Ration. Bellic. Officii Accesista . . . 2

— Nicolaus Nagy . . . 1

— Nicolaus Cinthe Honorarius Gubernialis Cancellista in Transylvania . . 1

D. Brutus Czirka Med. Candidatus . . 1

D. Georgius Schütz . . . 1

E Caesareo Regio Convictu.

R. D. Andreas Pasztély IV. A. Theol. e Dioec. Munkatsiensi 1

— Ioannes Popovits III. A. Theol. e Dioec. G. C. Fogarasiensi 1

— Gregorius Mihaly III. A. Theol. e Dioec. G. C. Fogarasiensi 1

— Iosephus Bélkéy III. A. Theol. e Dioec. M — Varadiensi 1

Exempl.

R. D. Aloysius Carolus Ebelin II. A. Theol. ex A — Dioec. Leopoliensi . . 1
— Demetrius Eli II. A. Theol. e Dioec. G. R. n. U. Transylvaniensi . . . 2
— Petrus Bodilla II. A. Theol. e Dioec. G. R. n. U. Transylvaniensi . . . 2
— Timotheus Hosda II. A. Theol. e Dioec. G. C. Munkatsiensi 1
— Adalbertus Woinarsky II. A. Theol. e Dioec. Tinniniensi 1
— Nicolaus Vulcan I. A. Theol. e Dioec. G. C. M — Varadiensi . . . 1
D. Ioannes de Karabetz Juris I. in An. Auditor. 1
D. Carolus Albrecht Philos. I. in An. Auditor 1

IN HUNGARIA.

Aradini.

Magnificus D. Paulus Csarnoevics de Macsa et Kiss-Oroszin S. C. et R. A. M. Consiliarius etc. 1
Sp. D. Adalbertus Bitto de Sárosfalvá I. Cottus. Arad. V—Comes 1
— Emericus Bitto de Sárosfalva Complurium I. I. Comitatuum T. I. e primariis Assessor . 1
— Ionathan Buday Compl. I. I. Familiarum Agens Fiscalis 1
— Carolus Brünek I. Cottus. Arad. Archivarius. 1
— Nicolaus Buxbaum de Grünfeld . 1
— Iosephus Dessö de Sz. Viszló Capitaneus Caesareo-Regius . . . 1
— Gabriel Török de Várad I. Cottus. Arad. V. Notarius 1
Reverendissimus D. Gabriel Ratz Proto-Presbyter Pestesensis V. Consistorii Dioec. Arad. Assessor in Instituto Clericali Valachico Theologiae Sacrae Professor primarius . . 1
Admodum Reverendus D. Gabriel Zsulanyi Parochus et Instituti Valachici Clericalis Grammaticae et Historiae Ecclesiasticae Professor . 1

Exempl.

Clar. D. Demetrius Konstantiny in R. Instituto Valachico Praeparandorum Paedagogiae, et Historiae Regni Hungariae Professor P. O. et Senior 1
— Constantinus Diaconovits Loga in R. Instituto Valachico Praeparandorum Grammatices, Styli et Cantus Professor P. O. . 1
— Alexander Gavra in R. Instituto Valachico Praeparandorum Geographiae Mathematico-Physico-Politicae Professor P. O. et Consessus literarii Actuarius . . . 1
D. Petrus Stojanovits Quaestor Aradiensis . 1
— Nathan Rothschild 1

Magno-Varadini.

Illustrissimus ac Reverendissimus D. Episcopus G. R. C. Samuel Vulcan 20
Rdmus D. Ioannes Corneli Canonicus Cantor . 1
— Stephanus Gying Canonicus Cancellarius . 1
— Gabriel Simon Canonicus Honor. Parochus V—Olasziensis et V. Archi-Diaconus Varad . 1
— Andreas Karabetz Canonicus Honor. Parochus Varad. 1
— Dr. Alexander Dobra Canonicus Honor. Secretarius Episcopalis . . . 5
A. R. D. Georgius Illyés Parochus et V. Archi-Diaconus Gyiresiensis . . . 1
— Gregorius Almásy Parochus Szombatsagiensis et V. Archidiaconus Belényesiensis . 1
— Abrahamus Dobra Parochus Temes-Fabricensis et S. Sedis Consistorialis Assessor . 1
— Ioannes Erdélyi Archivarius . . 1
— Basilius Moldován Parochus et V. Archi-Diaconus Piskoltiensis . . . 1
— Mihael Bucur Parochus et V. Archi-Diaconus Réviensis 1
— Nicolaus Molnár Parochus Genyétensis et per Distr. Lunka Officii V. Archi-Diaconalis Administrator

Exempl.

A. R. D. Ioannes Gramma Parochus Hajóensis . 1
— Petrus Dállyai Parochus N. Ürögdiensis . 1
— Ioannes Vidrai Parochus N. Sántóensis . 1
— Ioannes Bozontay Parochus Bedőensis . 1
— Gabriel Serbán Parochus Szent-Andrasiensis 1
— Philippus Maga Parochus Zábrányiensis . 1
— Arthemius Krisztian Parochus Fegyvernekiensis 1
— Nicolaus Ponteni Paroch. Nadán-Telekiensis 1
— Demetrius Orosz Parochus Papfalvensis . 1
— Zacharias Pástyán Parochus Szent - Lázáriensis 1
— Alexander Corteni Parochus Apáti-Keresztúriensis . . . 1
— Ioannes Papfy Parochus Dedaënsis . 1
— Antonius Abrahámi Parochus Dizsériensis . 1
— Demetrius Kovács Parochus Kecziensis . 1
— Daniel Vlád Parochus V. Abrányiensis . 1
— Paulus Szády Parochus B. Ujlakiensis . 1
— Ioannes Mány Parochus Feneşiensis . 1
— Constantinus Algyá Parochus Gyalányiensis 1
— Demetrius Papp Parochus Hollódiensis . 1
— Theodorus Vláss Parochus Jánosfalvensis . 1
— Petrus Páskutz Parochus Nyégenfalvensis . 1
— Abrahamus Popovits Parochus Petrányiensis 1
— Basilius Vláss Parochus P. Valányiensis . 1
— Gabriel Papdán Parochus Rogoziensis . 1
— Simon Suttha Parochus Sonkolyesiensis . 1
— Gabriel Papp Parochus Venteriensis . 1
— Ioannes Papp Parochus Össiensis . 1
— Lucas Muntean Parochus Almosdiensis . 1
— Georgius Gyiman Parochus Vértesiensis . 1
— Petrus Papp Parochus Er- Adonyiensis . 1
— Basilius Chrisztián Parochus Er-Tartseneis 1
— Ioannes Németh Parochus Gálos-Petriensis 1
— Nicolaus Szöts Administrator Betfiensis . 1
— Georgius Marúsán Administrator Kardóensis 1
— Basilius Erdélyi Administ. Belényesiensis 1
— Ioannes Nagy Administrator N. Báródiensis 1
R. D. Samuel Szentkirályi Clericus . . 1

Exempl.

Sp. D. Ioannes Getze de Girold Eppalis Dominii Belényes Inspector . . . 1
— Samuel Gálbory ejusdem Dominii et S. Sedis Consist. Exactor et V. Fiscalis . . 1
D. Thomas Popovits II. A. Jurium Auditor . 1

Pestini.

Admodum Revendus D. Ioannes Theodorovits Ecclesiae Graeco-Valachicae Pestien. Parochus et V. Consist. Budensis et Verschetziensis Asses. 10
Sp. D. Ludovicus Schedius AA. LL. et Philos. Doctor, Aestheticae, atque elegantior. Artium Profess. Publ. Compl. I. I. Comit. Tab. Jud. Assessor, nec non Compl. E. S. Membrum Correspondens 1
— Athanasius Grabovszky de Apadia, I. Deputationis Fund. Schol. G. R. n. U. Administ. Condeputatus 2
— Anastasius Derra de Moroda I. Cottus. Borsod. T. I. Assessor 1
— Constantinus Grabovsky de Apadia . 2
— Emanuel Gosdu per I. Regn. Hung. Juratus Caus. F. U. Advocatus . . . 1
— Michael Stupa per I. Regn. Hung. Juratus Caus. F. U. Advocatus . . . 1
— Michael Kotsuba de Tövés Juratus Notarius 1
P. D. Georgius Mutsu Scholae Valachicae et Graecae Localis Director . . . 2
— Stephanus Popovits Iuventutis Daco-Romanae Professor 2
— Evgenius Georgevits Juratus Notarius . 1
— Michael Patziatzi Juratus Notarius . 1
— Ioannes Manno Juratus Notarius . 1
— Paulus Cató Cel. F. Semsey Praefectus . 1
C. D. Ioannes Papacosta Oeconom Civis . 1
— Nicolaus Jankovits Civis . . 1
— Stephanus Vitaly Civis . . 1
— Spiridon K. Spiro Curator Ecclesiae Graeco-Valachicae . . . 1
— Sevastian Oeconom Curator Scholae Valachicae et Graecae . . . 1

Exempl.

D. Ioannes Hatzeg Cantor Ecclesiae Graeco-Valachicae 1
— Theodorus Igretz I. in An. Med. Cand. . 1
— Constantinus Mutovsky I. in An. Jur. Auditor 1
— Georgius Fogarasi I. in An. Philos. Auditor . 1
— Ioannes Vank I. in An. Philos. Auditor . 1
— Ioannes Dan I. in An. Philos. Auditor . . 1
Eg. Juv. Georgius Grabovszky de Apadia Studiosus Linguae Daco-Romanae . . 1
— Georgius Getso Studiosus Linguae Daco-Romanae 1

Verschetzini.

A. R. D. Sofronius Ivasco Parochus, V. Sedis Consistorialis Assessor, et Instituti Valachici Clericalis Professor 1
— Demetrius Petrovits Parochus Lugosiensis, V. Sedis Consist. Assessor et Instituti Valachici Clericalis Professor . . . 1
— Paulus Iorgovits Parochus Bogschae Montanae 1
— Nicolaus Gruits Diaconus Ecclesiae Cathed. Verschetziensis . . . 1
P. D. Andreas Vasits V. Notarius Comunitatis Verschetziensis 1
— Dionisius Petrovits Docens iuventutis Bogschensis 1
— Ioannes Butsko Docens iuventutis Varadiensis 1
C. D. Simeon Jorgovits Quaestor et R. Salis Distributor 3
D. Thomas Kirutza Auditor Theologiae II. A. . 1
— Petrus Popovits Auditor Theologiae I. A. 1

IN TRANSYLVANIA.

Albae-Carolinae.

Rdmus. D. Michael Orosz Cathedralis Ecclesiae Albensis Transylvaniae Canonicus, Historiae

Exempl.

Ecclesiasticae, et SS. Canonum Prof. et Seminarii Cleri Junioris Rector . . 2
Clar. D. Nicolaus de Alamori Professor . 1
R. D. Samuel Vezei emeritus Theologus . 1

Balásfalvae.

Rdmus D. Demetrius Kaján Canonicus Lector Dioec. Fogarasiensis . . . 1
— Theodorus Papp Canonicus Cantor Dioec. Fogarasiensis 1
— Gabriel Szojka de Bátsi Canonicus Custos Dioec. Fogarasiensis 1
— Ioannes Lemény de Lemény Canonicus Scholasticus Dioec. Fogarasiensis . . 1
— Simeon Krainik Canonicus Cancellarius Dioec. Fogarasiensis 1
— Basilius Ratz Canonicus Dioec. Fogaras. . 1
— Isidorus Alpini V. Cap. C. Eccl. Balasf. Ord. Notarius Distr. Kútfalvensis, et S. Sabesiensis Archi-Diac. et Praefectus Typographiae Seminarialis 1
A. R. D. Constantinus Alutan Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. . . . 1
— Nicolaus Maniu Montan Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. . . . 1
— Onuphrius Szima Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. 1
R. D. Timotheus Cipar absol. Theol. Dioec. Fog. 1
— Georgius Timbus III A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Iosephus Lazar II. A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Simon Boksa II. A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Alexander Mika de Lemény I. A. Theol. in Semin. Balasf. . . . 1
— Ioannes Flaicher I. A. Theol. in Semin. Balasf. 1

Cibinii.

Exempl.

A.R.D. Ioannes Panovits Parochus Cibiniensis, et V. Consistorii Assessor . . . 1

— Petrus Hanzu Parochus Guraruuluiensis in Porto-Presbyteratu Cibiniensi . . 1

Claudiopoli.

Sp. D. Ladislaus Vayda de Soos Mező in Transylvania penes Excelsum R. Gubernium Actualis Concepista et Juris Patrii et Criminalis Supl. Professor 2

— Demetrius Ratz Linguae Daco-Romanae penes E. R. Gubernium Translator . . 1

P. D. Iosephus Macedon Pap de Kissfalu in Transylvania Concellista Gubernialis . . 1

— Gregorius Moldvai de Eadem Academiae Claudiopolitanae in Annum I. Juris Auditor . 1

D. Georgius Junior Trandafir Quaestor et Civis Claudiopolitanus . . . 4

IN BUCOVINA.

Rdmus. D. Philaretius Bendescul Archimandrita et Egumen Monasterii Sucevicensis . . 2

— Iosephus Caraskewicz Archimandrita et Egumen Monasterii Putnensis . . 2

— Ignatius Hackmann Archimandrita et Egumen Monasterii Dragomirnensis . . 1

A.R.D. Benjamin Sacharescul Consistorii Czernovicensis Caes. Reg. Assessor . . 1

— Manasse Consistorii Czernovicensis Caes Reg. Actuarius 1

— Iosephus Gregorovits Archi-Diaconus et Caes. Reg. Professor Pub. Ord. Religionis in Gymnasio Czernovicensi . . 1

— Evthymius Hackman Catecheta Scholae Daco-Romanae nationalis . . . 1

Exempl.

A. R. D. Theodorus Antonescul Hieromonachus et Capelanus Episcopalis 1
— Genadie Zacharescul Spiritualis Carceris 1
R. D. Aloysius Carolus Ebelin Alumnus Caes. Reg. Convictus Viennensis 1
— Basilius Suchopan Alumnus Caes. Reg. Convictus Viennensis . . . 1
Sp. D. Georgius Papadopul de Sculescul . 1
D. Iosephus Schnirich Quaestor Czernovicensis 20